

Projekt pt. „Opracowanie projektu ustawy wdrażającej Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych o proponowanej nazwie: Ustawa o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami wraz z Oceną Skutków Regulacji i uzasadnieniem, jak też propozycji zmian legislacyjnych podążających za nową ustawą”, realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, Oś Priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego

Projekt nowej ustawy wdrażającej Konwencję ONZ o prawach osób niepełnosprawnych w Polsce pn. „Ustawa o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami”

Numer wersji: 10

Data: 2023-11-29

Nr Projektu: POWR.02.06.00-00-0066/21

Autorzy:

Julia Aleksandrowicz

adw. Anna Błaszczak-Banasiak

r. pr. Konrad Borowicz

Joanna Cwojdzicka

Piotr Czarnota

dr Anna Drabarz

dr Małgorzata Franczak

dr Zbigniew Głąb

adw. Katarzyna Heba

adw. Grzegorz Jaroszczyk

Kamil Kabasiński

Alina Kaszkiel-Suska

Natalia Klejnszmidt

Magdalena Kocejko

Grzegorz Kubalski

dr Krzysztof Kurowski

Mirostław Młyński

Joanna Piwonońska

Tomasz Przybysz-Przybyszewski

dr Anna Rdest

dr Tomasz Rowiński

dr adw. Robert Trzaskowski

Marcin Urbaniak

dr Agnieszka Wołowicz

Włodzimierz Zając

dr Jarosław Zbieranek

Konsultacja:

Joanna Bryk

Justyna Kucińska

Artur Lityński

Anna Panufnik-Onaszkiewicz

Anna Rozborska

Piotr Witek

Zbigniew Worony

dr Monika Zima-Parjaszewska

Stan prawny: 22.11.2023

Spis treści

Historia zmian	5
Wykaz powiązanych dokumentów	5
Wprowadzenie	6
Projekt Ustawy o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami	8
Dział I. Przepisy ogólne	11
Dział II. Zasady wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami	13
Dział III. Asysta prawna, pełnomocnictwo wspierające i pełnomocnictwo na przyszłość	17
Dział IV. Świadczenie kompensacyjne	27
Dział V. Mieszkania ze wsparciem dla osób z niepełnosprawnościami	33
Dział VI. Bon Indywidualnego Pakietu Wsparcia	40
Dział VII. Centra Niezależnego Życia	48
Dział VIII. Organy właściwe w sprawach osób z niepełnosprawnościami	76
Dział IX. Zmiany w przepisach	92
Dział X. Przepisy przejściowe, dostosowujące i końcowy	245

Historia zmian

Data	Autor	Wersja	Opis i odwołanie do poprzedniej wersji
31.07.2022	Partnerzy społeczni	1	
19.08.2022	Lider Projektu BON - MRiPS	2	Uwagi Lidera
8.09.2022	Partnerzy społeczni	3	Odniesienie się do uwag Lidera
31.05.2023	Partnerzy społeczni	4	
21.06.2023	Lider Projektu BON - MRiPS	5	Uwagi Lidera
11.07.2023	Partnerzy społeczni	6	Odniesienie się do uwag Lidera
31.07.2023	Lider Projektu BON - MRiPS	7	Uwagi Lidera
11.08.2023	Partnerzy społeczni	8	Odniesienie się do uwag Lidera
23.11.2023	Partnerzy społeczni	9	Odniesienie się do propozycji formułowanych podczas konsultacji społecznych oraz uwag KRK
29.11.2023	Partnerzy społeczni	10	Połączenie Uzasadnień

Wykaz powiązanych dokumentów

Dokument	Nr wersji
Uzasadnienie do projektu nowej ustawy wdrażającej Konwencję ONZ o prawach osób niepełnosprawnych w Polsce pn. „Ustawa o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami”	10
Załącznik	7
Ocena Skutków Regulacji	7
Analiza ekonomiczna proponowanych rozwiązań	7

Wprowadzenie

Partnerzy społeczni przedstawiają niniejszym produkty Projektu pn. „Opracowanie projektu ustawy wdrażającej Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych o proponowanej nazwie: Ustawa o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami wraz z Oceną Skutków Regulacji i uzasadnieniem, jak też propozycji zmian legislacyjnych podążających za nową ustawą”, realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, Oś Priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.6 Wysoka jakość polityki na rzecz włączenia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Prezentowany dokument pn. „Projekt nowej ustawy wdrażającej Konwencję ONZ o prawach osób niepełnosprawnych w Polsce pn. Ustawa o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami” jest efektem wielomiesięcznych prac Zespołu ekspertów, analityków i legislatorów. Akt ten ma w zamierzeniu zapewnić osobom z niepełnosprawnościami skuteczne instrumenty prawne służące ochronie i realizacji ich praw, w pełni zgodne ze standardami Konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 z późn. zm.). W tym celu wypracowano zupełnie nowe w polskim prawie instytucje i mechanizmy, jak również udoskonalono istniejące rozwiązania.

Należy zauważyć, że z uwagi na bardzo szeroki zakres proponowanych zmian, w toku prac przygotowano równoległe projekt Ustawy – Przepisy wprowadzające Ustawę o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami, obejmujący projektowane zmiany w innych ustawach, przepisy przejściowe i dostosowujące.

Na wniosek Lidera, przepisy obu projektów zostały w ostatniej fazie prac zintegrowane w jeden, niniejszy projekt.

Projektowane zmiany zostały szerzej przedstawione w Uzasadnieniu.

W Załączniku przedstawiono projekty aktów wykonawczych do Ustawy o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami. W jego Aneksie zawarto również propozycje do aktów wykonawczych, w związku z projektowanymi zmianami w innych ustawach, a także propozycje zmian w obowiązujących aktach wykonawczych.

Zgodnie z decyzją Lidera, do materiałów włączone zostały propozycje dotyczące wsparcia osób z niepełnosprawnościami w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych z Projektu „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”. Należy podkreślić że propozycje te wypracowano z uwzględnieniem propozycji przygotowanych w toku prac I i II kamienia Projektu pn. „Opracowanie projektu ustawy wdrażającej Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych o proponowanej nazwie: Ustawa o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami wraz z Oceną Skutków Regulacji i uzasadnieniem, jak też propozycji zmian legislacyjnych podążających za nową ustawą”, które zostały przekazane, decyzją Lidera, do dalszych prac w Projekcie „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”.

Projekt Ustawy o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami

USTAWA

z dnia:

o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami¹

¹ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 20 lipca 1950 r. o zawodzie felczera, ustawę z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego, ustawę z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawę z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny, ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego, ustawę z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń, ustawę z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy, ustawę z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, ustawę z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu, ustawę z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze, ustawę z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych, ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawę z dnia 24 czerwca 1983 r. o społecznej inspekcji pracy, ustawę z dnia 15 listopada 1984 r. - Prawo przewozowe, ustawę z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, ustawę z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich, ustawę z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, ustawę z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, ustawę z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, ustawę z dnia 21 grudnia 1990 r. o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko-weterynaryjnych, ustawę z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, ustawę z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie, ustawę z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, ustawę z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawę z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej, ustawę z dnia 28 września 1991 r. o lasach, ustawę z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego, ustawę z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, ustawę z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, ustawę z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno- Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, ustawę z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane, ustawę z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, ustawę z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 26 października 1995 r. o społecznych formach rozwoju mieszkalnictwa, ustawę z dnia 5 lipca 1996 r. o doradztwie podatkowym, ustawę z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach, ustawę z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy, ustawę z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym, ustawę z dnia 27 czerwca 1997 r. o służbie medycyny pracy, ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. - Prawo o ustroju sądów wojskowych, ustawę z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia, ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa, ustawę z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji

rządowej, ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, ustawę z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury, ustawę z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, ustawę z dnia 10 września 1999 r. - Kodeks karny skarbowy, ustawę z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim, ustawę z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka, ustawę z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych, ustawę z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji, ustawę z dnia 29 listopada 2000 r. - Prawo atomowe, ustawę z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawę z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludzie śródlądowej, ustawę z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów, ustawę z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i zmianie Kodeksu cywilnego, ustawę z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych, ustawę z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych, ustawę z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawę z dnia 6 września 2001 r. - Prawo farmaceutyczne, ustawę z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym, ustawę z dnia 18 września 2001 r. - Kodeks morski, ustawę z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie kłęski żywiołowej, ustawę z dnia 3 lipca 2002 r. - Prawo lotnicze, ustawę z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, ustawę z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, ustawę o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, ustawę z dnia 5 grudnia 2002 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów mieszkaniowych o stałej stopie procentowej, ustawę z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe, ustawę z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym, ustawę z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, ustawę z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ustawę z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, ustawę z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, ustawę z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej, ustawę z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, ustawę z dnia 16 lipca 2004 r. - Prawo telekomunikacyjne, ustawę z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ustawę z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji podmiotów realizujących zadania publiczne, ustawę z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych, ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, ustawę z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych, ustawę z dnia 9 czerwca 2006 r. o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego, ustawę z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin, ustawę z dnia 24 sierpnia 2006 r. o podatku tonażowym, ustawę z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia, ustawę z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym, ustawę z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów, ustawę z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej, ustawę z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy, ustawę z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, ustawę z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, ustawę z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, ustawę z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych, ustawę z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej, ustawę z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, ustawę z dnia 19 grudnia 2008 r. o postępowaniu kompensacyjnym w podmiotach o szczególnym znaczeniu dla polskiego przemysłu stocznioowego, ustawę z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, ustawę z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, ustawę z dnia 24 kwietnia 2009 r. o bateriach i akumulatorach, ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, ustawę z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych, ustawę z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, ustawę z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, ustawę z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych, ustawę z dnia 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych, ustawę z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności, ustawę z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami, ustawę z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy, ustawę z dnia 4 lutego 2011 r. - Prawo prywatne międzynarodowe, ustawę z dnia

4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, ustawę z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej, ustawę z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, ustawę z dnia 12 maja 2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych, ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawę z dnia 30 czerwca 2011 r. o wdrożeniu naziemnej telewizji cyfrowej, ustawę z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarstwa i położnej, ustawę z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie morskim, ustawę z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych, ustawę z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się, ustawę z dnia 16 września 2011 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z usuwaniem skutków powodzi, ustawę z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe, ustawę z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób, ustawę z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, ustawę z dnia 13 grudnia 2013 r. o rodzinnych ogrodach działkowych, ustawę z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, ustawę z dnia 4 kwietnia 2014 r. o świadczeniu odszkodowawczym przysługującym w razie wypadku lub choroby pozostających w związku ze służbą, ustawę z dnia 28 listopada 2014 r. o komisjach lekarskich podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, ustawę z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych, ustawę z dnia 15 maja 2015 r. - Prawo restrukturyzacyjne, ustawę z dnia 25 czerwca 2015 r. o leczeniu niepłodności, ustawę z dnia 25 czerwca 2015 r. - Prawo konsularne, ustawę z dnia 5 sierpnia 2015 r. o opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów, ustawę z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych, ustawę z dnia 28 stycznia 2016 r. - Prawo o prokuraturze, ustawę z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji, ustawę z dnia 5 września 2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej, ustawę z dnia 21 października 2016 r. o umowie koncesji na roboty budowlane lub usługi, ustawę z dnia 6 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej, ustawę z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, ustawę z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego, ustawę z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe, ustawę z dnia 9 marca 2017 r. o wymianie informacji podatkowych z innymi państwami, ustawę z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne, ustawę z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zasadzie Nieruchomości, ustawę z dnia 27 października 2017 r. o podstawowej opiece zdrowotnej, ustawę z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych, ustawę z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa, ustawę z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych, ustawę z dnia 26 stycznia 2018 r. o Straży Marszałkowskiej, ustawę z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych, ustawę z dnia 20 lipca 2018 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego gruntów zabudowanych na cele mieszkaniowe w prawo własności tych gruntów, ustawę z dnia 20 lipca 2018 r. o pomocy państwa w ponoszeniu wydatków mieszkaniowych w pierwszych latach najmu mieszkania, ustawę z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, ustawę z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym, ustawę z dnia 9 listopada 2018 r. o finansowym wspieraniu produkcji audiowizualnej, ustawę z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych, ustawę z dnia 4 kwietnia 2019 r. o przedkładaniu niektórych dokumentów urzędowych w państwach członkowskich Unii Europejskiej, ustawę z dnia 16 maja 2019 r. o Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej, ustawę z dnia 13 czerwca 2019 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym, ustawę z dnia 4 lipca 2019 r. o systemie instytucji rozwoju, ustawę z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, ustawę z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, ustawę z dnia 31 lipca 2019 r. o wsparciu finansowym armatorów śródlądowych, Funduszu Żeglugi Śródlądowej i Funduszu Rezerwowym, ustawę z dnia 30 sierpnia 2019 r. o Państwowej Komisji do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15, ustawę z dnia 11 września 2019 r. - Prawo zamówień publicznych, ustawę z dnia 15 lipca 2020 r. o Polskim Bonie Turystycznym, ustawę z dnia 10 grudnia 2020 r. o zawodzie farmaceuty, ustawę z dnia 16 grudnia 2020 r. o zbywaniu nieruchomości z rozliczeniem "lokal za grunt", ustawę z dnia 21 stycznia 2021 r. o służbie zagranicznej i ustawę z dnia 20 maja 2021 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego oraz Deweloperskim Funduszu Gwarancyjnym, ustawę z dnia

Uznając konieczność jak najpełniejszej realizacji postanowień Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz zobowiązań Rzeczypospolitej Polskiej wynikających z Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 13 grudnia 2006 r., ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską w dniu 6 września 2012 r.

korzystając z dorobku Komitetu Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. praw osób niepełnosprawnych oraz międzynarodowego i polskiego ruchu na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami,

w poszanowaniu podmiotowości, godności i prawa do niezależnego życia każdej osoby z niepełnosprawnością w celu zapewnienia realizacji jej prawa do pełnego uczestnictwa w życiu prywatnym, rodzinnym, zawodowym, publicznym i politycznym na zasadach równości z innymi osobami,

stanowi się, co następuje:

Dział I. Przepisy ogólne

Art. 1.

Ustawa określa:

- 1) zasady wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami wynikające z Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 oraz z 2018 r. poz. 1217), zwanej dalej „Konwencją”;
- 2) zasady wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych z wykorzystaniem asysty prawnej, pełnomocnictwa wspierającego i pełnomocnictwa na przyszłość, w tym zasady powstawania, wykonywania i ustanawiania tych stosunków prawnych, oraz finansowania i nadzoru nad nimi;
- 3) zasady przyznawania, wysokość oraz zasady wypłaty świadczenia kompensacyjnego;
- 4) zasady organizowania i funkcjonowania mieszkań ze wsparciem;
- 5) Indywidualny Pakiet Wsparcia i zasady korzystania z tego pakietu;
- 6) organizację i zadania Centrów Niezależnego Życia;
- 7) organizację i zadania organów właściwych w sprawach osób z niepełnosprawnościami.

9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, ustawę z dnia 15 września 2022 r. o medycynie laboratoryjnej, ustawę z dnia 1 grudnia 2022 r. o zawodzie ratownika medycznego oraz samorządzie ratowników medycznych i ustawę z dnia 9 marca 2023 r. o Krajowej Sieci Onkologicznej.

Art. 2.

Użyte w ustawie określenia i skróty oznaczają:

- 1) asystent prawny – osobę udzielającą wsparcia użytkownikowi asysty prawnej na zasadach określonych w ustawie;
- 2) dostępność – dostępność, o której mowa w art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240);
- 3) kręgi wsparcia wokół osób z niepełnosprawnościami – procesy wsparcia społecznego i społecznego włączenia osób, które z uwagi na niepełnosprawność mają trudności w samodzielnym włączeniu społecznym;
- 4) orientacja przestrzenna – posługiwanie się zmysłami innymi niż wzrok w celu określenia własnego położenia i relacji względem innych przedmiotów w otoczeniu;
- 5) osoba z niepełnosprawnością – osobę, która ma obniżoną sprawność fizyczną, psychospołeczną, intelektualną lub sensoryczną, trwającą lub mogącą trwać co najmniej 12 miesięcy, co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać jej samodzielne funkcjonowanie lub pełny i skuteczny udział w życiu społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami;
- 6) osoby z niepełnosprawnościami – więcej niż jedną osobę z niepełnosprawnością;
- 7) osoba o złożonych potrzebach w komunikowaniu się – osobę o złożonych potrzebach w komunikowaniu się w rozumieniu art. 3 pkt 1b ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2023 r. poz. 20);
- 8) osoba potrzebująca wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych – osobę, w szczególności osobę z niepełnosprawnością psychospołeczną, niepełnosprawnością intelektualną lub niepełnosprawnością neurorozwojową, która dla podjęcia czynności prawnej lub faktycznej z rozeznaniem wymaga pomocy asystenta prawnego, pełnomocnika wspierającego lub pełnomocnika na przyszłość;
- 9) osoba wspierana w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych – użytkownika asysty prawnej, mocodawcę na przyszłość, użytkownika pełnomocnictwa wspierającego;
- 10) pełnomocnik na przyszłość – pełnomocnika ustanowionego na wypadek zaistnienia wskazanych przez mocodawcę sytuacji, działającego na zasadach określonych w ustawie;

- 11) pełnomocnik wspierający – pełnomocnika ustanowionego przez sąd, działającego w imieniu osoby fizycznej na zasadach określonych w ustawie;
- 12) PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, o którym mowa w art. 45 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, 173, 240, 852, 1234 i 1429);
- 13) rehabilitacja zintegrowana - ogół oddziaływań podejmowanych przez obowiązane do tego podmioty, w szczególności w zakresie ochrony zdrowia, edukacji, pracy i zatrudnienia, pomocy społecznej, pomocy psychologicznej i psychologiczno-pedagogicznej w celu poprawy sytuacji osoby z niepełnosprawnością lub osoby, której stan zdrowia może prowadzić do niepełnosprawności;
- 14) użytkownik asysty prawnej – osobę wspieraną w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych przez asystenta prawnego na zasadach określonych w ustawie;
- 15) użytkownik pełnomocnictwa wspierającego – osobę wspieraną w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych przez pełnomocnika wspierającego na zasadach określonych w ustawie;
- 16) wsparcie dzienne – indywidualne lub zespołowe treningi samoobsługi i treningi umiejętności społecznych, polegające na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym, w tym podczas pobytu dziennego.

Art. 3.

Osoba z niepełnosprawnością potwierdza swój status przez przedłożenie orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność wydanego na podstawie odrębnych przepisów lub orzeczenia równorzędnego albo złożenie oświadczenia o spełnianiu kryteriów, o których mowa w art. 2 pkt 5, chyba że przepisy ustawy lub przepisy odrębne wymagają wyłącznie przedłożenia określonego orzeczenia.

Dział II. Zasady wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami

Art. 4.

1. Osobie z niepełnosprawnością zapewnia się, na zasadach określonych w przepisach odrębnych ustaw, możliwość bezpiecznego korzystania, na równych zasadach z innymi osobami, z przestrzeni publicznej, budynków użyteczności publicznej i otaczającej je

- infrastruktury, środowiska naturalnego, środków transportu, informacji i komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, a także z powszechnie dostępnych produktów i usług.
2. Warunki bezpiecznego korzystania, o których mowa w ust. 1, zapewnia się przez stosowanie uniwersalnego projektowania w rozumieniu art. 2 Konwencji albo, gdy nie jest możliwe zastosowanie uniwersalnego projektowania, racjonalnych usprawnień w rozumieniu art. 2 Konwencji.
 3. Jeżeli racjonalne usprawnienie nie zostało określone w przepisach odrębnych ustaw, podmiot obowiązany na podstawie przepisów odrębnych ustaw podejmuje wszelkie możliwe działania niezbędne do zapewnienia warunków bezpiecznego korzystania, o których mowa w ust. 1, z uwzględnieniem zgłoszonych potrzeb, możliwości i preferencji osoby z niepełnosprawnością, której dotyczą, chyba że ich przeprowadzenie skutkowałoby nieproporcjonalnie wysokim obciążeniem podmiotu obowiązanego do ich zapewnienia.
 4. Przy ocenie, czy dane usprawnienie skutkowałoby nieproporcjonalnie wysokim obciążeniem, podmiot obowiązany bierze pod uwagę w szczególności:
 - 1) rodzaj i charakter usprawnienia oraz koszty związane z jego wprowadzeniem lub utrzymaniem;
 - 2) sytuację ekonomiczną lub finansową podmiotu obowiązanego;
 - 3) rodzaj i skalę prowadzonej działalności z uwzględnieniem wielkości zatrudnienia;
 - 4) dostęp do technologii i urządzeń potrzebnych do zapewnienia racjonalnego usprawnienia.
 5. Obciążenia, o których mowa w ust. 3, nie są nieproporcjonalnie wysokie, jeżeli są w wystarczającym stopniu rekompensowane ze środków publicznych.
 6. W przypadku podejrzenia niezastosowania uniwersalnego projektowania lub niezapewnienia racjonalnego usprawnienia można złożyć do Prezesa Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami zawiadomienie o potrzebie wszczęcia postępowania w sprawie stwierdzenia niezastosowania uniwersalnego projektowania lub niezapewnienia racjonalnego usprawnienia, o których mowa w art. 129 lub art. 132.

Art. 5.

1. Warunki wspierania osoby z niepełnosprawnością zapewniają realizację prawa do niezależnego życia i włączenia w społeczność lokalną na równi z innymi osobami,

- wyrażającego się w możliwości sprawowania kontroli nad własnym życiem oraz podejmowania wszelkich decyzji, które dotyczą życia tej osoby.
2. Podmioty obowiązane do zapewnienia wsparcia osobie z niepełnosprawnością umożliwiają jej podejmowanie, na równych zasadach z innymi osobami, decyzji, które dotyczą ich życia, w szczególności w sferach:
 - 1) wyboru miejsca zamieszkania i co do tego, z kim będzie mieszkać;
 - 2) wyborów osobistych w życiu codziennym;
 - 3) decydowania o własnym zdrowiu, leczeniu i rehabilitacji;
 - 4) wyboru ścieżki rozwoju zawodowego, miejsca i środowiska pracy.
 3. Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami kontroluje podmioty udzielające osobom z niepełnosprawnościami wsparcia finansowanego w całości lub w części ze środków PFRON w zakresie obowiązków określonych w ust. 1 i 2.
 4. W przypadku stwierdzenia, w wyniku kontroli, o której mowa w ust. 3, naruszenia ust. 1 lub 2, Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami podejmuje działania, o których mowa w art. 51 ust. 3a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
 5. Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami może zwrócić się z wnioskiem o przeprowadzenie, na zasadach określonych w odrębnych przepisach, kontroli w zakresie określonym w ust. 1 i 2 do podmiotu udzielającego wsparcia osobom z niepełnosprawnościami finansowanego w całości lub w części ze środków publicznych.

Art. 6.

1. Podmioty, które opracowują strategie, programy działania i inne dokumenty programowe mające na celu realizację polityk publicznych lub realizują działania finansowane ze środków publicznych, uwzględniają w nich potrzeby wynikające z niepełnosprawności oraz zasady wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami.
2. W ramach prowadzonych konsultacji społecznych dokumentów, o których mowa w ust. 1, podmioty, o których mowa w ust. 1, co najmniej przez publikację na stronie internetowej:
 - 1) informują o nich osoby z niepełnosprawnościami, organizacje osób z niepełnosprawnościami i organizacje reprezentujące osoby z niepełnosprawnościami;
 - 2) zapewniają dostępność informacji na temat konsultacji społecznych i zastosowanych form konsultacji społecznych dla osób z niepełnosprawnościami.

Art. 7.

1. Zakazuje się nierównego traktowania ze względu na niepełnosprawność.
2. Nierówne traktowanie ze względu na niepełnosprawność oznacza traktowanie osoby z niepełnosprawnością w sposób będący co najmniej jednym z następujących zachowań: dyskryminacją bezpośrednią, dyskryminacją pośrednią, molestowaniem, molestowaniem seksualnym, a także mniej korzystnym traktowaniem osoby z niepełnosprawnością wynikającym z odrzucenia molestowania lub molestowania seksualnego lub podporządkowania się molestowaniu lub molestowaniu seksualnemu, oraz zachęcanie do takich zachowań i nakazywanie tych zachowań.
3. Dyskryminacja bezpośrednia oznacza sytuację, w której osoba fizyczna ze względu na niepełnosprawność jest traktowana mniej korzystnie niż jest, była lub byłaby traktowana inna osoba w porównywalnej sytuacji.
4. Dyskryminacja pośrednia oznacza sytuację, w której dla osoby fizycznej ze względu na niepełnosprawność, na skutek pozornie neutralnego postanowienia, zastosowanego kryterium lub podjętego działania występują lub mogłyby wystąpić niekorzystne dysproporcje lub szczególnie niekorzystna dla niej sytuacja, chyba że postanowienie, kryterium lub działanie jest obiektywnie uzasadnione ze względu na zgodny z prawem cel, który ma być osiągnięty, a środki służące osiągnięciu tego celu są właściwe i konieczne.
5. Molestowanie oznacza każde niepożądane zachowanie, którego celem lub skutkiem jest naruszenie godności osoby z niepełnosprawnością i stworzenie wobec niej zastraszającej, wrogiej, poniżającej, upokarzającej lub uwłaczającej atmosfery.
6. Molestowanie seksualne oznacza każde niepożądane zachowanie o charakterze seksualnym wobec osoby z niepełnosprawnością, którego celem lub skutkiem jest naruszenie godności tej osoby, w szczególności przez stworzenie wobec niej zastraszającej, wrogiej, poniżającej, upokarzającej lub uwłaczającej atmosfery; na zachowanie to mogą się składać fizyczne, werbalne lub pozawerbalne elementy.
7. Każdy, wobec kogo naruszono zakaz nierównego traktowania ze względu na niepełnosprawność, ma prawo do odszkodowania lub zadośćuczynienia.
8. Ten, kto zarzuca naruszenie zakazu nierównego traktowania ze względu na niepełnosprawność musi uprawdopodobnić fakt jego naruszenia.
9. W przypadku uprawdopodobnienia naruszenia zakazu nierównego traktowania ze względu na niepełnosprawność, ten, któremu zarzucono naruszenie tego zakazu, jest obowiązany wykazać, że nie dopuścił się jego naruszenia.

10. W sprawach odszkodowania lub zadośćuczynienia w związku z naruszeniem zakazu nierównego traktowania ze względu na niepełnosprawność stosuje się przepisy ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. z 2023 r. poz. 1610, 1615, 1890 i 1933).
11. Termin przedawnienia roszczeń z tytułu naruszenia zakazu nierównego traktowania ze względu na niepełnosprawność wynosi 3 lata od dnia powzięcia przez poszkodowanego wiadomości o naruszeniu tego zakazu, nie dłużej jednak niż 10 lat od zaistnienia zdarzenia stanowiącego naruszenie tego zakazu.

Dział III. Asysta prawna, pełnomocnictwo wspierające i pełnomocnictwo na przyszłość

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 8.

Osoba potrzebująca wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych ma prawo wyznaczyć osoby udzielające tego wsparcia zgodnie ze swoją wolą lub wystąpić o nie do sądu na zasadach określonych w niniejszym dziale.

Art. 9.

W celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami dostępu do wsparcia, którego mogą potrzebować przy podejmowaniu czynności prawnych, w tym przy składaniu oświadczeń woli, lub związanych z nimi czynności faktycznych zapewnia się tym osobom prawo korzystania ze wsparcia:

- 1) asystenta prawnego;
- 2) pełnomocnika wspierającego;
- 3) pełnomocnika na przyszłość.

Art. 10.

Wsparcie wykonywane przez asystenta prawnego, pełnomocnika wspierającego lub pełnomocnika na przyszłość powinno uwzględniać wolę osoby wspieranej w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych i jej preferencje.

Art. 11.

Jeżeli czynność asysty prawnej, pełnomocnictwa wspierającego lub pełnomocnictwa na przyszłość wymaga wykładni woli osoby wspieranej w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych, stosuje się kryterium najlepszej wykładni woli, biorąc pod uwagę całokształt znanych okoliczności, w tym historię życia tej osoby, poprzednie oświadczenia woli w podobnych kontekstach, informacje dostępne dla osób, do których osoba wspierana w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych ma zaufanie, uwzględnienie jej preferencji oraz wszelkie inne względy istotne w danym przypadku, zmierzające do możliwie najpełniejszego urzeczywistnienia woli tej osoby.

Art. 12.

1. Asystent prawny, pełnomocnik wspierający i pełnomocnik na przyszłość mają obowiązek wykonywać swoje czynności z należytą starannością, mając na względzie dobro osoby wspieranej w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych.
2. Asystent prawny, pełnomocnik wspierający i pełnomocnik na przyszłość nie mogą udzielać wsparcia przy czynnościach, w których:
 - 1) są stroną lub pozostają z jedną ze stron w takim stosunku prawnym lub faktycznym, że skutek czynności oddziałuje na ich prawa lub obowiązki;
 - 2) stroną jest ich małżonek, krewni lub powinowaci w linii prostej lub w linii bocznej do drugiego stopnia, albo osoba pozostająca z nimi we wspólnym pożyciu;
 - 3) stroną są osoby związane z nimi z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli;
 - 4) jest pełnomocnikiem lub pełnomocnikiem wspierającym innej strony.

Art. 13.

1. Asystent prawny, pełnomocnik wspierający i pełnomocnik na przyszłość mają obowiązek zachowania w tajemnicy informacji związanych z użytkownikiem asysty prawnej, użytkownikiem pełnomocnictwa wspierającego i mocodawcy, uzyskanych w związku z wykonywaniem czynności asysty prawnej i pełnomocnictwa.
2. Obowiązek zachowania tajemnicy nie może być ograniczony w czasie.
3. Przepisu ust. 1 nie stosuje się:
 - 1) w sytuacji, w której ujawnienie tajemnicy następuje w celu zapobieżenia niebezpieczeństwa dla życia lub zdrowia osoby wspieranej w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych lub innych osób, a niebezpieczeństwu nie można było inaczej zapobiec;

- 2) w związku ze wszczętym postępowaniem nadzorczym nad wykonywaniem asysty prawnej;
 - 3) jeżeli tak stanowią ustawy.
4. Do tajemnicy, o której mowa w ust. 1-3, stosuje się przepisy o tajemnicy zawodowej.

Art. 14.

Zasady wynagradzania asystenta prawnego ustanowionego przez sąd i pełnomocnika wspierającego są określone w art. 53a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Rozdział 2. Asysta prawna

Art. 15.

Asystent prawny udziela wsparcia na podstawie umowy albo na podstawie postanowienia sądu.

Art. 16.

Asystent prawny ma prawo podejmowania czynności zmierzających do dokonania czynności prawnej przez użytkownika asysty prawnej.

Art. 17.

1. Asystent prawny nie może:
 - 1) udzielać wsparcia więcej niż jednej stronie tego samego stosunku prawnego;
 - 2) dokonywać czynności prawnych w imieniu użytkownika asysty prawnej;
 - 3) świadczyć pomocy prawnej w rozumieniu odrębnych przepisów na rzecz użytkownika asysty prawnej.
2. Asystent prawny może dokonywać czynności prawnych w imieniu użytkownika asysty prawnej na podstawie pełnomocnictwa.

Art. 18.

1. Przy wykonywaniu czynności wsparcia asystent prawny jest obowiązany powstrzymać się od wywierania wpływu na decyzje użytkownika asysty prawnej.
2. Asystent prawny ma prawo dokumentować czynności asysty prawnej.

Art. 19.

Nie można odmówić czynności prawnej z użytkownikiem asysty prawnej, w szczególności zawarcia umowy, tylko z tego powodu, że użytkownik asysty prawnej występuje z asystentem prawnym.

Art. 20.

1. Nie można odmówić asystentowi prawnemu udziału w spotkaniach, czynnościach, zebraniach, posiedzeniach lub rozprawach, do których obecności lub uczestnictwa jest uprawniony bądź zobowiązany sam użytkownik asysty prawnej, jeżeli udział asystenta prawnego jest związany z udzielaniem wsparcia na rzecz użytkownika asysty prawnej.
2. W przypadkach, o których mowa w ust. 1, asystent prawny jest obowiązany okazać na żądanie oświadczenie, o którym mowa w art. 23 ust. 3, albo zaświadczenie, o którym mowa w art. 560²⁷ Kodeksu postępowania cywilnego.

Art. 21.

1. Asystentem prawnym może być osoba fizyczna korzystająca z pełni praw cywilnych i obywatelskich oraz dająca rękojmię należytej staranności przy wykonywaniu czynności na rzecz użytkownika asysty prawnej.
2. Asystentem prawnym nie może zostać osoba:
 - 1) która została prawomocnie pozbawiona władzy rodzicielskiej;
 - 2) która została prawomocnie skazana za przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu, wolności, mieniu, wiarygodności dokumentów, wolności seksualnej lub obyczajności albo za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy wobec osoby lub za przestępstwo karnoskarbowe;
 - 3) wobec której prawomocnie orzeczono zakaz prowadzenia działalności związanej z wychowywaniem, leczeniem, edukacją małoletnich lub opieką nad nimi lub obowiązek powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami lub zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu;
 - 4) wykonująca inne usługi na rzecz użytkownika asysty prawnej, w tym osoba wykonująca usługi opiekuńcze, pielęgniarские lub asystencji osobistej.
3. Asystentem prawnym nie może zostać osoba, w stosunku do której występują okoliczności mogące wywołać uzasadnione wątpliwości co do działania w interesie użytkownika asysty prawnej.

Art. 22.

Przez umowę o asystę prawną asystent prawny zobowiązuje się do udzielania wsparcia użytkownikowi asysty prawnej w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych.

Art. 23.

1. Umowa o asystę prawną określa zakres czynności wsparcia, które w szczególności mogą obejmować:
 - 1) zbieranie i przekazywanie wszystkich informacji o faktach mających znaczenie dla podejmowanej czynności prawnej przez użytkownika asysty prawnej;
 - 2) pomoc użytkownikowi asysty prawnej w zrozumieniu przedmiotu i znaczenia podejmowanej przez niego czynności prawnej;
 - 3) przedstawienie użytkownikowi asysty prawnej możliwych do przewidzenia skutków czynności prawnej;
 - 4) ujawnianie oświadczenia woli użytkownika asysty prawnej, również przez złożenie w jego imieniu podpisu, jeżeli użytkownik asysty prawnej jako osoba dokonująca czynności prawnej nie jest w stanie wyrazić treści tego oświadczenia w sposób niebudzący wątpliwości;
 - 5) ujawnianie decyzji użytkownika asysty prawnej dotyczących zdrowia, w tym w szczególności dotyczących wyrażania zgody na świadczenia zdrowotne, w tym na badanie lub zabieg operacyjny, na zastosowanie metod leczenia lub diagnostyki stwarzającej podwyższone ryzyko dla pacjenta oraz na eksperyment medyczny, jeżeli użytkownik asysty prawnej jako osoba dokonująca czynności prawnej nie jest w stanie wyrazić treści tego oświadczenia w sposób niebudzący wątpliwości;
 - 6) towarzyszenie użytkownikowi asysty prawnej w postępowaniach sądowych i w innych postępowaniach przed innymi organami władzy publicznej, w szczególności gdy wymagane jest osobiste stawiennictwo tego użytkownika;
 - 7) towarzyszenie użytkownikowi asysty prawnej podczas wizyt lub spotkań, w których uczestniczenie asystenta prawnego użytkownik asysty prawnej uzna za wskazane, w szczególności w celu pozyskiwania niezbędnych informacji, a także w celu zrobienia niezbędnych notatek i zebrania dokumentów, które pozwolą użytkownikowi asysty prawnej na powzięcie niezależnej decyzji;
 - 8) pomoc użytkownikowi asysty prawnej w zapewnieniu mu wystarczającego czasu na dokładne przemyślenie swojej decyzji;

- 9) podejmowanie działań mających na celu identyfikację technologii asystujących, które będą mogły zwiększyć niezależność użytkownika asysty prawnej;
 - 10) wsparcie w upewnieniu się, że decyzje użytkownika asysty prawnej są realizowane zgodnie z jego wolą.
2. W razie wątpliwości co do zakresu asysty prawnej poczytuje się, że obejmuje ona czynności wymienione w ust. 1 pkt 1–3.
 3. Użytkownik asysty prawnej składa na piśmie oświadczenie o zawarciu umowy o asystę prawną, w którym wskazuje w szczególności:
 - 1) datę zawarcia umowy;
 - 2) imię i nazwisko asystenta prawnego;
 - 3) zakres czynności wsparcia.
 4. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 3, jest dokumentem, który uprawnia asystenta prawnego do działania w zakresie zawartej umowy o asystę prawną.
 5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór oświadczenia o zawarciu umowy o asystę prawną, mając na względzie zapewnienie czytelności i przejrzystości tych dokumentów.

Art. 24.

Asystent prawny może powierzyć udzielanie wsparcia użytkownikowi asysty prawnej wyłącznie osobie trzeciej wskazanej w umowie o asystę prawną.

Art. 25.

1. Asystent prawny za czynności wsparcia może pobierać wynagrodzenie, jeżeli strony tak postanowią.
2. Jeżeli strony zastrzegą odpłatność asysty prawnej, a nie określą wysokości wynagrodzenia lub podstaw do jego naliczenia, asystentowi prawnemu należy się wynagrodzenie odpowiednie do nakładu jego pracy.

Art. 26.

1. Użytkownik asysty prawnej może zawrzeć umowę o asystę prawną z więcej niż jednym asystentem prawnym.
2. W przypadku zawarcia umowy o asystę prawną z więcej niż jednym asystentem prawnym z takim samym zakresem czynności wsparcia, każdy z nich może działać samodzielnie, chyba że co innego wynika z treści umowy.

Art. 27.

Asysta prawna wygasa wskutek śmierci użytkownika asysty prawnej lub asystenta prawnego.

Art. 28.

Do umowy o asystę prawną w zakresie nieuregulowanym w niniejszym oddziale stosuje się odpowiednio przepisy o zleceniu.

Art. 29.

1. Sąd ustanawia asystenta prawnego dla osoby potrzebującej wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych, która nie może wskazać osoby, która podejmie się pełnienia funkcji asystenta prawnego.
2. Zasady postępowania w sprawie ustanowienia, ustania i nadzoru nad wykonywaniem asysty prawnej są określone w art. 560¹³ - art. 560⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego.

Rozdział 3. Pełnomocnictwo wspierające

Art. 30.

1. W sytuacji, w której osoba potrzebująca wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych nie jest w stanie złożyć oświadczenia woli lub z którą brak jest jakiegokolwiek kontaktu nawet przy zastosowaniu komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC), a istnieje jednocześnie potrzeba podjęcia określonych czynności prawnych na jej rzecz lub w jej imieniu, których, jak wskazuje całość okoliczności, niedokonanie spowoduje istotne negatywne skutki dla tej osoby lub jej mienia, sąd ustanawia dla niej pełnomocnika wspierającego.
2. Sąd nie może ustanowić pełnomocnika wspierającego, jeżeli wcześniej osoba potrzebująca wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych wyznaczyła dla siebie pełnomocnika lub pełnomocnika na przyszłość w zakresie czynności prawnych, o których mowa w ust. 1.
3. Sąd może ustanowić pełnomocnika wspierającego na wniosek osoby potrzebującej wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych w sytuacji, w której osoba ta potrzebuje wsparcia lub reprezentacji przy wskazanych we wniosku czynnościach, a sama nie jest w stanie wykonać tych czynności, w tym przy wsparciu asystenta prawnego, albo taki stan rzeczy może zaistnieć w przyszłości. W tym wypadku sąd jest związany wnioskiem co do zakresu pełnomocnictwa.

Art. 31.

Sąd nie może ustanowić pełnomocnika wspierającego do reprezentowania w sprawach:

- 1) zawarcia, rozwiązania lub unieważnienia małżeństwa;
- 2) o uznanie dziecka;
- 3) udziału w wyborach;
- 4) darowizny nieruchomości, w której mieszka użytkownik pełnomocnictwa wspierającego;
- 5) sporządzenia testamentu.

Art. 32.

1. Pełnomocnik wspierający ma obowiązek przed każdą czynnością prawną upewnić się, czy użytkownik pełnomocnictwa wspierającego jest w stanie sama dokonać danej czynności prawnej.
2. W przypadku ustalenia, że użytkownik pełnomocnictwa wspierającego jest w stanie wykonać daną czynność prawną samodzielnie, pełnomocnik wspierający powinien odstąpić od działania w jej imieniu. Pełnomocnik wspierający niezwłocznie powiadamia właściwy sąd o zaistniałej sytuacji.

Art. 33.

1. Nie można odmówić pełnomocnikowi wspierającemu udziału w czynnościach prawnych wykonywanych w imieniu i na rzecz użytkownika pełnomocnictwa wspierającego, jeżeli jego udział jako pełnomocnika wspierającego jest związany z udzielonym pełnomocnictwem.
2. W przypadkach, o których mowa w ust. 1, pełnomocnik wspierający jest obowiązany okazać na żądanie zaświadczenie, o którym mowa w art. 560⁵⁰ Kodeksu postępowania cywilnego.

Art. 34.

W zakresie nieuregulowanym w niniejszym oddziale do pełnomocnika wspierającego stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego o pełnomocnictwie.

Art. 35.

Zasady postępowania w sprawie ustanowienia, ustania i nadzoru nad wykonywaniem pełnomocnictwa wspierającego są określone w art. 560⁴⁶-art. 560⁵⁷ Kodeksu postępowania cywilnego.

Rozdział 4. Pełnomocnictwo na przyszłość

Art. 36.

1. Mocodawca, ustanawiając pełnomocnika na przyszłość, określa zakres pełnomocnictwa, a także okoliczności, w których pełnomocnictwo zaczyna obowiązywać.
2. Udzielenie pełnomocnictwa na przyszłość wymaga formy aktu notarialnego.

Art. 37.

1. Można ustanowić tylko jednego pełnomocnika na przyszłość.
2. Pełnomocnikiem na przyszłość może zostać pełnoletnia osoba fizyczna.

Art. 38.

Pełnomocnik na przyszłość ma obowiązek przed każdą czynnością prawną upewnić się, czy jego mocodawca jest w stanie sam dokonać czynności prawnej. W przypadku ustalenia, że mocodawca jest w stanie daną czynność wykonać samodzielnie, pełnomocnik powinien odstąpić od działania w jego imieniu.

Art. 39.

1. Mocodawca i pełnomocnik na przyszłość w sytuacji, kiedy pełnomocnictwo będzie obejmowało stałe reprezentowanie powinni zawrzeć umowę w formie aktu notarialnego, która zawiera:
 - 1) oznaczenie stron;
 - 2) okoliczności, w których pełnomocnictwo zaczyna obowiązywać;
 - 3) zakres pełnomocnictwa;
 - 4) zasady wynagradzania pełnomocnika;
 - 5) przypadki, w których pełnomocnictwo wygasa.
2. Do umowy pomiędzy mocodawcą a pełnomocnikiem na przyszłość stosuje się odpowiednio przepisy o zleceniu.

Art. 40.

1. Pełnomocnictwo na przyszłość zgłasza się do Rejestru Pełnomocnictw Na Przyszłość, o którym mowa w art. 95zt ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie (Dz.U. z 2022 r. poz. 1799).
2. Pełnomocnik na przyszłość jest obowiązany, niezwłocznie po ustanowieniu pełnomocnictwa na przyszłość, podać w Rejestrze Pełnomocnictw Na Przyszłość, o którym mowa w art. 95zt ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie swój numer telefonu, a ponadto adres poczty elektronicznej, jeżeli takim dysponuje.
3. Pełnomocnik na przyszłość jest obowiązany niezwłocznie aktualizować dane, o których mowa w ust. 2, w przypadku ich zmiany.

Art. 41.

1. W przypadku zaistnienia okoliczności, w których pełnomocnictwo na przyszłość zaczyna obowiązywać, pełnomocnik na przyszłość jest obowiązany niezwłocznie złożyć do Rejestru Pełnomocnictw Na Przyszłość, o którym mowa w art. 95zt ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie, oświadczenie o zaistnieniu tych okoliczności wraz ze związanym opisem tych okoliczności.
2. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń. Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli następującej treści:
„Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.”.
Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń.
3. Pełnomocnictwo na przyszłość obowiązuje z chwilą dokonania wpisu oświadczenia, o którym mowa w ust. 1, w Rejestrze Pełnomocnictw Na Przyszłość, o którym mowa w art. 95zt ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie.

Art. 42.

1. Pełnomocnik na przyszłość niezwłocznie:
 - 1) informuje o wypowiedzeniu pełnomocnictwa sąd właściwy dla mocodawcy pełnomocnika wspierającego;
 - 2) zgłasza datę i godzinę wypowiedzenia pełnomocnictwa na przyszłość do Rejestru Pełnomocnictw Na Przyszłość, o którym mowa w art. 95zt ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie.

2. Podjęcie czynności, o których mowa w ust. 1, nie zwalnia pełnomocnika na przyszłość po wypowiedzeniu pełnomocnictwa od działania w interesie mocodawcy w niezbędnym zakresie przez okres konieczny dla zabezpieczenia tego interesu lub do ustanowienia pełnomocnika wspierającego.
3. Do działań, o których mowa w ust. 2, stosuje się odpowiednio przepisy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia.

Art. 43.

W zakresie nieuregulowanym w niniejszym oddziale do pełnomocnika na przyszłość stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego o pełnomocnictwie.

Dział IV. Świadczenie kompensacyjne

Art. 44.

Świadczenie kompensacyjne ma na celu pokrycie kosztów związanych z kompensacją zwiększonych potrzeb wynikających z niepełnosprawności.

Art. 45.

1. Świadczenie kompensacyjne przysługuje pełnoletniej osobie posiadającej orzeczenie o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności, zwanej dalej „osobą uprawnioną do świadczenia kompensacyjnego”.
2. Świadczenie kompensacyjne nie przysługuje osobie pobierającej zasiłek pielęgnacyjny lub świadczenie uzupełniające dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji.
3. Świadczenie kompensacyjne przysługuje miesięcznie w wysokości:
 - 1) 794,39 złotych – w przypadku osób posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności;
 - 2) 294,39 złotych – w przypadku osób posiadających orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.
4. W przypadku pobierania dodatku pielęgnacyjnego świadczenie kompensacyjne pomniejsza się o jego wysokość.
5. Kwota świadczenia kompensacyjnego podlega corocznej waloryzacji od dnia 1 stycznia.
6. Waloryzacja polega na zwiększeniu kwoty świadczenia kompensacyjnego o wskaźnik waloryzacji. Wskaźnikiem waloryzacji jest procentowy wzrost minimalnego wynagrodzenia za pracę, o którym mowa w ustawie z dnia 10 października 2002 r.

o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. z 2020 r. poz. 2207), obowiązującego na dzień 1 stycznia roku, w którym jest przeprowadzana waloryzacja, w stosunku do wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującej w dniu 1 stycznia roku poprzedzającego rok, w którym jest przeprowadzana waloryzacja.

7. Wysokość świadczenia kompensacyjnego ustalane w sposób określony w ust. 6 zaokrąglą się do pełnych złotych w górę.
8. Wysokość świadczenia kompensacyjnego na następny rok kalendarzowy podlega ogłoszeniu w drodze obwieszczenia przez Przewodniczącego Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, w terminie do dnia 15 listopada każdego roku.

Art. 46.

1. Ustalenie prawa do świadczenia kompensacyjnego następuje na wniosek osoby uprawnionej do świadczenia kompensacyjnego składany odpowiednio do organu wypłacającego świadczenie emerytalno-rentowe, a w przypadku pozostałych osób uprawnionych - do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zwanych dalej „właściwym organem”.
2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, zawiera:
 - 1) dane osoby uprawnionej do świadczenia kompensacyjnego:
 - a) imię i nazwisko,
 - b) datę urodzenia,
 - c) numer PESEL albo, jeżeli nie nadano tego numeru, serię i numer dowodu osobistego lub numer paszportu,
 - d) adres miejsca zamieszkania,
 - e) adres miejsca pobytu lub ostatniego miejsca zamieszkania - w przypadku osoby nieposiadającej adresu miejsca zamieszkania,
 - f) adres do korespondencji, jeżeli jest inny niż adres zamieszkania;
 - 2) inne informacje niezbędne do ustalenia prawa do świadczenia kompensacyjnego;
 - 3) wskazanie sposobu wypłaty świadczenia wraz z podaniem danych niezbędnych do jego wypłaty;
 - 4) podpis wnioskodawcy lub jego przedstawiciela ustawowego albo pełnomocnika.
3. Właściwy organ, ustalając prawo do świadczenia kompensacyjnego, jest obowiązany do samodzielnego uzyskania lub weryfikacji niezbędnych informacji i dokumentów w sposób

określony w art. 220 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 775 i 803).

4. Ustalenie prawa do świadczenia kompensacyjnego następuje w terminie nie dłuższym niż 30 dni od dnia wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Art. 47.

Świadczenie kompensacyjne nie przysługuje osobie uprawnionej do świadczenia kompensacyjnego, która jest tymczasowo aresztowana lub odbywa karę pozbawienia wolności, z wyjątkiem osoby uprawnionej do świadczenia kompensacyjnego, która odbywa karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego.

Art. 48.

1. Przyznanie prawa do świadczenia kompensacyjnego, odmowa prawa do tego świadczenia oraz stwierdzenie ustania prawa do świadczenia kompensacyjnego następuje w drodze decyzji administracyjnej.
2. Decyzję w sprawie świadczenia kompensacyjnego wydaje i świadczenie to wypłaca właściwy organ.
3. Decyzja w sprawie świadczenia kompensacyjnego, sporządzona z wykorzystaniem systemu teleinformatycznego, może zamiast podpisu zawierać nadruk imienia i nazwiska wraz ze stanowiskiem służbowym osoby upoważnionej do jej wydania.

Art. 49.

1. Świadczenie kompensacyjne przysługuje od miesiąca, w którym zostały spełnione warunki wymagane do jego przyznania, nie wcześniej niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o to świadczenie.
2. Prawo do świadczenia kompensacyjnego ustala się na czas nieokreślony, chyba że orzeczenie o stopniu niepełnosprawności wydane zostało na czas określony. W przypadku wydania orzeczenia o stopniu niepełnosprawności na czas określony prawo do świadczenia kompensacyjnego przynajmniej się do ostatniego dnia miesiąca, w którym upływa termin ważności orzeczenia.

Art. 50.

Jeżeli w okresie trzech miesięcy, licząc od dnia wydania orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, zostanie złożony wniosek o przyznanie prawa do świadczenia

kompensacyjnego uzależnionego od danego orzeczenia prawo to przyznaje się począwszy od miesiąca, w którym złożono wniosek o wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności.

Art. 51.

1. W sprawach nieuregulowanych w niniejszej ustawie, dotyczących postępowania w sprawie świadczenia kompensacyjnego oraz wypłaty tego świadczenia stosuje się odpowiednio przepisy:
 - 1) ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1251, 1429 i 1672), z wyjątkiem art. 136 tej ustawy;
 - 2) ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2023 r. poz. 1280, 1429 i 1834), z wyjątkiem art. 47 tej ustawy;
 - 3) ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2022 r. poz. 2528 oraz z 2023 r. poz. 347, 658, 1429 1834 i 1872), z wyjątkiem art. 46 tej ustawy;
 - 4) ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2023 r. poz. 208, 337, 641 i 1429).
2. Osoba uprawniona do świadczenia kompensacyjnego jest obowiązana do informowania organu właściwego o wszelkich zmianach mających wpływ na prawo do świadczenia kompensacyjnego oraz jego wysokości.
3. Jeżeli ustaną okoliczności będące podstawą do przyznania świadczenia kompensacyjnego, prawo do świadczenia ustaje od miesiąca, w którym nastąpiło zdarzenie będące podstawą utraty prawa do świadczenia. Właściwy organ stwierdza decyzją ustanie prawa do świadczenia i wstrzymuje jego wypłatę.

Art. 52.

1. Osoba, która pobrała nienależnie świadczenie kompensacyjne jest obowiązana do jego zwrotu.
2. Za nienależnie pobrane świadczenie kompensacyjne uważa się świadczenie:
 - 1) wypłacone mimo ustania okoliczności będących podstawą jego przyznania, jeżeli osoba pobierająca to świadczenie była pouczona o braku prawa do jego pobierania;

- 2) wypłacone mimo zmiany okoliczności będących podstawą do ustalenia jego wysokości, jeżeli osoba pobierająca to świadczenie była pouczona o okolicznościach mających wpływ na zmianę wysokości świadczenia;
 - 3) przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenie;
 - 4) przyznane na podstawie decyzji, której nieważność stwierdzono następnie, albo przyznane na podstawie decyzji, która została następnie uchylona w wyniku wznowienia postępowania, i osobie odmówiono prawa do świadczenia;
 - 5) wypłacone osobie innej niż osoba, która została wskazana w decyzji przyznającej świadczenie, z przyczyn niezależnych od organu właściwego.
3. Od kwot nienależnie pobranego świadczenia, o którym mowa w ust. 2 pkt 1, 3 i 5, są naliczane odsetki ustawowe za opóźnienie w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego.
4. Należności z tytułu nienależnie pobranego świadczenia kompensacyjnego ulegają przedawnieniu z upływem 3 lat, licząc od dnia, w którym decyzja o ustaleniu i zwrocie nienależnie pobranego świadczenia stała się prawomocna.
5. Nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranego świadczenia kompensacyjnego za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenie zawiadomiła organ właściwy o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczenia lub zmianę jego wysokości, a mimo to świadczenie było jej nadal wypłacane, w pozostałych przypadkach - za okres dłuższy niż 3 lata.
6. Nienależnie pobrane świadczenie kompensacyjne podlega egzekucji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.
7. Kwoty nienależnie pobranego świadczenia kompensacyjnego podlegają zwrotowi łącznie z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, z uwzględnieniem ust. 3, na rachunek bankowy wskazany przez właściwy organ. Odsetki są naliczane od pierwszego dnia miesiąca następującego po dniu wypłaty świadczenia do dnia zwrotu.
8. Podmiot prowadzący rachunek płatniczy oraz bank i spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa prowadzące rachunek inny niż płatniczy, a także wydawca instrumentu płatniczego, są obowiązani zwrócić właściwemu organowi kwoty świadczeń przekazanych na ten rachunek albo instrument płatniczy za miesiące następujące po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć osoby uprawnionej do świadczenia.

Art. 53.

1. Świadczenia kompensacyjnego nie wlicza się do dochodu, o którym mowa w:
 - 1) art. 26 ust. 7e ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2647, z późn. zm.1));
 - 2) art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1335);
 - 3) w art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 390, 658 i 1429);
 - 4) art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 901, 1693 i 1938);
 - 5) odrębnych przepisach ustaw dotyczących innych świadczeń finansowanych ze środków publicznych.
2. Świadczenie kompensacyjne nie podlega potrąceniom i egzekucji.

Art. 54.

1. Właściwy organ jest uprawniony do pozyskiwania i przetwarzania danych osobowych w zakresie niezbędnym do przyznawania, ustania prawa do świadczenia kompensacyjnego i wypłacania tego świadczenia.
2. Zabezpieczenia przetwarzania danych osobowych przez właściwy organ polegają co najmniej na:
 - 1) dopuszczeniu do przetwarzania danych osobowych wyłącznie osób posiadających pisemne upoważnienie wydane przez administratora danych;
 - 2) pisemnym zobowiązaniu osób upoważnionych do przetwarzania danych osobowych do zachowania ich poufności.
3. Na wniosek właściwego organu podmioty wypłacające świadczenia, o których mowa w art. 45 ust. 2, są obowiązane przekazać, w terminie 7 dni od dnia otrzymania wniosku, dane niezbędne do ustalenia lub ustania prawa do świadczenia.
4. Właściwy organ zawiadamia organ wypłacający świadczenie, o którym mowa w art. 45 ust. 2, o przyznaniu świadczenia.
5. Zawiadomienie określa w szczególności właściwy organ, osobę uprawnioną do świadczenia kompensacyjnego, termin płatności tego świadczenia, datę, od której przyznano to świadczenie, oraz jego wysokość.

6. Organ wypłacający świadczenie, o którym mowa w art. 45 ust. 2, do którego właściwy organ przekazał zawiadomienie, powiadamia właściwy organ o każdej zmianie w prawie lub wysokości tego świadczenia w terminie 7 dni od dnia powstania tej zmiany.

Art. 55.

1. Świadczenie kompensacyjne, koszty obsługi wypłaty tego świadczenia, koszty obsługi wniosku o świadczenie są finansowane ze środków budżetu państwa.
2. Koszty obsługi, o których mowa w ust. 1, wynoszą łącznie 3% kwoty przeznaczonej na wypłatę świadczenia kompensacyjnego.

Dział V. Mieszkania ze wsparciem dla osób z niepełnosprawnościami

Art. 56.

1. Przez mieszkanie ze wsparciem należy rozumieć formę wsparcia osoby z niepełnosprawnością, na którą składa się uzyskanie tytułu prawnego do mieszkania wynikającego z umowy najmu oraz usługa wsparcia domowego.
2. Z zamieszkania w mieszkaniu ze wsparciem może korzystać osoba, której w decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia potrzebę tę określono na poziomie co najmniej 50 punktów w skali potrzeby wsparcia, o której mowa w art. 4b ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, w tym osoba wymagająca usług w zakresie świadczonej przez jednostkę całodobowej opieki, zwana dalej „osobą korzystającą z mieszkania ze wsparciem”.
3. Podmiot prowadzący mieszkanie ze wsparciem, zwany dalej „podmiotem prowadzącym”, zawiera z osobą korzystającą z mieszkania ze wsparciem umowę najmu na czas nieokreślony. Na wniosek osoby korzystającej ze wsparcia w formie mieszkania ze wsparciem umowę najmu można zawrzeć na czas określony. Umowa najmu zawiera określenie formy stałego wsparcia.
4. Mieszkania ze wsparciem mogą być tworzone w lokalu w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U. 2023 r. poz. 725).

5. Mieszkanie ze wsparciem musi być wyposażone co najmniej w łazienkę oraz kuchnię albo aneks kuchenny – do wyłącznego użytku osoby korzystającej z mieszkania ze wsparciem oraz osób wskazanych w ust. 13.
6. Minimalna powierzchnia użytkowa przypadająca na jedną osobę korzystającą z mieszkania ze wsparciem obejmuje:
 - 1) powierzchnię pokoju z kuchnią albo aneksem kuchennym nie mniejszą niż 20 m²;
 - 2) powierzchnię łazienki nie mniej niż 5 m².
7. Mieszkanie ze wsparciem jest dostosowane do indywidualnych potrzeb osoby korzystającej z mieszkania ze wsparciem wynikających z jej niepełnosprawności.
8. Podmiot prowadzący może w jednej nieruchomości prowadzić zespoły mieszkań ze wsparciem składające się z dwóch do sześciu mieszkań. Zespoły mogą posiadać części wspólne, w szczególności kuchnię, pralnię, pomieszczenie dzienne, pomieszczenie gospodarcze.
9. Części wspólne zespołu mieszkań ze wsparciem są dostosowane architektonicznie do stanu sprawności osób zamieszkujących w mieszkaniach ze wsparciem składających się na zespół mieszkań ze wsparciem.
10. Wsparcie w ramach mieszkania ze wsparciem, zwane dalej „wsparciem domowym”, jest świadczone w formie wsparcia domowego i ma charakter uzupełniający w stosunku do usług wynikających z odrębnych przepisów. Wsparcie domowe są to indywidualnie ustalone z osobą korzystającą z mieszkania ze wsparciem czynności, mające zapewnić jej możliwość prowadzenia niezależnego życia w mieszkaniu i najbliższym otoczeniu. Wsparcie domowe odbywa się pod kierunkiem osoby korzystającej z mieszkania ze wsparciem, z poszanowaniem jego autonomii.
11. Umowa najmu, o której mowa w ust. 3, zawiera określenie:
 - 1) rodzaju i zakresu świadczonego wsparcia domowego;
 - 2) zakresu dostosowania, o którym mowa w ust. 7;
 - 3) zasad odpłatności;
 - 4) wyposażenia mieszkania ze wsparciem zapewnianego we własnym zakresie przez osobę korzystającą z mieszkania ze wsparciem, jeżeli takie wyposażenie ma zostać zapewnione dobrowolnie przez tą osobę;
 - 5) zasad bezpiecznej eksploatacji mieszkania;
 - 6) stanu technicznego mieszkania na moment jego oddania do eksploatacji osobie korzystającej z mieszkania ze wsparciem;

- 7) trybu i zasad rozwiązania umowy;
- 8) okresu wsparcia, jeżeli nie jest to umowa najmu na czas nieokreślony.
12. W umowie najmu, o której mowa w ust. 3, obowiązki, o których mowa w art. 6b ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego obciążają podmiot prowadzący.
13. Zamieszkiwanie w mieszkaniu ze wsparciem może stanowić zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych osoby korzystającej z mieszkania ze wsparciem, a także jego małżonka, zstępnych, osób pozostających w stosunku przysposobienia oraz osób pozostających we wspólnym pożyciu. Przepisów art. 6801 i 691 Kodeksu cywilnego nie stosuje się.
14. Podmiotem prowadzącym może być jednostka organizacyjna pomocy społecznej lub organizacja pozarządowa, z którą jednostka organizacyjna pomocy społecznej zawarła umowę na świadczenie wsparcia w formie mieszkania ze wsparciem lub organizacja pozarządowa, która zawarła umowę na świadczenie wsparcia w formie mieszkania ze wsparciem z Prezesem Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami.
15. W przypadku śmierci osoby korzystającej z mieszkania ze wsparciem, osoby wspólnie z nią zamieszkujące mają prawo do korzystania z mieszkania przez czas nie dłuższy niż 3 miesiące. Osobom tym gmina w uchwale, o której mowa w art. 21 ust. 1 pkt 2 i ust. 3 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego przyznaje pierwszeństwo w uzyskaniu lokalu wchodzącego w skład mieszkaniowego zasobu gminy na zasadach określonych w tej uchwale.
16. W przypadku utworzenia mieszkań ze wsparciem w budynku powstałym przed wejściem w życie ustawy możliwe jest niezapewnianie powierzchni łazienki, o której mowa w ust. 6 pkt 2, za zgodą Prezesa Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami.
17. Podmiot prowadzący występuje o zgodę, o której mowa w ust. 16, przedstawiając opis techniczny budynku z uzasadnieniem niemożliwości spełnienia wymogu ust. 6 pkt 2.

Art. 57.

1. Wsparcie domowe obejmuje w szczególności wsparcie, które jednorazowo nie wymaga długotrwałego zaangażowania, w:
 - 1) podstawowych czynnościach samoobsługowych, w tym utrzymaniu higieny osobistej;
 - 2) podstawowych czynnościach medycznych, w tym zaleconych przez lekarza;
 - 3) podstawowych czynnościach w gospodarstwie domowym;
 - 4) przemieszczaniu się w obrębie mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia;

- 5) podejmowaniu aktywności życiowej i komunikowaniu się z otoczeniem.
2. Podmiot prowadzący zapewnia osobie korzystającej z mieszkania ze wsparciem pomoc w sytuacjach nagłych, zaistniałych w mieszkaniu i jego bezpośrednim otoczeniu. Podmiot prowadzący jest obowiązany do stworzenia i wdrożenia procedury, uzgodnionej z osobą korzystającą z mieszkania ze wsparciem, udzielania pomocy w sytuacjach nagłych.
3. Osoba korzystającą z mieszkania ze wsparciem może korzystać na terenie mieszkania ze wsparciem oraz zespołu mieszkań ze wsparciem z innych usług, wynikających z odrębnych przepisów, z tym że w trakcie realizacji usługi wsparcia domowego nie mogą być świadczone tej samej osobie usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi obejmujące ten sam zakres wsparcia, finansowane ze środków publicznych.
4. Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami określi, w drodze rozporządzenia, listę czynności, które mogą być wykonywane w ramach wsparcia domowego, uwzględniając szczególne potrzeby osób korzystających z mieszkań ze wsparciem, których zapewnienie jest konieczne do urzeczywistnienia niezależnego życia tych osób.

Art. 58.

Wspomagana społeczność mieszkaniowa to zespół lub połączone zespoły mieszkań ze wsparciem, składające się łącznie z nie więcej niż 12 mieszkań, przeznaczonych dla osób:

- 1) którym w decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia potrzebę tę określono na poziomie co najmniej 80 punktów w skali potrzeby wsparcia, o której mowa w art. 4b ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, z tym że w danym zespole mieszkań ze wsparciem dla co najmniej 2/3 mieszkańców potrzebę tę określono na poziomie co najmniej 90 punktów w skali potrzeby wsparcia;
- 2) wymagających całodobowego wsparcia.

Art. 59.

Do wspomaganych społeczności mieszkaniowych stosuje się przepisy dotyczące mieszkań ze wsparciem, z tym że:

- 1) zespół mieszkań ze wsparciem, wchodzący w skład wspomaganej społeczności mieszkaniowej, posiada część wspólną, rozumianą jako ciągi komunikacyjne i pomieszczenia przeznaczone do użytkowania przez wszystkich mieszkańców, obejmujące w szczególności pokój dzienny, kuchnię lub aneks kuchenny, toaletę;

- 2) powierzchnia części wspólnej, o której mowa w pkt 1, wynosi nie mniej niż 15 m² na mieszkanie ze wsparciem wchodzące w skład danego zespołu mieszkań ze wsparciem;
- 3) zespół mieszkań ze wsparciem, wchodzący w skład wspomaganej społeczności mieszkaniowej, jest wyposażony w pomieszczenie socjalne dla osób udzielających wsparcia domowego z kuchnią lub aneksem kuchennym i łazienką, o powierzchni nie mniejszej niż mieszkanie opisane w art. 56 ust. 6.

Art. 60.

1. Podmiot prowadzący wspomaganą społeczność mieszkaniową zapewnia możliwość:
 - 1) uzyskania przez osobę korzystającą z mieszkania ze wsparciem wsparcia przez całą dobę,
 - 2) włączenia osoby korzystającej z mieszkania ze wsparciem w niewielką społeczność mieszkaniową, przy jednoczesnym zapewnieniu usług wspomagających, dostosowanych do indywidualnych potrzeb,
 - 3) uzyskania przez osobę korzystającą z mieszkania ze wsparciem intensywnego wsparcia w relacjach społecznych
– zgodnie z wolą tej osoby.
2. Oferowanie danej usługi przez podmiot prowadzący wspomaganą społeczność mieszkaniową nie wyklucza możliwości korzystania z takiej usługi u innego podmiotu, pod warunkiem niekorzystania w tym samym czasie z usług świadczonych przez podmiot prowadzący.

Art. 61.

1. Wsparcie w formie mieszkań ze wsparciem finansuje się ze środków PFRON, na podstawie umowy zawartej pomiędzy Prezesem Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami a podmiotem prowadzącym.
2. Podmiot prowadzący otrzymuje z PFRON środki na prowadzenie mieszkania ze wsparciem oraz świadczenie wsparcia domowego i usług wymienionych w art. 60 ust. 1 obliczone na podstawie liczby mieszkańców z uwzględnieniem zasad określonych w ust. 3.
3. Środki na jednego mieszkańca oblicza się miesięcznie jako iloczyn punktów uzyskanych przez mieszkańca w skali potrzeby wsparcia w decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia, o której mowa w art. 4b ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz kwoty bazowej.

4. Kwotę bazową określa się jako:
- 1) 1% minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalonego na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U. 2020 r. poz. 2207) – w przypadku, w którym w decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia osoby korzystającej z mieszkania ze wsparciem potrzebę tę określono na poziomie co najmniej 50 i nie więcej niż 65 punktów w skali potrzeby wsparcia, o której mowa w art. 4b ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
 - 2) 2% minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalonego na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U. 2020 r. poz. 2207) – w przypadku, w którym w decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia osoby korzystającej z mieszkania ze wsparciem, niewchodzącego w skład wspomaganej społeczności mieszkaniowej, potrzebę tę określono na poziomie co najmniej 66 punktów w skali potrzeby wsparcia, o której mowa w art. 4b ust 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
 - 3) 4% minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalonego na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę – w przypadku osoby korzystającej z mieszkania ze wsparciem wchodzącego w skład wspomaganej społeczności mieszkaniowej.
5. Podmiot prowadzący wykorzystuje co najmniej 90% środków na osobę korzystającą z mieszkania ze wsparciem na świadczenie wsparcia domowego, usług wymienionych w art. 60 ust. 1 oraz prowadzenie części wspólnej zespołu mieszkań ze wsparciem. Pozostałe środki mogą być przeznaczone na koszty administracyjne, obsługę techniczną, bieżące naprawy, ubezpieczenie mieszkania, a także w razie potrzeby na pomoc osobie korzystającej z mieszkania ze wsparciem w jego umeblowaniu w podstawowym zakresie; środki te mogą być przesuwane na kolejne miesiące w rozliczeniu rocznym w danym roku kalendarzowym.
6. Podmiot prowadzący otrzymuje środki nie rzadziej niż raz na kwartał do 10 dnia pierwszego miesiąca kwartału.

Art. 62.

1. Jednostka organizacyjna pomocy społecznej lub organizacja pozarządowa może uzyskać ze środków PFRON finansowanie kosztów utworzenia mieszkania ze wsparciem lub wspomaganą społecznością mieszkaniową.
2. Prezes Urzędu do spraw Osób Niepełnosprawnych może udzielić podmiotowi prowadzącemu dotacji celowej ze środków PFRON na remont lub modernizację mieszkania ze wsparciem lub wspomaganą społecznością mieszkaniową.
3. Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami określi, w drodze rozporządzenia, sposób uzyskania finansowania, o którym mowa w ust. 1 oraz dotacji celowej, o której mowa w ust. 2, mając na względzie konieczność racjonalnego wykorzystania uzyskanych środków.

Art. 63.

1. W przypadku rozwiązania umowy najmu z przyczyn znajdujących się po stronie podmiotu prowadzącego, właściwy ośrodek pomocy społecznej jest obowiązany do zapewnienia innego mieszkania ze wsparciem osobie korzystającej z mieszkania ze wsparciem.
2. Właściwy ośrodek pomocy społecznej może zwrócić się do Prezesa Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami o środki na zapewnienie pobytu tymczasowego osób, z którymi rozwiązano umowę najmu, o których mowa w ust. 1.
3. Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami przekazuje środki na zapewnienie pobytu tymczasowego oraz wsparcia w okresie niezbędnym do utworzenia nowego mieszkania ze wsparciem.
4. Właściwy ośrodek pomocy społecznej przejmuje funkcję podmiotu prowadzącego mieszkanie ze wsparciem prowadzonego przez podmiot znajdujący się w stanie likwidacji lub upadłości.

Art. 64.

1. Na terenie nieruchomości nie może funkcjonować więcej niż jedna wspomaganą społeczność mieszkaniowa lub jeden zespół mieszkań ze wsparciem lub sześć pojedynczych mieszkań ze wsparciem.
2. Na terenie nieruchomości, na której istnieje placówka opieki całodobowej, nie może funkcjonować wspomaganą społeczność mieszkaniowa, zespół mieszkań ze wsparciem lub mieszkanie ze wsparciem.

Dział VI. Bon Indywidualnego Pakietu Wsparcia

Art. 65.

Bonem Indywidualnego Pakietu Wsparcia, zwanym dalej „Bonem IPW”, jest dokument elektroniczny potwierdzający uprawnienie do usług określonych w art. 66 przysługujących pełnoletniej osobie, która:

- 1) posiada orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności,
- 2) w decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia potrzebę tę określono na poziomie co najmniej 10 punktów w skali potrzeby wsparcia, o której mowa w art. 4b ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- 3) uzyskała wskazanie zespołu do spraw Indywidualnego Pakietu Wsparcia dotyczące instrumentów i wymiaru wsparcia

– zwanej dalej „osobą korzystającą z Bonu IPW”.

Art. 66.

Wsparcie w ramach Bonu IPW można wykorzystać na sfinansowanie następujących usług:

- 1) usługi tłumaczenia w polskim języku migowym (PJM), systemie językowo-migowym (SJM), sposobie komunikowania się osób głuchoniewidomych (SKOGN) o których mowa w art. 3 pkt. 2-4 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2023 r. poz. 20);
- 2) usługi trenera pracy, o którym mowa w art. 69;
- 3) szkolenie, utrzymanie i leczenie psa przewodnika osoby niewidomej lub niedowidzącej, psa asystenta osoby z niepełnosprawnością ruchową, psa sygnalizującego osób głuchych i niedosłyszących, psa sygnalizującego atak choroby, w szczególności epilepsji, choroby serca;
- 4) usługi transportu „od drzwi do drzwi”.

Art. 67.

1. Świadczenie w ramach Bonu IPW jest przyznawane oddzielnie na każdą usługę, o której mowa w art. 66, wskazaną przez zespół do spraw Indywidualnego Pakietu Wsparcia w wymiarze przez niego określonym.
2. Osoba korzystająca z Bonu IPW ma możliwość dokonania zmiany w danym roku kalendarzowym wysokości przydzielonych środków między przysługującymi usługami w wysokości nie większej niż 10 procent środków przydzielonych na dany instrument.
3. Środki niewykorzystane w danym roku kalendarzowym można wykorzystać do dnia 31 marca roku następnego.

Art. 68.

1. Usługa, o której mowa w art. 66 pkt 1, przysługuje w wymiarze, o którym mowa w art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się.
2. Usługa, o której mowa w art. 66 pkt 1, przysługuje w wymiarze wskazanym przez zespół do spraw Indywidualnego Pakietu Wsparcia, nie więcej niż 50 godzin w danym roku kalendarzowym.
3. Przy określaniu wskazania i wymiaru wsparcia w ramach usługi, o której mowa w art. 66 pkt 1, zespół do spraw Indywidualnego Pakietu Wsparcia bierze pod uwagę w szczególności:
 - 1) cel udzielanego wsparcia;
 - 2) umiejętność posługiwania się przez osobę ubiegającą się o prawo do Bonu IPW PJM, SJM lub SKOBN;
 - 3) aktywność społeczno-zawodową osoby ubiegającej się o prawo do Bonu IPW;
 - 4) dostępność wsparcia wynikającą z innych przepisów.
4. Podmiot udzielający wsparcia w ramach usługi, o której mowa w art. 66 pkt 1, posiada:
 - 1) wpis do rejestru tłumaczy, o którym mowa w art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się – w przypadku osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą;
 - 2) zasób kadrowy, w skład którego wchodzi osoby wpisane do rejestru tłumaczy, o którym mowa w art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się – w przypadku podmiotów posiadających osobowość prawną.

Art. 69.

1. Usługa, o której mowa w art. 66 pkt 2, obejmuje wsparcie osoby korzystającej z Bonu IPW w procesie zdobywania i utrzymywania zatrudnienia oraz udzielanie porad pracodawcy w rozwiązywaniu problemów związanych z zatrudnieniem osoby z niepełnosprawnością.
2. Koszt wynagrodzenia trenera pracy, o którym mowa w art. 66 pkt 2, nie może być wyższy niż 75% przeciętnego wynagrodzenia w poprzednim kwartale, począwszy od pierwszego dnia następnego miesiąca po ogłoszeniu przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych za godzinę świadczenia.
3. Wsparcie w ramach usługi, o której mowa w art. 66 pkt 2, przysługuje w wymiarze wskazanym przez zespół do spraw Indywidualnego Pakietu Wsparcia, nie więcej niż 100 godzin w danym roku kalendarzowym.
4. Przy określaniu wskazania i wymiaru wsparcia w ramach usługi, o której mowa w art. 66 pkt 2, zespół do spraw Indywidualnego Pakietu Wsparcia bierze pod uwagę w szczególności:
 - 1) cel udzielanego wsparcia;
 - 2) poziom funkcjonowania osoby ubiegającej się o prawo do Bonu IPW w zakresie poszukiwania i utrzymania pracy;
 - 3) lokalne uwarunkowania rynku pracy w miejscu zamieszkania osoby ubiegającej się o prawo do Bonu IPW.
5. Podmiot udzielający wsparcia w ramach usługi, o której mowa w art. 66 pkt 2, posiada:
 - 1) co najmniej średnie wykształcenie oraz specjalistyczne przygotowanie do świadczenia usług wspierających osobę z niepełnosprawnościami w procesie zdobywania i utrzymywania zatrudnienia oraz do udzielania porad pracodawcy w rozwiązywaniu problemów związanych z zatrudnieniem osoby z niepełnosprawnościami – w przypadku osób fizycznych wykonujących działalność gospodarczą;
 - 2) zasób kadrowy, w skład którego wchodzi osoby, o których mowa w pkt 1 – w przypadku podmiotów posiadających osobowość prawną.

Art. 70.

1. Usługa, o której mowa w art. 66 pkt 3, obejmuje pokrywanie kosztów szkolenia, utrzymania i leczenia psa asystującego, o którym mowa w art. 2 pkt 11 ustawy z dnia

- 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
2. Wsparcie w ramach usługi, o której mowa w art. 66 pkt 3, przysługuje w kwocie 1/10 minimalnego miesięcznego wynagrodzenia za pracę.
 3. Wsparcie w ramach usługi, o której mowa w art. 66 pkt 3, obejmujące koszt szkolenia psa asystującego, przysługuje w kwocie nie większej niż 20-krotność minimalnego miesięcznego wynagrodzenia za pracę.
 4. Przy określaniu wskazania i wymiaru wsparcia w ramach usługi, o której mowa w art. 66 pkt 3, zespół do spraw Indywidualnego Pakietu Wsparcia bierze pod uwagę w szczególności:
 - 1) cel udzielanego wsparcia;
 - 2) przyczynę niepełnosprawności osoby ubiegającej się o prawo do Bonu IPW;
 - 3) poziom funkcjonowania osoby ubiegającej się o prawo do Bonu IPW;
 - 4) warunki mieszkaniowe osoby ubiegającej się o prawo do Bonu IPW.
 5. Wsparcia w ramach usługi, o której mowa w art. 66 pkt 3, nie może uzyskać osoba, która została skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwa określone w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2023 r. poz. 1580).
 6. Podmiot udzielający wsparcia w ramach usługi, o której mowa w art. 66 pkt 3:
 - 1) w zakresie szkolenia psów posiada wpis do rejestru, o którym mowa w art. 20b ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
 - 2) w zakresie utrzymania psów prowadzi działalność obejmującą sprzedaż karmy lub środków pielęgnacyjnych dla zwierząt domowych lub prowadzi usługi związane z pielęgnacją zwierząt;
 - 3) w zakresie leczenia psów posiada prawo wykonywania zawodu lekarza weterynarii, o którym mowa w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 21 grudnia 1990 r. o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko-weterynaryjnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 154).

Art. 71.

1. Usługa, o której mowa w art. 66 pkt 4, obejmuje pokrywanie kosztów indywidualnego transportu dostosowanego do potrzeb osób mających znacznie ograniczoną zdolność samodzielnego poruszania się. Wsparcie może obejmować także pomoc przy wydostaniu się z mieszkania i dotarciu do docelowego miejsca przejazdu.

2. Koszt używania pojazdów do celu określonego w ust. 1 ustala się na podstawie przepisów wydanych na podstawie art. 34a ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 2201 oraz z 2023 r. poz. 760, 919, 1123, 1195, 1523 i 1720) i określa się jako trzykrotność zwrotu kosztów używania pojazdów niebędących własnością pracodawcy.
3. Wsparcie w ramach usługi, o której mowa w art. 66 pkt 4, przysługuje w maksymalnym wymiarze 800 km miesięcznie i nie więcej niż 50 przejazdów miesięcznie.
4. Przy określaniu wskazania i wymiaru wsparcia w ramach usługi, o której mowa w art. 66 pkt 4, zespół do spraw Indywidualnego Pakietu Wsparcia bierze pod uwagę w szczególności:
 - 1) cel udzielanego wsparcia;
 - 2) aktywność społeczno-zawodową osoby ubiegającej się o prawo do Bonu IPW;
 - 3) miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o prawo do Bonu IPW;
 - 4) dostępność dostosowanej infrastruktury transportowej w miejscu zamieszkania osoby ubiegającej się o prawo do Bonu IPW.
5. Podmiot udzielający wsparcia w ramach usługi, o której mowa w ust. 1, posiada:
 - 1) co najmniej jeden pojazd dostosowany do przewozu osób z niepełnosprawnościami;
 - 2) odpowiednie uprawnienia do przewozu osób lub zatrudnia osoby posiadające odpowiednie uprawnienia do przewozu osób;
 - 3) odpowiedni zasób kadrowy umożliwiający zapewnienie przy przewozie osoby korzystającej z Bonu IPW – zespół pojazdu, który stanowi kierowca i pomocnik.

Art. 72.

1. Wsparcia w ramach usług określonych w art. 30 udzielają podmioty wpisane do Rejestru Podmiotów Uprawnionych do Realizacji Indywidualnego Pakietu Wsparcia, prowadzonego przez Prezesa Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami, będącego integralną częścią systemu teleinformatycznego Indywidualnego Pakietu Wsparcia, o którym mowa w art. 73.
2. Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami dokonuje wpisu podmiotu do Rejestru Podmiotów Uprawnionych do Realizacji Indywidualnego Pakietu Wsparcia na okres 5 lat, jeżeli spełnia warunki określone w art. 68 ust. 5, art. 69 ust. 5, art. 70 ust. 6 lub art. 71 ust. 5.
3. Podmioty ubiegające się o uzyskanie wpisu do Rejestru Podmiotów Uprawnionych do Realizacji Indywidualnego Pakietu Wsparcia składają wniosek o wpis do rejestru

- do Prezesa Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami za pośrednictwem systemu teleinformatycznego Indywidualnego Pakietu Wsparcia, o którym mowa w art. 73.
4. Rozpatrzenie wniosku przez Prezesa Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami o wpis do Rejestru Podmiotów Uprawnionych do Realizacji Indywidualnego Pakietu Wsparcia następuje w terminie 30 dni od dnia jego wpływu.
 5. Podmiot, który uzyskał wpis do Rejestru Podmiotów Uprawnionych do Realizacji Indywidualnego Pakietu Wsparcia, jest obowiązany do powiadomienia Prezesa Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami o każdej zmianie warunków stanowiących podstawę uzyskania wpisu do Rejestru Podmiotów Uprawnionych do Realizacji Indywidualnego Pakietu Wsparcia.
 6. Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami wykreśla z Rejestru Podmiotów Uprawnionych do Realizacji Indywidualnego Pakietu Wsparcia podmiot w razie:
 - 1) niespełnienia warunków określonych w art. 68 ust. 5, art. 69 ust. 5, art. 70 ust. 6 lub art. 71 ust. 5;
 - 2) uniemożliwienia kontroli, o której mowa w ust. 7.
 7. Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami kontroluje podmioty wpisane do Rejestru Podmiotów Uprawnionych do Realizacji Indywidualnego Pakietu Wsparcia oraz osoby korzystające z Bonu IPW pod względem poprawności danych, a także realizacji Bonu IPW na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. z 2020 r. poz. 224).
 8. Do postępowania w przedmiocie rozpatrzenia wniosku o wpis do Rejestru Podmiotów Uprawnionych do Realizacji Indywidualnego Pakietu Wsparcia oraz wykreślenia z tego rejestru stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego.

Art. 73.

1. Obsługa Indywidualnego Pakietu Wsparcia odbywa się w systemie teleinformatycznym Indywidualnego Pakietu Wsparcia, zwanym dalej „systemem teleinformatycznym”.
2. System teleinformatyczny jest tworzony, rozbudowywany, dostosowywany i utrzymywany przez Prezesa Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami.
3. System teleinformatyczny spełnia minimalne wymagania dla systemów teleinformatycznych oraz zapewnia interoperacyjność systemu na zasadach określonych w Krajowych Ramach Interoperacyjności.

4. System teleinformatyczny zapewnia bezpieczeństwo przetwarzanych danych osobowych oraz środki określone w art. 32 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm).

Art. 74.

1. Prawo do świadczenia w formie Bonu IPW zostaje potwierdzone w formie elektronicznej przez Prezesa Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami po rejestracji osoby korzystającej z Bonu IPW w systemie teleinformatycznym.
2. Aktywacja Bonu IPW następuje w systemie teleinformatycznym, po potwierdzeniu przez osobę korzystającą z Bonu IPW poprawności albo po dokonaniu aktualizacji danych tej osoby dotyczących adresu poczty elektronicznej i numeru telefonu, zapisanych w profilu informacyjnym w tym systemie teleinformatycznym.
3. Osoba korzystająca z Bonu IPW na bieżąco aktualizuje dane zapisane w profilu informacyjnym tej osoby w systemie teleinformatycznym.
4. Osoba korzystająca z Bonu IPW decyduje o szczegółowym sposobie i zakresie korzystania ze wsparcia określonego w decyzji, o której mowa w art. 76 ust. 1, za pomocą systemu teleinformatycznego.

Art. 75.

1. Wskazania i określenia wymiaru wsparcia, o którym mowa w art. 65 pkt 3, dokonuje działający w powiatowym centrum pomocy rodzinie zespół do spraw Indywidualnego Pakietu Wsparcia, w skład którego wchodzi co najmniej dwóch pracowników powiatowego centrum pomocy rodzinie, posiadających wiedzę i doświadczenie w zakresie wspierania osób z niepełnosprawnościami oraz wykształcenie w obszarze pracy socjalnej lub pokrewnych obszarach.
2. W posiedzeniu zespołu może brać udział osoba ubiegająca się o prawo do Bonu IPW, jeżeli wyrazi taką wolę, w miejscu przez siebie wskazanym, uzgodnionym z zespołem.
3. Członkiem zespołu do spraw Indywidualnego Pakietu Wsparcia, jest także osoba z niepełnosprawnością jak najbardziej zbliżoną do rodzaju niepełnosprawności osoby ubiegającej się o prawo do Bonu IPW. W przypadku gdy rodzaj niepełnosprawności uniemożliwia pełnienie funkcji członka zespołu, w skład zespołu wchodzi osoba

wspierającą osobę z niepełnosprawnością jak najbardziej zbliżoną do rodzaju niepełnosprawności osoby ubiegającej się o prawo do Bonu IPW.

4. Na wniosek osoby ubiegającej się o prawo do Bonu IPW w pracach danego zespołu, z głosem doradczym, społecznie, mogą brać również udział osoby, które bezpośrednio na co dzień wspierają osobę ubiegającą się o prawo do Bonu IPW.

Art. 76.

1. Określenie wskazań i wymiaru wsparcia, o którym mowa w art. 66, następuje w drodze decyzji administracyjnej w oparciu o wskazania zespołu do spraw Indywidualnego Pakietu Wsparcia, o których mowa w art. 65 pkt 3.
2. Decyzję wydaje się na okres do 7 lat, nie dłużej jednak niż na okres ważności orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. Decyzję w przedmiocie wsparcia, o którym mowa w art. 66 pkt 2, wydaje się na okres do 1 roku.
4. Osoba korzystająca z Bonu IPW może wystąpić o ponowne ustalenie wskazania, o którym mowa w art. 65 pkt 3, w przypadku zmiany jej potrzeb. Osoba ta wskazuje usługę lub usługi, spośród wymienionych w art. 66, które będą przedmiotem ustalenia.
5. Decyzję wydaje kierownik powiatowego centrum pomocy rodzinie.
6. Od decyzji przysługuje odwołanie do Prezesa Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami.
7. Do postępowania w sprawach uregulowanych w ust. 1-7 stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego.
8. Ostateczną decyzję organ wprowadza do systemu teleinformatycznego.
9. Dokonanie płatności na podstawie przyznanego Bonu IPW następuje z wykorzystaniem systemu teleinformatycznego.

Art. 77.

1. W przypadku gdy osobie korzystającej z Bonu IPW nie udzielono dostępu do systemu teleinformatycznego albo wyboru usługodawcy za jego pomocą, Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami, na wniosek osoby tej osoby, ustala prawo do świadczenia w formie Bonu IPW w drodze decyzji administracyjnej.
2. Odmowa przyznania świadczenia w formie Bonu IPW, cofnięcie lub zmiana prawa do tego świadczenia oraz rozstrzygnięcie w sprawie nienależnie pobranego świadczenia w formie

Bonu IPW następuje w drodze decyzji administracyjnej wydanej przez Prezesa Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami.

3. Od decyzji administracyjnych, o których mowa w ust. 1 i 2, przysługuje wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy przez Prezesa Urzędu do Spraw Osób z Niepełnosprawnościami.
4. Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami w porozumieniu ministrem właściwym do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób korzystania z Bonu IPW przez system teleinformatyczny, uwzględniając konieczność efektywnego korzystania z Bonu IPW.

Art. 78.

1. Świadczenie w formie Bonu IPW przysługuje przez okres spełniania warunków, o których mowa w art. 65.
2. W przypadku spełnienia warunków, o których mowa w art. 65, w trakcie roku kalendarzowego świadczenie w formie Bonu IPW przysługuje w wysokości proporcjonalnej do okresu pozostałego do końca danego roku kalendarzowego.
3. W przypadku zaprzestania spełniania warunków, o których mowa w art. 65, w trakcie trwania roku kalendarzowego świadczenie w formie Bonu IPW przysługuje w wymiarze proporcjonalnym do okresu ważności uprawnień w danym roku kalendarzowym w zaokrągleniu do pełnego miesiąca kalendarzowego.
4. Osoba korzystająca z Bonu IPW jest obowiązana poinformować niezwłocznie o okolicznościach mających znaczenie dla prawa do korzystania z Bonu IPW.

Art. 79.

Środki finansowe przeznaczone na realizację płatności za Bony IPW oraz koszty realizacji zadań określonych w niniejszym rozdziale są ponoszone ze środków PFRON.

Dział VII. Centra Niezależnego Życia

Art. 80.

1. Tworzy się Centra Niezależnego Życia.
2. Siedzibą Centrum Niezależnego Życia jest miejscowość określona w jego statucie.

3. Celem działania Centrów Niezależnego Życia jest udzielanie wsparcia osobom z niepełnosprawnościami w środowisku lokalnym, w szczególności wsparcia w niezależnym życiu i interakcjach społecznych.
4. Centra Niezależnego Życia współdziałają z innymi podmiotami i organami udzielającymi wsparcia osobom z niepełnosprawnościami.
5. Utworzenie i prowadzenie Centrów Niezależnego Życia należy do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat.
6. Środki na realizację zadania, o którym mowa w ust. 5, zapewnia PFRON.

Art. 81.

1. Centra Niezależnego Życia dzielą się na:
 - 1) kompleksowe;
 - 2) wyspecjalizowane.
2. Usługi świadczone w Centrach Niezależnego Życia są nieodpłatne.
3. Centrum Niezależnego Życia nie może mieć swojej siedziby w budynku, w którym znajduje się szpital, szpital psychiatryczny, ośrodek pomocy społecznej lub powiatowe centrum pomocy rodzinie.

Art. 82.

1. Kompleksowe Centra Niezależnego Życia wspierają wieloaspektowo osoby z niepełnosprawnościami, w tym realizują zadania:
 - 1) punktów informacyjno-koordynacyjnych;
 - 2) wsparcia dziennego, które może być poszerzone o kluby samopomocy dla osób oczekujących na przyjęcie do wsparcia dziennego, albo byłych uczestników wsparcia dziennego;
 - 3) interwencyjnych miejsc całodobowego pobytu;
 - 4) budowania kręgów wsparcia;
 - 5) usług tłumacza PJM/SJM oraz tłumacza-przewodnika SKOBN;
 - 6) usług instruktora orientacji przestrzennej;
 - 7) koordynacja rehabilitacji zintegrowanej;
 - 8) organizatora punktów nieodpłatnego poradnictwa prawnego dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin.
2. Powiat tworzy na swoim terenie co najmniej jedno kompleksowe Centrum Niezależnego Życia.

Art. 83.

1. Wspecjalizowane Centra Niezależnego Życia dzielą się na:
 - 1) wyspecjalizowane Centra Niezależnego Życia dla osób z niepełnosprawnością psychospołeczną;
 - 2) wyspecjalizowane Centra Niezależnego Życia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną;
 - 3) wyspecjalizowane Centra Niezależnego Życia dla osób w spektrum autyzmu, z inną niepełnosprawnością neurorozwojową lub z niepełnosprawnościami sprzężonymi;
 - 4) wyspecjalizowane Centra Niezależnego Życia dla osób z innym rodzajem niepełnosprawności, niż wskazane w pkt 1-3.
2. Wspecjalizowane Centra Niezależnego Życia, o których mowa w ust. 1 pkt 1-3, realizują zadania wsparcia dziennego, które może być poszerzone o kluby samopomocy, oraz co najmniej trzy zadania spośród zadań, o których mowa w art. 82 ust. 1.
3. Wspecjalizowane Centrum Niezależnego Życia, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, wskazuje w swojej nazwie, dla osób z jakim rodzajem niepełnosprawności świadczy wsparcie i realizuje co najmniej cztery zadania spośród zadań, o których mowa w art. 82 ust. 1.
4. Kompleksowe Centrum Niezależnego Życia może przekazać na podstawie porozumienia wykonywanie określonych zadań wsparcia na rzecz osób z określonymi niepełnosprawnościami spośród wymienionych w art. 82 ust. 1 wyspecjalizowanemu Centrum Niezależnego Życia, prowadzonemu przez powiat lub przez inny podmiot na jego zlecenie na terenie danego powiatu.
5. W przypadku zawarcia porozumienia, o którym mowa w ust. 4, kompleksowe Centrum Niezależnego Życia może nie zapewniać wykonywania zadań, o których mowa w ust. 2 w zakresie, w jakim przekazało je do wykonywania wyspecjalizowanemu Centrum Niezależnego Życia.
6. Funkcjonowanie na terenie danego powiatu wyspecjalizowanego Centrum Niezależnego Życia nieprowadzonego przez powiat lub na jego zlecenie, nie zwalnia kompleksowego Centrum Niezależnego Życia z obowiązku wykonywania zadań, o których mowa w art. 82 ust. 1.
7. Zadanie, o którym mowa w art. 82 ust. 1 pkt 4, może być realizowane na rzecz osób z niepełnosprawnościami z obszaru kilku powiatów na podstawie porozumienia zawartego między nimi przez jedno lub kilka kompleksowych lub wyspecjalizowanych

Centrów Niezależnego Życia znajdujących na terenie jednego lub kilku powiatów, które zawarły porozumienie.

Art. 84.

1. Powiat może prowadzić wyspecjalizowane Centra Niezależnego Życia.
2. Powiat może powierzyć wykonywanie zadań wyspecjalizowanego Centrum Niezależnego Życia, udzielając dotacji na finansowanie lub dofinansowanie realizacji zleconego zadania organizacjom pozarządowym, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2023 r. poz. 571) oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 tej ustawy, prowadzącym działalność w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami, z wyjątkiem partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych, do której celów statutowych należy działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami, we wszystkich powiatach na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
3. Powierzenie wykonywania zadań Centrum Niezależnego Życia odbywa się po uprzednim przeprowadzeniu konkursu ofert.
4. Do powierzania wykonywania zadań Centrum Niezależnego Życia stosuje się przepisy ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2023 r. poz. 571).
5. Każdy z podmiotów, o którym mowa w ust. 1 i 2, może prowadzić kilka różnych wyspecjalizowanych Centrów Niezależnego Życia.

Art. 85.

1. Organem Centrum Niezależnego Życia jest Kierownik.
2. Kierownika kompleksowego Centrum Niezależnego Życia powołuje i odwołuje starosta powiatu, w którym utworzono to kompleksowe Centrum Niezależnego Życia.
3. Kierownika wyspecjalizowanego Centrum Niezależnego Życia wyznacza podmiot prowadzący.
4. Kierownikiem może być osoba, która:
 - 1) korzysta z pełni praw publicznych;
 - 2) cieszy się nieposzlakowaną opinią;

- 3) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
 - 4) posiada wiedzę i co najmniej trzyletnie doświadczenie w zakresie wspierania osób z niepełnosprawnościami.
5. Do zadań Kierownika Centrum Niezależnego Życia należy w szczególności:
- 1) kierowanie pracami Centrum Niezależnego Życia i reprezentowanie Centrum Niezależnego Życia na zewnątrz;
 - 2) opracowywanie i realizacja rocznego planu działalności i rocznego planu finansowego Centrum Niezależnego Życia;
 - 3) opracowywanie sprawozdania z działalności Centrum Niezależnego Życia oraz sprawozdania z wykonania planu finansowego za poprzedni rok kalendarzowy;
 - 4) sprawowanie zarządu mieniem Centrum Niezależnego Życia;
 - 5) prowadzenie gospodarki finansowej Centrum Niezależnego Życia;
 - 6) współpraca z powiatową społeczną radą do spraw osób z niepełnosprawnościami.
6. Statut Centrum Niezależnego Życia określa siedzibę, strukturę organizacyjną tego centrum, szczegółowy sposób wykonywania jego zadań, liczbę zastępców Kierownika i sposób określania ich zadań, sposób powoływania i odwoływania Kierownika Centrum, a także szczegółowy sposób gospodarowania mieniem Centrum i prowadzenia jego gospodarki finansowej.
7. Statut kompleksowego Centrum Niezależnego Życia i wyspecjalizowanego Centrum Niezależnego Życia prowadzonego przez powiat jest nadawany przez radę powiatu. W pozostałych przypadkach statut wyspecjalizowanego Centrum Niezależnego Życia jest przyjmowany przez podmiot prowadzący.

Art. 86.

1. Centrum Niezależnego Życia samodzielnie gospodaruje powierzonym mu mieniem oraz prowadzi samodzielną gospodarkę w ramach posiadanych środków, kierując się zasadą efektywnego ich wykorzystania.
2. Centrum Niezależnego Życia nie może prowadzić działalności gospodarczej.

Art. 87.

1. Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami sprawuje nadzór nad Centrami Niezależnego Życia.

2. Niezależnie od nadzoru, o którym mowa w ust. 1, nadzór nad kompleksowymi Centrami Niezależnego Życia sprawuje powiat.
3. W ramach nadzoru, o którym mowa w ust. 1 i 2, organy mają prawo:
 - 1) żądania od Kierownika informacji i danych niezbędnych do wykonywania przysługujących mu uprawnień nadzorczych;
 - 2) prowadzenia kontroli w miejscu prowadzenia Centrum Niezależnego Życia;
 - 3) formułowania wiążących dla Centrum Niezależnego Życia zaleceń pokontrolnych.
4. W przypadku Centrów Niezależnego Życia prowadzonych przez powiat lub na zlecenie powiatu rada powiatu:
 - 1) zatwierdza roczny plan działalności oraz projekt rocznego planu finansowego;
 - 2) rozpatruje i zatwierdza roczne sprawozdanie z działalności oraz roczne sprawozdanie z wykonania planu finansowego.
5. Kontrolę, o której mowa w ust. 3 pkt 2, prowadzi się na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej.

Art. 88.

1. Przychodami Centrum Niezależnego Życia są:
 - 1) środki z PFRON za pośrednictwem powiatu;
 - 2) środki z budżetu jednostek samorządu terytorialnego;
 - 3) darowizny, spadki i zapisy;
 - 4) odsetki ze środków zgromadzonych na rachunkach bankowych lub lokatach;
 - 5) przychody z majątku.
2. Centrum Niezależnego Życia może otrzymywać dotacje celowe z budżetu państwa, PFRON lub budżetu jednostek samorządu terytorialnego na realizację zadań inwestycyjnych.
3. Koszty działalności Centrum Niezależnego Życia są pokrywane z przychodów, o których mowa w ust. 1.

Art. 89.

1. Środki z PFRON są przekazywane Centrom Niezależnego Życia w formie dotacji.
2. Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami otrzymuje dotację celową z budżetu państwa na finansowanie realizacji zadania, o którym mowa w art. 82 ust. 1 pkt 2 przez Centra Niezależnego Życia. Środki, o których mowa w zdaniu poprzedzającym zasilają PFRON.

3. Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami może otrzymać dotację celową z budżetu państwa na finansowanie realizacji zadań, o którym mowa w art. 82 ust. 1 pkt 1 i 3-8 oraz zadań inwestycyjnych przez Centra Niezależnego Życia. Środki, o których mowa w zdaniu poprzedzającym zasilają PFRON.
4. Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” w terminie do 10 stycznia każdego roku:
 - 1) krajową kwotę dotacji na jednego uczestnika usługi wsparcia dziennego Centrów Niezależnego Życia;
 - 2) krajową kwotę dotacji na jednego uczestnika usługi klubów samopomocy w Centrach Niezależnego Życia;
 - 3) krajową kwotę dotacji na jednego uczestnika usługi interwencyjnych miejsc całodobowego pobytu w Centrach Niezależnego Życia.
5. Rocznią kwotę dotacji dla powiatu z PFRON na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia kompleksowych Centrów Niezależnego Życia lub wyspecjalizowanych Centrów Niezależnego Życia, prowadzonych przez powiat lub na jego zlecenie, ustala Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami, biorąc pod uwagę:
 - 1) koszty prowadzenia punktów informacyjno-koordynacyjnych stosownie do liczby mieszkańców powiatu;
 - 2) koszty zapewniania usługi budowania kręgów wsparcia stosownie do liczby mieszkańców powiatu;
 - 3) koszty zapewniania usługi tłumacza PJM/SJM oraz tłumacza-przewodnika SKOGN;
 - 4) koszty zapewniania usługi instruktora orientacji przestrzennej;
 - 5) koszty organizowania punktów nieodpłatnego poradnictwa prawnego dla osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin;
 - 6) iloczyn krajowej kwoty dotacji na jednego uczestnika usługi wsparcia dziennego Centrów Niezależnego Życia, ogłaszanego rocznie przez Prezesa Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami, oraz liczby osób otrzymujących wsparcie dzienne w kompleksowych Centrach Niezależnego Życia lub wyspecjalizowanych Centrach Niezależnego Życia, prowadzonych przez powiat lub na jego zlecenie w poprzednim kwartale, przy czym w razie zapewniania wsparcia dziennego osobom, które w decyzji ustalającej poziom potrzeby wsparcia, uzyskały powyżej 50 punktów w skali potrzeby wsparcia, o której mowa w art. 4b ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób

- niepełnosprawnych, dotacja na taką osobę otrzymującą wsparcie dzienne jest powiększana o 2% za każdy punkt powyżej tej wartości;
- 7) iloczyn krajowej kwoty dotacji na jednego uczestnika usługi klubów samopomocy w Centrach Niezależnego Życia oraz liczby osób otrzymujących wsparcie w klubach samopomocy w kompleksowych Centrach Niezależnego Życia lub wyspecjalizowanych Centrach Niezależnego Życia, prowadzonych przez powiat lub na jego zlecenie w poprzednim kwartale;
 - 8) iloczyn krajowej kwoty dotacji na jednego uczestnika usługi interwencyjnych miejsc całodobowego pobytu w Centrach Niezależnego Życia oraz liczby osób otrzymujących wsparcie w formie interwencyjnych miejsc całodobowego pobytu w kompleksowych Centrach Niezależnego Życia lub wyspecjalizowanych Centrach Niezależnego Życia, prowadzonych przez powiat lub na jego zlecenie w poprzednim kwartale.
6. Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami przeprowadza otwarte i konkurencyjne nabory na prowadzenie wyspecjalizowanych Centrów Niezależnego Życia przez organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 tej ustawy, prowadzącym działalność w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami, z wyjątkiem partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych, do której celów statutowych należy działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami, we wszystkich powiatach na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
7. W ramach naboru, o którym mowa w ust. 6, jest ustalana kwota dotacji na prowadzenie wyspecjalizowanego Centrum Niezależnego Życia w okresie objętym naborem.
 8. Nabór, o którym mowa w ust. 6, może być prowadzony na okres od 3 do 10 lat.
 9. Kwota dotacji, przyznana w wyniku przeprowadzonego naboru, o którym mowa w ust. 6, podlega corocznej waloryzacji od dnia 1 marca.
 10. Waloryzacja polega na pomnożeniu kwoty dotacji przez wskaźnik waloryzacji. W wyniku przeprowadzonej waloryzacji kwota dotacji nie może ulec obniżeniu.
 11. Wskaźnik waloryzacji to średnioroczny wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem ogłaszany w ustawie budżetowej w stosunku do roku poprzedniego.

Art. 90.

Punkt informacyjno-koordynacyjny Centrum Niezależnego Życia:

- 1) udziela kompleksowych informacji o prawach i świadczeniach przysługujących osobom z niepełnosprawnościami lub z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego;
- 2) podejmuje działania wspierające skontaktowanie osób z niepełnosprawnościami z organami, urzędami lub innymi podmiotami realizującymi prawa osób z niepełnosprawnościami lub zapewniającymi świadczenia na rzecz osób z niepełnosprawnościami;
- 3) zapewnia szczególne wsparcie osobom z niepełnosprawnością psychospołeczną na zasadach określonych w art. 93.

Art. 91.

Punkt informacyjno-koordynacyjny udziela informacji w szczególności o:

- 1) obowiązujących systemach orzecznictwa dla celów rentowych i pozarentowych;
- 2) likwidacji barier funkcjonalnych – architektonicznych, technicznych oraz w komunikowaniu się;
- 3) ulgach i uprawnieniach wynikających z obowiązujących przepisów;
- 4) możliwościach uzyskania wsparcia finansowego i rzeczowego;
- 5) możliwym wsparciu działalności gospodarczej podejmowanej lub wykonywanej przez osoby z niepełnosprawnościami;
- 6) uwarunkowaniach prawnych zatrudniania osób z niepełnosprawnościami;
- 7) zasadach wspierania pracodawców osób z niepełnosprawnościami;
- 8) rehabilitacji leczniczej, w tym o sprawach dotyczących sanatoriów, turnusów rehabilitacyjnych i organizatorów tych turnusów;
- 9) zaopatrzeniu w sprzęt ortopedyczny, rehabilitacyjny oraz w środki pomocnicze;
- 10) programach realizowanych przez Prezesa Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami oraz projektach realizowanych przez organizacje pozarządowe.

Art. 92.

1. Punkt informacyjno-koordynacyjny na wniosek osoby zainteresowanej podejmuje działania związane ze wsparciem osoby z niepełnosprawnością, poprzez kontakt z właściwym organem, urzędem lub podmiotem, w tym:

- 1) wsparcie w wypełnianiu dokumentów;
 - 2) pomoc w umówieniu wizyty;
 - 3) weryfikację sposobu załatwienia sprawy na rzecz danej osoby z niepełnosprawnością.
2. Punkt informacyjno-koordynacyjny może skierować zgłaszającą się osobę z niepełnosprawnością do innych jednostek organizacyjnych w Centrum Niezależnego Życia.
3. Punkt informacyjno-koordynacyjny w szczególności wspiera osobę usamodzielnianą, o której mowa w art. 140 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2022 r. poz. 447, z późn. zm.²), z niepełnosprawnością.
4. Punkt informacyjno-koordynacyjny wspiera osoby z niepełnosprawnościami, które chcą zamieszkać poza placówkami zapewniającymi całodobową opiekę, w ubieganiu się o:
- 1) mieszkanie ze wsparciem,
 - 2) mieszkanie wspomagane lub mieszkanie treningowe, o którym mowa w art. 89 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
 - 3) inne formy wsparcia w swoim środowisku lokalnym
- przez udzielanie informacji o tych formach wsparcia, komunikowaniu z podmiotami prowadzącymi te formy wsparcia oraz pomoc w wypełnianiu dokumentów związanych z ubieganiem o te formy wsparcia.

Art. 93.

W ramach realizacji funkcji, o której mowa w art. 90 pkt 3, punkt informacyjno-koordynacyjny:

- 1) informuje osoby z niepełnosprawnością psychospołeczną lub z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego oraz osoby z ich najbliższego otoczenia, w tym członków ich rodzin, o przysługujących osobie z niepełnosprawnością psychospołeczną prawach oraz świadczeniach z zakresu opieki zdrowotnej oraz pomocy społecznej oferowanych przez Centrum Niezależnego Życia, lokalne centra zdrowia psychicznego, o których mowa w art. 5a ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, oraz inne podmioty;

² Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2022 r. poz. 1700 i 2140 oraz z 2023 r. poz. 403, 535 i 818.

- 2) zapewnia wsparcie osobie z niepełnosprawnością psychospołeczną w kontakcie z podmiotami leczniczymi oraz placówkami zapewniającymi świadczenia osobie z niepełnosprawnością psychospołeczną, w szczególności z centrami zdrowia psychicznego, o których mowa w art. 5a ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego. Wsparcie to w szczególności obejmuje:
 - a) prowadzenie bazy usług świadczonych na rzecz osób z niepełnosprawnością psychospołeczną lub z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego, zapewnianych ze środków publicznych lub finansowanych z tych środków przynajmniej w 50%,
 - b) przekazywanie informacji teleadresowych,
 - c) umawianie wizyt lub spotkań z tymi podmiotami i placówkami;
- 3) wspiera osoby z niepełnosprawnością psychospołeczną lub z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego w zakresie dokonywania wyboru usług z zakresu opieki zdrowotnej oraz pomocy społecznej;
- 4) informuje o możliwości korzystania z różnych form wsparcia osoby z niepełnosprawnością, w szczególności Indywidualnego Pakietu Wsparcia;
- 5) kieruje do właściwych jednostek organizacyjnych w Centrum Niezależnego Życia w sytuacji dostrzeżenia potrzeb szczególnego wsparcia;
- 6) prowadzi profilaktykę oraz promocję zdrowia psychicznego, w tym na zlecenie jednostki samorządu terytorialnego, w szczególności przez kampanie społeczne i działania edukacyjne;
- 7) zbiera informacje na temat jakości usług świadczonych przez podmioty zapewniające wsparcie osobom z niepełnosprawnością psychospołeczną lub z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego;
- 8) przekazuje informacje zebrane w ramach wykonywania zadania określonego w pkt 7, o nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu wsparcia wobec osób z niepełnosprawnością psychospołeczną lub z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego, podmiotowi, w którego działalności taką nieprawidłowość stwierdzono.

Art. 94.

1. Punkty informacyjno-koordynacyjne współpracują z centrami zdrowia psychicznego i innymi podmiotami świadczącymi usługi na rzecz osób z niepełnosprawnością psychospołeczną lub z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego.

2. Centra zdrowia psychicznego współpracują z punktami informacyjno-koordynacyjnymi Centrów Niezależnego Życia.
3. Współpraca, o której mowa w ust. 1 i 2, polega na:
 - 1) wzajemnym informowaniu się o osobach z niepełnosprawnością psychospołeczną lub z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego, korzystających z usług tych podmiotów;
 - 2) organizowaniu, w razie stwierdzenia takiej potrzeby, zespołów interdyscyplinarnych w celu znalezienia optymalnych rozwiązań wspierających osobę z niepełnosprawnością psychospołeczną lub z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego w prowadzeniu niezależnego życia, w tym:
 - a) rozwiązywaniu sytuacji kryzysowych,
 - b) wskazywaniu zasadności budowania kręgów wsparcia osoby z niepełnosprawnością psychospołeczną lub z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego,
 - c) zapraszaniu osoby z niepełnosprawnością psychospołeczną lub z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego na posiedzenie zespołu interdyscyplinarnego celem poinformowania o możliwościach w zakresie leczenia i zdrowienia.

Art. 95.

Podmiot, któremu zasygnalizowano nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu wsparcia wobec osób z niepełnosprawnością psychospołeczną lub z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego w trybie określonym w art. 93 pkt 8, jest obowiązany podjąć działania zmierzające do wyjaśnienia zgłoszonych nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu wsparcia wobec osób z niepełnosprawnością psychospołeczną.

Art. 96.

1. Centrum Niezależnego Życia zatrudnia w punkcie informacyjno-koordynacyjnym koordynatorów ds. społeczno-zawodowych oraz ds. zdrowia psychicznego.
2. Do zadań konsultanta ds. społeczno-zawodowych należy w szczególności:
 - 1) bieżące prowadzenie konsultacji osobistych, telefonicznych oraz za pomocą innych środków porozumiewania się na odległość;
 - 2) bieżące prowadzenie dokumentacji merytorycznej dotyczącej osób korzystających z punktu w niezbędnym zakresie;
 - 3) udzielanie informacji, o których mowa w art. 91 i 97;

- 4) wsparcie osoby z niepełnosprawnością w kontaktach z właściwym organem, urzędem lub podmiotem, w tym w szczególności poprzez wsparcie w wypełnianiu dokumentów, pomoc w umówieniu wizyty lub weryfikację sposobu załatwienia sprawy na rzecz danej osoby z niepełnosprawnością;
 - 5) bieżąca współpraca i wymiana informacji z podmiotami świadczącymi usługi w obszarze społeczno-zawodowym;
 - 6) współpraca z animatorem kręgów wsparcia i innymi jednostkami Centrum Niezależnego Życia;
 - 7) organizowanie i uczestnictwo w lokalnych działaniach promocyjnych na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami.
3. Do zadań konsultanta ds. zdrowia psychicznego należy w szczególności:
- 1) bieżąca prowadzenie konsultacji osobistych, telefonicznych oraz za pomocą innych środków porozumiewania się na odległość;
 - 2) bieżące prowadzenie dokumentacji merytorycznej dotyczącej osób korzystających z punktu w niezbędnym zakresie;
 - 3) udzielanie informacji, o których mowa w art. 91 i art. 93 pkt 1;
 - 4) bieżąca współpraca i wymiana informacji z podmiotami świadczącymi usługi w obszarze zdrowia psychicznego o osobach z niepełnosprawnością psychospołeczną lub z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego, korzystających z usług Centrum Niezależnego Życia lub tych podmiotów;
 - 5) prowadzenie i aktualizowanie na bieżąco bazy informacyjnej o podmiotach działających w obszarze zdrowia psychicznego na terenie działalności Centrum Niezależnego Życia;
 - 6) umawianie wizyt lub spotkań w podmiotach świadczących usługi w obszarze zdrowia psychicznego;
 - 7) wspieranie osoby z niepełnosprawnością psychospołeczną lub z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego w zakresie dokonywania wyboru usług z zakresu opieki zdrowotnej oraz pomocy społecznej;
 - 8) wskazywanie na możliwość korzystania różnych form wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami, w szczególności asystencji osobistej;
 - 9) organizowanie, w razie stwierdzenia takiej potrzeby, zespołów interdyscyplinarnych w celu znalezienia optymalnych rozwiązań wspierających osobę z niepełnosprawnością psychospołeczną lub z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego;

- 10) zapraszanie osoby z niepełnosprawnością psychospołeczną lub z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego na posiedzenie zespołu interdyscyplinarnego celem poinformowania o możliwościach w zakresie leczenia i zdrowienia;
 - 11) współpraca z animatorem kręgów wsparcia zatrudnionym w Centrum Niezależnego Życia i innymi jednostkami tego centrum oraz uczestnictwo w budowaniu kręgów wsparcia wokół osoby z niepełnosprawnością psychospołeczną;
 - 12) sygnalizowanie odpowiedniemu organowi nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu wsparcia wobec osób z niepełnosprawnością psychospołeczną lub z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego;
 - 13) inne działania na rzecz osoby z niepełnosprawnością psychospołeczną, zwłaszcza w sytuacjach kryzysowych.
4. Osoba zatrudniona na stanowisku konsultanta ds. zdrowia psychicznego powinna spełniać następujące wymagania:
- 1) wykształcenie wyższe na kierunku psychologia, pedagogika, pedagogika specjalna, pedagogika środowiskowa, socjologia, praca socjalna lub innym pokrewnym;
 - 2) umiejętność sporządzania dokumentów i materiałów w języku prostym;
 - 3) posiada co najmniej 6-miesięczne doświadczenie w działalności na rzecz osób z niepełnosprawnością psychospołeczną lub z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego lub w udzielaniu im wsparcia, lub posiada co najmniej 6- miesięczny staż pracy lub wolontariacki w organizacji pozarządowej, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, do której celów statutowych należy działalność na rzecz osób z niepełnosprawnością psychospołeczną lub z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego.
5. Osoba zatrudniona na stanowisku konsultanta ds. społeczno-zawodowych powinna spełniać następujące wymagania:
- 1) wykształcenie wyższe na kierunku psychologia, pedagogika, pedagogika specjalna, pedagogika środowiskowa, socjologia, praca socjalna lub innym pokrewnym;
 - 2) umiejętność sporządzania dokumentów i materiałów w języku prostym;
 - 3) posiada co najmniej 6-miesięczne doświadczenie w działalności na rzecz osób z niepełnosprawnościami lub w udzielaniu im wsparcia lub w zakresie doradztwa zawodowego osobom z niepełnosprawnościami, lub posiada co najmniej 6- miesięczny staż pracy lub wolontariacki w organizacji pozarządowej, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,

do której celów statutowych należy działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

6. Weryfikacja spełnienia kryterium, o którym mowa ust. 4 pkt 1 i ust. 5 pkt 1, następuje poprzez złożenie dyplomu ukończenia studiów wyższych.
7. Weryfikacja spełnienia kryteriów, o którym mowa w ust. 4 pkt 2 i ust. 5 pkt 2, następuje w toku rekrutacji prowadzonej przez Centrum Niezależnego Życia przed zatrudnieniem na tym stanowisku przez wywiad bezpośredni.
8. Weryfikacja spełnienia kryterium, o którym mowa w ust. 4 pkt 3 i ust. 5 pkt 3, następuje poprzez złożenie dokumentów potwierdzających staż pracy, staż wolontariacki lub inne działania wspierające lub na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Art. 97.

Punkt informacyjno-koordynacyjny informuje pracodawców zgłaszających się do Centrum Niezależnego Życia o możliwości skorzystania ze wsparcia, jakie im przysługuje w związku z zatrudnianiem osób z niepełnosprawnościami, w tym:

- 1) możliwości otrzymania wsparcia informacyjno-doradczego przy Centralnym Instytucie Ochrony Pracy – Państwowym Instytucie Badawczym;
- 2) w zakresie projektowania i dostosowywania stanowisk pracy do potrzeb osób z niepełnosprawnościami;
- 3) udostępniania bazy sieci ekspertów BHP ds. osób z niepełnosprawnościami.

Art. 98.

Punkt informacyjno-koordynacyjny prowadzi lokalne działania promocyjne na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami.

Art. 99.

1. Centrum Niezależnego Życia świadczy usługi wsparcia dziennego.
2. Osobami uprawnionymi do otrzymania wsparcia dziennego są osoby z niepełnosprawnościami wymagające stałego i intensywnego wsparcia do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.
3. Wsparcie dzienne ma w szczególności na celu zwiększanie zaradności i samodzielności życiowej, a także włączenie społeczne.
4. Liczba miejsc wsparcia dziennego w jednym budynku nie może być większa niż 30.

5. Centrum Niezależnego Życia może prowadzić wsparcie dzienne w kilku budynkach.

Art. 100.

1. Centrum Niezależnego Życia może tworzyć kluby samopomocy.
2. Klub samopomocy jest formą wsparcia w nawiązywaniu i utrzymywaniu relacji społecznych oraz działań samopomocowych, których szczegółowy sposób funkcjonowania jest określony w przepisach wydanych na podstawie art. 101 pkt 1.
3. W klubie samopomocy Centrum Niezależnego Życia zatrudnia osoby posiadające kwalifikacje określone w art. 101 pkt 3.
4. Zakres działania klubu samopomocy jest ustalany indywidualnie przez Centrum Niezależnego Życia.
5. Klub samopomocy nie zapewnia wsparcia dziennego.

Art. 101.

Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób funkcjonowania wsparcia dziennego oraz klubów samopomocy w Centrach Niezależnego Życia,
- 2) tryb kierowania i przyjmowania do wsparcia dziennego oraz klubów samopomocy w Centrach Niezależnego Życia,
- 3) kwalifikacje osób świadczących usługi wsparcia dziennego oraz w klubach samopomocy w Centrach Niezależnego Życia,
- 4) standardy usług wsparcia dziennego oraz klubów samopomocy w Centrach Niezależnego Życia

– uwzględniając potrzeby i możliwości psychofizyczne osób kierowanych do wsparcia dziennego oraz klubów samopomocy w Centrach Niezależnego Życia, a także konieczność zapewnienia sprawnego funkcjonowania wsparcia dziennego oraz klubów samopomocy w Centrach Niezależnego Życia.

Art. 102.

1. Kompleksowe Centrum Niezależnego Życia zapewnia miejsca całodobowego pobytu dla osób z niepełnosprawnościami w razie wystąpienia potrzeby spowodowanej sytuacją życiową lub rodzinną tych osób.

2. W każdym kompleksowym Centrum Niezależnego Życia zapewnia się co najmniej 2 miejsca całodobowego pobytu.
3. Wspecjalizowane Centrum Niezależnego Życia może zapewniać miejsca całodobowego pobytu dla osób z niepełnosprawnościami w razie wystąpienia potrzeby spowodowanej sytuacją życiową lub rodzinną tych osób.
4. Okres korzystania z miejsca całodobowego pobytu, o którym mowa w ust. 1 lub 3, nie może być jednorazowo dłuższy niż 2 miesiące, przy czym maksymalny okres pobytu całodobowego osoby w roku kalendarzowym nie może być dłuższy niż 4 miesiące.
5. Minimalny standard miejsc całodobowego pobytu, o którym mowa w ust. 1, obejmuje miejsce, które posiada pomieszczenia jedno- lub dwuosobowe z dostępem do kuchni, łazienki i toalety, w tym pokoje: jednoosobowe nie mniejsze niż 9 m², dwuosobowe nie mniejsze niż 6 m² na osobę.
6. Miejsca całodobowego pobytu, o których mowa w ust. 1 i 3, oraz usługi w nich realizowane spełniają minimalne wymagania służące zapewnianiu dostępności, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.
7. Osoba ubiegająca się o pobyt w miejscu całodobowego pobytu, o którym mowa w ust. 1 i 3, może nie zostać przyjęta, jeżeli ze względu na stan zdrowia wymaga świadczeń zdrowotnych udzielanych przez wykwalifikowany personel medyczny.

Art. 103.

1. Wniosek o skierowanie do miejsca całodobowego pobytu w Centrum składa się do ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o skierowanie, dołączając zaświadczenie lekarza o stanie zdrowia i o braku przeciwwskazań do całodobowego pobytu w Centrum, w szczególności w odniesieniu do art. 66 ust. 7 wraz z informacją o sprawności w zakresie poruszania się i samoobsługi, dokument wskazujący na wystąpienie potrzeby przebywania w miejscu całodobowego pobytu w Centrum, spowodowanej sytuacją życiową lub rodzinną tej osoby, a jeżeli istnieje, także orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, o ile osoba takie posiada.
2. Skierowanie do miejsca całodobowego pobytu w Centrum następuje w drodze decyzji administracyjnej, którą wydaje kierownik ośrodka pomocy społecznej właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o skierowanie, nie później niż 3 dni od dnia złożenia wniosku. Od decyzji, o której mowa w zdaniu pierwszym, przysługuje odwołanie do samorządowego kolegium odwoławczego.

3. Kierownik ośrodka pomocy społecznej przesyła do Centrum odpis decyzji administracyjnej o skierowaniu wraz z kopią dokumentów, o których mowa w ust. 1.
4. Osoba może być skierowana do miejsc całodobowego pobytu prowadzonego przez Centrum w innym powiecie niż powiat właściwy ze względu na jej miejsce zamieszkania, pod warunkiem zawarcia porozumienia pomiędzy Centrami. Przepis ust. 3 w części dotyczącej przekazania odpisu decyzji i kopii dokumentów stosuje się odpowiednio.
5. Skierowanie do miejsc całodobowego pobytu w Centrum wskazuje okres korzystania z miejsca całodobowego pobytu zgodnie z ust. 4.
6. Wsparcie w ramach miejsc całodobowego pobytu w Centrum ustaje w razie:
 - 1) rezygnacji osoby wspieranej;
 - 2) upływu okresu czasu korzystania z miejsca całodobowego pobytu.
7. W uzasadnionych przypadkach, w szczególności braku możliwości uzyskania wsparcia w nagłych sytuacjach życiowych, decyzję o skierowaniu, o której mowa w ust. 2, wydaje się w trybie pilnym nie później niż w ciągu 24 godzin.
8. Kierownik Centrum w sytuacjach, o których mowa w ust. 7, może zdecydować o pobycie osoby w miejscu całodobowego pobytu Centrum do czasu wydania decyzji o skierowaniu.
9. Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami określi, w drodze rozporządzenia, sposób kwalifikacji do miejsc całodobowego pobytu dla osób z niepełnosprawnościami w Centrach Niezależnego Życia oraz standardy ich funkcjonowania, uwzględniając potrzebę zapewnienia odpowiedniego standardu lokalowego, potrzeby osób z niepełnosprawnościami oraz kwalifikacje osób świadczących usługi w miejscach całodobowego pobytu.

Art. 104.

1. Centrum Niezależnego Życia inicjuje, animuje oraz na bieżąco wspiera budowanie kręgów wsparcia wokół osób z niepełnosprawnościami, w odniesieniu do których zidentyfikowano taką potrzebę, w społeczności lokalnej, we współpracy z rodziną, osobami najbliższymi, organizacjami pozarządowymi lub innymi osobami i podmiotami.
2. Centrum Niezależnego Życia zatrudnia animatora kręgów wsparcia, odpowiedzialnego za wykonywanie zadań, o których mowa w ust. 1.
3. Do zadań osoby zatrudnionej na stanowisku animatora kręgów wsparcia należy:
 - 1) poznanie wspieranej osoby z niepełnosprawnością, w tym zidentyfikowanie jej potencjału, zainteresowań, mocnych stron oraz oczekiwań;

- 2) sporządzenie portretu wspieranej osoby z niepełnosprawnością z planowaniem skoncentrowanym na osobie;
 - 3) wspieranie tworzenia planu bezpiecznej przyszłości dla wspieranej osoby z niepełnosprawnością;
 - 4) współpraca ze wspieraną osobą z niepełnosprawnością i jej rodziną;
 - 5) zidentyfikowanie już istniejącej sieci wokół osoby z niepełnosprawnością oraz jej rodziny (mapa kontaktów społecznych);
 - 6) badanie lokalnej społeczności, w tym poznanie osób, organizacji, liderów, podmiotów formalnych i nieformalnych, zidentyfikowanie miejsc, do których wspierana osoba z niepełnosprawnością mogłaby przynależać i osób, z którymi mogłaby dzielić zainteresowania;
 - 7) moderowanie procesu tworzenia sieciowych powiązań, w tym zapraszanie osób do kręgu wsparcia, ustalenie sposobów komunikacji, określenie zadań dla członków kręgu;
 - 8) wsparcie wejścia osoby z niepełnosprawnością do grup zainteresowań czy aktywności;
 - 9) kreowanie możliwości działania w lokalnej przestrzeni dla wspieranej osoby z niepełnosprawnością i osób z jej kręgu;
 - 10) w razie potrzeby nauczenie się indywidualnego systemu komunikacji osoby wspieranej o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.
4. Osoba zatrudniona na stanowisku animatora kręgów wsparcia powinna spełniać następujące wymagania:
- 1) wykształcenie wyższe na kierunku pedagogika, pedagogika specjalna, pedagogika środowiskowa, socjologia, psychologia, praca socjalna lub innym pokrewnym;
 - 2) znajomość komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC) na poziomie przynajmniej podstawowym;
 - 3) umiejętność posługiwania się tekstem łatwym w czytaniu i zrozumieniu (ETR) na poziomie przynajmniej podstawowym;
 - 4) umiejętność sporządzania dokumentów i materiałów w języku prostym;
 - 5) posiada co najmniej 6 miesięczne doświadczenie w działalności na rzecz osób z niepełnosprawnościami lub w udzielaniu im wsparcia, lub posiada co najmniej 6-miesięczny staż pracy lub wolontariacki w organizacji pozarządowej, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, do której celów statutowych należy działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

5. Weryfikacja spełnienia kryterium, o którym mowa w ust. 4:
 - 1) pkt 1, następuje poprzez złożenie dyplomu ukończenia studiów wyższych;
 - 2) pkt 2-4, następuje w toku rekrutacji prowadzonej przez Centrum Niezależnego Życia przed zatrudnieniem na tym stanowisku przez wywiad bezpośredni;
 - 3) pkt 5, następuje poprzez złożenie dokumentów potwierdzających staż pracy, staż wolontariacki lub inne działania wspierające lub na rzecz osób z niepełnosprawnościami.
6. Pracownicy odpowiedzialni za sporządzanie i realizację Indywidualnych Planów Postępowania Wspierająco-Aktywizującego w Centrum Niezależnego Życia współpracują z animatorem w budowaniu kręgów wsparcia.

Art. 105.

1. Usługa tłumacza PJM, SJM lub usługa tłumacza-przewodnika SKOGN, realizowana przez Centrum Niezależnego Życia, polega na zapewnieniu obecności tłumacza lub tłumacza-przewodnika w sytuacjach wskazanych przez osobę z niepełnosprawnością i z jej udziałem i jest realizowana, jeżeli nie istnieje możliwość zapewnienia tłumaczenia PJM, SJM lub SKOGN w ramach Indywidualnego Pakietu Wsparcia lub na podstawie odrębnych przepisów.
2. Usługa, o której mowa ust. 1, jest realizowana w ramach posiadanych środków finansowych.
3. Centrum Niezależnego Życia w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru może wyłonić podmiot, któremu zostanie zlecone wykonywanie usługi, o której mowa w ust. 1.
4. Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) procedurę zgłaszania zapotrzebowania na usługę tłumacza PJM, SJM lub usługę tłumacza-przewodnika SKOGN oraz procedurę jej realizacji,
 - 2) miesięczny limit godzin usługi tłumacza PJM, SJM lub usługi tłumacza-przewodnika SKOGN na jedno Centrum Niezależnego Życia,
 - 3) roczny maksymalny wymiar godzin usługi tłumacza PJM, SJM lub usługi tłumacza-przewodnika SKOGN dla jednej osoby z niepełnosprawnością,
 - 4) stawkę godzinową tłumacza PJM, SJM lub SKOGN wykonującego usługę na podstawie umowy zawartej z Centrum Niezależnego Życia- uwzględniając zapotrzebowanie na usługi tłumaczenia PJM, SJM, SKOGN oraz efektywność realizacji tych usług.

Art. 106.

1. Usługa instruktora orientacji przestrzennej realizowana jest przez Centra Niezależnego Życia w miejscu zamieszkania osoby z niepełnosprawnością wzroku, w jej najbliższym sąsiedztwie, w miejscu pracy lub w innym miejscu wskazanym przez osobę z niepełnosprawnością wzroku.
2. Usługa, o której mowa ust. 1, jest realizowana w ramach posiadanych środków finansowych.
3. Centrum Niezależnego Życia w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru może wyłonić podmiot, któremu zostanie zlecone wykonywanie usługi, o której mowa w ust. 1.
4. Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami określi, w drodze rozporządzenia:
 - 1) procedurę zgłaszania zapotrzebowania na usługę instruktora orientacji przestrzennej oraz procedurę jej realizacji,
 - 2) miesięczny limit godzin usługi instruktora orientacji przestrzennej na jedno Centrum Niezależnego Życia,
 - 3) roczny maksymalny wymiar godzin usługi instruktora orientacji przestrzennej dla jednej osoby z niepełnosprawnością wzroku,
 - 4) stawkę godzinową instruktora orientacji przestrzennej wykonującego usługę na podstawie umowy zawartej z Centrum Niezależnego Życia,
 - 5) kwalifikacje osób zatrudnionych na stanowisku instruktora orientacji przestrzennej, zatrudnionych w Centrum Niezależnego Życia lub przez podmiot wyłoniony zgodnie z ust. 3

– uwzględniając zapotrzebowanie na usługi orientacji przestrzennej oraz efektywność realizacji tych usług.

Art. 107.

Centrum Niezależnego Życia informuje osobę z niepełnosprawnością, podmiot lub osobę udzielające wsparcia tej osobie oraz osobę, której stan zdrowia może prowadzić do niepełnosprawności, o przysługujących im prawach i możliwościach finansowania rehabilitacji zintegrowanej.

Art. 108.

1. Centrum Niezależnego Życia na wniosek osoby z niepełnosprawnością lub osoby, której stan zdrowia może prowadzić do niepełnosprawności, koordynuje jej rehabilitację zintegrowaną.
2. Finansowane ze środków publicznych instytucje wspierające osobę z niepełnosprawnością lub osobę, której stan zdrowia może prowadzić do niepełnosprawności, są obowiązane do współpracy z Centrum Niezależnego Życia w zakresie działań na rzecz osoby z niepełnosprawnością lub osoby, której stan zdrowia może prowadzić do niepełnosprawności.
3. W ramach działania wymienionego w ust. 1 Centrum Niezależnego Życia prowadzi dokumentację rehabilitacji zintegrowanej, uwzględniającą Międzynarodową Klasyfikację Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF).

Art. 109.

1. Centrum Niezależnego Życia koordynuje działania na rzecz osoby z niepełnosprawnością lub osoby, której stan zdrowia może prowadzić do niepełnosprawności, w szczególności poprzez zwoływanie w razie potrzeby przez Centrum Niezależnego Życia interdyscyplinarnego zespołu specjalistów, zwanego dalej „zespołem”, w skład którego mogą wejść w szczególności:
 - 1) przedstawiciel jednostki pomocy społecznej;
 - 2) psycholog realizujący świadczenia na rzecz osoby, której dotyczy spotkanie zespołu, finansowane ze środków publicznych;
 - 3) przedstawiciele zawodów medycznych właściwi w sprawie danego rodzaju niepełnosprawności, udzielający świadczeń finansowanych ze środków publicznych;
 - 4) przedstawiciel świadczeniodawcy udzielającego świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, u którego osoba, której dotyczy spotkanie zespołu, złożyła deklarację wyboru lekarza POZ;
 - 5) pracodawca osoby, której dotyczy spotkanie zespołu;
 - 6) przedstawiciel placówki edukacyjnej, do której uczęszcza osoba, której dotyczy spotkanie zespołu.
2. Członkowie zespołu, o których mowa w ust. 1, korzystają ze zwolnień w pracy w celu uczestniczenia w posiedzeniach zespołu z zachowaniem prawa do wynagrodzenia

- w miejscu pracy i przysługuje im zwrot kosztów podróży finansowany ze środków Centrów Niezależnego Życia, z części przeznaczanej na realizację pracy zespołów.
3. Na wniosek osoby, której dotyczy spotkanie zespołu lub osoby ją wspierającej, w spotkaniu zespołu może uczestniczyć osoba posiadająca wiedzę niezbędną dla podjęcia efektywnych działań na rzecz osoby, której dotyczy spotkanie, w szczególności osoba wykonująca zawód medyczny, inna niż określona w ust. 1 pkt 3, lub przedstawiciel organizacji pozarządowej, do której zadań statutowych należy wspieranie osób z danego rodzaju niepełnosprawnością.
 4. Udział dodatkowej osoby, o której mowa w ust. 3, jest finansowany ze środków osoby, której dotyczy spotkanie lub osoby ją wspierającej. Na umotywowany wniosek udział dodatkowej osoby może być finansowany ze środków Centrum Niezależnego Życia, jeżeli kierownik Centrum Niezależnego Życia uzna zasadność powołania takiej osoby do składu zespołu.
 5. Osoba z niepełnosprawnością, osoba udzielająca wsparcia tej osobie lub osoba, której stan zdrowia może prowadzić do niepełnosprawności, mogą uczestniczyć w spotkaniu zespołu ich dotyczącym.

Art. 110.

1. Zespół opracowuje i przekazuje osobie z niepełnosprawnością, osobie udzielającej jej wsparcia lub osobie, której stan zdrowia może prowadzić do niepełnosprawności, Indywidualny Plan Działania, obejmujący zakres planowanych działań w ramach rehabilitacji zintegrowanej.
2. Na podstawie Indywidualnego Planu Działania są realizowane kolejne etapy rehabilitacji zintegrowanej. Osoba wyznaczona przez kierownika Centrum Niezależnego Życia prowadzi harmonogram realizacji Indywidualnego Planu Działania oraz odnotowuje kolejne działania zmierzające do realizacji Indywidualnego Planu Działania.

Art. 111.

1. W Centrach Niezależnego Życia udziela się na rzecz osób z niepełnosprawnościami nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, w tym nieodpłatnej mediacji.
2. Świadczenie usług, o których mowa w ust. 1, się na zasadach określonych w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 945).

Art. 112.

1. Centrum Niezależnego Życia świadczy usługę przygotowania i sporządzenia planu reprezentacji w zakresie realizacji zdolności do czynności prawnych, zwanego dalej „planem”.
2. Plan to dokument określający możliwości reprezentowania osoby potrzebującej wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych, w szczególności przeznaczony dla osób, które nie mogą złożyć oświadczenia woli lub z którymi komunikacja nawet przy zastosowaniu komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC) nie pozwala na złożenie oświadczenia woli lub wobec których istnieje duże prawdopodobieństwo wystąpienia takich okoliczności w przyszłości.
3. Z wnioskiem może wystąpić osoba potrzebująca wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych lub osoba z jej otoczenia.
4. Plan zawiera w szczególności:
 - 1) analizę dokumentacji specjalistycznej, sądowej lub administracyjnej dotyczącej osoby potrzebującej wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych;
 - 2) opinię dotyczącą sposobu komunikowania się osoby potrzebującej wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych oraz jej potrzeb w zakresie komunikacji;
 - 3) ustalenia z wywiadu z osobą potrzebującą wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych;
 - 4) wywiady z osobami z otoczenia osoby potrzebującej wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych, w szczególności rodzicami, opiekunami prawnymi, przedstawicielami ustawowymi, partnerami komunikacyjnymi, asystentami lub asystentami prawnymi;
 - 5) opis sytuacji faktycznej i prawnej osoby potrzebującej wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych;
 - 6) identyfikację problemów i kwestii prawnych dotyczących osoby potrzebującej wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych wymagających podjęcia działań;
 - 7) stanowisko osoby potrzebującej wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych dotyczące jej woli i preferencji w zakresie poszczególnych problemów i kwestii prawnych;

- 8) wykaz czynności prawnych, których dokonanie jest wymagane dla rozwiązania problemów i kwestii prawnych dotyczących osoby potrzebującej wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych;
 - 9) sposoby zapewniania wsparcia w podejmowaniu czynności prawnych, w tym składaniu oświadczeń woli, lub czynności faktycznych, które mogą być w przyszłości na stałe lub okresowo wykorzystywane do reprezentacji osoby potrzebującej wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych, z uwzględnieniem sytuacji kryzysowych i zmian w funkcjonowaniu i sytuacji tej osoby;
 - 10) wykaz dokumentów, na podstawie których sporządzono plan.
5. W celu realizacji usługi, o której mowa w ust. 1, Centrum Niezależnego Życia zatrudnia osobę z wykształceniem prawniczym.
 6. Centrum Niezależnego Życia świadczy usługę, o której mowa w ust. 1, nieodpłatnie.

Art. 113.

1. Kierownik Centrum Niezależnego Życia prowadzi listę kandydatów na asystentów prawnych i pełnomocników wspierających, zwaną dalej „listą”, oraz dokonuje wpisu na listę na wniosek osoby ubiegającej się o wpis.
2. Lista obejmuje część A dotyczącą kandydatów na asystentów prawnych oraz część B dotyczącą kandydatów na pełnomocników wspierających.
3. O wpis w części A listy może ubiegać się osoba, która:
 - 1) spełnia warunki określone w art. 21;
 - 2) posiada wykształcenie co najmniej średnie;
 - 3) posiada udokumentowane, roczne doświadczenie w bezpośrednim wsparciu osób z niepełnosprawnościami lub posiada roczny staż pracy w organizacji pozarządowej, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, do której zadań statutowych należy działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami.
4. Warunku, o którym mowa w ust. 3 pkt 3, nie musi spełniać osoba, która ukończyła wyższe studia I lub II stopnia z zakresu nauk pedagogiczno-psychologicznych, socjologicznych lub prawnych albo inne studia drugiego stopnia albo jednolite studia magisterskie i studia podyplomowe z zakresu nauk pedagogiczno-psychologicznych, socjologicznych lub prawnych, posiada 6 miesięczne doświadczenie w działalności na rzecz osobom z niepełnosprawnościami, lub posiada co najmniej 6-miesięczny staż pracy w organizacji pozarządowej, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r.

- o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, do której zadań statutowych należy działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami.
5. Na potwierdzenie spełniania warunków, o których mowa w ust. 3 i 4, osoba ubiegająca się o wpis składa oświadczenie pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Osoba ubiegająca się o wpis jest obowiązana do zawarcia w nich klauzuli o następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.
 6. Osoba ubiegająca się o wpis może potwierdzić spełnianie warunków, o których mowa w ust. 3 i 4, za pomocą przełożenia uwierzytelnionych kopii odpowiednich dokumentów.
 7. O wpis w części B listy może ubiegać się osoba, która spełnia wymogi wskazane w ust. 3, z zastrzeżeniem ust. 4. Do wpisu w części B stosuje się odpowiednio ust. 5 i 6.
 8. Osoba ubiegająca się o wpis może być wpisana jednocześnie do części A i części B listy, zgodnie z jej wnioskiem.

Art. 114.

1. Kierownik Centrum Niezależnego Życia prowadzi listę dla kandydatów mających miejsce zamieszkania w obszarze jego właściwości miejscowej.
2. Na liście zamieszcza się następujące dane dotyczące kandydatów:
 - 1) imię i nazwisko oraz rok urodzenia;
 - 2) adres do korespondencji;
 - 3) datę wpisu na listę;
 - 4) w odniesieniu do kandydatów zawartych w części A, liczbę użytkowników asysty prawnej, dla których został ustanowiony.
3. Na liście, na wniosek kandydata, umieszcza się:
 - 1) numer telefonu kandydata;
 - 2) adres poczty elektronicznej kandydata;
 - 3) w odniesieniu do osób wpisanych w części A listy, informację dotyczącą wykształcenia i odbytych szkoleń;
 - 4) w odniesieniu do osób wpisanych w części B listy, informacje dotyczące specjalizacji;
 - 5) inne informacje, które mogą być istotne.
4. Kandydat wpisany na listę zawiadamia Kierownika Centrum Niezależnego Życia o:
 - 1) każdej zmianie imienia lub nazwiska oraz danych lub informacji, o których mowa w ust. 2 pkt 2–4 oraz ust. 3,

- 2) w odniesieniu do osób wpisanych w części A listy, o okolicznościach, o których mowa w art. 21 ust. 2 i 3,
 - 3) w odniesieniu do osób wpisanych w części B listy, o okolicznościach, o których mowa w art. 56046 Kodeksu postępowania cywilnego
- w terminie 14 dni od dnia zaistnienia zdarzenia powodującego obowiązek zawiadomienia.

Art. 115.

1. Kierownik Centrum Niezależnego Życia skreśla kandydata na asystenta prawnego lub pełnomocnika wspierającego z listy w przypadku:
 - 1) śmierci kandydata na asystenta prawnego lub pełnomocnika wspierającego;
 - 2) złożenia przez kandydata na asystenta prawnego lub pełnomocnika wspierającego wniosku o skreślenie z listy;
 - 3) zaprzestania przez kandydata spełniania któregośkolwiek z warunków określonych w art. 113 ust. 3;
 - 4) stwierdzenia nienależytego wykonywania obowiązków asystenta prawnego lub pełnomocnika wspierającego;
 - 5) złożenia nieprawdziwego oświadczenia, o którym mowa w art. 113 ust. 5.
2. Sąd lub Kierownik Centrum Niezależnego Życia zawiadamia właściwego Kierownika Centrum Niezależnego Życia, który dokonał wpisu na listę, o każdym przypadku uzasadniającym skreślenie z tej listy.

Art. 116.

Kierownik Centrum Niezależnego Życia udostępnia sądom oraz innym podmiotom w swojej siedzibie oraz zamieszcza w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Centrum aktualną listę.

Art. 117.

Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób prowadzenia listy kandydatów na asystentów prawnych oraz pełnomocników wspierających,
- 2) tryb wpisywania i skreślania z listy, zamieszczania na liście i aktualizacji danych i informacji,
- 3) sposób potwierdzania spełnienia warunków wpisywania na listę,

- 4) wzór formularza wniosku o wpis na listę kandydatów na asystentów prawnych oraz pełnomocników wspierających,
 - 5) rodzaje dokumentów załączanych do wniosku
- uwzględniając potrzebę zapewnienia wiarygodnej i aktualnej informacji o asystentach prawnych i pełnomocnikach wspierających, jednolitości wniosków i sprawnego przebiegu procedury wpisu na listę kandydatów na asystentów prawnych oraz pełnomocników wspierających.

Art. 118.

1. W celu dokumentowania świadczonych usług w Centrum Niezależnego Życia jest prowadzona dokumentacja zbiorcza oraz indywidualna każdej osoby korzystającej ze wsparcia dziennego, z klubów samopomocy, oraz ze wsparcia w budowaniu kręgów wsparcia.
2. W dokumentacji prowadzonej przez Centrum Niezależnego Życia uwzględnia się Międzynarodową Klasyfikację Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF).
3. Dokumentację indywidualną osoby korzystającej ze wsparcia stanowią w szczególności: kopia decyzji kierującej do wsparcia dziennego udzielonego w Centrum Niezależnego Życia, kopia orzeczenia o niepełnosprawności lub orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, Indywidualny Plan Postępowania Wspierająco-Aktywizującego, Indywidualny Plan Działania, opinie specjalistów, notatki pracowników Centrów Niezależnego Życia dotyczące aktywności uczestnika, jego zachowań, motywacji do udziału w zajęciach oraz inne dokumenty mające zastosowanie przy opracowywaniu Indywidualnego Planu Postępowania Wspierająco-Aktywizującego lub Indywidualnego Planu Działania.
4. Dokumentacja zbiorcza zawiera w szczególności:
 - 1) ewidencję uczestników oraz obecności uczestników w Centrum Niezależnego Życia;
 - 2) opisy dokumentujące pracę pracowników Centrum Niezależnego Życia, w których odnotowuje się realizację Indywidualnych Planów Postępowania Wspierająco-Aktywizującego lub Indywidualnych Planów Działania.
5. Wgląd do dokumentacji prowadzonej przez Centrum Niezależnego Życia mają pracownicy Centrum Niezależnego Życia odpowiedzialni za sporządzanie i realizację Indywidualnych Planów Postępowania Wspierająco-Aktywizującego lub Indywidualnych Planów Działania.
6. Dokumentacja indywidualna osoby otrzymującej wsparcie stanowi dokumentację wewnętrzną Centrum Niezależnego Życia i jest gromadzona do celów realizacji przyjętego

dla osoby otrzymującej wsparcie Indywidualnego Planu Postępowania Wspierająco-Aktywizującego może być udostępniona tym osobom albo, po wyrażeniu przez nich pisemnej zgody, osobom trzecim.

7. Prawo wglądu do dokumentacji Centrum Niezależnego Życia przysługuje także osobom lub podmiotom uprawnionym do kontroli Centrum Niezależnego Życia.

Dział VIII. Organy właściwe w sprawach osób z niepełnosprawnościami

Rozdział 1. Komitet do spraw Osób z Niepełnosprawnościami

Art. 119.

Tworzy się Komitet do spraw Osób z Niepełnosprawnościami, zwany dalej „Komitetem”, jako organ właściwy w sprawach osób z niepełnosprawnościami, w tym programowania, koordynowania i organizowania współpracy organów administracji publicznej i podmiotów działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Art. 120.

1. W skład Komitetu wchodzi:
 - 1) Przewodniczący Komitetu – minister członek Rady Ministrów - Pełnomocnik Rządu ds. Osób z Niepełnosprawnościami;
 - 2) wiceprzewodniczący – sekretarz stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów powoływany i odwoływany przez Prezesa Rady Ministrów na wniosek Przewodniczącego Komitetu;
 - 3) członkowie:
 - a) ministrowie, których szczegółowy zakres działania określają przepisy wydane na podstawie art. 33 ust. 1 i 1a ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (Dz. U. z 2022 r. poz. 1188), kierujący działami administracji rządowej, osobiście lub poprzez wskazanych przez nich sekretarzy stanu,
 - b) Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami.
2. W posiedzeniach Komitetu mogą uczestniczyć zaproszeni przez Przewodniczącego Komitetu przedstawiciele organów administracji rządowej.
3. W posiedzeniach Komitetu mogą również uczestniczyć z głosem doradczym osoby posiadające odpowiednią wiedzę lub doświadczenie w zakresie zagadnień objętych

zadaniami Komitetu, zaproszone przez Przewodniczącego Komitetu z własnej inicjatywy lub wskazane przez poszczególnych członków Komitetu.

4. Przewodniczący Komitetu - minister członek Rady Ministrów - Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnościami kieruje działem administracji rządowej – osoby z niepełnosprawnościami.

Art. 121.

1. Do zadań Komitetu należy:

- 1) koordynowanie i monitorowanie współpracy organów administracji rządowej i podmiotów działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami, w tym w szczególności w zakresie świadczeń socjalnych, zatrudnienia, rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami oraz działań na rzecz realizacji praw osób z niepełnosprawnościami;
- 2) konsultowanie programów rządowych mających na celu wsparcie osób z niepełnosprawnościami;
- 3) opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących osób z niepełnosprawnościami;
- 4) koordynacja realizacji zadań wynikających z ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- 5) wdrażanie postanowień Konwencji do polskiego systemu prawnego;
- 6) omawianie spraw dotyczących osób z niepełnosprawnościami, w tym na wniosek Przewodniczącego Komitetu.

2. Do zadań Przewodniczącego Komitetu - Pełnomocnika Rządu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami należą:

- 1) inicjowanie i opracowywanie rozwiązań systemowych i prawnych w zakresie osób z niepełnosprawnościami;
- 2) nadzorowanie wykonania zadań wynikających z ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- 3) żądanie od podmiotów informacji, dokumentów i sprawozdań okresowych dotyczących realizowanych zadań określonych w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- 4) udzielanie informacji w sprawach wsparcia osób z niepełnosprawnościami, w tym w szczególności z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudniania osób niepełnosprawnych;

- 5) opracowywanie standardów w zakresie realizacji zadań określonych w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- 6) realizacja zadań wynikających z programów rządowych, o których mowa w ust. 1 pkt 2;
- 7) ustalanie założeń do rocznych planów rzeczowo-finansowych dotyczących realizacji zadań wynikających z ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- 8) wykonywanie zadań punktu kontaktowego, o którym mowa w art. 33 ust. 1 Konwencji;
- 9) koordynowanie współpracy w zakresie działań międzynarodowych dotyczących osób z niepełnosprawnościami.

Art. 122.

1. Przewodniczący Komitetu kieruje pracami Komitetu.
2. Przewodniczący Komitetu może, z własnej inicjatywy lub na wniosek członka Komitetu, tworzyć zespoły robocze, określając ich skład, zakres zadań oraz tryb i harmonogram prac.

Art. 123.

1. Komitet podejmuje rozstrzygnięcia w drodze uchwał na posiedzeniach.
2. Uchwały Komitetu są podejmowane w głosowaniu jawnym, zwykłą większością głosów, w obecności co najmniej połowy członków Komitetu, w tym Przewodniczącego Komitetu. W przypadku równej liczby głosów rozstrzyga głos Przewodniczącego Komitetu.
3. Uchwały w imieniu Komitetu podpisuje Przewodniczący Komitetu.
4. Projekty uchwał Komitetu mogą być też poddane pod głosowanie w trybie obiegowym.
5. Osobom zaproszonym do udziału w posiedzeniu Komitetu nie przysługuje prawo głosowania nad uchwałami.

Art. 124.

Szczegółowy sposób i tryb pracy Komitetu określa regulamin uchwalony przez Komitet na pierwszym posiedzeniu.

Art. 125.

Komitet przyjmuje plan prac Komitetu i przedstawia go Radzie Ministrów do zatwierdzenia.

Art. 126.

1. Przewodniczący Komitetu wykonuje swoje zadania przy pomocy biura w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.
2. Obsługę Komitetu zapewnia Kancelaria Prezesa Rady Ministrów.
3. Posiedzenia Komitetu odbywają się w siedzibie Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.
4. W uzasadnionych przypadkach posiedzenia Komitetu mogą odbywać się w innym miejscu, wskazanym przez Przewodniczącego Komitetu.
5. Koszty obsługi, o której mowa w ust. 2, są pokrywane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest Kancelaria Prezesa Rady Ministrów.

Art. 127.

Przewodniczący Komitetu przedkłada Radzie Ministrów, w terminie do dnia 30 czerwca każdego roku, sprawozdanie za poprzedni rok kalendarzowy, zawierające informacje o prowadzonej działalności.

Rozdział 2. Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami

Art. 128.

1. Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami, zwany dalej „Prezesem Urzędu”, jest centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach osób z niepełnosprawnościami.
2. Prezesa Urzędu powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek Przewodniczącego Komitetu.
3. Prezes Urzędu wykonuje swoje zadania przy pomocy trzech zastępców Prezesa Urzędu, powoływanych i odwoływanych przez Prezesa Urzędu.
4. Do zadań Prezesa Urzędu należy:
 - 1) kontrola wykonywania zadań przez administrację rządową i samorządową w zakresie wspierania osób z niepełnosprawnościami, w szczególności kontrola prawidłowości prowadzenia przez operatorów wspomaganych społeczności mieszkaniowych, w tym jakości udzielanego wsparcia i stwarzania warunków do niezależnego życia;
 - 2) prowadzenie postępowań w sprawie stwierdzenia niezastosowania uniwersalnego projektowania i niezapewnienia racjonalnych usprawnień przez podmioty obowiązane do zapewnienia takich usprawnień, o których mowa w art. 129-132;
 - 3) dysponowanie środkami PFRON;

- 4) prowadzenie Rejestru Podmiotów Uprawnionych do Realizacji Indywidualnego Pakietu Wsparcia;
 - 5) potwierdzanie prawa do świadczenia w formie Bonu IPW;
 - 6) ustalanie prawa do świadczenia w formie Bonu IPW w drodze decyzji administracyjnej w przypadku określonym w art. 77 ust. 1;
 - 7) sprawowanie nadzoru nad Centrami Niezależnego Życia, o którym mowa w art. 87;
 - 8) ustalanie kwoty dotacji dla powiatu z PFRON na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia kompleksowych Centrów Niezależnego Życia lub wyspecjalizowanych Centrów Niezależnego Życia, prowadzonych przez powiat lub na jego zlecenie;
 - 9) przeprowadzanie otwartych i konkurencyjnych naborów na prowadzenie wyspecjalizowanych Centrów Niezależnego Życia przez organizacje pozarządowe;
 - 10) prowadzenie systemu teleinformatycznego Indywidualnego Pakietu Wsparcia.
5. Prezes Urzędu dysponuje środkami PFRON na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
6. Prezes Urzędu prowadzi kontrolę, o której mowa w ust. 4 pkt 1, na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej, przy czym kontrolę w jednostkach samorządu terytorialnego prowadzi wojewoda w imieniu Prezesa Urzędu na jego wniosek.
7. Prezes Urzędu prowadzi kontrolę wykonania zadań wynikających z ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych na wniosek Przewodniczącego Komitetu i w jego imieniu.

Art. 129.

1. Prezes Urzędu wydaje decyzję o stwierdzeniu niezapewnienia racjonalnych usprawnień i nakazującą zapewnienie takich usprawnień, jeżeli stwierdzi niezapewnienie racjonalnych usprawnień przez podmiot obowiązany do zapewnienia takich usprawnień na podstawie art. 6 lub odrębnych ustaw, zwany dalej „podmiotem obowiązany”.
2. W decyzji, o której mowa w ust. 1, Prezes Urzędu może określić środki usunięcia trwających skutków naruszenia obowiązku zapewnienia racjonalnych usprawnień, w szczególności zobowiązać podmiot obowiązany do zapewnienia takich usprawnień do podjęcia określonych działań.

3. W decyzji, o której mowa w ust. 1, Prezes Urzędu może nakazać publikację decyzji w całości lub w części, z zaznaczeniem, czy decyzja ta jest prawomocna, w określonej w niej formie, na koszt podmiotu, który nie zapewnił racjonalnych usprawnień.
4. Środki, o których mowa w ust. 2, powinny być proporcjonalne do wagi i rodzaju naruszenia oraz konieczne do usunięcia jego skutków.

Art. 130.

1. Nie wydaje się decyzji, o której mowa w art. 129, jeżeli podmiot obowiązany podjął działania zmierzające do zapewnienia racjonalnych usprawnień.
2. W przypadku określonym w ust. 1 Prezes Urzędu wydaje decyzję stwierdzającą, że nie zapewniono racjonalnych usprawnień.
3. Ciężar udowodnienia okoliczności, o których mowa w ust. 1, spoczywa na podmiocie obowiązany.
4. Przepisy art. 129 ust. 2-4 stosuje się odpowiednio.

Art. 131.

1. Jeżeli w toku postępowania w sprawie stwierdzenia niezapewnienia racjonalnych usprawnień przez podmiot obowiązany zostanie uprawdopodobnione - na podstawie okoliczności sprawy lub będących podstawą wszczęcia postępowania - że został naruszony obowiązek zapewnienia racjonalnych usprawnień, a podmiot obowiązany, któremu jest zarzucane naruszenie tego obowiązku, zobowiąże się do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zakończenia naruszenia obowiązku lub usunięcia jego skutków, Prezes Urzędu może, w drodze decyzji, zobowiązać podmiot obowiązany do wykonania tych zobowiązań. W przypadku gdy podmiot obowiązany zaprzestał naruszania obowiązku zapewnienia racjonalnych usprawnień i zobowiąże się do usunięcia skutków tego naruszenia, zdanie pierwsze stosuje się odpowiednio.
2. W decyzji, o której mowa w ust. 1, Prezes Urzędu może określić termin wykonania zobowiązań lub zobowiązać podmiot obowiązany do złożenia jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia o treści i w formie określonej w decyzji lub do publikacji decyzji w całości lub w części na koszt przedsiębiorcy, z zaznaczeniem, czy decyzja ta jest prawomocna.
3. W decyzji, o której mowa w ust. 1, Prezes Urzędu nakłada na podmiot obowiązany obowiązek składania w wyznaczonym terminie informacji o stopniu realizacji zobowiązań.

4. W przypadku wydania decyzji, o której mowa w ust. 1, art. 129 i art. 130 nie stosuje się, z zastrzeżeniem ust. 7.
5. Prezes Urzędu może, z urzędu, uchylić decyzję, o której mowa w ust. 1, w przypadku gdy:
 - 1) została ona wydana w oparciu o nieprawdziwe, niekompletne lub wprowadzające w błąd informacje lub dokumenty;
 - 2) podmiot obowiązany nie wykonuje zobowiązań lub obowiązków, o których mowa w ust. 1-3.
6. Prezes Urzędu może, za zgodą podmiotu obowiązanego, z urzędu uchylić decyzję, o której mowa w ust. 1, w przypadku gdy nastąpiła zmiana okoliczności, mających istotny wpływ na wydanie decyzji.
7. W przypadku uchylenia decyzji Prezes Urzędu orzeka co do istoty sprawy.

Art. 132.

Przepisy art. 129-131 stosuje się odpowiednio w przypadku niezastosowania uniwersalnego projektowania w rozumieniu art. 2 Konwencji.

Art. 133.

Do postępowań w sprawach, o których mowa w art. 129-132 stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego.

Art. 134.

1. Stanowisko Prezesa Urzędu może zajmować osoba, która:
 - 1) posiada wykształcenie wyższe magisterskie w zakresie prawa, ekonomii lub zarządzania;
 - 2) jest obywatelem polskim;
 - 3) korzysta z pełni praw publicznych;
 - 4) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
 - 5) w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. nie pracowała lub nie pełniła służby w organach bezpieczeństwa państwa lub była współpracownikiem tych organów w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2023 r. poz. 342, 497 i 1195);
 - 6) posiada kompetencje kierownicze;

- 7) posiada co najmniej 6-letni staż pracy, w tym co najmniej 3-letni staż pracy na stanowisku kierowniczym;
 - 8) posiada wiedzę z zakresu spraw dotyczących osób z niepełnosprawnościami.
2. Informację o naborze na stanowisko Prezesa Urzędu ogłasza się przez umieszczenie ogłoszenia w miejscu powszechnie dostępnym w siedzibie Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami oraz w Biuletynie Informacji Publicznej tego urzędu i Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Ogłoszenie powinno zawierać:
 - 1) nazwę i adres Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami;
 - 2) określenie stanowiska;
 - 3) wymagania związane ze stanowiskiem wynikające z przepisów prawa;
 - 4) zakres zadań wykonywanych na stanowisku;
 - 5) wskazanie wymaganych dokumentów;
 - 6) termin i miejsce składania dokumentów;
 - 7) informację o metodach i technikach naboru.
 3. Termin, o którym mowa w ust. 2 pkt 6, nie może być krótszy niż 10 dni od dnia opublikowania ogłoszenia w Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.
 4. Nabór na stanowisko Prezesa Urzędu przeprowadza zespół, powołany przez Przewodniczącego Komitetu, liczący co najmniej 3 osoby, których wiedza i doświadczenie dają rękojmię wyłonienia najlepszych kandydatów. W toku naboru ocenia się doświadczenie zawodowe kandydata, wiedzę niezbędną do wykonywania zadań na stanowisku, na które jest przeprowadzany nabór, oraz kompetencje kierownicze.
 5. Ocena wiedzy i kompetencji kierowniczych, o których mowa w ust. 4, może być dokonana na zlecenie zespołu przez osobę niebędącą członkiem zespołu, która posiada odpowiednie kwalifikacje do dokonania tej oceny.
 6. Członek zespołu oraz osoba, o której mowa w ust. 5, mają obowiązek zachowania w tajemnicy informacji dotyczących osób ubiegających się o stanowisko, uzyskanych w trakcie naboru.
 7. W toku naboru zespół wyłania nie więcej niż 3 kandydatów, których przedstawia Przewodniczący Komitetu.
 8. Z przeprowadzonego naboru zespół sporządza protokół zawierający:
 - 1) nazwę i adres Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami;
 - 2) określenie stanowiska, na które był prowadzony nabór, oraz liczbę kandydatów;

- 3) imiona, nazwiska i adresy nie więcej niż 3 najlepszych kandydatów uszeregowanych według poziomu spełniania przez nich wymagań określonych w ogłoszeniu o naborze;
 - 4) informację o zastosowanych metodach i technikach naboru;
 - 5) uzasadnienie dokonanego wyboru albo powody niewyłonienia kandydata;
 - 6) skład zespołu.
9. Wynik naboru ogłasza się niezwłocznie po powołaniu na stanowisko, na które prowadzony był nabór, przez umieszczenie informacji w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami. Informacja o wyniku naboru zawiera:
- 1) określenie stanowiska, na które był prowadzony nabór;
 - 2) imię, nazwisko wybranego kandydata oraz jego miejsce zamieszkania w rozumieniu Kodeksu cywilnego albo informację o niewyłonieniu kandydata.

Art. 135.

1. Prezes Urzędu wykonuje swoje zadania przy pomocy Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami.
2. Przewodniczący Komitetu nadaje statut Urzędowi do spraw Osób z Niepełnosprawnościami.

Art. 136.

1. Nadzór nad Prezesem Urzędu sprawuje Przewodniczący Komitetu, stosując kryterium legalności, rzetelności i celowości.
2. W ramach nadzoru, o którym mowa w ust. 1, Przewodniczący Komitetu jest uprawniony w szczególności do:
 - 1) żądania udostępnienia mu dokumentów związanych z działalnością Prezesa Urzędu lub ich kopii oraz zapoznawania się z ich treścią;
 - 2) żądania przekazania wszelkich informacji i wyjaśnień dotyczących działalności Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami.
3. Przewodniczący Komitetu, przedstawiając pisemne żądanie, o którym mowa w ust. 2, wskazuje termin jego wykonania.
4. W razie stwierdzenia, na podstawie uzyskanych informacji, wyjaśnień i dokumentów, o których mowa w ust. 1, przypadków naruszeń prawa lub statutu Urzędu, Przewodniczący Komitetu powiadamia Prezesa Urzędu o stwierdzonych nieprawidłowościach oraz wydaje zalecenia mające na celu usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości i dostosowanie działalności do przepisów prawa lub statutu Urzędu,

wyznaczając termin do usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości i dostosowania działalności do przepisów prawa.

5. W terminie 3 dni od dnia upływu terminu wyznaczonego do usunięcia nieprawidłowości Prezes Urzędu informuje pisemnie Przewodniczącego Komitetu o sposobie usunięcia nieprawidłowości.

Rozdział 3. Rady do spraw osób z niepełnosprawnościami

Art. 137.

1. Powołuje się Krajową Radę do spraw Osób z Niepełnosprawnościami, zwaną dalej „Radą”.
2. Rada jest forum dialogu na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami.
3. Rada działa przy Przewodniczącym Komitetu.
4. Do zakresu działania Rady należy:
 - 1) przedstawianie Przewodniczącemu Komitetu:
 - a) propozycji przedsięwzięć zmierzających do włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami,
 - b) propozycji rozwiązań w zakresie wspierania osób z niepełnosprawnościami, wyrównywania ich szans, niedyskryminacji oraz realizacji prawa do niezależnego życia,
 - c) opinii do dokumentów przedkładanych Radzie przez Przewodniczącego Komitetu, w tym do projektów:
 - aktów prawnych mających lub mogących mieć wpływ na sytuację osób z niepełnosprawnościami, planów finansowych oraz sprawozdań Urzędu do spraw osób z niepełnosprawnościami,
 - rządowych programów działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz informacji o ich realizacji,
 - d) rocznych informacji o działalności Rady,
 - e) opinii w sprawach standardów dotyczących realizacji zadań określonych w ustawie;
 - 2) sygnalizowanie właściwym organom potrzeby wydania lub zmiany przepisów dotyczących sytuacji osób z niepełnosprawnościami.
5. Termin wyrażenia przez Radę opinii wynosi 30 dni od dnia doręczenia dokumentów, o których mowa w ust. 4 pkt 1 lit. c. W uzasadnionych przypadkach, na wniosek Przewodniczącego Komitetu, termin ten może ulec skróceniu.
6. Kadencja Rady trwa 4 lata.

7. Wybrany członek Rady, będący przedstawicielem organizacji pozarządowych, o których mowa w art. 138 ust. 1 pkt 5 lit. c, może pełnić funkcję członka Rady nie dłużej niż przez dwie kadencje Rady.

Art. 138.

1. Rada składa się z:

- 1) osoby wskazanej przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) osoby wskazanej przez Rzecznika Praw Obywatelskich;
- 3) dwóch przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego powoływanych przez Komisję Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego;
- 4) dwóch przedstawicieli wojewódzkich i powiatowych rad do spraw osób z niepełnosprawnościami powoływanych przez Komisję Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego spośród osób uprzednio wskazanych przez wojewódzkie i powiatowe rady do spraw osób z niepełnosprawnościami, przy czym każda rada ma prawo wskazać jednego kandydata;
- 5) przedstawicieli organizacji pozarządowych, w tym:
 - a) po jednym przedstawicielu każdej organizacji pracodawców, reprezentatywnej w rozumieniu ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego (Dz.U. z 2018 r. poz. 2232, z 2020 r. poz. 568 i 2157 oraz z 2021 r. poz. 2445 i 2666),
 - b) po jednym przedstawicielu każdej organizacji związkowej, reprezentatywnej w rozumieniu ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego,
 - c) dwudziestu przedstawicieli organizacji pozarządowych, innych niż wymienione w lit. a i b, a także związków i porozumień organizacji pozarządowych będących organizacjami osób z niepełnosprawnościami lub działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami, z tym, że 70 % z tej grupy stanowią osoby z niepełnosprawnościami, a 20 % rodzice lub osoby wspierające osoby z niepełnosprawnościami, niemogące się samodzielnie reprezentować.

2. W przypadku gdy w trakcie trwania kadencji Rady organizacja pracodawców lub organizacja związkowa stanie się organizacją reprezentatywną w rozumieniu ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego, przedstawiciel tej organizacji wchodzi w skład Rady.

3. Członków Rady wskazanych w ust. 1 pkt 5 powołuje Przewodniczący Komitetu, z tym że powołanie członków Rady reprezentujących:
 - 1) organizacje pozarządowe, o których mowa w ust. 1 pkt 5 lit. a i b, następuje spośród osób zgłoszonych przez te organizacje;
 - 2) organizacje pozarządowe, związki i porozumienia organizacji pozarządowych, o których mowa w ust. 1 pkt 5 lit. c, następuje spośród kandydatów, z których każdy ma poparcie co najmniej 15 organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami lub co najmniej 3 związków i porozumień organizacji zrzeszających co najmniej 5 organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami.
4. Organizacje pozarządowe, związki i porozumienia organizacji pozarządowych, o których mowa w ust. 1 pkt 5 lit. c, zgłaszając kandydatury, składają oświadczenie o spełnieniu przez zgłaszanych przez nich kandydatów wymogów określonych w ust. 1 pkt 5 lit. c.
5. Przewodniczący Komitetu może odwołać członka Rady przed upływem kadencji:
 - 1) na jego wniosek;
 - 2) na wniosek reprezentowanego przez niego organu lub organizacji;
 - 3) w przypadku skazania członka Rady prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne lub umyślne przestępstwo skarbowe;
 - 4) jeżeli stał się trwale niezdolny do pełnienia obowiązków członka Rady z powodu choroby stwierdzonej orzeczeniem lekarskim;
 - 5) w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności na trzech kolejnych posiedzeniach Rady.
6. Rada wybiera spośród swoich członków przewodniczącego zwykłą większością głosów.
7. Głosowanie, o którym mowa w ust. 6, jest tajne, chyba że Rada postanowi inaczej.
8. Do czasu wyboru przewodniczącego posiedzenia Rady prowadzi Przewodniczący Komitetu.

Art. 139.

1. Posiedzenia Rady zwołuje przewodniczący, a w przypadku, o którym mowa w art. 138 ust. 8, Przewodniczący Komitetu.
2. Przewodniczący prowadzi posiedzenia Rady.
3. Wydatki związane z obsługą Rady, w tym obejmujące zlecenie analiz i ekspertyz, opracowywanie propozycji zmian przepisów prawa powszechnie obowiązującego i innych działań są finansowane ze środków Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

4. Pracodawca jest obowiązany zwolnić pracownika od pracy w celu wzięcia udziału w posiedzeniach Rady. Za czas zwolnienia pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia ustalonego według zasad obowiązujących przy obliczaniu ekwiwalentu pieniężnego za urlop wypoczynkowy. Koszty wynagrodzenia ponoszone przez pracodawcę są refundowane ze środków urzędu obsługującego Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.
5. Członkom Rady przysługuje zwrot kosztów podróży, na warunkach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 775 § 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (Dz.U. z 2023 r. poz. 1465), ze środków Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.
6. Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami określi, w drodze rozporządzenia, tryb powoływania i wskazywania przez uprawnione podmioty członków Rady oraz ostatecznego ustalania jej składu, organizację i tryb działania Rady oraz sposób uczestnictwa w jej pracach przedstawicieli organów administracji publicznej, organizacji pozarządowych niereprezentowanych w Radzie i przedstawicieli wojewódzkich oraz powiatowych rad, uwzględniając potrzebę zapewnienia reprezentatywności grup osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności i terminy zgłaszania kandydatów na członków Rady, mając na względzie zapewnienie sprawnego funkcjonowania Rady i wypełniania przez nią obowiązków wynikających z ustawy.

Art. 140.

1. Przy marszałkach województw tworzy się wojewódzkie społeczne rady do spraw osób z niepełnosprawnościami, zwane dalej „wojewódzkimi radami”, będące organami opiniodawczo-doradczymi.
2. Do zakresu działania wojewódzkich rad należy:
 - 1) inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do:
 - a) włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami,
 - b) wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy,
 - c) realizacji praw osób z niepełnosprawnościami, w szczególności prawa do niezależnego życia;
 - 2) opiniowanie projektów wojewódzkich programów działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami;
 - 3) ocena realizacji programów, o których mowa w pkt 2;
 - 4) opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez sejmik województwa pod względem ich skutków dla osób z niepełnosprawnościami.

Art. 141.

1. Przy starostach tworzy się powiatowe społeczne rady do spraw osób z niepełnosprawnościami, zwane dalej „powiatowymi radami”, będące organami opiniodawczo-doradczymi.
2. Do zakresu działania powiatowych rad należy:
 - 1) inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do:
 - a) włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami,
 - b) wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy,
 - c) realizacji praw osób z niepełnosprawnościami, w szczególności prawa do niezależnego życia;
 - 2) opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami;
 - 3) ocena realizacji programów, o których mowa w pkt 2;
 - 4) opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez radę powiatu pod względem ich skutków dla osób z niepełnosprawnościami;
 - 5) współpraca z właściwym miejscowo Rzecznikiem Praw Mieszkańca Domu Pomocy Społecznej oraz coroczne badanie i opiniowanie sprawozdania z jego działalności do 30 kwietnia każdego roku;
 - 6) współpraca z kierownikami Centrów Niezależnego Życia mających swoją siedzibę na terenie danego powiatu;
 - 7) analiza sprawozdań z działalności Centrów Niezależnego Życia mających swoją siedzibę na terenie danego powiatu i przedstawianie oceny sprawozdań staroście lub Prezesowi Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami.

Art. 142.

1. Wojewódzkie rady składają się z 7 osób powoływanych spośród przedstawicieli działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami na terenie województwa organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli wojewody i jednostek samorządu terytorialnego (powiatów i gmin), z tym, że co najmniej 4 członków wojewódzkiej rady powinny stanowić osoby z niepełnosprawnościami, a co najmniej 1 członek wojewódzkiej rady powinien być rodzicem lub osobą wspierającą osobę z niepełnosprawnością, niemogącą się samodzielnie reprezentować.

2. Powiatowe rady składają się z 5 osób, powoływanych spośród przedstawicieli działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami na terenie danego powiatu organizacji pozarządowych oraz przedstawicieli powiatów i gmin, z tym, że 3 członków powiatowej rady powinni stanowić osoby z niepełnosprawnościami, a 1 członek powinien być rodzicem lub osobą wspierającą osobę z niepełnosprawnością, niemogącą się samodzielnie reprezentować.
3. Członków wojewódzkich rad powołuje i odwołuje marszałek województwa, a członków powiatowych rad - starosta, spośród kandydatów zgłoszonych przez organizacje i organy, o których mowa odpowiednio w ust. 1 i 2.
4. Rady, o których mowa w ust. 1 i 2, wybierają przewodniczącego spośród swoich członków.
5. Członek rady, o której mowa w ust. 1 i 2, może zostać odwołany:
 - 1) na swój wniosek;
 - 2) na wniosek organizacji lub organu, które zgłosiły jego kandydaturę;
 - 3) na wniosek marszałka lub starosty, po zasięgnięciu opinii organizacji lub organu, które zgłosiły jego kandydaturę.
6. Kadencja rad, o których mowa w ust. 1 i 2, trwa 4 lata.
7. Pracodawca jest obowiązany zwolnić pracownika od pracy w celu wzięcia udziału w posiedzeniach rady. Za czas zwolnienia pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia ustalonego według zasad obowiązujących przy obliczaniu wynagrodzenia za urlop wypoczynkowy.
8. Na wniosek członków rady zamieszkałych poza miejscem obrad rady mogą być finansowane, odpowiednio z budżetu samorządu województwa i powiatu, koszty przejazdów na warunkach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 775 § 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy i koszty ekspertyz związanych z realizacją zadań rady wojewódzkiej i powiatowej.
9. Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami określi, w drodze rozporządzenia, organizację oraz tryb działania wojewódzkich i powiatowych rad, w tym sposób powoływania i odwoływania członków rad oraz częstotliwość posiedzeń, mając na względzie zapewnienie właściwego wykonywania zadań przez te rady.

Art. 143.

1. Rada może:
 - 1) powoływać ekspertów;

- 2) zapraszać do uczestnictwa w jej posiedzeniach przedstawicieli organów administracji publicznej i organizacji pozarządowych niereprezentowanych w Radzie, a także przedstawicieli wojewódzkich oraz powiatowych rad;
 - 3) zlecać przeprowadzanie badań i opracowywanie ekspertyz związanych z realizacją jej zadań, po uzyskaniu zgody Przewodniczącego Komitetu.
2. Wojewódzka rada może:
- 1) powoływać ekspertów;
 - 2) zapraszać do uczestnictwa w jej posiedzeniach przedstawicieli organów administracji publicznej i organizacji pozarządowych niereprezentowanych w wojewódzkiej radzie, a także przedstawicieli innych wojewódzkich oraz powiatowych rad;
 - 3) zlecać przeprowadzanie badań i opracowywanie ekspertyz związanych z realizacją jej zadań, po uzyskaniu zgody marszałka województwa.
3. Powiatowa rada może:
- 1) powoływać ekspertów;
 - 2) zapraszać do uczestnictwa w jej posiedzeniach przedstawicieli organów administracji publicznej i organizacji pozarządowych niereprezentowanych w powiatowej radzie, a także przedstawicieli innych powiatowych rad oraz wojewódzkich rad;
 - 3) zlecać przeprowadzanie badań i opracowywanie ekspertyz związanych z realizacją jej zadań, po uzyskaniu zgody starosty.
4. Przepisy dotyczące zwrotu kosztów podróży, o których mowa w art. 139 ust. 5, stosuje się odpowiednio do ekspertów, przedstawicieli organizacji pozarządowych niereprezentowanych w Radzie, wojewódzkiej radzie lub powiatowej radzie, a także przedstawicieli wojewódzkich oraz powiatowych rad delegowanych do wzięcia udziału w posiedzeniach Rady, wojewódzkiej rady lub powiatowej rady.
5. Województwo zapewnia finansowanie wojewódzkiej rady, uwzględniając je w swoim budżecie, w tym uwzględniając możliwość zlecenia przez radę analiz i ekspertyz, opracowywania propozycji zmian prawa miejscowego i innych działań w obrębie obszaru kompetencji rady.
6. Powiat zapewnia finansowanie powiatowej rady, uwzględniając je w swoim budżecie, w tym uwzględniając możliwość zlecenia przez radę analiz i ekspertyz, opracowywania propozycji zmian prawa miejscowego i innych działań w obrębie obszaru kompetencji rady.

Dział IX. Zmiany w przepisach

Art. 144.

W ustawie z dnia 20 lipca 1950 r. o zawodzie felczera (Dz.U. z 2022 r. poz. 1529) w art. 2a uchyla się ust. 1.

Art. 145.

W ustawie z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 775 i 803) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 34 dodaje się art. 34a w brzmieniu:

„Art. 34a. § 1. Stronie będącej osobą z niepełnosprawnością, która ma asystenta prawnego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia ...2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami, organ zapewnia możliwość udziału tego asystenta w toku postępowania.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się również do świadka.”;

2) w art. 50 w § 3 wyraz „kalectwa” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”;

3) w art. 82 skreśla się pkt 1;

4) art. 93a otrzymuje brzmienie:

„Art. 93a. § 1. Organ administracji publicznej może zarządzić przeprowadzenie rozprawy przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiającym przeprowadzenie jej na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku (rozprawa zdalna).

§ 2. W odniesieniu do osoby pozbawionej wolności, która przebywa w zakładzie karnym lub areszcie śledczym, może ona brać udział w rozprawie przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiającym jej przeprowadzenie na odległość i tam dokonywać czynności. W miejscu przebywania osoby pozbawionej wolności w czynnościach bierze udział przedstawiciel administracji zakładu karnego lub aresztu śledczego oraz może wziąć udział pełnomocnik, jeżeli został ustanowiony, i tłumacz, jeżeli osoba pozbawiona wolności włada niedostatecznie językiem polskim”.

Art. 146.

W ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359, z 2022 r. poz. 2140 oraz z 2023 r. poz. 1606, 1615 i 1843) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) po art. 5 dodaje się art 51 w brzmieniu:

„Art. 51 § 1. Kierownik urzędu stanu cywilnego w przypadku powzięcia uzasadnionego przypuszczenia, że osoba mająca zamiar wstąpić w związek małżeński z jakichkolwiek powodów znajduje się w stanie wyłączającym świadome wyrażenie woli, może zwrócić się do sądu o rozstrzygnięcie, czy małżeństwo może być zawarte.

§ 2. W przypadku rozstrzygnięcia przez sąd, że osoba mająca zamiar wstąpić w związek małżeński znajduje się w stanie wyłączającym świadome wyrażenie woli, kierownik urzędu stanu cywilnego odmówi przyjęcia oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński lub wydania zaświadczenia, o którym mowa w art. 41.”;
- 2) uchyla się art. 11;
- 3) uchyla się art. 12;
- 4) w art. 53:
 - a) w § 1 skreśla się wyrazy „ubezwłasnowolnienia lub”,
 - a) w § 2 skreśla się wyrazy „uchylenia ubezwłasnowolnienia, a także”;
- 5) w art. 64 w § 1 skreśla się wyrazy „choroby psychicznej lub innego rodzaju”;
- 6) w art. 65 skreśla się wyrazy „i mimo istnienia podstaw do ubezwłasnowolnienia całkowitego nie został ubezwłasnowolniony”;
- 7) w art. 77:
 - a) w § 1 skreśla się wyrazy „i nie istnieją podstawy do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia”;
 - b) po § 2 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Kierownik urzędu stanu cywilnego w przypadku powzięcia uzasadnionego przypuszczenia, że osoba mająca zamiar złożyć oświadczenie konieczne do uznania ojcostwa znajduje się w stanie długotrwale wyłączającym świadome wyrażenie woli, może zwrócić się do sądu o rozstrzygnięcie, czy zachodzi taka okoliczność.”;
- 8) art. 108 uchyla się;
- 9) w art. 135 w § 2 wyrazy „osoby niepełnosprawnej” zastępuje się wyrazami „osoby z niepełnosprawnością potwierdzoną orzeczeniem”;
- 10) art. 175-177 uchyla się;
- 11) art. 181 uchyla się;
- 12) art. 183 uchyla się.

Art. 147.

W ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. z 2023 r. poz. 1610, 1615, 1890 i 1933) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) art. 12 otrzymuje brzmienie:
„Art. 12. Nie mają zdolności do czynności prawnych osoby, które nie ukończyły lat trzynastu.”;
- 2) uchyla się art. 13;
- 3) art. 15 otrzymuje brzmienie:
„Art. 15. Ograniczoną zdolność do czynności prawnych mają małoletni, którzy ukończyli lat trzynaście.”;
- 4) art. 16 uchyla się;
- 5) po art 79 dodaje się art 791 w brzmieniu:
„Art. 791. Jeżeli ustawa zastrzega dla czynności prawnej formę pisemną, w przypadku osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się w rozumieniu art. 3 pkt 1b ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz.U. z 2023 r. poz. 20)wymóg ten uważa się za spełniony, jeżeli osoba ta zachowała formę dokumentową.”.
- 6) w art. 82 skreśla się zdanie drugie;
- 7) w art. 122 uchyla się § 3;
- 8) w art. 444 w § 1 w zdaniu drugim wyraz „inwalidą” zastępuje się wyrazami „osobą z niepełnosprawnością”;
- 9) w art. 447 w zdaniu drugim wyraz „inwalidą” zastępuje się wyrazami „osobą z niepełnosprawnością”;
- 10) art. 901 uchyla się;
- 11) w art. 1032 w § 2 skreśla się zdanie drugie.

Art. 148.

W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1550, 1606, 1615 i 1860) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) art. 5 otrzymuje brzmienie:
„Art. 5. § 1. W razie uzasadnionej potrzeby sąd może udzielić stronom i uczestnikom postępowania występującym w sprawie bez adwokata, radcy prawnego, rzecznika patentowego lub radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej niezbędnych

pouczeń co do czynności procesowych.

§ 2. Pouczenia dla stron i uczestników postępowania z niepełnosprawnościami powinny być dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z danej niepełnosprawności, w szczególności do złożonych potrzeb w komunikowaniu się tych osób. W razie potrzeby sąd korzysta z usług tłumacza PJM/SJM, tłumacza-przewodnika SKOGN lub osoby posiadającej kwalifikacje w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej AAC.

§ 3. Wszelkie pouczenie w formie pisemnej, o których mowa w tej ustawie powinny być dostosowane do szczególnych potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami, w tym o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, w szczególności powinny zostać przygotowane w tekście łatwym do czytania i zrozumienia (ETR).”;

2) art. 90 otrzymuje brzmienie:

„Art. 90. Za stronę, która z jakiegokolwiek przyczyny nie może się podpisać, podpisuje pełnomocnictwo osoba przez nią upoważniona, z wymienieniem przyczyny, dla której strona sama się nie podpisała”;

3) w art. 126 po § 3¹ dodaje się § 3² w brzmieniu:

„§ 3². W piśmie można wskazać złożone potrzeby w komunikowaniu się, w tym korzystania z pouczeń, o których mowa w art. 5 § 2 i 3.”;

4) w art. 149 po § 2 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. W sprawach dotyczących wad oświadczenia woli osób z niepełnosprawnością intelektualną, neurorozwojową lub psychospołeczną albo osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się przewodniczący niezwłocznie wyznacza posiedzenie sądowe.”;

5) w art. 151:

a) § 2 otrzymuje brzmienie:

§ 2. Przewodniczący może zarządzić przeprowadzenie posiedzenia jawnego przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających jego przeprowadzenie na odległość (posiedzenie zdalne).”,

b) po § 2 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Posiedzenie zdalne przeprowadza się przy użyciu urządzeń technicznych, o których mowa w § 2, z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku, z tym że osoby w nim uczestniczące, w tym członkowie składu orzekającego, nie muszą przebywać w budynku sądu.”;

6) po art. 154 dodaje się art. 154¹ w brzmieniu:

„Art. 154¹. Stronie lub świadkowi będącemu osobą z niepełnosprawnością, który ma asystenta prawnego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami, sąd zapewnia możliwość udziału tego asystenta podczas posiedzenia sądowego.”;

7) w art. 210 po § 2² dodaje się § 2³ w brzmieniu:

„§ 2³. W przypadku osoby z niepełnosprawnością, w szczególności o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, będącej stroną sąd może zdecydować o udziale tłumacza PJM/SJM, tłumacza-przewodnika SKOGN, osoby posiadającej kwalifikacje w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej AAC lub z wykorzystaniem sprzętu wspierającego komunikację celem wsparcia tej osoby w wykonaniu uprawnień przewidzianych w § 1 i 2.”;

8) w art. 259 skreśla się pkt 1;

9) art. 265 otrzymuje brzmienie:

„Art. 265. § 1. Do przesłuchania świadka niewładającego dostatecznie językiem polskim sąd może przybrać tłumacza.

§ 2. Sąd może przybrać tłumacza PJM/SJM, jeżeli zachodzi potrzeba przesłuchania osoby głuchej.

§ 3. Sąd może przybrać tłumacza-przewodnika SKOGN, jeżeli zachodzi potrzeba przesłuchania osoby głuchoniewidomej.

§ 4. Sąd może przybrać partnera komunikacyjnego lub osobę posiadającą kwalifikacje w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej AAC, jeżeli zachodzi potrzeba przesłuchania osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

§ 5. Przesłuchiwanym osobom o złożonych potrzebach w komunikowaniu się sąd zapewnia dodatkowy czas na wypowiedź.

§ 6. Do tłumaczy, tłumaczy-przewodników SKOGN, partnerów komunikacyjnych oraz osób posiadających kwalifikacje w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej AAC stosuje się odpowiednio przepisy o biegłych. Pracownik organów wymiaru sprawiedliwości może pełnić obowiązki tłumacza, tłumacza-przewodnika SKOGN lub osoby posiadającej kwalifikacje w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej AAC bez składania przyrzeczenia, lecz z powołaniem się na ślubowanie służbowe”;

10) art 2711 otrzymuje brzmienie:

„Art 271¹. § 1. Sąd przesłuchuje świadka z niepełnosprawnością intelektualną, psychospołeczną lub neurorozwojową w obecności psychologa.

§ 2. Sąd może w uzasadnionych przypadkach, w tym na wniosek strony, przesłuchać świadka z niepełnosprawnością intelektualną, psychospołeczną lub neurorozwojową w obecności psychologa.”;

11) po art. 271¹ dodaje się art. 271² w brzmieniu:

„Art. 271². Przed przesłuchaniem osoba przesłuchiwana, o której mowa w art. 271¹ § 1, otrzymuje informacje o przebiegu, sposobie i warunkach przesłuchania. Informacje są przygotowane w tekście łatwym do czytania i zrozumienia (ETR). Pomędzy doręczeniem informacji a terminem przesłuchania powinno upłynąć co najmniej 3 dni, chyba że dobro postępowania stoi temu na przeszkodzie.”;

12) po art. 304 dodaje się art. 304¹ w brzmieniu:

„Art. 304¹. W zakresie nieuregulowanym do przesłuchania stron stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zeznań świadków.”;

13) w art. 306 skreśla się wyrazy „lub jest ubezwłasnowolniona całkowicie”;

14) uchyla się art. 544-560¹;

15) w art. 546 w § 3 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;

16) w art. 552:

a) w § 1 wyrazy „choroby psychicznej lub niedorozwoju umysłowego” zastępuje się wyrazami „zaburzeń psychicznych lub niepełnosprawności intelektualnej”,

b) w § 2 wyrazy „choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego lub występowania innego rodzaju zaburzeń psychicznych” zastępuje się wyrazami „zaburzeń psychicznych lub niepełnosprawności intelektualnej”;

17) w art. 558 w § 2 wyrazy „osoby niepełnosprawnej” zastępuje się wyrazami „osoby z niepełnosprawnością”;

18) po art. 560¹² dodaje się dział 1b w brzmieniu:

Dział Ib. Sprawy z zakresu asysty prawnej oraz pełnomocnictwa wspierającego

Rozdział 1. Przepisy ogólne

Art. 560¹³.

Przepisy niniejszego działu stosuje się w sprawach asysty prawnej oraz pełnomocnictwa wspierającego, o których mowa w przepisach działu III rozdziału 1

ustawy z dnia:

o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami (Dz. U. ...).

Art. 560¹⁴.

§ 1. Sprawy z zakresu niniejszego działu należą do właściwości sądów rejonowych, które rozpoznają je w składzie jednego sędziego.

§ 2. Sądem właściwym miejscowo jest sąd miejsca zamieszkania osoby potrzebującej wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych lub osoby wspieranej w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych, a w braku miejsca zamieszkania – sąd miejsca jej pobytu.

§ 3. W sprawach z zakresu niniejszego działu sąd może wszcząć postępowanie z urzędu.

Art. 560¹⁵.

W sprawach z zakresu niniejszego działu sąd ustanawia pełnomocnika z urzędu dla:

- 1) osoby potrzebującej wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych, dla której ma być ustanowiona asysta prawna przez sąd,
- 2) osoby potrzebującej wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych, dla której ma być ustanowiony pełnomocnik wspierający,
- 3) użytkownika asysty prawnej,
- 4) użytkownika pełnomocnictwa wspierającego

– nawet bez wniosku tych osób, jeżeli sąd uzna udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie za potrzebny.

Rozdział 2. Asysta prawna

Oddział 1. Ustanowienie i ustanie asysty prawnej z urzędu

Art. 560¹⁶.

§ 1. Postępowanie w przedmiocie ustanowienia asystenta prawnego toczy się na wniosek lub z urzędu.

§ 2. Wniosek o ustanowienie asystenta prawnego może zgłosić:

- 1) osoba potrzebująca wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych;
- 2) małżonek, krewni w linii prostej, rodzeństwo lub osoba udzielająca wsparcia osobie, o której mowa w pkt 1.

Art. 560¹⁷.

Każdy, komu znane są okoliczności uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu w przedmiocie ustanowienia asystenta prawnego, jest obowiązany zawiadomić o nich sąd.

Art. 560¹⁸.

§ 1. Uczestnikami postępowania o ustanowienie asystenta prawnego są z mocy prawa:

- 1) wnioskodawca;
- 2) osoba potrzebująca wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych.

§ 2. Organizacje pozarządowe, do których zadań statutowych należy ochrona praw osób z niepełnosprawnościami, udzielanie wsparcia takim osobom lub ochrona praw człowieka, mogą wstąpić do postępowania w każdym jego stadium w charakterze uczestnika.

Art. 560¹⁹.

§ 1. Osobę potrzebującą wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych należy wysłuchać niezwłocznie po wszczęciu postępowania, jeżeli to możliwe.

§ 2. Wysłuchanie może odbyć się w miejscu pobytu osoby potrzebującej wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych.

§ 3. Sąd w razie potrzeby może zdecydować o wysłuchaniu w obecności biegłego psychologa oraz – w zależności od stanu funkcjonowania osoby, która ma być wysłuchana – biegłego lekarza psychiatry lub neurologa, a w razie stwierdzenia takiej potrzeby w obecności biegłego innej specjalności.

Art. 560²⁰.

§ 1. Sąd może zarządzić sporządzenie opinii na temat kompetencji komunikacyjnych osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, zwanej dalej „opinią”.

§ 2. Opinia, o której mowa w ust. 1, jest sporządzana przez biegłych z zakresu sposobów komunikacji alternatywnej i wspomagającej.

§ 3. W celu sporządzenia opinii, o której mowa w ust. 1, sąd może się zwrócić do osoby posiadającej kwalifikacje w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej AAC.

§ 4. Opinia, o której mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) ocenę funkcjonowania osoby wraz z oceną sposobu porozumiewania się;
- 2) zalecenia dotyczące potrzeb osoby w zakresie komunikacji.

Art. 560²¹.

§ 1. Sąd ustanawia postanowieniem asystenta prawnego niezwłocznie, nie później niż w terminie miesiąca od dnia złożenia wniosku, o którym mowa w art. 560¹⁶.

§ 2. Sąd drugiej instancji orzeka w terminie jednego miesiąca od przedstawienia akt sprawy przez sąd pierwszej instancji wraz z apelacją.

Art. 560²².

§ 1. W postanowieniu o ustanowieniu asystenta prawnego sąd wskazuje:

- 1) użytkownika asysty prawnej;
- 2) zakres czynności wsparcia, dokonując wyboru spośród czynności wymienionych w art. 16 ust. 1;
- 3) asystenta prawnego;
- 4) okres, na jaki jest ustanowiony asystent prawny, nie dłużej jednak niż na okres 2 lat;
- 5) zasady wynagradzania asystenta prawnego.

§ 2. Sąd w postanowieniu o ustanowieniu asystenta prawnego może określić sposób wykonywania czynności wsparcia, w szczególności może nakazać asystentowi prawnemu współpracę z danym organem władzy publicznej lub organizacją pozarządową.

§ 3. Sąd nie może ustanowić asystenta prawnego w sprawach, w których użytkownik asysty prawnej sam ustanowił asystenta prawnego w drodze umowy, z wyjątkiem sytuacji, w której sąd rozwiąże umowę z asystentem prawnym z wyboru w przypadku określonym w art. 560³² § 2 pkt 1.

Art. 560²³.

Asystentem prawnym ustanowionym przez sąd może zostać osoba fizyczna spełniająca warunki określone w art. 50 ustawy z dnia ... 2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami.

Art. 560²⁴. Sąd, ustanawiając asystenta prawnego, może wybrać osobę, która została wpisana w części A listy kandydatów na asystentów prawnych oraz na pełnomocników wspierających, o której mowa w art. 114 ustawy z dnia ... 2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami.

Art. 560²⁵. Sąd ustanawia asystenta prawnego, biorąc pod uwagę całokształt sytuacji osoby potrzebującej wsparcia.

Art. 560²⁶. Sąd ustanawia asystenta prawnego, biorąc pod uwagę preferencje osoby potrzebującej wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych, zaufanie i znajomość, które istnieje między nim a osobą potrzebującą wsparcia.

Art. 560²⁷.

§ 1. Z chwilą ustanowienia asystenta prawnego sąd wydaje asystentowi prawnemu zaświadczenie o ustanowieniu go asystentem prawnym.

§ 2. Zaświadczenie, o którym mowa w § 1, zawiera dane określone w art. 56022 § 1 pkt 1-4.

§ 3. Po ustaniu asysty prawnej asystent prawny obowiązany jest zwrócić sądowi otrzymane zaświadczenie.

§ 4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór zaświadczenia o ustanowieniu asystenta prawnego, mając na względzie zapewnienie czytelności i przejrzystości tego dokumentu.

Art. 560²⁸.

§ 1. Przed upływem okresu, na który ustanowiono asystenta prawnego, sąd może orzec o przedłużeniu okresu, na jaki jest ustanowiony asystent prawny, nie dłużej jednak niż na okres 2 lat.

§ 2. Do postępowania w przedmiocie przedłużenia okresu asysty prawnej stosuje się odpowiednio przepisy o ustanowieniu asystenta prawnego.

Art. 560²⁹.

Sąd może zmienić postanowienie o ustanowieniu asystenta prawnego na umotywowany wniosek użytkownika asysty prawnej lub asystenta prawnego.

Art. 560³⁰. Sąd uchyla postanowienie o ustanowieniu asystenta prawnego, gdy ustaną okoliczności stanowiące podstawę do jego ustanowienia.

Art. 560³¹. Sąd uchyli postanowienie o ustanowieniu asystenta prawnego, gdy ustaną przyczyny, dla których go ustanowiono; uchylenie może nastąpić także z urzędu.

Oddział 2. Nadzór nad wykonywaniem asysty prawnej

Art. 560³².

§ 1. Sąd sprawuje nadzór nad wykonywaniem asysty prawnej.

§ 2. Jeżeli sąd stwierdzi nieprawidłowości w wykonywaniu asysty prawnej, orzeka o:

- 1) rozwiązaniu umowy asysty prawnej;
- 2) zmianie dotychczasowego postanowienia o wyznaczeniu asystenta prawnego z urzędu ustanowionego przez sąd przez dodanie lub ograniczenie określonych obowiązków tego asystenta.

§ 3. Jeżeli w ramach nadzoru nad asystą prawną sąd ustali, że osoba wspierana nie jest w stanie podejmować decyzji samodzielnie, pomimo wsparcia asystenta prawnego, sąd wszczyna z urzędu postępowanie w przedmiocie ustanowienia dla takiej osoby pełnomocnika wspierającego.

Art. 560³³.

§ 1. Wniosek o wszczęcie postępowania nadzorczego nad wykonywaniem asysty prawnej może złożyć w szczególności:

- 1) użytkownik asysty prawnej;
- 2) asystent prawny.

§ 2. Każdy, komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu, obowiązany jest niezwłocznie zawiadomić o nim sąd.

§ 3. Kto zgłosił wniosek o wszczęcie postępowania nadzorczego nad wykonywaniem asysty prawnej w złej wierze lub lekkomyślnie, podlega karze grzywny.

Art. 560³⁴.

§ 1. Wniosek o wszczęcie postępowania nadzorczego nad wykonywaniem asysty prawnej może być złożony na urzędowym formularzu.

§ 2. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór i sposób udostępniania urzędowego formularza wniosku o wszczęcie postępowania nadzorczego, mając na względzie potrzebę zamieszczenia niezbędnych pouczeń co do sposobu wypełniania formularza, wnoszenia pisma i skutków niespełnienia wymagań ustawy, a także konieczność bezpłatnego udostępniania formularzy w siedzibach sądów oraz w sieci Internet w formie pozwalającej na dogodną edycję treści formularza.

Art. 560³⁵.

§ 1. Uczestnikami postępowania nadzorczego nad wykonywaniem asysty prawnej są z mocy samego prawa prócz wnioskodawcy:

- 1) użytkownik asysty prawnej;
- 2) asystent prawny.

§ 2. O toczącym się postępowaniu, o którym mowa w § 1, sąd zawiadamia prokuratora.

§ 3. Organizacje pozarządowe, do których zadań statutowych należy ochrona praw osób z niepełnosprawnościami, udzielanie wsparcia takim osobom lub ochrona praw człowieka, mogą wstąpić do postępowania w każdym jego stadium w charakterze uczestnika.

Art. 560³⁶

§ 1. W przypadku gdy do wniosku lub innych pism nie dołączono odpisów, sąd sporządza i doręcza ich odpisy.

§ 2. Odpis wniosku lub innych pism sąd doręcza również prokuratorowi i zawiadamia go o terminach rozprawy.

Art. 560³⁷.

§ 1. Sąd orzeka po przeprowadzeniu rozprawy.

§ 2. Użytkownika asysty prawnej należy wysłuchać niezwłocznie po wszczęciu postępowania; sąd w razie potrzeby może zdecydować o wysłuchaniu w obecności biegłego psychologa oraz – w zależności od stanu funkcjonowania osoby, która ma być wysłuchana – biegłego lekarza psychiatry lub neurologa, a w razie stwierdzenia takiej potrzeby w obecności biegłego innej specjalności.

§ 3. W celu wysłuchania użytkownika asysty prawnej, sąd może zarządzić wysłuchanie tej osoby przez sędziego wyznaczonego.

§ 4. Sąd w razie potrzeby korzysta ze wspomagających i alternatywnych metod komunikacji z użytkownikiem asysty prawnej.

Art. 560³⁸.

Sąd orzeka w terminie jednego miesiąca od dnia wniesienia wniosku.

Art. 560³⁹.

§ 1. Jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia szybkości postępowania, sąd może dokonywać doręczeń przez Policję lub Żandarmerię Wojskową.

§ 2. Doręczeń, o których mowa w § 1, Policja lub Żandarmeria Wojskowa dokonuje nie później niż w terminie 7 dni od dnia otrzymania zlecenia, za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty, na formularzu określonym w przepisach wydanych na podstawie art. 131 § 2.

§ 3. Jeżeli adresata nie zastano przy próbie doręczenia, Policja lub Żandarmeria Wojskowa ustala, czy adresat zamieszkuje pod wskazanym adresem. Z dokonanych ustaleń Policja lub Żandarmeria Wojskowa sporządza notatkę, którą przekazuje sądowi zlecającemu doręczenie.

§ 4. Jeżeli próba doręczenia okaże się bezskuteczna, a zgodnie z ustaleniami Policji lub Żandarmerii Wojskowej adresat zamieszkuje pod wskazanym adresem, w oddawczej skrzynce pocztowej adresata umieszcza się zawiadomienie o podjętej próbie doręczenia wraz z informacją o możliwości odbioru pisma lub odpisu postanowienia sądu w budynku sądu zlecającego doręczenie, do którego Policja lub Żandarmeria Wojskowa je zwraca. Do zawiadomienia Policja lub Żandarmeria Wojskowa dołącza pouczenie, że pismo lub odpis postanowienia należy odebrać z sądu w terminie 7 dni od dnia umieszczenia zawiadomienia. Jeżeli pod wskazanym adresem zastano dorosłego domownika niebędącego osobą dotkniętą przemocą w rodzinie, o możliwości odbioru poucza się dodatkowo tego domownika. W przypadku bezskutecznego upływu terminu do odbioru pisma lub odpisu postanowienia doręczenie uważa się za dokonane w ostatnim dniu tego terminu.

§ 5. Jeżeli próba doręczenia okaże się bezskuteczna, a zgodnie z ustaleniami Policji lub Żandarmerii Wojskowej adresat nie zamieszkuje pod wskazanym adresem, Policja lub Żandarmeria Wojskowa zwraca pisma lub odpisy postanowień sądowi, informując go o dokonanych ustaleniach. To samo dotyczy przypadku, gdy Policji lub Żandarmerii

Wojskowej mimo podjęcia wymaganych czynności nie udało się ustalić, czy adresat zamieszkuje pod wskazanym adresem.

§ 6. Policja lub Żandarmeria Wojskowa w toku postępowania udzielają sądowi innej pomocy niezbędnej do jego szybkiego zakończenia.

Art. 560⁴⁰.

§ 1. W razie stwierdzenia braku nieprawidłowości w wykonywaniu asysty prawnej, sąd oddala wniosek albo umarza postępowanie wszczęte z urzędu.

§ 2. Rozwiązując umowę o asystę prawną lub odwołując asystenta prawnego sąd oznacza datę, z którą następuje rozwiązanie umowy lub odwołanie asystenta prawnego.

§ 3. Postanowienie w przedmiocie nadzoru nad wykonywaniem asysty prawnej jest skuteczne i wykonalne z chwilą ogłoszenia.

Art. 560⁴¹.

W uzasadnionych przypadkach sąd zawiadamia organy ścigania o nieprawidłowościach w działaniu asystenta prawnego.

Art. 560⁴².

§ 1. Sąd z urzędu doręcza odpis postanowienia uczestnikom postępowania, prokuratorowi, oraz zawiadamia właściwego miejscowo Kierownika Centrum Niezależnego Życia.

§ 2. Termin do złożenia wniosku o uzasadnienie biegnie od dnia doręczenia postanowienia.

Art. 560⁴³.

Jeżeli do apelacji nie dołączono jej odpisów, sąd sporządza i doręcza odpis apelacji.

Art. 560⁴⁴.

Termin do wniesienia odpowiedzi na apelację jest tygodniowy.

Art. 560⁴⁵.

Sąd drugiej instancji orzeka w terminie jednego miesiąca od przedstawienia akt sprawy przez sąd pierwszej instancji wraz z apelacją.

Rozdział 3.

Oddział 1. Ustanowienie i ustanie pełnomocnictwa wspierającego

Art. 560⁴⁶.

Pełnomocnikiem wspierającym może zostać osoba fizyczna spełniająca warunki określone w art. 50 ustawy z dnia ... 2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami.

Art. 560⁴⁷.

Sąd, ustanawiając pełnomocnika wspierającego, może wskazać osobę, która została wpisana w części B listy, o której mowa w art. 114 ustawy z dnia ... 2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami.

Art. 560⁴⁸.

Sąd może zarządzić sporządzenie opinii na temat kompetencji komunikacyjnych osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.

Art. 560⁴⁹

§ 1. W postanowieniu o ustanowieniu pełnomocnika wspierającego sąd wskazuje:

- 1) osobę potrzebującą wsparcia w korzystaniu ze zdolności do czynności prawnych, dla której ustanawia pełnomocnika wspierającego;
- 2) ściśle określony zakres pełnomocnictwa wspierającego, z tym że sąd nie jest uprawniony do orzeczenia ogólnego pełnomocnictwa do wszystkich czynności prawnych;
- 3) imię i nazwisko pełnomocnika wspierającego;
- 4) okres, na jaki jest ustanowione pełnomocnictwo wspierające, nie dłużej jednak niż na okres 2 lat;
- 5) sposób nadzoru nad wykonywaniem pełnomocnictwa wspierającego, w tym w szczególności sąd może nakazać:
 - a) uzyskanie zgody sądu na poszczególne czynności prawne,
 - b) składanie sprawozdań z zarządzania majątkiem użytkownika pełnomocnictwa wspierającego;
- 6) zasady wynagradzania pełnomocnika wspierającego.

§ 2. Sąd w postanowieniu o ustanowieniu pełnomocnictwa wspierającego może określić sposób jego wykonywania, w szczególności może nałożyć obowiązek współpracy ze wskazaną organizacją pozarządową.

Art. 560⁵⁰.

§ 1. Z chwilą ustanowienia pełnomocnika wspierającego sąd wydaje mu zaświadczenie.

§ 2. Zaświadczenie, o którym mowa w ust. 1, zawiera informacje określone w art. 56049 § 1 pkt 1-4, a także datę, od której pełnomocnictwo obowiązuje.

§ 3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór zaświadczenia o ustanowieniu pełnomocnika wspierającego, mając na względzie zapewnienie czytelności i przejrzystości tego dokumentu.

Art. 560⁵¹.

Po ustaniu pełnomocnictwa, pełnomocnik wspierający jest obowiązany zwrócić sądowi zaświadczenie, o którym mowa w art. 560⁵⁰ § 1.

Oddział 2. Nadzór nad wykonywaniem pełnomocnictwa wspierającego

Art. 560⁵².

§ 1. Sąd sprawuje nadzór nad wykonywaniem pełnomocnictwa wspierającego.

§ 2. Jeżeli sąd stwierdzi nieprawidłowości w wykonywaniu czynności pełnomocnika wspierającego, orzeka o:

- 1) odwołaniu dotychczasowego pełnomocnika wspierającego i wyznaczeniu nowego pełnomocnika wspierającego;
- 2) zmianie dotychczasowego postanowienia o wyznaczeniu pełnomocnika wspierającego przez dodanie lub ograniczenie określonych obowiązków pełnomocnika wspierającego.

Art. 560⁵³.

§ 1. Wniosek o nadzór nad wykonywaniem pełnomocnictwa wspierającego może złożyć w szczególności:

- 1) użytkownik pełnomocnictwa wspierającego;
- 2) pełnomocnik wspierający.

§ 2. Kto zgłosił wniosek o nadzór nad wykonywaniem pełnomocnictwa wspierającego w złej wierze lub lekkomyślnie, podlega karze grzywny.

§ 3. Każdy, komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu, obowiązany jest niezwłocznie zawiadomić o nim sąd.

Art. 560⁵⁴.

§ 1. Uczestnikami postępowania nadzorczego nad wykonywaniem pełnomocnictwa wspierającego są z mocy samego prawa prócz wnioskodawcy:

- 1) użytkownik pełnomocnictwa wspierającego;
- 2) pełnomocnik wspierający.

Art. 560⁵⁵.

§ 1. W razie stwierdzenia braku nieprawidłowości w wykonywaniu pełnomocnictwa wspierającego, sąd oddala wniosek albo umarza postępowanie wszczęte z urzędu.

§ 2. Odwołując pełnomocnika wspierającego sąd oznacza datę, z którą następuje odwołanie.

Art. 560⁵⁶.

Jeżeli w toku postępowania nadzorczego nad wykonywaniem pełnomocnictwa wspierającego sąd ustali, że użytkownik pełnomocnictwa wspierającego jest w stanie podejmować decyzje samodzielnie, sąd uchyla postanowienia o ustanowieniu pełnomocnika wspierającego.

Art. 560⁵⁷.

W zakresie nieuregulowanym w niniejszym oddziale do nadzoru nad wykonywaniem pełnomocnictwa wspierającego stosuje się przepisy art. 560³² - art. 560⁴⁵ dotyczące nadzoru nad wykonywaniem asysty prawnej.”;

19) w art. 561 § 2 i 3 otrzymują brzmienie:

„§ 2. Zezwolenia na zawarcie małżeństwa osobom powinowatym w linii prostej udziela sąd na wnioski tych osób.

§ 3. W postanowieniu o udzieleniu zezwolenia wymienia się osobę, z którą małżeństwo ma być zawarte. Przed wydaniem postanowienia rozstrzygającego taki wniosek sąd wysłucha wnioskodawcę, osobę, z którą małżeństwo ma być zawarte, oraz w razie potrzeby osoby bliskie przyszłych małżonków.”;

20) w art. 572 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Obowiązek wymieniony w § 1 ciąży przede wszystkim na urzędach stanu cywilnego, sądach, prokuratorach, notariuszach, komornikach, organach samorządu i administracji rządowej, organach Policji, placówkach oświatowych, opiekunach społecznych oraz organizacjach i zakładach zajmujących się opieką nad dziećmi lub wsparciem osób

z zaburzeniami psychicznymi, z niepełnosprawnością intelektualną lub niepełnosprawnością neurorozwojową.”;

21) art. 600 uchyla się;

22) w art. 1025 w § 1 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) należności za pracę za okres 3 miesięcy do wysokości najniższego wynagrodzenia za pracę określonego w odrębnych przepisach oraz renty z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, niepełnosprawności lub śmierci i koszty zwykłego pogrzebu dłużnika;”;

23) art. 11061 uchyla się.

Art. 149.

W ustawie z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2023 r. poz. 2119) w art. 17 w § 1 wyrazy „choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych” zastępuje się wyrazami „zaburzeń psychicznych, niepełnosprawności intelektualnej lub niepełnosprawności neurorozwojowej”.

Art. 150.

W ustawie z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (Dz.U. z 2023 r. poz. 1465) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 94 po pkt 1a dodaje się pkt 1b:

„1b) informować:

- a) osoby uczestniczące u niego w procesie rekrutacji, odbywające u niego szkolenie, staż, przygotowanie zawodowe albo praktyki zawodowe lub absolwenckie oraz
- b) podejmujących pracę pracowników

- którzy są osobami z niepełnosprawnościami posiadającymi orzeczenia potwierdzające niepełnosprawność zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, 173, 240, 852, 1234 i 1429).”;

2) w art. 142¹ w § 1 w pkt 3 dodaje się przecinek i dodaje się pkt 4 w brzmieniu:

„4) pracownika będącego osobą z niepełnosprawnością potwierdzoną orzeczeniem zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych”;

3) w art. 188 w § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. O sposobie wykorzystania w danym roku kalendarzowym zwolnienia, o którym mowa w § 1 i § 11, decyduje pracownik w pierwszym wniosku o udzielenie takiego zwolnienia złożonym w danym roku kalendarzowym.”;

4) po art. 206 dodaje się DZIAŁ DZIEWIĄTY A w brzmieniu:

„DZIAŁ DZIEWIĄTY A Uprawnienia pracowników związane z niepełnosprawnością

Rozdział I. Przepis ogólny

Art. 206¹.

Pracownikowi będącemu osobą z niepełnosprawnością potwierdzoną orzeczeniem wydanym zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, zwanemu dalej „osobą z niepełnosprawnością”, przysługują uprawnienia pracownicze określone w niniejszym rozdziale odpowiednio od dnia, od którego osoba z niepełnosprawnością została wliczona do stanu zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.

§ 2. Osobę z niepełnosprawnością wlicza się do stanu zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami począwszy od dnia przedstawienia pracodawcy orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność wydanego na podstawie odrębnych przepisów.

§ 3. W przypadku przedstawienia pracodawcy kolejnego orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność, osobę z niepełnosprawnością wlicza się do stanu zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami począwszy od dnia złożenia wniosku o wydanie orzeczenia, jeżeli z orzeczenia wynika, że w tym okresie osoba ta była osobą z niepełnosprawnością, a wniosek o wydanie orzeczenia został złożony nie później niż w dniu następującym po dniu, w którym upłynął termin ważności poprzedniego orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność, z zastrzeżeniem § 4.

§ 4. Bez względu na datę złożenia wniosku o wydanie kolejnego orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność, osobę z niepełnosprawnością wlicza się do stanu zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami również w okresie do 3 miesięcy poprzedzających dzień przedstawienia pracodawcy kolejnego orzeczenia, jeżeli z treści tego orzeczenia wynika, że w tym okresie osoba ta była osobą z niepełnosprawnością.

Rozdział II. Racjonalne usprawnienia

Art. 206². § 1. Pracodawca jest obowiązany zapewnić niezbędne racjonalne usprawnienia dla osoby z niepełnosprawnością pozostającej z nim w stosunku pracy, uczestniczącej

w procesie rekrutacji lub odbywającej szkolenie, staż, przygotowanie zawodowe albo praktyki zawodowe lub absolwenckie.

§ 2. Niezbędne racjonalne usprawnienia polegają na przeprowadzeniu koniecznych w konkretnej sytuacji zmian lub dostosowań do szczególnych, zgłoszonych pracodawcy potrzeb wynikających z niepełnosprawności danej osoby, o ile przeprowadzenie takich zmian lub dostosowań nie skutkowałoby nałożeniem na pracodawcę nieproporcjonalnie wysokich obciążeń, z zastrzeżeniem § 4.

§ 3. Pracodawca uzgadnia sposób zapewnienia racjonalnego usprawnienia z osobą, której ono przysługuje, i przechowuje wyniki tych ustaleń w dokumentacji pracowniczej pracownika.

§ 4. Nieproporcjonalnie wysokie obciążenie oznacza działanie wymagające podjęcia znacznego wysiłku lub poniesienia znacznych kosztów.

§ 5. Przy ocenie, czy dane usprawnienie spowodowałoby nieproporcjonalnie wysokie obciążenie, pracodawca bierze pod uwagę w szczególności:

- 1) rodzaj i charakter dostosowania oraz koszty związane z jego wprowadzeniem i utrzymaniem;
- 2) sytuację ekonomiczną lub finansową jednostki organizacyjnej albo jednostek organizacyjnych pracodawcy zaangażowanych w zapewnienie dostosowania;
- 3) liczbę osób zatrudnionych w jednostce organizacyjnej albo jednostkach organizacyjnych pracodawcy zaangażowanych w zapewnienie dostosowania;
- 4) wpływ dostosowania na wydatki, organizację pracy lub inne aspekty funkcjonowania jednostki organizacyjnej albo jednostek organizacyjnych pracodawcy zaangażowanych w zapewnienie dostosowania;
- 5) ogólny rozmiar działalności zakładu pracy w odniesieniu do liczby jego pracowników;
- 6) liczbę, rodzaj i lokalizację jego obiektów;
- 7) rodzaj prowadzonej działalności, w tym skład, strukturę i funkcje personelu;
- 8) odrębność geograficzną, powiązania administracyjne lub podatkowe jednostki organizacyjnej albo jednostek organizacyjnych pracodawcy zaangażowanych w zapewnienie dostosowania z pracodawcą.

§ 6. Pracodawca sporządza dokumentację przebiegu oceny, o której mowa w § 4, i dokonanych w jej ramach ustaleń.

§ 7. Obciążenia, o których mowa w § 1, nie są nieproporcjonalne, jeżeli są w wystarczającym stopniu rekompensowane ze środków publicznych.

§ 8. Niedokonanie niezbędnych racjonalnych usprawnień, o których mowa w § 1, uważa się za naruszenie zasady równego traktowania w zatrudnieniu w rozumieniu przepisów art. 183a § 2-5.

§ 9. Kontrolę i rozstrzyganie spraw związanych z zapewnianiem racjonalnych usprawnień, o której mowa w art. 4 ustawy z dnia o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami, sprawuje Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami. Art. 206³.

§ 1. Pracodawca nie może odmówić wstępu na teren zakładu pracy asystentowi osobistemu osoby z niepełnosprawnością towarzyszącemu pracownikowi będącemu osobą z niepełnosprawnością.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się w sytuacji, gdy obecność asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością mogłaby spowodować zagrożenie dla zdrowia lub życia jego lub osób przebywających na terenie zakładu pracy albo mogłaby prowadzić do naruszenia istotnego interesu pracodawcy.

Rozdział III. Czas pracy

Art. 206⁴.

§ 1. Pracodawca, na wniosek pracownika będącego osobą z niepełnosprawnością potwierdzoną orzeczeniem o znacznym albo umiarkowanym stopniu niepełnosprawności wydanym na podstawie przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, w celu zapewnienia racjonalnego usprawnienia, o którym mowa w art. 206²:

- 1) skracając czas jego pracy do 7 godzin na dobę i 35 godzin tygodniowo lub
- 2) zwalniając pracownika z obowiązku pracy:
 - a) w porze nocnej lub
 - b) w godzinach nadliczbowych.

§ 2. Pracownik będący osobą z niepełnosprawnością korzystający z racjonalnego usprawnienia, o którym mowa w § 1 pkt 1, nie może być zatrudniony w godzinach nadliczbowych.

§ 3. Stosowanie norm czasu pracy, o których mowa w § 1, nie powoduje obniżenia wysokości wynagrodzenia wypłacanego w stałej miesięcznej wysokości.

§ 4. Godzinowe stawki wynagrodzenia zasadniczego, odpowiadające osobistemu zaszeregowaniu lub zaszeregowaniu wykonywanej pracy, przy przejściu na normy czasu

pracy o których mowa w § 1, ulegają podwyższeniu w stosunku, w jakim pozostaje dotychczasowy wymiar czasu pracy do tych norm.

Art. 206⁵.

Pracodawca, na wniosek pracownika będącego osobą z niepełnosprawnością, w celu zapewnienia racjonalnego usprawnienia, o którym mowa w art. 206², udziela mu dodatkowej przerwy w pracy trwającej 15 minut wliczanej do czasu pracy.

Rozdział IV. Urlop wypoczynkowy i zwolnienie od pracy

Art. 206⁶.

§ 1. Pracodawca, na wniosek pracownika będącego osobą z niepełnosprawnością, potwierdzoną orzeczeniem o znacznym albo umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, w celu zapewnienia racjonalnego usprawnienia, o którym mowa w art. 206², udziela dodatkowego urlopu wypoczynkowego w wymiarze do 10 dni roboczych w roku kalendarzowym.

§ 2. Urlop, o którym mowa w § 1, nie przysługuje osobie uprawnionej do urlopu wypoczynkowego w wymiarze przekraczającym 26 dni roboczych lub do urlopu dodatkowego na podstawie odrębnych przepisów.

§ 3. Jeżeli wymiar urlopu dodatkowego, o którym mowa w § 2, jest niższy niż wymiar urlopu dodatkowego określonego w § 1, zamiast tego urlopu przysługuje urlop dodatkowy określony w § 1.

Art. 206⁷.

Pracodawca, na wniosek pracownika będącego osobą z niepełnosprawnością z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, w celu zapewnienia racjonalnego usprawnienia, o którym mowa w art. 206², udziela zwolnienia od pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia:

- 1) w wymiarze do 21 dni roboczych w celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym, nie częściej niż raz w roku;
- 2) w celu wykonania badań specjalistycznych, zabiegów leczniczych lub usprawniających, a także w celu uzyskania zaopatrzenia ortopedycznego lub jego naprawy, jeżeli czynności te nie mogą być wykonane poza godzinami pracy.

§ 2. Wynagrodzenie za czas zwolnień od pracy, o których mowa w § 1, oblicza się jak ekwiwalent pieniężny za urlop wypoczynkowy.

§ 3. Łączny wymiar urlopu określonego w art. 2066 § 1 i zwolnienia od pracy, o którym mowa w § 1 pkt 1, nie może przekroczyć 21 dni roboczych w roku kalendarzowym.

§ 4. Pracodawca udziela zwolnienia od pracy, o którym mowa w § 1 pkt 1, na podstawie skierowania na turnus rehabilitacyjny, w którym są określone rodzaj turnusu i czas jego trwania.

§ 5. Pracownik będący osobą z niepełnosprawnością, wnosząc o zwolnienie od pracy, o którym mowa w § 1 pkt 1, przedstawia pracodawcy skierowanie na turnus rehabilitacyjny niezwłocznie po jego otrzymaniu.

§ 6. Podstawą wypłaty wynagrodzenia za czas zwolnienia od pracy, o którym mowa w § 1 pkt 1, jest przedłożony pracodawcy dokument, który potwierdza pobyt na turnusie wystawiony przez organizatora turnusu.

§ 7. Pracownik będący osobą z niepełnosprawnością, wnosząc o zwolnienie od pracy, o którym mowa w § 1 pkt 2, uprawdopodabnia wystąpienie okoliczności wskazującej na to, że nie może wykonać czynności, o której mowa w § 1 pkt 2, poza godzinami pracy w sposób ustalony z pracodawcą.”;

5) w art. 207 w § 2 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) uwzględniać ochronę zdrowia młodocianych, pracownic w ciąży lub karmiących dziecko piersią oraz pracowników z niepełnosprawnościami w ramach podejmowanych działań profilaktycznych;”;

6) po art. 237¹ dodaje się art. 237^{1a} w brzmieniu:

„Art. 237^{1a}. § 1. Pracownikowi, który w wyniku wypadku przy pracy lub choroby zawodowej utracił zdolność do pracy na dotychczasowym stanowisku, pracodawca jest obowiązany wydzielić lub zorganizować odpowiednie stanowisko pracy z podstawowym zapleczem socjalnym, nie później niż w okresie trzech miesięcy od daty zgłoszenia przez pracownika gotowości przystąpienia do pracy. Zgłoszenie gotowości przystąpienia do pracy powinno nastąpić w ciągu miesiąca od dnia wydania orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność pracownika.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, gdy wyłączną przyczyną wypadku przy pracy było naruszenie przepisów w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przez pracownika z jego winy lub jego stanu nietrzeźwości - udowodnione przez pracodawcę.”;

7) art. 294 otrzymuje brzmienie:

„Art. 294. Przedawnienie względem osoby, która nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych, nie może skończyć się wcześniej niż z upływem 2 lat od dnia ustanowienia dla niej przedstawiciela ustawowego albo od dnia ustania przyczyny jego ustanowienia. Jeżeli termin przedawnienia wynosi 1 rok, jego bieg liczy się od dnia ustanowienia przedstawiciela ustawowego albo od dnia, w którym ustała przyczyna jego ustanowienia.”.

Art. 151.

W ustawie z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela

(Dz. U. z 2023 r. poz. 984, 1234, 1586, 1672 i 2005) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 42 w ust. 3 w tabeli w lp. 12 w kolumnie drugiej wyraz „niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „z niepełnosprawnościami”;
- 2) w art. 42a w ust. 1a wyraz „niepełnosprawnemu” zastępuje się wyrazami „z niepełnosprawnością”.

Art. 152.

W ustawie z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu (Dz. U. z 2022 r. poz. 762)

w art. 9b w ust. 2 wyraz „kalectwa” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”.

Art. 153.

W ustawie z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2022 r. poz. 1184 i 1268 oraz z 2023 r. poz. 1860) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 4b w ust. 1 uchyla się pkt 4;
- 2) w art. 4c ust. 3 otrzymuje brzmienie:
„3. W razie wszczęcia postępowania o stwierdzenie trwałej niezdolności do wykonywania zawodu, okręgowa rada adwokacka może zawiesić adwokata tymczasowo w wykonywaniu czynności zawodowych.”.

Art. 154.

W ustawie z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych

(Dz. U. z 2023 r. poz. 1917) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 3b ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Jeżeli w urzędzie wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób

niepełnosprawnych, w miesiącu poprzedzającym miesiąc, w którym następuje zatrudnienie, jest niższy niż 4%, pierwszeństwo w zatrudnieniu przysługuje osobie z niepełnosprawnością, o ile spełnia wymagania na dane stanowisko.”;

- 2) w art. 29 w ust. 3 wyrazy „osobami wymagającymi stałej opieki” zastępuje się wyrazami „osobami wymagającymi stałego wsparcia”.

Art. 155.

W ustawie z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2023 r. poz. 165, 240, 535 i 803) w art. 35:

- 1) uchyla się ust. 1, 2 i 3;
- 2) w ust. 2b skreśla się wyrazy „, w tym również osoba ubezwłasnowolniona,”.

Art. 156.

W ustawie z dnia 24 czerwca 1983 r. o społecznej inspekcji pracy (Dz. U. z 2015 r. poz. 567 oraz z 2018 r. poz. 830) w art. 4 w pkt 2 wyraz „niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „z niepełnosprawnościami”.

Art. 157.

W ustawie z dnia 15 listopada 1984 r. - Prawo przewozowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 8) w art. 14:

- 1) w ust. 2 wyrazy „osobom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „osobom z niepełnosprawnościami”;
- 2) dodaje się ust. 3 w brzmieniu:
„3. Przewoźnik jest obowiązany do posiadania co najmniej 10 % pojazdów dostosowanych do przewozu osób z niepełnosprawnościami, jeżeli posiada w swoich zasobach powyżej 10 pojazdów przeznaczonych do przewozu.”.

Art. 158.

W ustawie z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 645, 760, 1193 i 1688) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 4 w pkt 38 wyrazy „osoby niepełnosprawne” zastępuje się wyrazami „osoby z niepełnosprawnościami”;
- 2) w art. 13 po ust. 6 dodaje się ust. 7 w brzmieniu:
„7. Zwolnione od opłat, o których mowa ust. 1 pkt 1, są pojazdy zaopatrzone w kartę

parkingową, o ile parkowanie następuje w miejscu przeznaczonym dla osób z niepełnosprawnościami.”;

3) w art. 24o uchyla się pkt 3.

Art. 159.

W ustawie z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2023 r. poz. 1058) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Rzecznik wykonuje funkcje niezależnego mechanizmu do spraw popierania, ochrony i monitorowania wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169) w rozumieniu art. 33 ust. 2 tej Konwencji.”;

2) po art. 17b dodaje się art. 17ba w brzmieniu:

„Art. 17ba. Do zakresu działania Rzecznika, dotyczącego popierania, ochrony i monitorowania wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, o których mowa w art. 1 ust. 5, należy również:

1) analizowanie, monitorowanie i wspieranie ochrony praw osób z niepełnosprawnościami;

2) prowadzenie niezależnych badań dotyczących sytuacji osób z niepełnosprawnościami;

3) opracowywanie i wydawanie niezależnych sprawozdań i wydawanie zaleceń odnośnie do problemów związanych z wdrażaniem tej Konwencji.”.

Art. 160.

W ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1347 oraz z 2022 r. poz. 1700) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 31 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. W celu umożliwienia udziału zainteresowanych osób, o których mowa w ust. 1, we Mszy św. i w innych zbiorowych praktykach religijnych, kierownicy właściwych zakładów państwowych przeznaczają odpowiednie pomieszczenia na kaplice, a w wyjątkowych wypadkach udostępnią do tego celu inne pomieszczenia.”;

2) w art. 39 w pkt 1 wyrazy „osób upośledzonych fizycznie lub umysłowo” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnością fizyczną, intelektualną lub niepełnosprawnością neurorozwojową”.

Art. 161.

W ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40, 572, 1463 i 1688) po art. 35a dodaje się art. 35b w brzmieniu:

„Art. 35b. Wybory do organów jednostek pomocniczych gminy oraz wybory do organów jednostek niższego rzędu przeprowadza się w lokalach wyborczych spełniających warunki techniczne określone w przepisach wydanych na podstawie art. 186 § 2 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy.”.

Art. 162.

W ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.¹⁾) w art. 89 w pkt 3 wyraz „inwalidztwo” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawność”.

Art. 163.

W ustawie z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2023 r. poz. 208, 337, 641 i 1429) w art. 13 w ust. 2 i 3 wyraz „upośledzenie” zastępuje się wyrazem „ograniczenie”.

Art. 164.

W ustawie z dnia 21 grudnia 1990 r. o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko-weterynaryjnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 154) w art. 6a uchyla się pkt 2.

Art. 165.

W ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2022 r. poz. 2039) w art. 20⁴ w ust. 1 wyrazy „osoby niepełnosprawnej” zastępuje się wyrazami „osoby z niepełnosprawnością”.

Art. 166.

W ustawie z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1799 oraz z 2023 r. poz. 1394 i 1615) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 16 w § 1 w pkt 2 wyraz „ułomności” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”;
- 2) w art. 68 § 1 otrzymuje brzmienie:
„§ 1. Sąd dyscyplinarny może zawiesić w czynnościach zawodowych notariusza, przeciwko któremu wszczęto postępowanie karne lub dyscyplinarne.”;
- 3) w art. 78a w § 1 uchyla się pkt 4;
- 4) art. 86 uchyla się;
- 5) w art. 87 w § 1 po pkt 2 dodaje się pkt 2a w brzmieniu:
„2a) jest osobą o złożonych potrzebach w komunikowaniu się w rozumieniu art. 3 pkt 1b ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz.U. z 2023 r. poz. 20), notariusz na życzenie takiej osoby powinien przywołać do czynności wskazanego przez nią partnera komunikacyjnego, osobę posiadającą kwalifikacje w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej AAC lub ETR;”;
- 6) w Dziale II po rozdziale 3c dodaje się rozdział 3d w brzmieniu:
„Rozdział 3d Akty pełnomocnictwa na przyszłość

Art. 95zm.

Notariusz sporządza akt pełnomocnictwa na przyszłość, o którym mowa w art. 36 ustawy z dnia ...2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami, zwanego dalej „pełnomocnictwem na przyszłość”.

Art. 95zn.

Przed sporządzeniem pełnomocnictwa na przyszłość notariusz poucza mocodawcę o skutkach prawnych tego pełnomocnictwa.

Art. 95zo.

Na wniosek mocodawcy przy jego udziale notariusz sporządza projekt pełnomocnictwa na przyszłość.

Art. 95zp.

Notariusz może zwracać się do organów administracji publicznej oraz organów wykonujących zadania z zakresu administracji publicznej o udzielenie informacji lub wydanie dokumentów stanowiących dowód faktu istotnego dla sporządzenia pełnomocnictwa na przyszłość.

Art. 95zr.

§ 1. Akt pełnomocnictwa na przyszłość powinien zawierać:

- 1) dzień, miesiąc i rok oraz miejsce sporządzenia aktu;
- 2) imię, nazwisko i siedzibę kancelarii notariusza, a jeżeli akt sporządziła osoba wyznaczona do zastępstwa notariusza lub upoważniona do dokonywania czynności notarialnych - nadto imię i nazwisko tej osoby;
- 3) imię i nazwisko mocodawcy, imiona jego rodziców oraz jego numer PESEL;
- 4) imię i nazwisko pełnomocnika na przyszłość, imiona jego rodziców oraz jego numer PESEL;
- 5) okoliczności, w których pełnomocnictwo na przyszłość zaczyna obowiązywać;
- 6) zakres pełnomocnictwa na przyszłość;
- 7) zasady wynagradzania pełnomocnika na przyszłość, jeżeli takie się przewiduje;
- 8) przypadki, w których pełnomocnictwo na przyszłość wygasa;
- 9) podpisy osób biorących udział w akcie oraz osób obecnych przy sporządzaniu aktu;
- 10) podpis notariusza;
- 11) adnotację o dokonaniu rejestracji zgodnie z art. 95zs § 3.

§ 2. Przepisy art. 93 i art. 94 stosuje się odpowiednio.

Art. 95zs.

§ 1. Notariusz niezwłocznie po sporządzeniu aktu pełnomocnictwa dokonuje jego wpisu do Rejestru Pełnomocnictw na Przyszłość przez wprowadzenie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego danych wynikających z tego aktu, o których mowa w art. 95zr § 1 pkt 1-8. Notariusz opatruje wpis kwalifikowanym podpisem elektronicznym.

§ 2. Z chwilą dokonania wpisu w Rejestrze Pełnomocnictw na Przyszłość notariusz otrzymuje za pośrednictwem systemu teleinformatycznego zawiadomienie o zarejestrowaniu oraz możliwości uzyskania potwierdzenia zarejestrowania aktu pełnomocnictwa na przyszłość ze wskazaniem numeru wpisu. W taki sam sposób notariusz uzyskuje zawiadomienie o niezarejestrowaniu aktu pełnomocnictwa na przyszłość.

§ 3. Adnotację o zarejestrowaniu umieszcza się na akcie pełnomocnictwa na przyszłość, wskazując numer wpisu, a także dzień, miesiąc i rok oraz godzinę i minutę dokonanego wpisu.

Art. 95zt. Rejestr Pełnomocnictw na Przyszłość zawiera:

- 1) numer wpisu;

- 2) datę oraz godzinę i minutę dokonania wpisu;
- 3) datę oraz miejsce sporządzenia aktu pełnomocnictwa na przyszłość;
- 4) imię i nazwisko notariusza oraz siedzibę jego kancelarii, a jeżeli akt pełnomocnictwa na przyszłość sporządziła osoba zastępująca notariusza - również imię i nazwisko tej osoby;
- 5) dane, o których mowa w art. 95zr § 1 pkt 3-6 i 8;
- 6) oświadczenie pełnomocnika na przyszłość, o którym mowa w art. 41 ustawy z dnia ... o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami;
- 7) oświadczenie pełnomocnika na przyszłość, o którym mowa w art. 42 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia ... o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami;
- 8) dane kontaktowe pełnomocnika na przyszłość, o których mowa w art. 40 ust. 2 ustawy z dnia ... o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami.

Art. 95zu. Rejestr Pełnomocnictw na Przyszłość jest jawny w zakresie danych, o których mowa w art. 95zt pkt 1 i 3-7.

Art. 95zw.

§ 1. Krajowa Rada Notarialna:

- 1) tworzy system teleinformatyczny w celu prowadzenia Rejestru Pełnomocnictw na Przyszłość;
- 2) zapewnia notariuszom, sądom oraz podmiotom uprawnionym na podstawie odrębnych przepisów dostęp do tego systemu w celu przeglądania danych nim objętych;
- 3) zapewnia dostęp do tego systemu w celu przeglądania danych nim objętych, o których mowa w art. 95zu;
- 4) zapewnia pełnomocnikom na przyszłość dostęp do tego systemu w celu wprowadzania danych, o których mowa w art. 95zt pkt 6-8;
- 5) zapewnia ochronę danych zgromadzonych w Rejestrze Pełnomocnictw na Przyszłość przed nieuprawnionym dostępem, przetwarzaniem oraz zmianą lub utratą.

§ 2. Dane weryfikowane za pomocą kwalifikowanego certyfikatu podpisu elektronicznego zapewniają dostęp do Rejestru Pełnomocnictw na Przyszłość.

§ 3. Krajowa Rada Notarialna udostępnia w systemie teleinformatycznym informacje, o których mowa w art. 95zt pkt 1 i 3-8.

§ 4. Za wpisy dokonywane w Rejestrze Pełnomocnictw na Przyszłość notariusz pobiera opłatę, którą przekazuje Krajowej Radzie Notarialnej.

§ 5. W przypadku wpisów dokonywanych przez notariusza opłatę, o której mowa w § 3, notariusz pobiera od stron czynności notarialnej podlegającej wpisowi do Rejestru Pełnomocnictw na Przyszłość. Notariusz uzależnia dokonanie czynności od uprzedniego uiszczenia należnej opłaty.

§ 6. Wpisy, o których mowa w art. 95zt pkt 6-8, są wolne od opłat.

§ 7. Dane z Rejestru Pełnomocnictw na Przyszłość, o których mowa w art. 95zt pkt 8, w zakresie niezbędnym do realizacji ich ustawowych zadań, udostępnia się za pomocą systemu teleinformatycznego następującym podmiotom:

- 1) organom administracji publicznej, sądom i prokuraturze;
- 2) Policji, Straży Granicznej, Żandarmerii Wojskowej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służbie Ochrony Państwa, Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu, Szefowi Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych i strażom gminnym (miejskim);
- 3) podmiotom wykonującym działalność leczniczą.

§ 8. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Notarialnej, określi, w drodze rozporządzenia, sposób uiszczania i wysokość opłat za wpisy dokonywane w Rejestrze Pełnomocnictw na Przyszłość przez notariusza, mając na względzie wysokość kosztów administracyjnych prowadzenia Rejestru Pełnomocnictw na Przyszłość oraz jego niedochodowy charakter i niezbędny rozwój.

Art. 95zx.

1. Niezarejestrowany w Rejestrze Pełnomocnictw na Przyszłość akt pełnomocnictwa na przyszłość nie wywołuje skutków w stosunkach z osobami trzecimi.
2. Domniemywa się, że Rejestr Pełnomocnictw na Przyszłość obejmuje aktualne i zupełne dane dotyczące udzielonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pełnomocnictw na przyszłość.”.

Art. 167.

W ustawie z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1693) w art. 3 w ust. 1 i 4 wyrazy „choroby psychicznej” zastępuje się wyrazami „zaburzeń psychicznych”.

Art. 168.

W ustawie z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2647, z późn. zm.³) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 21 w ust. 1:
 - a) w pkt 27 w lit. a wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”,
 - b) w pkt 74 w lit. c wyrazy „osób, których inwalidztwo powstało” zastępuje się wyrazami „osób, u których niepełnosprawność powstała”;
- 2) w art. 26:
 - a) w ust. 1 w pkt 6 wyrazy „osobą niepełnosprawną lub podatnika, na którego utrzymaniu są osoby niepełnosprawne” zastępuje się wyrazami „osobą z niepełnosprawnością potwierdzoną orzeczeniem lub podatnika, na którego utrzymaniu są osoby z niepełnosprawnościami posiadającymi orzeczenia potwierdzające niepełnosprawność”,
 - b) w ust. 7a w pkt 9 otrzymuje brzmienie:

„9) opiekę pielęgniarstwa w domu nad osobą z niepełnosprawnością w okresie przewlekłej choroby uniemożliwiającej poruszanie się oraz usługi opiekuńcze świadczone dla osób z niepełnosprawnościami zaliczonych do I grupy inwalidztwa;”,
 - c) użyte ust. 7e w zdaniu pierwszym w różnym przypadku wyrazy „osoby niepełnosprawne” zastępuje się użytymi w odpowiednim przypadku wyrazami „osoby z niepełnosprawnościami posiadające orzeczenia potwierdzające niepełnosprawność”;
- 3) w art. 38:
 - a) w ust. 2 w pkt 1 w lit. a tiret drugie otrzymuje brzmienie:

„– w 60% na zakładowy fundusz rehabilitacji osób niepełnosprawnych”,
 - b) ust. 2a i 2b otrzymują brzmienie:

„2a. Płatnicy, o których mowa w art. 32, którzy utracili status zakładu pracy chronionej, zatrudniający osoby z niepełnosprawnościami posiadające orzeczenia potwierdzające niepełnosprawność, kwoty pobranych zaliczek na podatek od przychodów tych osób z tytułów określonych w art. 12 oraz od zasiłków

³ zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2022 r. poz. 2687 i 2745 oraz z 2023 r. poz. 28, 185, 326, 605, 641, 658, 825, 1059, 1114, 1130, 1407, 1414, 1429, 1523, 1617, 1667, 1675, 1705, 1723, 1787 i 1843

pieniężnych z ubezpieczenia społecznego wypłacanych przez tych płatników tym osobom:

- 1) za miesiące od początku roku do miesiąca włącznie, w którym dochód osoby z niepełnosprawnością potwierdzoną orzeczeniem uzyskany od początku roku u tego płatnika przekroczył kwotę stanowiącą górną granicę pierwszego przedziału skali, o której mowa w art. 27 ust. 1, przekazują w wysokości:
 - a) 25% na zakładowy fundusz rehabilitacji osób niepełnosprawnych - w przypadku płatników osiągających wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w wysokości od 25 do 30%,
 - b) 50% na zakładowy fundusz rehabilitacji osób niepełnosprawnych - w przypadku płatników osiągających wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w wysokości od 30 do 35%,
 - c) 75% na zakładowy fundusz rehabilitacji osób niepełnosprawnych - w przypadku płatników osiągających wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w wysokości od 35 do 40%,
 - d) 100% na zakładowy fundusz rehabilitacji osób niepełnosprawnych - w przypadku płatników osiągających wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w wysokości co najmniej 40%- w pozostałej części na zasadach określonych w ust. 1;
 - 2) za miesiące następujące po miesiącu, w którym dochód osoby z niepełnosprawnością potwierdzonej orzeczeniem uzyskany od początku roku u tego płatnika przekroczył kwotę, o której mowa w pkt 1, kwoty pobranych zaliczek na podatek płatnicy przekazują na zasadach określonych w ust. 1.
- 2b. Wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, o którym mowa w ust. 2a, ustala się na podstawie art. 21 ust. 1 i 5 oraz art. 28 ust. 3 ustawy o rehabilitacji zawodowej.”.

Art. 169.

W ustawie z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz. U. z 2022 r. poz. 1969 oraz z 2023 r. poz. 240, 347, 641, 1088 i 1560) w art. 75 w pkt 3 wyraz „inwalidztwo” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawność”.

Art. 170.

W ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2022 r. poz. 2230 oraz z 2023 r. 1234 i 2005) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 3 pkt 18a otrzymuje brzmienie:

„18a) specyficznych potrzebach w uczeniu się - należy przez to rozumieć potrzeby w uczeniu się odnoszące się do uczniów w normie intelektualnej, którzy mają trudności w przyswajaniu treści nauczania, wynikające ze specyfiki ich funkcjonowania percepcyjno-motorycznego i poznawczego, nieuwarunkowane schorzeniami neurologicznymi;”;
- 2) w art. 22ab w ust. 2 w pkt 4 i w ust. 3 wyrazy „uczniów niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „uczniów z niepełnosprawnościami”;
- 3) w art. 22as w ust. 1 w pkt 4 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;
- 4) użyte w art. 44d, w art. 44zi w ust. 1 i 2, w art. 44t, w art. 44zr w ust. 5, w art. 44zzf w ust. 5 w różnym przypadku wyrazy „specyficzne trudności” zastępuje się użytymi w odpowiednim przypadku wyrazami „specyficzne potrzeby”;
- 5) w art. 44h w ust. 4 wyrazy „uczniów niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „uczniów z niepełnosprawnościami”;
- 6) w art. 44zn w ust. 10 wyrazy „Uczeniowie niepełnosprawni” zastępuje się wyrazami „Uczeniowie z niepełnosprawnościami”;
- 7) w art. 44zr:
 - a) ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Uczeń, słuchacz albo absolwent, który w roku szkolnym, w którym przystępuje do egzaminu ósmoklasisty lub egzaminu maturalnego, był objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole ze względu na trudności adaptacyjne związane z wcześniejszym kształceniem za granicą, szczególne potrzeby w zakresie komunikacji językowej lub sytuację kryzysową lub traumatyczną, może przystąpić do egzaminu ósmoklasisty i egzaminu maturalnego w warunkach dostosowanych do jego potrzeb edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych wynikających odpowiednio z rodzaju tych trudności, potrzeb lub sytuacji kryzysowej lub traumatycznej, na podstawie pozytywnej opinii rady pedagogicznej.”;
 - b) w ust. 8 wyrazy „absolwenta niepełnosprawnego” zastępuje się wyrazami „absolwenta z niepełnosprawnością”,

- c) w ust. 10 w pkt 1 wyraz „ograniczeń” zastępuje się wyrazem „trudności”;
- 8) w art. 44zzzf:
- a) ust. 6 otrzymuje brzmienie:
- „6. Uczeń, słuchacz albo absolwent, który w roku szkolnym, w którym przystępuje do egzaminu zawodowego, był objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole ze względu na trudności adaptacyjne związane z wcześniejszym kształceniem za granicą, szczególne potrzeby w zakresie komunikacji językowej lub sytuację kryzysową lub traumatyczną, może przystąpić do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie w warunkach dostosowanych do jego potrzeb edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych wynikających odpowiednio z rodzaju tych trudności, potrzeb lub sytuacji kryzysowej lub traumatycznej, na podstawie pozytywnej opinii rady pedagogicznej.”,
- b) w ust. 8 w pkt 1 wyraz „ograniczeń” zastępuje się wyrazem „trudności”;
- 9) w art. 44zzzh w ust. 1 wyraz „dysfunkcji” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”;
- 10) w art. 90v w ust. 4 wyrazy „od chwili wykrycia” zastępuje się wyrazami „od chwili zdiagnozowania”;
- 11) w art. 92c w ust. 2 w pkt 1 wyrazy „młodzieży niepełnosprawnej” zastępuje się wyrazami „młodzieży z niepełnosprawnościami”.

Art. 171.

W ustawie z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1356, 1688 i 1933) w art. 29 w ust. 1 w zdaniu drugim wyraz „inwalidów” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 172.

W ustawie z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1575 i 1720) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 1a w ust. 4 pkt 2 otrzymuje brzmienie:
- „2) dzieciach i młodzieży z niepełnosprawnościami - należy przez to rozumieć dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami do ukończenia 24 roku życia oraz studentów z niepełnosprawnościami do ukończenia 26 roku życia;”;

2) w art. 2 w ust. 5 pkt 1 i 2 otrzymują brzmienie:

- „1) dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami - na podstawie biletów jednorazowych lub miesięcznych imiennych;
- 2) jedno z rodziców lub opiekun dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami – na podstawie biletów jednorazowych.”.

Art. 173.

W ustawie z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz.U. z 2022 r. poz. 1722) w art. 20b w ust. 2 w pkt 1 po wyrazach „Igrzyska Olimpijskie” dodaje się wyrazy „i Igrzyska Paralimpijskie”.

Art. 174.

W ustawie z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz.U. z 2022 r. poz. 1575) w art. 4a ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Do przerywania ciąży wymagana jest pisemna zgoda kobiety. W przypadku małoletniej wymagana jest pisemna zgoda jej przedstawiciela ustawowego. W przypadku małoletniej powyżej 13 roku życia wymagana jest również pisemna zgoda tej osoby. W przypadku małoletniej poniżej 13 roku życia wymagana jest zgoda sądu opiekuńczego, a małoletnia ma prawo do wyrażenia własnej opinii.”.

Art. 175.

W ustawie z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2023 r. poz. 1280, 1429 i 1834) w art. 15 w ust. 6 w pkt 2 wyrazy „upośledzonych umysłowo” zastępuje się wyrazami „z niepełnosprawnością intelektualną”.

Art. 176.

W ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2509) w art. 331 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Wolno korzystać z już rozpowszechnionych utworów dla dobra osób

z niepełnosprawnościami, jeżeli to korzystanie odnosi się bezpośrednio do ich niepełnosprawności, nie ma zarobkowego charakteru i jest podejmowane w rozmiarze wynikającym z natury niepełnosprawności.”.

Art. 177.

W ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2023 r. poz. 682, z późn. zm.⁴) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 3 po pkt 23 dodaje się pkt 24 w brzmieniu:
„24) uniwersalne projektowanie - projektowanie w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240);”;
- 2) w art. 5 w ust. 1:
 - a) we wprowadzeniu do wyliczenia po wyrazach „wiedzy technicznej” dodaje się wyrazy „oraz uniwersalnego projektowania”,
 - b) pkt 4 i 4a otrzymują brzmienie:
„4) niezbędne warunki do korzystania z obiektów użyteczności publicznej i mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego przez osoby ze szczególnymi potrzebami w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osoby z niepełnosprawnościami w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia ... o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami;
 - 4a) minimalny udział lokali mieszkalnych dostępnych dla osób ze szczególnymi potrzebami w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia ... o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami, w ogólnej liczbie lokali mieszkalnych w budynku wielorodzinnym;”;
- 3) po art. 7 dodaje się art. 7a w brzmieniu:
„Art. 7a. 1. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe wytyczne dostępności budynków oraz związanych z nimi urządzeń dla osób

⁴ zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2023 r. poz. 967, 1506, 1597, 1681, 1762, 1890, 1963 i 2029

ze szczególnymi potrzebami w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia ... o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami.

2. Właściwi ministrowie, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, określają, w drodze rozporządzenia, szczegółowe wytyczne dostępności innych niż wymienione w ust. 1 obiektów budowlanych dla osób ze szczególnymi potrzebami w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia ... o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami, w zakresie, w jakim są przeznaczone do publicznego użytku.”;

- 4) w art. 12 w ust. 1 po wyrazach „techniczno-organizacyjnych” dodaje się wyrazy „ oraz uniwersalnego projektowania”;
- 5) w art. 20 w ust. 1 w pkt 1 po wyrazach „wiedzy technicznej” dodaje się wyrazy „i uniwersalnego projektowania”;
- 6) w art. 22 w pkt 3 po wyrazach „bezpieczeństwa i higieny pracy” dodaje się wyrazy „oraz zgodnie z uniwersalnym projektowaniem”;
- 7) w art. 29 w ust. 2 pkt 16 otrzymuje brzmienie:
„16) pochylni przeznaczonych dla osób ze szczególnymi potrzebami w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami w rozumieniu art.2 pkt 5 ustawy z dnia ... o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami;”;
- 8) w art. 34:
 - a) w ust. 2 po wyrazach „charakteru obiektu” dodaje się wyrazy „ , uwzględniać uniwersalne projektowanie,”;
 - b) w ust. 3 w pkt 2 lit. h otrzymuje brzmienie:
„h) opis dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia ... o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami w przypadku obiektów budowlanych, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 4,”;

- 9) w art. 36a w ust. 5 pkt 3 otrzymuje brzmienie:
„3) warunków niezbędnych do korzystania z obiektu budowlanego przez osoby ze szczególnymi potrzebami w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia ... o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami;”;
- 10) w art. 59a w ust. 2 w pkt 2 lit. f otrzymuje brzmienie:
„f) zapewnienia warunków niezbędnych do korzystania z tego obiektu przez osoby ze szczególnymi potrzebami w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia ... o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami - w stosunku do obiektu użyteczności publicznej i budynku mieszkalnego wielorodzinnego;”;
- 11) w art. 62 w ust. 1 w pkt 1 po lit. c dodaje się lit. d w brzmieniu:
„d) elementów budynków, które służą zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osobom z niepełnosprawnościami w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia ... o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami.”;
- 12) w art. 66 w ust. 1 po pkt 4 dodaje się pkt 5 w brzmieniu:
„5) nie ma udogodnień dla osób ze szczególnymi potrzebami w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia ... o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 178.

W ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2022 r. poz. 2123 oraz z 2023 r. poz. 1972) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2:
a) w ust. 1 w pkt 2 po wyrazach „osobom z zaburzeniami psychicznymi” dodaje się wyrazy „, niepełnosprawnością intelektualną i niepełnosprawnością neurorozwojową”,

- b) w ust. 3 w pkt 6 po wyrazach „zaburzeniami psychicznymi” dodaje się wyrazy „, , niepełnosprawnością intelektualną i niepełnosprawnością neurorozwojową”;
- 2) w art. 3 pkt 1 otrzymuje brzmienie:
„1) osobie z zaburzeniami psychicznymi, odnosi się to do osoby wykazującej zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i wsparcia niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społeczności lokalnej oraz radzenia sobie z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego,”
- 3) w art. 6a w zdaniu pierwszym po wyrazach „zaburzeniami psychicznymi” dodaje się wyrazy „, , niepełnosprawnością intelektualną i niepełnosprawnością neurorozwojową”;
- 4) w art. 7 ust. 1 - 3 uchyla się;
- 5) w art. 8 w ust. 1 wyrazy „choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego” zastępuje się wyrazami „zaburzeń psychicznych, niepełnosprawności intelektualnej lub niepełnosprawności neurorozwojowej”;
- 6) w art. 9 w ust. 1 i 3 po wyrazach „zaburzeniami psychicznymi” dodaje się wyrazy „, , niepełnosprawnością intelektualną i niepełnosprawnością neurorozwojową”;
- 7) w art. 10 w ust. 3 po wyrazach „zaburzeniami psychicznymi” dodaje się wyrazy „, , niepełnosprawnością intelektualną i niepełnosprawnością neurorozwojową”;
- 8) art. 16 uchyla się;
- 9) w art. 17 wyrazy „osoby chorej psychicznie lub upośledzonej umysłowo” zastępuje się wyrazami „osoby z zaburzeniami psychicznymi lub z niepełnosprawnością intelektualną”;
- 10) w art. 18e:
a) ust. 5 otrzymuje brzmienie:
„5. Dane są przetwarzane wyłącznie przez osoby posiadające pisemne upoważnienie wydane przez administratora danych. Osoby posiadające pisemne upoważnienie są zobowiązane do zachowania tych danych w tajemnicy”,
b) po ust. 5 dodaje się ust. 5a w brzmieniu:
„5a. Dane utrwalone za pomocą urządzeń monitorujących udostępnia się na ich żądanie sądom, Rzecznikom Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego oraz Rzecznikom Praw Mieszkańca Domu Pomocy Społecznej w celu realizacji zadań określonych w ustawie”;
- 11) art. 20 uchyla się;

12) w art. 21 w ust. 1 w zdaniu pierwszym skreśla się wyrazy „lub ubezwłasnowolniona całkowicie”;

13) w art. 22:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Jeżeli osoba nie jest w stanie wyrazić zgody lub stosunku do przyjęcia do szpitala psychiatrycznego i leczenia lub brak jest z nim jakiegokolwiek kontaktu nawet przy zastosowaniu komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC), wymagana jest zgoda jego pełnomocnika wspierającego lub pełnomocnika na przyszłość, którego pełnomocnictwo jest obowiązujące, a gdy dla pacjenta nie ustanowiono pełnomocnika wspierającego, nie ma obowiązującego pełnomocnictwa na przyszłość, lub porozumienie się z pełnomocnikiem wspierającym lub pełnomocnikiem na przyszłość jest niemożliwe - zezwolenie sądu opiekuńczego.”,

b) ust. 2a i 2b otrzymują brzmienie:

„2a. W przypadkach nagłych osoba, o której mowa w ust. 2, może być przyjęta do szpitala psychiatrycznego bez wcześniejszego uzyskania zgody pełnomocnika wspierającego, pełnomocnika na przyszłość lub sądu opiekuńczego. W takim przypadku lekarz przyjmujący tę osobę ma obowiązek, o ile to możliwe, zasięgnięcia pisemnej opinii innego lekarza, w miarę możliwości psychiatry, albo pisemnej opinii psychologa.

2b. W przypadkach, o których mowa w ust. 2a, kierownik szpitala psychiatrycznego zawiadamia niezwłocznie pełnomocnika wspierającego, pełnomocnika na przyszłość lub w sytuacjach, o których mowa w ust. 2 sąd opiekuńczy właściwy ze względu na siedzibę szpitala, w celu uzyskania zgody na pobyt tej osoby w szpitalu. W zawiadomieniu kierownik szpitala psychiatrycznego wskazuje okoliczności uzasadniające przyjęcie.”,

c) ust. 2c uchyla się,

d) w ust. 3 skreśla się wyrazy „lub ubezwłasnowolnionej całkowicie”,

e) w ust. 4 skreśla się wyrazy „lub osoby pełnoletniej całkowicie ubezwłasnowolnionej”;

14) w art. 23 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Osoba z zaburzeniami psychicznymi może być przyjęta do szpitala psychiatrycznego bez zgody wymaganej w art. 22 tylko wtedy, gdy jej dotychczasowe zachowanie wskazuje na to, że z powodu tych zaburzeń psychicznych zagraża bezpośrednio własnemu życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób.”;

- 15) art. 29 i art. 30 uchyla się;
- 16) art. 31 uchyla się;
- 17) w art. 36:
- a) w ust. 1 skreśla się wyrazy „ , w tym również osoba ubezwłasnowolniona,”,
 - b) po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:
„2a. Osoba przebywająca w szpitalu oraz inne osoby wymienione w ust. 2 są informowane o decyzji pisemnie lub w innej formie dla nich dostępnej w terminie nie później niż 3 dni od dnia złożenia żądania wypisania ze szpitala psychiatrycznego, o którym mowa w ust. 1.”;
- 18) w art. 38:
- a) w ust. 1 wyrazy „choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego” zastępuje się wyrazami „zaburzeń psychicznych, niepełnosprawności intelektualnej lub niepełnosprawności neurorozwojowej”,
 - b) ust. 2-4 otrzymują brzmienie:
„2. Jeżeli osoba, o której mowa w ust. 1 nie jest w stanie wyrazić zgody lub stosunku do przyjęcia do domu pomocy społecznej lub brak jest z nią jakiegokolwiek kontaktu nawet przy zastosowaniu komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC), wymagana jest zgoda jej pełnomocnika wspierającego lub pełnomocnika na przyszłość, którego pełnomocnictwo jest obowiązujące, a gdy dla tej osoby nie ustanowiono pełnomocnika wspierającego, nie ma obowiązującego pełnomocnictwa na przyszłość, lub porozumienie się z pełnomocnikiem wspierającym lub pełnomocnikiem na przyszłość jest niemożliwe - zezwolenie sądu opiekuńczego.
3. Przyjęcie do domu pomocy społecznej osoby małoletniej następuje za pisemną zgodą jej przedstawiciela ustawowego. Przedstawiciel ustawowy wyraża zgodę po uzyskaniu zezwolenia sądu opiekuńczego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania osoby małoletniej.
4. Jeżeli przyjęcie do domu pomocy społecznej dotyczy osoby małoletniej powyżej 16 roku życia wymagane jest również uzyskanie zgody tej osoby na przyjęcie. W przypadku sprzecznych oświadczeń w sprawie przyjęcia do domu pomocy społecznej tej osoby i jej przedstawiciela ustawowego, przyjęcie do domu pomocy społecznej wymaga orzeczenia sądu opiekuńczego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania tej osoby.”,

- c) po ust. 4 dodaje się ust. 4a w brzmieniu:
„4a. Osoba przyjęta do domu pomocy społecznej może cofnąć zgodę na jej dalszy pobyt. Osoba, której zgodę wyraził pełnomocnik wspierający lub pełnomocnik na przyszłość może to zrobić samodzielnie lub z udziałem pełnomocnika wspierającego lub pełnomocnika na przyszłość. Cofnięcie zgody jest podstawą do opuszczenia przez tę osobę domu pomocy społecznej.”,
- d) ust. 5 otrzymuje brzmienie:
„5. Osoba, o której mowa w ust. 1, podlega okresowym badaniom stanu zdrowia psychicznego w zakresie uzasadniającym jej pobyt w domu pomocy społecznej oraz ocenie jej stosunku do pobytu w domu pomocy społecznej. Badania i ocenę przeprowadza się co najmniej raz na 6 miesięcy.”;
- 19) art. 39-41 uchyla się;
- 20) w art. 42 skreśla się zdanie drugie;
- 21) w art. 43:
a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Do szpitala psychiatrycznego i domu pomocy społecznej przeznaczonego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, z niepełnosprawnością intelektualną lub niepełnosprawnością neurorozwojową ma prawo wstępu o każdej porze sędzia w celu kontroli legalności przyjęcia i przebywania w takim szpitalu lub domu pomocy społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi, z niepełnosprawnością intelektualną lub niepełnosprawnością neurorozwojową przestrzegania ich praw oraz kontroli warunków, w jakich one tam przebywają.”,
- b) w ust. 3 w pkt 1 i 3-6 po wyrazach „z zaburzeniami psychicznymi” dodaje się wyrazy „, z niepełnosprawnością intelektualną lub niepełnosprawnością neurorozwojową”;
- 22) w art. 44 w ust. 3 wyrazy „chorych psychicznie lub upośledzonych umysłowo” zastępuje się wyrazami „z zaburzeniami psychicznymi, z niepełnosprawnością intelektualną lub niepełnosprawnością neurorozwojową”;
- 23) w art. 45 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. W sprawach określonych w art. 25, art. 36 ust. 3 i art. 38 ust. 2 sąd opiekuńczy orzeka niezwłocznie po przeprowadzeniu rozprawy; rozprawa powinna się odbyć nie później niż w terminie 14 dni od dnia wpływu wniosku lub otrzymania zawiadomienia, o którym mowa w art. 23 ust. 4.”;
- 24) w art. 46:

- a) w ust. 1, 2 i 5 wyrazy „osoby chorej psychicznie” zastępuje się wyrazami „osoby z zaburzeniami psychicznymi”,
 - b) ust. 2b uchyla się,
 - c) w ust. 3 skreśla się wyrazy „i art. 39”,
 - d) ust. 3a uchyla się;
- 25) w art. 46a w ust. 3 skreśla się wyrazy „40 i”;
- 26) w art. 49 w pkt 2 lit. b otrzymuje brzmienie:
„b) zawiadomień kierownika szpitala psychiatrycznego oraz sądu opiekuńczego o przyjęciu do tego szpitala osoby z ciężkimi zaburzeniami psychicznymi bez jej pisemnej zgody na podstawie art. 23 ust. 1 lub art. 24 ust. 1,”;
- 27) w art. 55 w ust. 2 wyrazy „osób psychicznie chorych” zastępuje się wyrazami „osób z zaburzeniami psychicznymi, z niepełnosprawnością intelektualną lub niepełnosprawnością neurorozwojową”.

Art. 179.

W ustawie z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2022 r. poz. 1623) w art. 45 w ust. 3 pkt 3 otrzymuje brzmienie:
„3) osobę niepełnosprawną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, 173, 240, 852, 1234 i 1429),”.

Art. 180.

W ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2014 r. poz. 1889 oraz z 2022 r. poz. 1700) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 18 ust. 4 otrzymuje brzmienie:
„4. W celu umożliwienia udziału osób, o których mowa w ust. 1 i 2, w nabożeństwach lub zbiorowych posługach religijnych, kierownicy właściwych zakładów prowadzonych przez administrację rządową oraz samorządową udostępnią odpowiednie pomieszczenia.”;
- 2) w art. 21 w pkt 1 wyraz „niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „z niepełnosprawnościami”.

Art. 181.

W ustawie z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2015 r. poz. 169 oraz z 2022 r. poz. 1700) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 19 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. W celu umożliwienia udziału osób, o których mowa w ust. 1, w nabożeństwach lub zbiorowych posługach religijnych kierownicy właściwych podmiotów i zakładów, prowadzonych przez administrację rządową lub samorządową, udostępniają odpowiednie pomieszczenia.”;

2) w art. 23 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) prowadzenie zakładów dla sierot, starców, osób z niepełnosprawnością fizyczną lub intelektualną, osób z zaburzeniami psychicznymi lub niepełnosprawnością neurorozwojową oraz innych kategorii osób potrzebujących wsparcia;”.

Art. 182.

W ustawie z dnia 26 października 1995 r. o społecznych formach rozwoju mieszkalnictwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 790) w art. 22b w ust. 1 w pkt 1 wyrazy „osobom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „osobom z niepełnosprawnościami”.

Art. 183.

W ustawie z dnia 5 lipca 1996 r. o doradztwie podatkowym (Dz. U. z 2021 r. poz. 2117) w art. 10 w ust. 1a uchyla się pkt 3.

Art. 184.

W ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 10 w ust. 3a w pkt 7 wyrazy „osobom niepełnosprawnym wraz z opiekunami” zastępuje się wyrazami „osobom z niepełnosprawnościami wraz z osobami udzielającymi im wsparcia”;

2) w art. 19 w ust. 4 uchyla się pkt 4.

Art. 185.

W ustawie z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (Dz.U. z 2023 r. poz. 1516, 1617, 1831 i 1972) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 7 w ust. 2j uchyla się pkt 4;
- 2) w art. 14 uchyla się pkt 2;
- 3) w art. 15 ust. 5 po wyrazach „komunikacji z pacjentem” dodaje się wyrazy „, w tym z pacjentem będącym osobą ze szczególnymi potrzebami, o której mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240),”;
- 4) w art. 23a w ust. 1 uchyla się pkt 2;
- 5) w art. 24 w ust. 1 po zdaniu pierwszym dodaje się zdanie w brzmieniu:
„Osobom ze szczególnymi potrzebami w rozumieniu ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami zapewnia się informację w formie dla nich dostępnej, w szczególności w formie elektronicznej.”;
- 6) w art. 25:
 - a) ust. 5 i 6 uchyla się ust. 5 i 6,
 - b) w ust. 8 po zdaniu pierwszym dodaje się zdanie w brzmieniu:
„Osobom ze szczególnymi potrzebami w rozumieniu ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami zapewnia się możliwość wyrażenia zgody w formie dla nich dostępnej, w szczególności w formie elektronicznej.”;
- 7) w art. 31 po ust. 7 dodaje się ust. 7a w brzmieniu:
„7a. Osobom ze szczególnymi potrzebami w rozumieniu ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami zapewnia się informację w formie dla nich dostępnej, w szczególności w formie elektronicznej.”;
- 8) w art. 32:
 - a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:
„2. Jeżeli pacjent jest małoletni wymagana jest zgoda jego przedstawiciela ustawowego, a gdy pacjent nie ma przedstawiciela ustawowego lub porozumienie się z nim jest niemożliwe - zezwolenie sądu opiekuńczego.”,
 - b) po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:
„2a. Jeżeli pacjent nie jest w stanie złożyć oświadczenia woli lub brak jest z nim jakiegokolwiek kontaktu nawet przy zastosowaniu komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC), wymagana jest zgoda jego pełnomocnika wspierającego, a gdy dla pacjenta nie ustanowiono pełnomocnika wspierającego lub porozumienie się z nim jest niemożliwe - zezwolenie sądu opiekuńczego.”,
 - c) ust. 4 uchyla się,

d) ust. 6-8 otrzymują brzmienie:

„6. Jeżeli jednak małoletni, który ukończył 16 lat, dysponujący dostatecznym rozeznanie, sprzeciwia się czynnościom medycznym, poza zgodą jego przedstawiciela ustawowego lub opiekuna faktycznego albo w przypadku niewyrażenia przez nich zgody wymagane jest zezwolenie sądu opiekuńczego.

7. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, zgoda osób wymienionych w ust. 1, 2 i 4 może być wyrażona ustnie, za pomocą komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC) albo przez takie zachowanie, które w sposób niebudzący wątpliwości wskazuje na wolę poddania się proponowanym przez lekarza czynnościom medycznym.

8. Jeżeli pacjent, o którym mowa w ust. 2, nie ma przedstawiciela ustawowego ani opiekuna faktycznego albo porozumienie się z tymi osobami jest niemożliwe, lekarz po przeprowadzeniu badania może przystąpić do udzielania dalszych świadczeń zdrowotnych dopiero po uzyskaniu zgody sądu opiekuńczego, chyba że co innego wynika z przepisów ustawy.”;

9) po art. 32 dodaje się art. 32a w brzmieniu:

„Art. 32a. Osobom ze szczególnymi potrzebami w rozumieniu ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami zapewnia się możliwość wyrażenia zgód, o których mowa w art. 32 i 34, w formie dla nich dostępnej, w szczególności w formie elektronicznej.”;

10) w art. 34 w ust. 3 i 6 skreśla się wyrazy „ , ubezwłasnowolnionego”.

Art. 186.

W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz.U. z 2022 r. poz. 1138, z późn. zm.⁵) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 31 w § 1 wyrazy „choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych” zastępuje się wyrazami „zaburzeń psychicznych, niepełnosprawności intelektualnej lub zaburzeń neurorozwojowych”;
- 2) w art. 93g w ust. 1 i 2 wyrazy „chorobą psychiczną lub upośledzeniem umysłowym” zastępuje się wyrazami „zaburzeniami psychicznymi, niepełnosprawnością intelektualną lub niepełnosprawnością neurorozwojową”;

⁵ zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2022 r. 1726, 1855, 2339 i 2600 oraz z 2023 r. 289, 818, 852, 1234, 1834 i 1963

- 3) w art. 119 w § 1 po wyrazach „jej bezwyznaniowości” dodaje się wyrazy „lub z powodu jej niepełnosprawności”;
- 4) w art. 156 w § 1 w pkt 2 wyrazy „innego ciężkiego kalectwa” zastępuje się wyrazami „innej ciężkiej niepełnosprawności”;
- 5) w art. 198 wyrazy „upośledzenia umysłowego lub choroby psychicznej” zastępuje się wyrazami „niepełnosprawności intelektualnej, zaburzeń psychicznych lub niepełnosprawności neurorozwojowej”;
- 6) w art. 217:
 - a) dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Jeżeli na sprawcy ciąży obowiązek wsparcia, asysty lub opieki wobec osoby, której nietykalność cielesną naruszono, podlega karze pozbawienia wolności do lat dwóch.”,
 - b) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 w odbywa się z oskarżenia prywatnego.”;
- 7) w art. 225 w § 4 wyrazy „całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „całodobowe wsparcie osobom z niepełnosprawnościami”;
- 8) w art. 256 w § 1 wyrazy „albo ze względu na bezwyznaniowość” zastępuje się wyrazami „, ze względu na bezwyznaniowość albo ze względu na niepełnosprawność”;
- 9) w art. 257 wyrazy „albo z powodu jej bezwyznaniowości” zastępuje się wyrazami „, z powodu jej bezwyznaniowości albo z powodu niepełnosprawności”;
- 10) po art. 298 dodaje się art. 298a w brzmieniu:

„Art. 298a. 1. Kto, jako asystent prawny lub pełnomocnik wspierający wprowadza osobę wspieraną w błąd albo wyzyskuje jej błąd lub niezdolność do należytego pojmowania przedsiębranego działania podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

2. Jeżeli asystent prawny lub pełnomocnik wspierający działa w celu osiągnięcia korzyści osobistej lub majątkowej podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.”.

Art. 187.

W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2022 r. poz. 1375, z późn. zm.⁶) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 22 w § 1 wyrazy „choroby psychicznej” zastępuje się wyrazami „zaburzeń psychicznych”;
- 2) w art. 51 § 2 otrzymuje brzmienie:
„§ 2. Jeżeli pokrzywdzonym jest małoletni, prawa jego wykonuje przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której stałą pieczę pokrzywdzony pozostaje.”;
- 3) po art. 52a dodaje się art. 52b w brzmieniu:
„Art. 52b. Pokrzywdzonemu będącemu osobą z niepełnosprawnością, która ma asystenta prawnego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia ...2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami, zapewnia się możliwość udziału tego asystenta w czynnościach, w których bierze udział pokrzywdzony.”;
- 4) po art. 56a dodaje się art. 56b w brzmieniu:
„Art. 56b. Oskarżycielowi posiłkowemu będącemu osobą z niepełnosprawnością, która ma asystenta prawnego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia ...2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami, zapewnia się możliwość udziału tego asystenta w czynnościach, w których bierze udział oskarżyciel posiłkowy.”;
- 5) po art. 60a dodaje się art. 60b w brzmieniu:
„Art. 60b. Oskarżycielowi prywatnemu będącemu osobą z niepełnosprawnością, która ma asystenta prawnego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia ...2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami, zapewnia się możliwość udziału tego asystenta w czynnościach, w których bierze udział oskarżyciel prywatny.”;
- 6) po art. 72 dodaje się art. 72a w brzmieniu:
„Art. 72a. Oskarżonemu będącemu osobą z niepełnosprawnością, która ma asystenta prawnego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia ...2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami, zapewnia się możliwość udziału tego asystenta w czynnościach, w których bierze udział oskarżony.”;
- 7) art. 76 otrzymuje brzmienie:
„Art. 76. Jeżeli oskarżony jest nieletni, jego przedstawiciel ustawowy lub osoba,

⁶ zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2022 r. 1855 i 2600 oraz z 2023 r. 289, 535, 818, 1606 i 1860

- pod której pieczęcią oskarżony pozostaje, może podejmować na jego korzyść wszelkie czynności procesowe, a przede wszystkim wnosić środki zaskarżenia, składać wnioski oraz ustanowić obrońcę.”;
- 8) w art. 177 w § 2 wyraz „kalectwa” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”;
- 9) w art. 185e po § 5 dodaje się § 6 w brzmieniu:
„§ 6. W przypadku wątpliwości, czy świadek ma problemy z komunikacją werbalną, sąd może zwrócić się do osoby posiadającej kwalifikacje w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej AAC opinię na temat kompetencji komunikacyjnych osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.”;
- 10) w art. 189 w pkt 2 po wyrazach „zaburzeń psychicznych” dodaje się wyrazy „ , niepełnosprawności intelektualnej lub niepełnosprawności neurorozwojowej”;
- 11) w art. 192 w § 2 wyraz „umysłowego” zastępuje się wyrazem „intelektualnego”;
- 12) w art. 204:
a) § 1 otrzymuje brzmienie:
„§ 1. Należy wezwać tłumacza, jeżeli zachodzi potrzeba przesłuchania osoby niewładającej językiem polskim.”,
b) po § 1 dodaje się § 1a-1c w brzmieniu:
„§ 1a. Należy wezwać tłumacza PJM/SJM, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz.U. z 2023 r. poz. 20), jeżeli zachodzi potrzeba przesłuchania osoby głuchej.
§ 1b. Należy wezwać tłumacza-przewodnika SKOGN, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się, jeżeli zachodzi potrzeba przesłuchania osoby głuchoniewidomej.
§ 1c. Należy wezwać osoby posiadającej kwalifikacje w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej AAC, o której mowa w przepisach ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się, jeżeli zachodzi potrzeba przesłuchania osoby o złożonych potrzebach w komunikowaniu się.”;
- 13) w art. 262 w § 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:
„2) zawiadomienia organu pomocy społecznej, jeżeli zachodzi potrzeba opieki wobec osoby chorej lub wsparcia osoby wymagającej, którą aresztowany opiekował się lub której udzielał wsparcia;”;
- 14) w art. 300:

- a) w § 1 po zdaniu drugim dodaje się zdania trzecie i czwarte w brzmieniu:
„Organ dokonujący czynności na żądanie podejrzanego odczytuje treść przysługujących mu uprawnień lub zapewnia możliwość zapoznania się w formie dostępnej w rozumieniu ustawy o z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240). O powyższym podejrzanego należy pouczyć ustnie lub w innej dostępnej dla niego formie.”,
- b) w § 2 po zdaniu czwartym dodaje się zdania piąte i szóste w brzmieniu:
„Organ dokonujący czynności na żądanie pokrzywdzonego odczytuje treść przysługujących mu uprawnień lub zapewnia możliwość zapoznania się w formie dostępnej w rozumieniu ustawy o z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. O powyższym pokrzywdzonego należy pouczyć ustnie lub w innej dostępnej dla niego formie z wyjątkiem sytuacji, w których pouczenie podlega doręczeniu.”,
- c) w § 3 dodaje się zdanie drugie i trzecie w brzmieniu:
„Organ dokonujący czynności na żądanie świadka odczytuje treść przysługujących mu uprawnień lub zapewnia możliwość zapoznania się w formie dostępnej w rozumieniu ustawy o z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. O powyższym pokrzywdzonego należy pouczyć ustnie. Nie dotyczy to sytuacji, w której pouczenie podlega doręczeniu.”,
- d) § 3a otrzymuje brzmienie:
„§ 3a. Osoby, o których mowa w § 1-3, potrzebujące wsparcia ze względu na wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność, oraz które nie ukończyły 18 lat, mogą otrzymać dostęp do wyjaśnień co do zakresu ich uprawnień i obowiązków oraz sposobu i warunków przesłuchania. Wzory wyjaśnień umieszcza się także na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości.”,
- e) w § 4 otrzymuje brzmienie:
„§ 4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzory pisemnych:
1) pouczeń, o których mowa w § 1-3, w tym odrębne dla osób, które nie ukończyły 18 lat, mając na względzie konieczność zrozumienia pouczenia przez osoby niekorzystające z pomocy obrońcy lub pełnomocnika, osoby potrzebujące wsparcia ze względu na wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność, lub osoby, które nie ukończyły 18 lat;
2) wyjaśnień, o których mowa w § 3a, odrębne dla osób potrzebujących wsparcia

ze względu na wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność oraz osób, które nie ukończyły 18 lat, mając na względzie konieczność zrozumienia wyjaśnień przez te osoby.”;

15) w art. 618d po wyrazach „bez opieki” dodaje się wyrazy „lub wsparcia”.

Art. 188.

W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 127 i 818) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 17 w § 1 w pkt 2 wyrazy „nad osobą niedołązną lub chorą, którą opiekował się skazany” zastępuje się wyrazami „nad osobą chorą lub wsparcia osoby jego wymagającej, którą dotychczas skazany opiekował się lub której udzielał wsparcia”;
- 2) w art. 88 w § 3 pkt 3 otrzymuje brzmienie:
„3) skazanego za przestępstwo określone w art. 197–203 Kodeksu karnego, popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych;”;
- 3) w art. 96:
 - a) § 1 otrzymuje brzmienie:
„§ 1. W systemie terapeutycznym odbywają karę skazani z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi, w tym skazani za przestępstwo określone w art. 197-203 Kodeksu karnego, popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych, z niepełnosprawnością intelektualną, a także uzależnieni od alkoholu albo innych środków odurzających lub psychotropowych oraz skazani z niepełnosprawnością ruchową - wymagający oddziaływania specjalistycznego, zwłaszcza opieki psychologicznej, lekarskiej lub rehabilitacyjnej.”;
 - b) po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:
„§ 1a. Odbywanie kary pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym przez osoby, o których mowa w § 1, wymaga ich zgody.”.

Art. 189.

W ustawie z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2023 r. poz. 1047, z późn. zm.⁷) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2:

⁷ zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2023 r. poz. 1053, 1088, 1123, 1193, 1234, 1394, 1720 i 2029

- a) pkt 18 otrzymuje brzmienie:
„18) pieszy - osobę znajdującą się poza pojazdem na drodze i niewykonującą na niej robót lub czynności przewidzianych odrębnymi przepisami; za pieszego uważa się również osobę prowadzącą, ciągnącą lub pchającą rower, motorower, motocykl, hulajnogę elektryczną, urządzenie transportu osobistego, urządzenie wspomagające ruch, wózek dziecięcy, podręczny lub osoby z niepełnosprawnością, osobę poruszającą się na wózku osoby z niepełnosprawnością, a także dziecko w wieku do 10 lat kierujące rowerem pod opieką osoby dorosłej;”
- b) w pkt 32 wyraz „inwalidzkiego” zastępuje się wyrazami „osoby z niepełnosprawnością”,
- c) pkt 48 otrzymuje brzmienie:
„48) wózek osoby z niepełnosprawnością - pojazd konstrukcyjnie przeznaczony do poruszania się osoby z niepełnosprawnością, napędzany siłą mięśni lub za pomocą silnika, którego konstrukcja ogranicza prędkość jazdy do prędkości pieszego;”
- 2) w art. 8:
- a) w ust. 1 wyrazy „Osoba niepełnosprawna” zastępuje się wyrazami „Osoba z niepełnosprawnością”,
- b) w ust. 2:
- w pkt 1 wyrazy „osobę niepełnosprawną” zastępuje się wyrazami „osobę z niepełnosprawnością”,
- w pkt 2 wyrazy „pozostającą pod opieką takiej placówki” zastępuje się wyrazami „objętą wsparciem takiej placówki”,
- c) użyte w ust. 3a w różnej liczbie i różnym przypadku wyrazy „osoba niepełnosprawna” zastępuje się użytymi w odpowiedniej liczbie i odpowiednim przypadku wyrazami „osoba z niepełnosprawnością”,
- d) w ust. 5 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”,
- e) w ust. 5d wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”,
- f) w ust. 7 w pkt 1 wyrazy „osobom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „osobom z niepełnosprawnościami”,
- g) w ust. 8 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;

- 3) w art. 8b w ust. 1 wyrazy „osoby niepełnosprawnej” zastępuje się wyrazami „osoby z niepełnosprawnością”;
- 4) w art. 11 w ust. 4 wyrazy „osoby niepełnosprawnej” zastępuje się wyrazami „osoby z niepełnosprawnością”;
- 5) w art. 26 w ust. 7 wyrazy „osoby niepełnosprawnej” zastępuje się wyrazami „osoby z niepełnosprawnością”;
- 6) w art. 39 w ust. 2 pkt 9 otrzymuje brzmienie:
„9) osoby chorej lub z niepełnosprawnością przewożonej na noszach lub na wózku;”;
- 7) w art. 58:
 - a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Pojazd przeznaczony konstrukcyjnie do przewozu osób z niepełnosprawnościami oznacza się z przodu i z tyłu tablicami barwy niebieskiej z międzynarodowym symbolem wózka osoby z niepełnosprawnością barwy białej. Tablice te powinny być wykonane z materiału odblaskowego. Kierujący tym pojazdem jest obowiązany włączyć światła awaryjne podczas wsiadania lub wysiadania osoby z niepełnosprawnością.”,
 - b) w ust. 2 wyrazy „osoby niepełnosprawnej” zastępuje się wyrazami „osoby z niepełnosprawnością”;
- 8) w art. 100g w ust. 1 w pkt 5 wyrazy „osoby niepełnosprawnej” zastępuje się wyrazami „osoby z niepełnosprawnością”;
- 9) po art. 117 dodaje się art. 117a w brzmieniu:
„Art. 117a. W celu realizacji zadań, o których mowa w art. 117 ust. 1 pkt 3 i 3a, ośrodek zapewnia również pojazdy dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością lub o ograniczonej sprawności ruchowej.”.

Art. 190.

W ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o służbie medycyny pracy (Dz. U. z 2022 r. poz. 437) w art. 6 w ust. 1 w pkt 2 w lit. g wyraz „niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „z niepełnosprawnościami”.

Art. 191.

W ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. - Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2250) w art. 41b:

1) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Sąd dyscyplinarny może zawiesić w czynnościach służbowych sędziego, przeciwko któremu wszczęto postępowanie dyscyplinarne.”;

2) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Zawieszenie w czynnościach sędziego pociąga za sobą skutki zawieszenia w czynnościach służbowych na podstawie przepisów o dyscyplinie wojskowej.”.

Art. 192.

W ustawie z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz. U. z 2021 r. poz. 1995) w art. 33 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, osoba ubiegająca się o wpis na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej lub posiadająca taki wpis jest obowiązana dołączyć oświadczenie, złożone pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań, że nie posiada orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność wydanego na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, 173, 240, 852, 1234 i 1429) lub orzeczenia o inwalidztwie lub niezdolności do pracy wydanego przez właściwy organ rentowy albo dokumenty potwierdzające orzeczony stopień niepełnosprawności, inwalidztwa lub niezdolności do pracy.”.

Art. 193.

W ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, 173, 240, 852, 1234 i 1429) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 2a w ust. 4 skreśla się wyrazy „schorzeń, o których mowa w art. 26a ust. 1b, lub”;

2) w art. 6c:

a) w ust. 1a, w ust. 3 i w ust. 3b wyraz „Pełnomocnik” zastępuje się wyrazami „Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami”,

b) w ust. 3f wyrazy „ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego” zastępuje się wyrazami „Przewodniczącego Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami”,

- c) w ust. 5 w zdaniu pierwszym wyraz „Pełnomocnika” zastępuje się wyrazami „Prezesa Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami”;
- 3) w art. 10a:
- a) w ust. 3a po wyrazie „nieodpłatnych” dodaje się wyrazy „i odpłatnych”,
- b) po ust. 3b dodaje się ust. 3c i 3d w brzmieniu:
- „3c. Na podstawie indywidualnego programu rehabilitacji uczestnik warsztatu może świadczyć pracę na podstawie umowy cywilnoprawnej w wymiarze do 15 godzin tygodniowo przez okres do 3 miesięcy, z możliwością przedłużenia do 6 miesięcy.
- 3d. Przepisu ust. 3c nie stosuje się do umów cywilnoprawnych zawartych z podmiotem prowadzącym warsztat.”;
- 4) w art. 10b w ust. 5a po wyrazach „praktyki zawodowej, o której mowa w art. 10a ust. 3a,” dodaje się wyrazy „lub świadczenia pracy, o której mowa w art. 10a ust. 3c,”;
- 5) w art. 10c ust. 3 otrzymuje brzmienie:
- „3. W domach pomocy społecznej lub w innych placówkach całodobowego wsparcia turnusy mogą być organizowane wyłącznie dla osób z niepełnosprawnościami niebędących mieszkańcami takich jednostek.”;
- 6) w art. 10f ust. 2b otrzymuje brzmienie:
- „2b. Uczestnik warsztatu, która podjął zatrudnienie, pozostaje uczestnikiem warsztatu przez okres 120 dni od dnia podjęcia zatrudnienia.”;
- 7) w art. 10g w ust. 3 skreśla się wyraz „tego”;
- 8) w art. 10h po ust. 1 otrzymuje dodaje się ust. 1a w brzmieniu:
- „1a. Czas trwania zajęć klubowych dla osoby z niepełnosprawnością, która była uczestnikiem warsztatu i opuściła go w związku z podjęciem zatrudnienia, a następnie utraciła zatrudnienie, wynosi nie mniej niż 20 godzin tygodniowo.”;
- 9) art. 14 otrzymuje brzmienie:
- „Art. 14. Jeżeli pracodawca nie wywiązuje się z obowiązku określonego w art. 237² ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy i nie wydzieli lub nie zorganizuje pracownikowi, który w wyniku wypadku przy pracy lub choroby zawodowej utracił zdolność do pracy na dotychczasowym stanowisku, odpowiedniego stanowiska pracy z podstawowym zapleczem, nie później niż w okresie trzech miesięcy od daty zgłoszenia przez pracownika gotowości przystąpienia do pracy, jest obowiązany dokonać, w dniu rozwiązania stosunku pracy z tą osobą, wpłaty na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, w wysokości piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia za pracownika.”;

10) art. 15-20 uchyla się;

11) art. 20c uchyla się;

12) w art. 21 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Pracodawca zatrudniający co najmniej 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy jest obowiązany, z zastrzeżeniem ust. 2–5 i art. 22, dokonywać miesięcznych wpłat na Fundusz, w wysokości kwoty stanowiącej iloczyn 80% przeciętnego wynagrodzenia i liczby pracowników odpowiadającej różnicy między zatrudnieniem zapewniającym osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w wysokości 4% a rzeczywistym zatrudnieniem osób z niepełnosprawnościami.”;

13) w art. 22:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Wpłaty na Fundusz, o których mowa w art. 21, ulegają obniżeniu z tytułu zakupu produkcji albo usługi, z wyłączeniem handlu, odpowiednio wytworzonej lub świadczonej przez pracodawcę zatrudniającego co najmniej 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy, który osiąga wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami zaliczonych do: znacznego stopnia niepełnosprawności lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, w odniesieniu do których orzeczono chorobę psychiczną, upośledzenie umysłowe, całościowe zaburzenia rozwojowe lub epilepsję – w wysokości co najmniej 30%, zwanego dalej „sprzedającym”.”,

b) po ust. 10a dodaje się ust. 10b w brzmieniu:

„10b. Przepisów ust. 1-10 oraz art. 22a i art. 22b nie stosuje się do:

1) jednostki sektora finansów publicznych w rozumieniu przepisów o finansach publicznych,

2) innej, niż określona w pkt 1, osoby prawnej, utworzonej w szczególnym celu zaspokajania potrzeb o charakterze powszechnym niemających charakteru przemysłowego ani handlowego, niedziałającej w zwykłych warunkach rynkowych, której celem nie jest wypracowanie zysku oraz nieponoszącej strat wynikających z prowadzenia działalności, jeżeli podmioty, o których mowa w tym przepisie oraz w pkt 1, pojedynczo lub wspólnie, bezpośrednio lub pośrednio przez inny podmiot:

a) finansują ją w ponad 50% lub

b) posiadają ponad połowę udziałów albo akcji, lub

c) sprawują nadzór nad organem zarządzającym, lub

d) mają prawo do powoływania ponad połowy składu organu nadzorczego lub zarządzającego,

3) związki podmiotów, o których mowa w pkt 1 i 2.”;

2. po art. 22b dodaje się art. 22c- 22e brzmieniu:

„Art. 22c. 1. Ze środków Funduszu, na wniosek pracodawcy albo uprawnionej osoby z niepełnosprawnością, pokrywa się koszty dostosowań lub nabycia przedmiotów i usług, które mają na celu zaspokojenie indywidualnych potrzeb osoby z niepełnosprawnością wynikających z niepełnosprawności i są niezbędne do zapewnienia jej uczestnictwa w procesie rekrutacji, odbywania przez nią stażu, przygotowania zawodowego albo praktyk zawodowych lub absolwenckich lub wykonywania przez nią pracy lub samozatrudnienia na równych zasadach z innymi.

2. Koszty, o których mowa w ust. 1, obejmują koszty:

1) dostosowania budynków i pomieszczeń zakładu pracy oraz otaczającej je infrastruktury, w szczególności stanowiska pracy dla osoby z niepełnosprawnością stosownie do potrzeb wynikających z jej niepełnosprawności;

2) dostosowania lub nabycia urządzeń ułatwiających osobie z niepełnosprawnością wykonywanie pracy lub funkcjonowanie w zakładzie pracy;

3) dostosowania pojazdów służbowych do potrzeb wynikających z niepełnosprawności pracownika będącego osobą z niepełnosprawnością;

4) przeszkolenia pracowników w celu podnoszenie świadomości na temat niepełnosprawności;

5) wyposażenia stanowiska pracy;

6) zakupu, autoryzacji i utrzymania sprawności wykorzystywanych przez osobę z niepełnosprawnością urządzeń lub oprogramowania wspomagających lub przystosowanych do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności;

7) usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika;

8) usług specjalistycznego transportu do i z miejsca, w którym odbywa się proces rekrutacji lub wykonywane są obowiązki pracownicze;

9) specjalistycznych usług wsparcia w udziale w procesie rekrutacyjnym lub wykonywaniu obowiązków związanych z zatrudnieniem, w tym usług zatrudnienia wspomaganego i wsparcia w zarządzaniu zdrowiem psychicznym w pracy;

10) dokonania ustalenia potrzeb wynikających z niepełnosprawności związane z uczestnictwem osoby z niepełnosprawnością w procesie rekrutacji, odbywaniem przez nią stażu, przygotowania zawodowego albo praktyk zawodowych lub absolwenckich lub

wykonywaniem przez nią pracy lub samozatrudnienia;

11) innych dostosowań lub nabycia przedmiotów i usług, które mają na celu zaspokojenie indywidualnych potrzeb wynikających z niepełnosprawności pozwalających na podjęcie, wykonywanie lub utrzymanie zatrudnienia.

3. Finansowania, o którym mowa w ust. 1, może dotyczyć potrzeb osoby z niepełnosprawnością:

1) będącej pracownikiem;

2) odbywającej szkolenie zawodowe, staż, przygotowanie zawodowe albo praktyki zawodowe lub absolwenckie;

3) która otrzymała ofertę zatrudnienia u danego pracodawcy;

4) bezrobotnej lub poszukującej pracy niepozostającej w zatrudnieniu;

5) będącej samozatrudnionym.

4. Finansowanie, o którym mowa w ust. 1, jest przyznawane, gdy osoba z niepełnosprawnością ma niepełnosprawność, która trwa lub prawdopodobnie będzie trwała przez co najmniej 24 miesiące i powoduje ograniczenie lub obniżenie sprawności, które w istotny sposób wpływają na zatrudnienie tej osoby i możliwość wykonywania czynności związanych z pracą lub jej poszukiwaniem.

5. Finansowanie, o którym mowa w ust. 1, jest przyznawane przez starostę na warunkach i w wysokości określonych umową zawartą z wnioskodawcą, z tym że zwrotowi nie podlegają koszty, o których mowa w ust. 2 pkt 1-6, poniesione przez wnioskodawcę przed dniem podpisania umowy.

6. Umowę z pracodawcą, którym jest starosta, zawiera Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami.

7. Finansowanie nie może przekraczać:

1) w odniesieniu do kosztów, o których mowa w ust. 2 pkt 1-3 - kwoty dwudziestokrotnego przeciętnego wynagrodzenia za każde dostosowane stanowisko pracy osoby z niepełnosprawnością;

2) w odniesieniu do kosztów, o których mowa w ust. 2 pkt 4 i 10 - kwoty czterokrotnego przeciętnego wynagrodzenia rocznie;

3) w odniesieniu do kosztów, o których mowa w ust. 2 pkt 5-9 - kwoty piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia rocznie na każdą osobę z niepełnosprawnością;

4) w odniesieniu do kosztów, o których mowa w ust. 2 pkt 10 - kwoty dwukrotnego przeciętnego wynagrodzenia rocznie na każdą osobę z niepełnosprawnością;

5) w odniesieniu do kosztów, o których mowa w ust. 2 pkt 11 - kwoty piętnastokrotnego

przeciętnego wynagrodzenia rocznie na każdą osobę z niepełnosprawnością.

8. Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) tryb postępowania w sprawach udzielania finansowania, o którym mowa w ust. 1;
- 2) wzór wniosku i elementy umowy oraz dokumentację niezbędną do zwrotu kosztów, o których mowa w ust. 1;
- 3) sposób i terminy rozpatrywania wniosków, o których mowa w ust. 1;
- 4) formy zabezpieczenia zwrotu otrzymanych środków w przypadku niedotrzymania warunków umowy dotyczących ich przyznania

- mając na względzie zwiększenie poziomu zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, dokonywanie zwrotu kosztów zgodnie z zasadami udzielania pomocy w ramach zasady de minimis oraz racjonalne gospodarowanie środkami Funduszu.

Art. 22d. 1. Finansowanie, o którym mowa w art. 22c ust. 1 pkt 6-11, jest przyznawane osobie z niepełnosprawnością, gdy:

- 1) otrzymała ofertę zatrudnienia lub odbycia szkolenia zawodowego, stażu, przygotowania zawodowego albo praktyk zawodowych lub absolwenckich w wymiarze co najmniej 10 godzin tygodniowo przez okres co najmniej 3 miesiące;
- 2) jest zatrudniona lub odbywa szkolenie zawodowe, staż, przygotowanie zawodowe albo praktyki zawodowe lub absolwenckie w wymiarze co najmniej 10 godzin tygodniowo, w przypadku gdy istnieje uzasadnione przypuszczenie, że to zatrudnienie, szkolenie zawodowe, staż, przygotowanie zawodowe albo praktyki zawodowe lub absolwenckie będą kontynuowane przez co najmniej 3 miesiące, albo
- 3) jest samozatrudniona i w ciągu ostatnich 3 miesięcy wykonywała działalność gospodarczą.

2. Finansowanie, o którym mowa w ust. 1, może być przyznane osobie z niepełnosprawnością także w celu poszukiwania lub przygotowania do podjęcia zatrudnienia.

Art. 22e. 1. Finansowanie kosztów, o których mowa w art. 22c ust. 2, jest przyznawane pracodawcy w celu dostosowania środowiska pracy do potrzeb osoby z niepełnosprawnością pozostającej z nim w stosunku pracy lub odbywającej szkolenie zawodowe, staż, przygotowanie zawodowe albo praktyki zawodowe lub absolwenckie w jego zakładzie pracy.

2. Finansowanie kosztów, o których mowa w art. 22c ust. 2 oraz w art. 26d, dotyczy wyłącznie dodatkowych kosztów pracodawcy wynikających z potrzeb wynikających

z niepełnosprawności zatrudnionej osoby.

3. Pracodawca może otrzymać finansowanie kosztów, o których mowa w art. 22c ust. 2 pkt 1-3 i 5, jeżeli przez okres co najmniej 36 miesięcy zatrudni osoby z niepełnosprawnościami, o których mowa w art. 22c ust. 3 pkt 1 i 5, z wykorzystaniem finansowanych ze środków Funduszu dostosowania lub przedmiotów, z wyjątkiem przypadków, gdy przyczyną powstania niepełnosprawności w okresie zatrudnienia u tego pracodawcy było zawinione przez pracodawcę lub przez pracownika naruszenie przepisów, w tym przepisów prawa pracy.

4. Warunkiem otrzymania przez pracodawcę finansowania jest wyrażenie zgody przez osobę z niepełnosprawnością, w związku z której potrzebami mają być poniesione koszty.

5. Warunkiem otrzymania przez pracodawcę finansowania kosztów, o których mowa w art. 22c ust. 2 pkt 1-3 i 5, jest uzyskanie pozytywnej opinii Państwowej Inspekcji Pracy, wydanej na wniosek starosty, odpowiednio o przystosowaniu lub o spełnieniu warunków bezpieczeństwa i higieny pracy na stanowisku pracy lub pomieszczeniach zakładu pracy, które podlegały dostosowaniu.

6. Jeżeli okres zatrudnienia osoby z niepełnosprawnością z wykorzystaniem finansowanego ze środków Funduszu dostosowania lub przedmiotów będzie krótszy niż 36 miesięcy, pracodawca jest obowiązany zwrócić Funduszowi za pośrednictwem starosty środki w wysokości równej 1/36 ogólnej kwoty zwrotu za każdy miesiąc brakujący do upływu okresu, o którym mowa w ust. 3, jednak w wysokości nie mniejszej niż 1/36 tej kwoty. Pracodawca dokonuje zwrotu w terminie 3 miesięcy od dnia rozwiązania stosunku pracy z osobą z niepełnosprawnością.

7. Pracodawca nie zwraca środków, o których mowa w ust. 6, jeżeli zatrudni w terminie 3 miesięcy od dnia rozwiązania stosunku pracy z osobą z niepełnosprawnością inną osobę z niepełnosprawnością z wykorzystaniem finansowanego ze środków Funduszu dostosowania lub przedmiotów, przy czym wynikająca z tego powodu przerwa nie jest wliczana do okresu, o którym mowa w ust. 1.”;

15) art. 23 i 23a uchyla się;

16) art. 26 uchyla się;

17) w art. 26a uchyla się ust. 1b;

18) w art. 26d po ust. 1 dodaje się ust. 1a i 1b w brzmieniu:

„1a. Pracodawca, na wniosek pracownika będącego osobą z niepełnosprawnością, w ramach racjonalnego usprawnienia, wyznacza pracownika pomagającego pracownikowi z niepełnosprawnością w pracy w zakresie czynności ułatwiających

komunikowanie się z otoczeniem, a także czynności niemożliwych lub trudnych do samodzielnego wykonania przez pracownika z niepełnosprawnością na stanowisku pracy.

1b. Pracodawca po uzgodnieniu z pracownikiem będącym osobą z niepełnosprawnością określa sposób i zasady wykonywania czynności, o których mowa w ust. 1a.”;

19) w art. 28 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Pracodawca będący podmiotem wymienionym w art. 4 ustawy z dnia 11 września 2019 r. - Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1605 i 1720), przedsiębiorstwem społecznym w rozumieniu art. 3 ustawy z dnia 7 lipca 2022 r. o ekonomii społecznej lub organizacją pozarządową lub podmiotem wymienionym w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571) prowadzącym działalność gospodarczą przez okres co najmniej 12 miesięcy, zatrudniającym nie mniej niż 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy, uzyskuje status pracodawcy prowadzącego zakład pracy chronionej, jeżeli:

1) wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami przez okres co najmniej 6 miesięcy wynosi co najmniej:

a) 50%, a w tym co najmniej 20% ogółu zatrudnionych stanowią osoby zaliczone do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności albo

b) 30% niewidomych, osób z niepełnosprawnością psychospołeczną lub osób z niepełnosprawnością intelektualną zaliczonych do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności;

2) obiekty i pomieszczenia użytkowane przez zakład pracy:

a) odpowiadają przepisom i zasadom bezpieczeństwa i higieny pracy,

b) uwzględniają potrzeby osób z niepełnosprawnościami w zakresie przystosowania stanowisk pracy, pomieszczeń higienicznosanitarnych i ciągów komunikacyjnych oraz spełniają wymagania dostępności do nich,

3) jest zapewniona doraźna i specjalistyczna opieka medyczna, poradnictwo i usługi rehabilitacyjne;

4) wystąpi z wnioskiem o przyznanie statusu pracodawcy prowadzącego zakład pracy chronionej.”;

20) w art. 34:

- a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Wykonanie zadań wynikających z ustawy nadzoruje Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami.”,
- b) w ust. 2 w pkt 2 skreśla się wyrazy „lub przeprowadzanie”,
- c) ust. 5 otrzymuje brzmienie:
„5. Kontrolę w zakresie określonym w ust. 4 prowadzi Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami w imieniu Przewodniczącego Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami.”,
- d) ust. 6 uchyla się,
- e) ust. 8-10 uchyla się;
- 21) w art. 35:
- a) w ust. 1 w pkt 3 wyraz „Pełnomocnikowi” zastępuje się wyrazami „Przewodniczącemu Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami”,
- b) w ust. 3 wyrazy „Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego” zastępuje się wyrazami „Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami”;
- 22) w art. 35a w ust. 4 wyrazy „Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego” zastępuje się wyrazami „Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami”;
- 23) w art. 35c w ust. 1 wyrazy „Prezesowi Zarządu Funduszu” zastępuje się wyrazami „Prezesowi Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami”;
- 24) w art. 36:
- a) w ust. 1 wyraz „Funduszu” zastępuje się wyrazami „Prezesa Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami”,
- b) w ust. 4 wyrazy „Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego” zastępuje się wyrazami „Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami”;
- 25) w art. 39 w ust. 5 i w art. 41 w ust. 5 wyrazy „Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego” zastępuje się wyrazami „Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami”;
- 26) art. 42- 44d uchyla się;
- 27) w art. 45:
- a) w ust. 1 skreśla się wyrazy „ , z zastrzeżeniem ust. 2a”,
- b) ust. 2 i 2a uchyla się,

- c) ust. 3a uchyla się,
d) ust. 4 uchyla się;
- 28) w art. 47:
- a) w ust. 2c wyrazy „Prezesa Zarządu Funduszu” zastępuje się wyrazami „Prezesa Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami, zwanego dalej „Prezesem Urzędu”,
b) w ust. 7 wyrazy „Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego” zastępuje się wyrazami „Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami”;
- 29) w art. 47a w ust. 1 w pkt 1 i 2 wyraz „Funduszu” zastępuje się wyrazami „Prezesa Urzędu”;
- 30) w art. 47b w ust. 1 i 2 wyraz „Funduszem” zastępuje się wyrazami „Prezesem Urzędu”;
- 31) w art. 48:
- a) w ust. 1:
- we wprowadzeniu do wyliczenia wyrazy „Prezesa Zarządu tego Funduszu” zastępuje się wyrazami „Prezesa Urzędu”,
- w pkt 2 wyraz „Fundusz” zastępuje się wyrazami „Prezesa Urzędu”,
b) w ust. 4 dwukrotnie użyte wyrazy „Prezesa Zarządu Funduszu” zastępuje się wyrazami „Prezesa Urzędu”;
- 32) w art. 48b wyrazy „Prezes Zarządu Funduszu” zastępuje się wyrazami „Prezes Urzędu”;
- 33) w art. 49:
- a) w ust. 1, 3, 4, 5a i 5c występujące w różnych przypadkach wyrazy „Prezes Zarządu Funduszu” zastępuje się użytymi w odpowiednich przypadkach wyrazami „Prezes Urzędu”,
b) w ust. 6 wyrazy „Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego” zastępuje się wyrazami „Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami”;
- 34) w art. 49a:
- a) w ust. 1 wyrazy „Prezes Zarządu Funduszu” zastępuje się wyrazami „Prezes Urzędu”,
b) w ust. 2 „Prezesa Zarządu Funduszu” zastępuje się wyrazami „Prezesa Urzędu”;
- 35) w art. 49b:
- a) w ust. 5 wyrazy „Prezes Zarządu Funduszu” zastępuje się wyrazami „Prezes Urzędu”,

- b) ust. 6 uchyla się;
- 36) w art. 49c wyraz „Fundusz” zastępuje się wyrazami „Prezes Urzędu”;
- 37) w art. 49d:
- a) w ust. 1 i 2 wyrazy „Prezes Zarządu Funduszu” zastępuje się wyrazami „Prezes Urzędu”,
 - b) w ust. 3 wyrazy „Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego” zastępuje się wyrazami „Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami”;
- 38) w art. 49e w ust. 1a dwukrotnie użyte wyrazy „Prezesa Zarządu Funduszu” zastępuje się wyrazami „Prezesa Urzędu”;
- 39) w art. 49f ust. 2 otrzymuje brzmienie:
„2. W przypadku umarzania należności wynikających z umów określonych w ust. 1, do których zawierania został powołany Urząd do spraw Osób z Niepełnosprawnościami decyzję w sprawie umorzenia wydaje Prezes Urzędu.”;
- 40) w art. 49g dwukrotnie użyte wyrazy „Prezesa Zarządu Funduszu” zastępuje się wyrazami „Prezesa Urzędu”;
- 41) art. 50 uchyla się;
- 42) w art. 51:
- a) uchyla się ust. 1-2a,
 - b) w ust. 3:
 - we wprowadzeniu do wyliczenia wyraz „Zarządu” zastępuje się wyrazami „Prezesa Urzędu”,
 - pkt 10 uchyla się;
 - c) w ust. 3a, 3c i 3e wyrazy „Zarząd Funduszu” zastępuje się wyrazami „Prezes Urzędu”,
 - d) w ust. 3f wyrazy „Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego” zastępuje się wyrazami „Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami”.
 - e) ust. 4 i 5 uchyla się;
- 43) art. 51a-art. 53g uchyla się;
- 44) w art. 56 wyrazy „Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego” zastępuje się wyrazami „Przewodniczący Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami”;
- 45) w art. 66 ust. 2 otrzymuje brzmienie:
„2. W postępowaniach o ustalenie niepełnosprawności albo stopnia

niepełnosprawności lub w postępowaniach o ustalenie poziomu potrzeby wsparcia nie stosuje się przepisu art. 79a ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. -Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 775 i 803).”.

Art. 194.

W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2023 r. poz. 2383) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 29 w § 2 uchyla się pkt 3;
- 2) w art. 138c w § 3 wyrazy „osoba sprawująca nad nią opiekę” zastępuje się wyrazami „osoba udzielająca jej wsparcia”;
- 3) w art. 138d w § 6 wyrazy „osoba sprawująca opiekę nad osobą” zastępuje się wyrazami „osoba udzielająca wsparcia osobie”;
- 4) w art. 155 w § 2 wyraz „kalectwa” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”.

Art. 195.

W ustawie z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2022 r. poz. 2512 oraz z 2023 r. poz. 2029) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 5 po pkt 14 dodaje się pkt 14a w brzmieniu:
„14a) osoby z niepełnosprawnościami;”;
- 2) po art. 19 dodaje się art. 19a w brzmieniu:
„Art. 19a. 1. Dział osoby z niepełnosprawnościami obejmuje sprawy:
 - 1) świadczeń dla osób z niepełnosprawnościami niebędących świadczeniami socjalnymi;
 - 2) zatrudnienia, rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami;
 - 3) działań na rzecz realizacji praw osób z niepełnosprawnościami;
 - 4) podnoszenia świadomości społeczeństwa, w tym na poziomie rodziny, w sprawach dotyczących osób z niepełnosprawnościami, a także działania na rzecz wzmocnienia poszanowania praw i wolności osób z niepełnosprawnościami;
 - 5) zwalczania stereotypów, uprzedzeń i szkodliwych praktyk wobec osób z niepełnosprawnościami, w tym związanych z płcią i wiekiem, we wszystkich dziedzinach życia;
 - 6) promowania wiedzy o zdolnościach oraz wkładzie osób z niepełnosprawnościami;
 - 7) opracowywania oraz opiniowania projektów aktów normatywnych dotyczących

osób z niepełnosprawnościami, w tym dotyczących ich zatrudnienia, rehabilitacji oraz warunków życia;

8) opracowywania projektów programów rządowych dotyczących rozwiązywania problemów osób z niepełnosprawnościami;

9) inicjowania działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności i barier utrudniających osobom z niepełnosprawnościami funkcjonowanie w społeczeństwie;

10) koordynowania i organizowania współpracy organów administracji publicznej, organizacji pozarządowych i instytucji w zakresie realizacji praw osób z niepełnosprawnościami;

11) współpracy międzynarodowej dotyczącej realizacji i ochrony praw osób z niepełnosprawnościami.

2. Przewodniczący Komitetu - Pełnomocnik Rządu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami sprawuje nadzór nad Prezesem Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami oraz Centrami Niezależnego Życia, o których mowa w art. 80 ustawy z dnia ...2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami (Dz. U. poz. ...).”;

3) w art. 31 w ust. 1 pkt 6 otrzymuje:

„6) świadczeń socjalnych;”.

Art. 196.

W ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1526 oraz z 2023 r. poz. 572) w art. 4 w ust. 1 w pkt 5 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 197.

W ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. 2023 r. poz. 102) w art. 13 w ust. 2 w pkt 1 skreśla się wyraz „ułomności”.

Art. 198.

W ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o pracownikach sądów i prokuratury (Dz.U. z 2018 r. poz. 577) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 12 uchyla się ust. 3;
- 2) w art. 12b:
 - a) w ust. 1 uchyla się pkt 1,
 - b) w ust. 6 skreśla się wyrazy „oddalenia lub odrzucenia wniosku o ubezwłasnowolnienie albo umorzenia postępowania o ubezwłasnowolnienie”.

Art. 199.

W ustawie z dnia 21 stycznia 1999 r. o sejmowej komisji śledczej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1024) w art. 11 w ust. 2 wyraz „kalectwa” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”.

Art. 200.

W ustawie z dnia 10 września 1999 r. - Kodeks karny skarbowy (Dz. U. z 2023 r. poz. 654) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 11 w § 1 wyrazy „choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego lub innego zakłócenia czynności psychicznych” zastępuje się wyrazami „zaburzeń psychicznych, niepełnosprawności intelektualnej lub niepełnosprawności neurorozwojowej”;
- 2) w art. 43a wyrazy „choroby psychicznej lub innej ciężkiej choroby” zastępuje się wyrazami „zaburzeń psychicznych, niepełnosprawności intelektualnej, zaburzeń neurorozwojowych lub ciężkiej choroby”.

Art. 201.

W ustawie z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (Dz. U. z 2021 r. poz. 672 oraz z 2023 r. poz. 1672) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 11c w pkt 2 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;
- 2) w art. 11i w pkt 5 wyrazy „osobom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „osobom z niepełnosprawnościami”.

Art. 202.

W ustawie z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2023 r. poz. 292) w art. 3 w ust. 4 wyrazy „dzieci niepełnosprawne” zastępuje się wyrazami „dzieci z niepełnosprawnościami”.

Art. 203.

W ustawie z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 170, 1463 i 1723) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2 w pkt 1 w lit. b wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;
- 2) w art. 8 pkt 6 otrzymuje brzmienie:
„6) osoby nabywające na potrzeby własne sprzęt rehabilitacyjny, wózki osób z niepełnosprawnościami, motorowery, motocykle lub samochody osobowe, zaliczone, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, do grupy osób o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności bez względu na rodzaj schorzenia, oraz osoby o lekkim stopniu niepełnosprawności w związku z niepełnosprawnościami narządów ruchu;”.

Art. 204.

W ustawie z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji (Dz. U. z 2022 r. poz. 1105) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) art. 3c ust. 1b otrzymuje brzmienie:
„1b. Pełnomocnik wydaje decyzję w sprawie przyznania miejsca w ośrodku po przedstawieniu przez konsula wyrażonej na piśmie zgody osób, o których mowa w ust. 1 i 1a, na umieszczenie w ośrodku. W przypadku osoby małoletniej zgodę wyraża jej rodzic lub opiekun prawny.”;
- 2) w art. 10b10 b ust. 5 otrzymuje brzmienie:
„5. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, w imieniu osoby małoletniej składają jej rodzice lub opiekunowie prawni albo jedno z rodziców lub jeden z opiekunów prawnych.”;
- 3) w art. 16a ust. 7 otrzymuje brzmienie:
„7. Wniosek, o którym mowa w ust. 2, w imieniu osoby małoletniej składają jej rodzice lub opiekunowie prawni albo jedno z rodziców lub jeden z opiekunów prawnych.”;
- 4) w art. 20e w ust. 3 w pkt 4 i w ust. 6 pkt 2 oraz art. 20h w ust. 3 w pkt 6 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 205.

W ustawie z dnia 29 listopada 2000 r. - Prawo atomowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 1173) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art 3 w pkt 6d, w art. 33a w pkt 4, w art. 33c w ust. 1, w art. 33e w ust. 8 i w ust. 10, w art. 33h w ust. 2 w pkt 4 oraz w art. 33zd w ust. 1 w pkt 2 po wyrazie „opiekunów” dodaje się wyrazy „i osób udzielających wsparcia”;
- 2) w art. 12c w ust. 3 w pkt 3 wyrazy „istotnych zaburzeń funkcjonowania psychologicznego” zastępuje się wyrazami „przeciwwskazań psychologicznych”;
- 3) w art. 12d w ust. 9 dwukrotnie występujące wyrazy „istotnych zaburzeń funkcjonowania psychologicznego” zastępuje się wyrazami „przeciwwskazań psychologicznych”;
- 4) w art. 33e w ust. 1 po wyrazie „opiekunowie” dodaje się wyrazy „i osoby udzielające wsparcia”;
- 5) w art. 33i w ust. 4 po wyrazie „opiekunowi” dodaje się wyrazy „i osobie udzielającej wsparcia”.

Art. 206.

W ustawie z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 438, 1463 i 1681) w art. 121 w ust. 1 wyraz „inwalidów” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 207.

W ustawie z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej (Dz.U. z 2022 r. poz. 1097 i 2642 oraz z 2023 r. poz. 1588 i 2029) w art. 20 w ust. 1 po pkt 4 dodaje się pkt 4a w brzmieniu: „4a) wskazanie, czy statek jest dostosowany dla osób z niepełnosprawnościami;”.

Art. 208.

W ustawie z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów (Dz. U. z 2019 r. poz. 1026) w art. 11 uchyla się pkt 3.

Art. 209.

W ustawie z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 725) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 11 po ust. 12 dodaje się ust. 13 w brzmieniu:
„13. Do wypowiedzenia umów najmu mieszkania wspomaganego przepisy ust. 2 pkt 4,

ust. 3 pkt 2, ust. 4 i ust. 5 stosuje się, pod warunkiem, że lokatorowi zapewnione zostanie inne mieszkanie wspomagane.”;

2) w art. 14:

a) w ust. 42 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) małoletniego, osoby z niepełnosprawnością w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, 173, 240, 852, 1234 i 1429) oraz osoby sprawującej nad nim opiekę i wspólnie z nim zamieszkałej,”

b) w ust. 4 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) małoletniego, osoby posiadającej orzeczenie potwierdzające niepełnosprawność, wydane na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, 173, 240, 852, 1234 i 1429) lub ubezwłasnowolnionego oraz osoby sprawującej nad nim opiekę lub udzielającej wsparcia i wspólnie z nim zamieszkałej,”;

3) w art. 21 w ust. 3 w pkt 6a wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 210.

W ustawie z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1335) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 5 ust. 3 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„3. Normatywną powierzchnię powiększa się o 15m², jeżeli w lokalu mieszkalnym zamieszkuje osoba z niepełnosprawnością poruszająca się na wózku lub osoba z niepełnosprawnością, której niepełnosprawność wymaga zamieszkiwania w oddzielnym pokoju.”;

2) w art. 7 w ust. 1c pkt 6 otrzymuje brzmienie:

„6) informację o liczbie osób z niepełnosprawnościami, w tym o liczbie osób poruszających się na wózkach oraz o liczbie innych osób z niepełnosprawnościami, których niepełnosprawność wymaga zamieszkiwania w oddzielnym pokoju;”.

Art. 211.

W ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych (Dz. U. z 2021 r. poz. 386) w art. 8 w ust. 1 pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) dla dobra osób z niepełnosprawnościami będących beneficjentami w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 18 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, odpowiednio na zasadach określonych w rozdziale 3 w oddziale 3a tej ustawy.”.

Art. 212.

W ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 217, 614, 1030, 1429, 1606 i 1615) w art. 129:

1) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Sąd dyscyplinarny może zawiesić w czynnościach służbowych sędziego, przeciwko któremu wszczęto postępowanie dyscyplinarne, a także jeżeli wydaje uchwałę zezwalającą na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej.”;

2) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Sąd dyscyplinarny, zawieszając sędziego w czynnościach służbowych, obniża w granicach od 25% do 50% wysokość jego wynagrodzenia na czas trwania tego zawieszenia.”.

Art. 213.

W ustawie z dnia 6 września 2001 r. - Prawo farmaceutyczne (Dz. U. z 2022 r. poz. 2301 oraz z 2023 r. poz. 605 i 650) w art. 37i w ust. 1 uchyla się pkt 1.

Art. 214.

W ustawie z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 2201, z późn. zm.⁸) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1 w ust. 2 w pkt 3 i w tytule rozdziału 8a wyrazy „osobom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „osobom z niepełnosprawnościami”;

2) w art. 4 pkt 23 otrzymuje brzmienie:

„23) osoba z niepełnosprawnością i osoba o ograniczonej sprawności ruchowej – osobę z niepełnosprawnością w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia ... 2023 r. o wyrównywaniu

⁸ zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2023 r. poz. 760, 919, 1123, 1195, 1523 i 1720

szans osób z niepełnosprawnościami (Dz.U. ...) lub osobę, której sprawność ruchowa podczas korzystania ze środków transportu jest ograniczona z jakiegokolwiek przyczyny, w tym wieku, i której sytuacja wymaga należytej uwagi i dostosowania usług udostępnianych pasażerom do jej szczególnych potrzeb;”;

3) art. 47b-art. 47h otrzymują brzmienie:

„Art. 47b. 1. Dworzec który jest zlokalizowany w mieście powyżej 50 000 mieszkańców oraz z którego rocznie odjeżdża powyżej 500 000 pasażerów dostosowuje się do udzielania pomocy osobom z niepełnosprawnościami i osobom o ograniczonej sprawności ruchowej w zakresie określonym w załączniku I lit. a do rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 181/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. dotyczącego praw pasażerów w transporcie autobusowym i autokarowym i zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 (Dz. Urz. UE L 55 z 28.02.2011, zwanego dalej „rozporządzeniem nr 181/2011”.

2. Właściciel dworca corocznie do dnia 31 marca przeprowadza analizę dotyczącą spełniania przez dworzec kryteriów określonych w ust. 1. Wyniki analizy przekazuje się niezwłocznie wojewodzie.

3. Właściciel dworca, w terminie roku następującym po roku, w którym dworzec, spełnił kryteria określone w ust. 1, jest obowiązana dostosować dworzec do udzielania pomocy osobom z niepełnosprawnościami i osobom o ograniczonej sprawności ruchowej w zakresie określonym w załączniku I lit. a do rozporządzenia nr 181/2011, zwanej dalej „udzielaniem pomocy”.

4. Właściciel dworca, po dostosowaniu dworca do udzielania pomocy jest obowiązany niezwłocznie wystąpić do ministra właściwego do spraw transportu, za pośrednictwem wojewody, z wnioskiem o wyznaczenie tego dworca jako dworca, w którym jest udzielana pomoc.

5. Do wniosku, o którym mowa w ust. 4, dołącza się dokumenty potwierdzające dostosowanie dworca do udzielania pomocy.

Art. 47c. 1. Właściciel dworca, który nie spełnia kryteriów określonych w art. 47b ust. 1, w przypadku dostosowania tego dworca do udzielania pomocy może wystąpić do ministra właściwego do spraw transportu, za pośrednictwem wojewody, z wnioskiem o wyznaczenie tego dworca jako dworca, w którym jest udzielana pomoc. Przepis art. 47b ust. 5 stosuje się.

2. Na wniosek właściciela dworca złożony do ministra właściwego do spraw transportu, za pośrednictwem wojewody, dworzec wyznaczony zgodnie z ust. 1 do udzielania pomocy może zostać pozbawiony statusu dworca wyznaczonego do jej udzielania.

Art. 47d. 1. Minister właściwy do spraw transportu może zawrzeć z podmiotem zarządzającym dworcem spełniającym kryteria określone w art. 47b ust. 1 porozumienie, na podstawie którego podmiot zarządzający dworcem dostosuje ten dworzec do udzielania pomocy w terminie określonym w tym porozumieniu.

2. Po dostosowaniu dworca, o którym mowa w ust. 1, do udzielania pomocy minister właściwy do spraw transportu wyznacza ten dworzec jako dworzec, w którym jest udzielana pomoc, poprzez jego zamieszczenie w wykazie, o którym mowa w art. 47g.

Art. 47e. W przypadku gdy dworzec wyznaczony do udzielania pomocy przestał spełniać kryteria określone w art. 47b ust. 1, utrzymuje on status dworca wyznaczonego do jej udzielania, o ile jego właściciel nie wystąpi do ministra właściwego do spraw transportu, za pośrednictwem wojewody, z wnioskiem o pozbawienie tego dworca statusu dworca wyznaczonego do udzielania pomocy. Do wniosku dołącza się dokumenty potwierdzające, że dworzec przestał spełniać kryteria określone w art. 47b ust. 1.

Art. 47f. 1. Wojewoda i minister właściwy do spraw transportu są uprawnieni do kontroli dostosowania dworców do udzielania pomocy.

2. Wojewoda jest uprawniony do kontroli realizacji obowiązku, o którym mowa w art. 47b ust. 2, uwzględniając zakres, sposób i terminowość jego wykonania.

3. W ramach kontroli, o których mowa w ust. 1 i 2, osoba upoważniona do ich przeprowadzania ma prawo żądania od kontrolowanego pisemnych lub ustnych wyjaśnień, okazania dokumentów i innych nośników informacji oraz udostępniania danych mających związek z przedmiotem kontroli.

Art. 47g. Minister właściwy do spraw transportu prowadzi i aktualizuje „Wykaz dworców wyznaczonych do udzielania pomocy osobom z niepełnosprawnościami i osobom o ograniczonej sprawności ruchowej.”.

Art. 47h. 1. Minister właściwy do spraw transportu po otrzymaniu wniosku, o którym mowa w art. 47b ust. 4 albo art. 47c ust. 1:

1) wyznacza dworzec do udzielania pomocy poprzez jego zamieszczenie w „Wykazie dworców wyznaczonych do udzielania pomocy osobom z niepełnosprawnościami i osobom o ograniczonej sprawności ruchowej” albo

2) odmawia, w drodze decyzji administracyjnej, wyznaczenia dworca do udzielania pomocy i wyznacza dodatkowy termin na jego dostosowanie do jej udzielania, w przypadku gdy dworzec nie został dostosowany w zakresie określonym w załączniku I lit. a do rozporządzenia nr 181/2011.

2. Minister właściwy do spraw transportu po otrzymaniu wniosku, o którym mowa w:

1) art. 47c ust. 2, pozbawia dworzec statusu dworca wyznaczonego do udzielania pomocy poprzez jego usunięcie z wykazu, o którym mowa w ust. 1 pkt 1;

2) art. 47e:

a) pozbawia dworzec statusu dworca wyznaczonego do udzielania pomocy poprzez jego usunięcie z wykazu, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, albo

b) odmawia, w drodze decyzji administracyjnej, pozbawienia dworca statusu dworca wyznaczonego do udzielania pomocy, w przypadku gdy ustali, że dworzec nadal spełnia kryteria określone w art. 47b ust. 1.

3. Minister właściwy do spraw transportu zamieszcza w Biuletynie Informacji Publicznej na swojej stronie podmiotowej i na bieżąco aktualizuje „Wykaz dworców wyznaczonych do udzielania pomocy osobom z niepełnosprawnościami i osobom o ograniczonej sprawności ruchowej”.

4. Minister właściwy do spraw transportu przekazuje Komisji Europejskiej zgodnie z art. 12 rozporządzenia nr 181/2011 „Wykaz dworców wyznaczonych do udzielania pomocy osobom z niepełnosprawnościami i osobom o ograniczonej sprawności ruchowej” i jego aktualizacje.”.

Art. 215.

W ustawie z dnia 18 września 2001 r. - Kodeks morski (Dz. U. z 2023 r. poz. 1309) w art. 83 w § 1 wyraz „kalectwa” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”.

Art. 216.

W ustawie z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1897) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 21 w ust. 3 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;

2) w art. 22 w ust. 2 pkt 2 i 3 otrzymują brzmienie:

„2) osoby chore, z niepełnosprawnościami, kobiety w ciąży i kobiety karmiące – w zakresie świadczeń wymienionych w ust. 1 pkt 1-3, 6, 8 i 10,

3) osoby sprawujące opiekę nad dziećmi do lat 8, wobec osób chorych lub udzielające wsparcia osobom z niepełnosprawnościami - w zakresie świadczeń wymienionych w ust. 1 pkt 1-3, 6 i 10.”.

Art. 217.

W ustawie z dnia 3 lipca 2002 r. - Prawo lotnicze (Dz. U. z 2023 r. poz. 2110) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 26b w ust. 2 w pkt 4 wyrazy „osoby niepełnosprawne” zastępuje się wyrazami „osoby z niepełnosprawnościami posiadające orzeczenia potwierdzające niepełnosprawność”;
- 2) w art. 67 w ust. 3 we wprowadzeniu do wyliczenia i w ust. 6 oraz w art. 75 w ust. 3 wyrazy „pasażerów niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „pasażerów z niepełnosprawnościami”.

Art. 218.

W ustawie z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2023 r. poz. 1634, 1705 i 1860) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 6 dotychczasową treść oznacza się jako § 1 i dodaje się § 2 i 3 w brzmieniu:
„§ 2. Pouczenia dla stron postępowania z niepełnosprawnościami powinny być dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z danej niepełnosprawności, w szczególności do złożonych potrzeb w komunikowaniu się tych osób. W razie potrzeby sąd korzysta z usług tłumacza PJM/SJM, tłumacza-przewodnika SKOBN lub osoby posiadającej kwalifikacje w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej AAC.
§ 3. Wszelkie pouczenia w formie pisemnej, o których mowa w ustawie, powinny być dostosowane do szczególnych potrzeb osób z różnymi niepełnosprawnościami, w tym o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, w szczególności powinny zostać przygotowane w tekście łatwym do czytania i zrozumienia (ETR).”;
- 2) po art. 33 dodaje się art. 33a w brzmieniu:
„Art. 33a. § 1. Stronie będącej osobą z niepełnosprawnością, która ma asystenta prawnego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia ...2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami, zapewnia się możliwość udziału tego asystenta w czynnościach, w których bierze udział strona.
§ 2. Przepis § 1 stosuje się również do uczestnika postępowania na prawach strony.”;
- 3) art. 38 otrzymuje brzmienie:
„Art. 38. Za stronę, która z jakiegokolwiek przyczyny nie może się podpisać, podpisuje

pełnomocnictwo osoba przez nią upoważniona, z wymienieniem przyczyny, dla której strona sama się nie podpisała.”;

4) w art. 46 po § 2d dodaje się § 2e w brzmieniu:

„§ 2e. W piśmie można wskazać złożone potrzeby w komunikowaniu się, w tym potrzebę korzystania z pouczeń, o których mowa w art. 5 § 2 i 3.”;

5) w art. 94:

a) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Przewodniczący może zarządzić przeprowadzenie posiedzenia jawnego przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających jego przeprowadzenie na odległość (posiedzenie zdalne).”,

b) po § 2 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Posiedzenie zdalne przeprowadza się przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających przeprowadzenie ich na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku, z tym że osoby w nim uczestniczące, w tym członkowie składu orzekającego, nie muszą przebywać w budynku sądu.”;

6) w art. 106 po § 2 dodaje się § 2a w brzmieniu:

„§ 2a. W przypadku osoby z niepełnosprawnością, w szczególności o złożonych potrzebach w komunikowaniu się, będącej stroną, sąd może zdecydować o udziale tłumacza PJM/SJM, tłumacza-przewodnika SKOGR, osoby posiadającej kwalifikacje w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej AAC lub z wykorzystaniem sprzętu wspierającego komunikację celem wsparcia tej osoby w wykonaniu uprawnień przewidzianych w § 2.”.

Art. 219.

W ustawie z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. z 2020 r. poz. 2207 oraz z 2023 r. poz. 1667) w art. 8d w ust. 1 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) umów dotyczących usług opieki domowej wobec osoby przewlekle chorej lub wsparcia osoby z niepełnosprawnością lub w podeszłym wieku, gdy w związku z ich wykonywaniem osoba świadcząca usługi zamieszkuje wspólnie z osobą uzyskującą wsparcie w jego mieszkaniu lub domu, a ze względu na charakter sprawowanej opieki lub udzielanego wsparcia usługi są świadczone jednej osobie lub wspólnie zamieszkującej rodzinie nieprzerwanie przez okres dłuższy niż jedna doba, z wyjątkiem przypadku świadczenia usług

we wszelkich placówkach świadczących całodobowe usługi dla osób przewlekle chorych, z niepełnosprawnością lub w podeszłym wieku.”.

Art. 220.

W ustawie z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2189) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 3 w ust. 5 wyrazy „trwała choroba psychiczna” zastępuje się wyrazami „trwałe zaburzenie psychiczne”;
- 2) w art. 11 w ust. 2 i 3 wyraz „upośledzenie” zastępuje się wyrazem „ograniczenie”.

Art. 221.

W ustawie z dnia 5 grudnia 2002 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów mieszkaniowych o stałej stopie procentowej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1352) w art. 5 w ust. 3 w pkt 1b otrzymuje brzmienie:

“1b) finansowe wsparcie udzielone na podstawie ustawy z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu niektórych przedsięwzięć mieszkaniowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 788);”.

Art. 222.

W ustawie z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe (Dz. U. z 2022 r. poz. 1520 oraz z 2023 r. poz. 825) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 125 ust. 3 otrzymuje brzmienie:
„3. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio, gdy rozdzielnosc majątkowa powstała z mocy prawa w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w wyniku rozvodu albo separacji, chyba że pozew lub wniosek w sprawie został złożony co najmniej dwa lata przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Rozwiedziony małżonek upadłego albo małżonek upadłego może w drodze powództwa lub zarzutu żądać uznania rozdzielnosci majątkowej za skuteczną w stosunku do masy upadłości, jeżeli w chwili powstania rozdzielnosci majątkowej nie wiedział o istnieniu podstawy do ogłoszenia upadłości, a powstanie rozdzielnosci majątkowej nie doprowadziło do pokrzywdzenia wierzycieli. Powództwo wnosi się do sądu

upadłościowego. Sąd może zabezpieczyć powództwo przez ustanowienie zakazu zbywania lub obciążania mienia, które stanowiło majątek wspólny małżonków.”;

- 2) w art. 146 w ust. 3, w art. 216aa w ust. 1, w art. 230 w ust. 2, w art. 342 w ust. 1 w pkt 1, w art. 346 w ust. 1, w art. 370f w ust. 2, w art. 440 w ust. 2 w pkt 1 oraz w art. 49121 w ust. 2 wyraz „kalectwa” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”.

Art. 223.

W ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 851 oraz z 2023 r. poz. 497 i 1628) w art. 3 w ust. 2 uchyla się pkt 3.

Art. 224.

W ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 4 w ust. 1 w pkt 7 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;
- 2) w art. 33a w ust. 2 w pkt 3 w lit. a wyrazy „opiekę osobom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „opiekę lub wsparcie osobom z niepełnosprawnościami”.

Art. 225.

W ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 176) w art. 1 w ust. 2:

- 1) w pkt 4 po wyrazach „zaburzeniami psychicznymi” dodaje się wyrazy „z niepełnosprawnością intelektualną oraz niepełnosprawnością neurorozwojową”;
- 2) pkt 8 otrzymuje brzmienie:
„8) osób z niepełnosprawnościami posiadających orzeczenia potwierdzające niepełnosprawność wydane na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, 173, 240, 852, 1234 i 1429);”.

Art. 226.

W ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1504) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 28 w ust. 2, w art. 40a, w art. 68 w ust. 1 w pkt 2 oraz w art. 89cb wyrazy „osobą niepełnosprawną” zastępuje się wyrazami „osobą z niepełnosprawnością”;
- 2) w art. 30 w ust. 1 w pkt 8 wyrazy „osobom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „osobom z niepełnosprawnościami”;
- 3) w art. 68:
 - a) w ust. 1 pkt 8 otrzymuje brzmienie:
„8) osobą z zaburzeniami psychicznymi,”
 - b) w ust. 2 w pkt 1 lit. a otrzymuje brzmienie:
„a) przystosowanym do potrzeb osób z niepełnosprawnościami,”
- 4) w art. 88a w ust. 3 pkt 3 otrzymuje brzmienie:
„3) są małoletnimi bez opieki lub osobami z niepełnosprawnościami.”;
- 5) w art. 89ib ust. 2 otrzymuje brzmienie:
„2. Dokument podróży przewidziany w Konwencji Genewskiej dla małoletniego może odebrać jeden z rodziców lub opiekunów. Małoletni, który ukończył 13 lat, odbiera ten dokument osobiście, w obecności przynajmniej jednego z rodziców lub opiekunów.”.

Art. 227.

W ustawie z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 2267 oraz z 2023 r. poz. 1586 i 2005) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 28 w ust. 6 w pkt 7 wyrazy „słuchaczami niepełnosprawnymi” zastępuje się wyrazami „słuchaczami z niepełnosprawnościami”;
- 2) w art. 42 w ust. 2 w pkt 5a oraz w ust. 8 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 228.

W ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 390, 658 i 1429) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 3:
 - a) w pkt 9 wyrazy „niepełnosprawnym dziecku” zastępuje się wyrazami „dziecku z niepełnosprawnością”,
 - b) w pkt 15 wyrazy „pełnoletniej osobie niepełnosprawnej” zastępuje się wyrazami „pełnoletniej osobie z niepełnosprawnością”;

- 2) w art. 8 w pkt 5 wyrazy „dziecka niepełnosprawnego” zastępuje się wyrazami „dziecka z niepełnosprawnością”;
- 3) w art. 16 otrzymuje brzmienie:

„Art. 16. 1. Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niepełnosprawnością dziecka.

2. Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje:

 - 1) dziecku z niepełnosprawnością;
 - 2) osobie z niepełnosprawnością w wieku od 16. do 18. roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

3. Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje w wysokości 144,00 zł miesięcznie.

4. Zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje osobie umieszczonej w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie.

5. Osobom, o których mowa w ust. 2, zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje, jeżeli członkom rodziny przysługują za granicą świadczenia na pokrycie wydatków związanych z pielęgnacją tych osób, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.”
- 4) w art. 23:
 - a) w ust. 1 dwukrotnie występujące wyrazy „osoby niepełnosprawnej” zastępuje się wyrazami „osoby z niepełnosprawnością”,
 - b) w ust. 4aa i w ust. 4b wyrazy „opieki, o której” zastępuje się wyrazami „opieki albo wsparcia, o których”,
 - c) w ust. 12 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;
- 5) w art. 27 w ust. 4 po wyrazie „opiekę” dodaje się wyrazy „albo udzielającej wsparcia tej osobie albo tym osobom”.

Art. 229.

W ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2022 r. poz. 2629) w art. 18 w ust. 2 pkt 3 otrzymuje brzmienie:
„3) osób z niepełnosprawnościami.”.

Art. 230.

W ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2023 r. poz. 1570, 1598, 1852 i 2105) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 41 w ust. 12a wyraz „niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;
- 2) w art. 43 w ust. 1:
 - a) w pkt 22 w lit. d wyrazy „całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „opiekę lub wsparcie osobom z niepełnosprawnościami”,
 - b) pkt 23 otrzymuje brzmienie:

„23) usługi wsparcia osób z niepełnosprawnościami oraz opieki nad osobami przewlekle chorymi lub osobami w podeszłym wieku, świadczone w miejscu ich zamieszkania przez podmioty inne niż wymienione w pkt 22, oraz dostawę towarów ściśle z tymi usługami związaną”;
- 3) w art. 62 w ust. 1 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 231.

W ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 901, 1693 i 1938) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 17 w ust. 1 w pkt 11, w art. 18 w ust. 1 w pkt 3, w art. 50 w ust. 6 i 7 po wyrazach „zaburzeniami psychicznymi” dodaje się wyrazy „, , niepełnosprawnością intelektualną lub niepełnosprawnością neurorozwojową”;
- 2) w art. 19:
 - a) w pkt 1 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”,
 - b) w pkt 6 i 7 wyrazy „niepełnosprawnych intelektualnie” zastępuje się wyrazami „z niepełnosprawnością intelektualną lub niepełnosprawnością neurorozwojową”;
- 3) w art. 21 w pkt 1 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;
- 4) w art. 22 w pkt 3, 4 i 10 wyrazy „całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „całodobowe wsparcie osobom z niepełnosprawnościami”,
- 5) w art. 46 w ust. 4 wyrazy „opieki nad osobą niepełnosprawną” zastępuje się wyrazami „wsparcia osoby z niepełnosprawnością”;

- 6) w art. 48a w ust. 2h w pkt 2 w lit. b wyrazy „osobom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „osobom z niepełnosprawnościami”;
- 7) w art. 51 po ust. 5 dodaje się ust. 6 w brzmieniu:
„6. Funkcję ośrodków wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami pełni Centrum Niezależnego Życia, o których mowa w przepisach ustawy z dnia ...2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami.”;
- 8) art. 51a-51c uchyla się;
- 9) art. 53a otrzymuje brzmienie:
„Art. 53a. 1. Wynagrodzenie asystenta prawnego ustanowionego przez sąd i pełnomocnika wspierającego w stosunku miesięcznym nie może być niższe niż 10% i nie może być wyższe niż 50% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, bez wypłat nagród z zysku, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za okres poprzedzający dzień przyznania wynagrodzenia.
2. Udzielenie świadczeń w postaci wynagrodzenia asystenta prawnego i pełnomocnika wspierającego nie wymaga przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego oraz wydania decyzji administracyjnej.”;
- 10) w art. 55:
a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:
„2. Organizacja domu pomocy społecznej, zakres i poziom usług świadczonych przez dom uwzględnia w szczególności wolność, intymność, godność, poczucie bezpieczeństwa i możliwości prowadzenia niezależnego życia przez mieszkańców domu.”,
b) w ust. 2e w zdaniu pierwszym skreśla się wyrazy „, a gdy jest on osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie, również jego przedstawicielowi ustawowemu”,
c) w ust. 2g skreśla się wyrazy „, w tym również mieszkaniec ubezwłasnowolniony,”;
d) po ust. 2i dodaje się ust. 2j i 2k w brzmieniu:
„2j. Domy pomocy społecznej rozmieszcza się równomiernie na terenie powiatu. Nie można prowadzić dwóch lub więcej domów pomocy społecznej w jednym budynku lub w budynkach sąsiadujących.
„2k. Dyrektor lub kierownik domu pomocy społecznej prowadzi rejestr pisemnych ograniczeń, o których mowa w ust. 2b.”;
- 11) w art. 56 pkt 3-6 otrzymują brzmienie:
„3) osób z niepełnosprawnością psychospołeczną;
4) dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną lub niepełnosprawnością

- neurorozwojową;
- 5) dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną lub niepełnosprawnością neurorozwojową;
- 6) osób z niepełnosprawnością fizyczną;”;
- 12) w art. 56a w ust. 1 pkt 2-4 otrzymują brzmienie:
- „2) osób przewlekłe somatycznie chorych oraz osób z niepełnosprawnością fizyczną;
- 3) osób w podeszłym wieku oraz osób z niepełnosprawnością fizyczną;
- 4) osób dorosłych oraz dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną lub niepełnosprawnością neurorozwojową.”;
- 13) w art. 57:
- a) w ust. 3b pkt 3 otrzymuje brzmienie:
- „3) regulamin organizacyjny domu pomocy społecznej lub jego projekt wraz z uzasadnieniem wskazującym, że ograniczenia w nim zawarte nie stanowią naruszenia praw lub wolności mieszkańca domu pomocy społecznej;”;
- b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:
- „4. Zezwolenie wydaje się po przeprowadzeniu wizytacji obiektu, w którym usytuowany jest dom pomocy społecznej, oraz po zbadaniu zgodności z prawem regulaminu domu pomocy społecznej lub jego projektu.”;
- c) po ust. 4 dodaje się ust. 4a-4f w brzmieniu:
- „4a. Rzecznik Praw Obywatelskich, Rzecznik Praw Mieszkańca Domu Pomocy Społecznej oraz organizacja pozarządowa, do której celów statutowych należy działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami, mogą wystąpić do sądu o zbadanie zgodności z prawem regulaminu domu pomocy społecznej.
- 4b. W sprawach określonych w ust. 4 sąd orzeka niezwłocznie po przeprowadzeniu rozprawy. Rozprawa powinna się odbyć nie później niż w terminie 14 dni od dnia wpływu wniosku o zbadanie zgodności z prawem regulaminu domu pomocy społecznej.
- 4c. Sąd, orzekając o niezgodności regulaminu domu pomocy społecznej z prawem, wskazuje na zmiany, które należy dokonać w regulaminie w celu zapewnienia jego zgodności z prawem.
- 4d. W razie orzeczenia przez sąd niezgodności regulaminu domu pomocy społecznej z prawem podmiot, któremu wydano zezwolenie na prowadzenie domu pomocy społecznej od dnia uprawomocnienia się orzeczenia dokonuje zmian wskazanych przez sąd i przedstawia je wojewodzie w terminie 30 dni.

4e. Po bezskutecznym upływie terminu, o którym mowa w ust. 4d, wojewoda cofa zezwolenie na prowadzenie domu pomocy społecznej.

4f. W razie, gdy zaproponowane zmiany nie zapewniają zgodności regulaminu domu pomocy społecznej z prawem, wojewoda wyznacza dodatkowo 14-dniowy termin na wprowadzenie kolejnych zmian. Po bezskutecznym upływie terminu lub jeżeli wprowadzone zmiany nie zapewniają zgodności z prawem regulaminu domu pomocy społecznej, wojewoda cofa zezwolenie na prowadzenie domu pomocy społecznej.”;

14) po art. 57c dodaje się art. 57d-art. 57j w brzmieniu:

- „Art. 57d. 1. Jeżeli jest to niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańców lub pracowników, dom pomocy społecznej może wprowadzić szczególny nadzór nad terenem domu pomocy społecznej lub terenem wokół domu pomocy społecznej w postaci środków technicznych umożliwiających rejestrację obrazu (monitoring).
2. Monitoring nie obejmuje pomieszczeń mieszkalnych, pomieszczeń sanitarnych, szatni, stołówek oraz palarni.
3. Nagrania obrazu przetwarzają się wyłącznie do celów, dla których zostały zebrane, i przechowuje przez okres nieprzekraczający 3 miesięcy od dnia nagrania.
4. W przypadku, w którym nagrania obrazu stanowią dowód w postępowaniu prowadzonym na podstawie prawa lub dom pomocy społecznej powziął wiadomość, iż mogą one stanowić dowód w postępowaniu, termin określony w ust. 3 ulega przedłużeniu do czasu prawomocnego zakończenia postępowania.
5. Po upływie okresów, o których mowa w ust. 3 lub 4, uzyskane w wyniku monitoringu nagrania obrazu zawierające dane osobowe podlegają zniszczeniu, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.
6. Cele, zakres oraz sposób zastosowania monitoringu ustala się w regulaminie monitoringu wizyjnego domu pomocy społecznej i ogłasza się w formie w obwieszczenia w powszechnie dostępnym miejscu w domu pomocy społecznej. Dom pomocy społecznej informuje mieszkańców na piśmie o wprowadzeniu monitoringu.
7. W przypadku wprowadzenia monitoringu dom pomocy społecznej oznacza pomieszczenia i teren monitorowany w sposób widoczny i czytelny, za pomocą odpowiednich znaków lub ogłoszeń dźwiękowych, nie później niż jeden dzień przed jego uruchomieniem.
8. Przepis ust. 7 nie narusza przepisów art. 12 i art. 13 rozporządzenia Parlamentu

Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)

(Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.).

9. Przepisy ust. 1-8 nie naruszają przepisów art. 18e ust. 2-6 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego.

Art. 57e. 1. Mieszkaniec domu pomocy społecznej ma prawo do pomocy w ochronie swoich praw.

2. Prawo do pomocy w ochronie praw osoby, o której mowa w ust. 1, przysługuje również jej przedstawicielowi ustawowemu, asystentowi prawnemu, pełnomocnikowi wspierającemu lub osobie faktycznie udzielającej wsparcia.

3. Dom pomocy społecznej informuje osoby, o których mowa w ust. 1 i 2, o zakresie działania i sposobie kontaktu z Rzecznikiem Praw Mieszkańca Domu Pomocy Społecznej.

4. Osoby, o których mowa w ust. 1 i 2, mają prawo w szczególności do:

1) przekazania ustnych i pisemnych skarg dotyczących naruszenia praw osoby, o której mowa w ust. 1;

2) spotkania z Rzecznikiem Praw Mieszkańca Domu Pomocy Społecznej w warunkach zapewniających swobodę wypowiedzi nie później niż w terminie 7 dni od dnia zgłoszenia takiej potrzeby;

3) uzyskania informacji o rozstrzygnięciu zgłoszonej sprawy.

5. Prawa, o których mowa w ust. 4, przysługują również osobom przebywającym w placówkach, o których mowa w art. 67 ust. 1, a także ich przedstawicielom ustawowym, asystentom prawnym, pełnomocnikom wspierającym lub osobom faktycznie udzielającym wsparcia.

Art. 57f. 1. Ochrona praw osób, o których mowa w art. 57e ust. 1 i 5, jest zadaniem właściwego terytorialnie Rzecznika Praw Mieszkańca Domu Pomocy Społecznej, zwanego dalej „Rzecznikiem Praw Mieszkańca”.

2. Do zadań Rzecznika Praw Mieszkańca należy w szczególności:

1) pomoc w dochodzeniu praw w sprawach związanych z przyjęciem, warunkami pobytu i opuszczaniem domu pomocy społecznej;

2) wyjaśnianie lub pomoc w wyjaśnianiu ustnych i pisemnych skarg tych osób;

3) współpraca z osobami z otoczenia, przedstawicielem ustawowym, asystentem

prawnym, pełnomocnikiem wspierającym oraz osobami faktycznie udzielającymi wsparcia tym osobom;

4) inicjowanie i prowadzenie działalności edukacyjno-informacyjnej w zakresie praw mieszkańców domu pomocy społecznej.

3. W zakresie zadań, o których mowa w ust. 1 i 2, Rzecznik Praw Mieszkańca współpracuje w szczególności z:

- 1) Rzecznikiem Praw Obywatelskich;
- 2) Rzecznikiem Praw Pacjenta oraz właściwymi miejscowo Rzecznikami Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego;
- 3) wojewodą;
- 4) radami mieszkańców domów pomocy społecznej;
- 5) powiatowymi społecznymi radami do spraw osób z niepełnosprawnościami.

4. Rzecznik Praw Mieszkańca, w celu realizacji zadań, o których mowa w ust. 1 i 2, ma prawo:

- 1) wstępu do wszystkich pomieszczeń domu pomocy społecznej;
- 2) występowania z wnioskiem do personelu domu pomocy społecznej o podjęcie działań zmierzających do usunięcia przyczyny skargi lub zaistniałych naruszeń;
- 3) dostępu do dokumentacji zbiorczej oraz dokumentacji indywidualnej mieszkańca domu pomocy społecznej;
- 4) porozumiewania się z osobami, o których mowa w art. 57e ust. 1 i 2, bez udziału innych osób.

5. Rzecznik Praw Mieszkańca może działać z własnej inicjatywy lub na wniosek podmiotu uprawnionego, o którym mowa w art. 57e ust. 1, 2 i 5. Rzecznik Praw Mieszkańca podejmuje działania również w wyniku skarg anonimowych.

6. Rzecznik Praw Mieszkańca odpowiada również na skargi osób przebywających w placówkach zapewniających całodobowe wsparcie osobom z niepełnosprawnościami, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku bez wymaganego zezwolenia wojewody.

7. Po analizie skargi, o której mowa w ust. 6, Rzecznik Praw Mieszkańca zawiadamia wojewodę o podejrzeniu prowadzeniu placówki zapewniającej całodobowe wsparcie osobom z niepełnosprawnościami, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku bez wymaganego zezwolenia wojewody oraz o dostrzeżonych naruszeniach praw osób w niej przebywających.

Art. 57g. 1. Podmiot, któremu wydano zezwolenie na prowadzenie domu pomocy

społecznej oraz podmiot, któremu wydano zezwolenie na prowadzenie placówki zapewniające całodobowe wsparcie osobom z niepełnosprawnościami, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku zapewnia Rzecznikowi Praw Mieszkańca warunki do wykonywania jego zadań, w szczególności:

- 1) umożliwia przyjmowanie skarg, o których mowa w art. 57f ust. 2 pkt 1, przez Rzecznika Praw Mieszkańca;
- 2) udostępnia pomieszczenia przeznaczone do odbywania spotkań z osobami, o których mowa w art. 57e ust. 1 i 2.

2. Podmiot, o którym mowa w ust. 1, zapewnia dostęp do danych kontaktowych lokalnego Rzecznika Praw Mieszkańca.

3. Podmiot, o którym mowa w ust. 1, na żądanie mieszkańca, zapewnia możliwość skontaktowania się z lokalnym Rzecznikiem Praw Mieszkańca.

Art. 57h. 1. Rzecznikiem Praw Mieszkańca może być osoba, z zastrzeżeniem ust. 2, która:

- 1) posiada wykształcenie wyższe;
- 2) posiada wiedzę i doświadczenie dające rękojmię prawidłowego sprawowania funkcji Rzecznika Praw Mieszkańca, w szczególności wykazuje się przynajmniej 3-letnim doświadczeniem w działaniach na rzecz praw mieszkańców domów pomocy społecznej lub osób z niepełnosprawnościami;
- 3) jest obywatelem polskim;
- 4) korzysta z pełni praw publicznych;
- 5) nie była karana za przestępstwo popełnione z winy umyślnej;
- 6) cieszy się nieposzlakowaną opinią.

2. Rzecznikiem Praw Mieszkańca nie może być:

- 1) pracownik Domu Pomocy Społecznej;
- 2) podmiot, któremu wydano zezwolenie na prowadzenie domu pomocy społecznej;
- 3) osoba powiązana kapitałowo lub osobowo z podmiotem, któremu wydano zezwolenie na prowadzenie domu pomocy społecznej;
- 4) osoba prowadząca działalność, która kolidowałaby z wykonywaniem funkcji Rzecznika Praw Mieszkańca.

Art. 57i. 1. Starosta powołuje w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru co najmniej jednego Rzecznika Praw Mieszkańca na powiat na czteroletnią kadencję.

2. Rzecznik Praw Mieszkańca najpóźniej do 31 marca każdego roku składa staroście sprawozdanie z działalności za rok poprzedni. Sprawozdanie podlega badaniu i ocenie

powiatowej społecznej rady do spraw osób z niepełnosprawnościami.

3. Starosta może odwołać Rzecznika Praw Mieszkańca w razie nienależytego wywiązywania się przez niego z obowiązków, w szczególności w razie negatywnej oceny złożonego przez niego sprawozdania za rok poprzedni przez powiatową społeczną radę do spraw osób z niepełnosprawnościami.

4. Minister właściwy w sprawach zabezpieczenia społecznego może powołać Ogólnopolską Radę Rzeczników Praw Mieszkańca Domu Pomocy Społecznej, która proponuje rozwiązania systemowe dla problemów ujawniających się w pracy Rzeczników Praw Mieszkańca.

Art. 57j. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb i sposób działania Rzecznika Praw Mieszkańca Domu Pomocy Społecznej, uwzględniając terytorialny obszar działania rzeczników i zapewnienie skuteczności jego działań.”;

15) po art. 58 dodaje się art. 58a w brzmieniu:

„Art. 58a. Dom pomocy społecznej zapewnia mieszkańcom domu kontakt z psychologiem, a w przypadku mieszkańców domu przebywających w domach, o których mowa w art. 56 pkt 3, również z psychiatrą.”;

16) użyte w tytule rozdziału 3, w art. 67 w ust. 1a i 4, w art. 68a we wprowadzeniu do wyliczenia i w pkt 2, w art. 68c, w art. 69 w ust. 1, w art. 113c w pkt 1, w art. 126a, w art. 127b, w art. 130 w ust. 2 i 4-6, w art. 131a w ust. 2 i w art. 131b w ust. 1 w różnej liczbie i różnym przypadku wyrazy „placówka zapewniająca całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym” zastępuje się użytymi w odpowiedniej liczbie i odpowiednim przypadku wyrazami „placówka zapewniająca całodobowe wsparcie osobom z niepełnosprawnościami”;

17) w art. 68:

a) w ust. 1 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Wsparcie w placówce zapewniającej całodobowe wsparcie osobom z niepełnosprawnościami, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku polega na świadczeniu przez całą dobę usług:”;

b) w ust. 2d w zdaniu pierwszym skreśla się wyrazy „ , a gdy jest ona osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie, również jej przedstawicielowi ustawowemu”;

c) w ust. 2f skreśla się wyrazy „ , w tym również osoba ubezwłasnowolniona”;

18) w art. 68a:

a) w pkt 1 uchyla się lit. f,

b) pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) zapewnić wykonywanie czynności, o których mowa w art. 68 ust. 1 pkt 1, przez osoby posiadające kwalifikacje niezbędne do wykonywania zawodu lekarza, pielęgniarki, położnej, ratownika medycznego, opiekuna w domu pomocy społecznej, opiekuna osoby starszej, asystenta osoby z niepełnosprawnością, opiekunki środowiskowej, opiekuna medycznego albo osoby posiadające udokumentowane co najmniej 2-letnie doświadczenie zawodowe polegające na świadczeniu usług opiekuńczych osobom z niepełnosprawnościami, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku oraz ukończone szkolenie z zakresu udzielania pierwszej pomocy;”;

19) art. 68b otrzymuje brzmienie:

„Art. 68b. W placówce zapewniającej całodobowe wsparcie osobom z niepełnosprawnościami, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku może być zapewniane wsparcie wyłącznie osobom pełnoletnim.”;

20) art. 68c uchyla się;

21) art. 69 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, tryb postępowania w sprawach dotyczących wydawania i cofania zezwoleń na prowadzenie placówki zapewniającej całodobowe wsparcie osobom z niepełnosprawnościami, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku i wzór wniosku o zezwolenie, uwzględniając konieczność zapewnienia właściwego wsparcia osobom przebywającym w takich placówkach i zabezpieczenia wsparcia tych osób w razie cofnięcia zezwolenia na prowadzenie placówki.”;

22) w art. 88 w ust. 1 we wprowadzeniu do wyliczenia, w art. 89 w ust. 7 w pkt 2 wyrazy „niepełnosprawnych intelektualnie” zastępuje się wyrazami „z niepełnosprawnością intelektualną lub niepełnosprawnością neurorozwojową”;

23) po art. 127b dodaje się art.127c w brzmieniu:

„Art. 127c. Zespół pracowników komórki organizacyjnej do spraw nadzoru i kontroli w pomocy społecznej podejmuje działania kontrolne w wyniku zawiadomienia złożonego przez Rzecznika Praw Mieszkańca wobec podmiotu wskazanego w zawiadomieniu”.

Art. 232.

W ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r. poz. 1336, 1688 i 1890) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 12 w ust. 8 pkt 3 otrzymuje brzmienie:
„3) osób z niepełnosprawnościami;”;
- 2) w art. 104:
 - a) w ust. 5 w pkt 3 wyraz „inwalidztwo” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawność”;
 - b) ust. 17 otrzymuje brzmienie:
„17. Wielkość normatywnej powierzchni użytkowej podwyższa się o 10 m², jeżeli w lokalu mieszka osoba z niepełnosprawnością poruszająca się na wózku.”.

Art. 233.

W ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2023 r. poz. 735, 1429, 1723 i 1737) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2 w ust. 1:
 - a) w pkt 2 we wprowadzeniu do wyliczenia wyrazy „osobą niepełnosprawną” zastępuje się wyrazami „osobą z niepełnosprawnością potwierdzoną orzeczeniem wydanym na podstawie odrębnych przepisów”;
 - b) pkt 16b otrzymuje brzmienie:
„16b) osobie wspierającej osobę z niepełnosprawnością - oznacza to członków rodziny, w rozumieniu art. 3 ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem" (Dz. U. z 2020 r. poz. 1329), opiekujących się dzieckiem z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji lub osobą ze znacznym stopniem niepełnosprawności;”;
 - c) pkt 21 otrzymuje brzmienie:
„21) osobie wymagającej stałego wsparcia - oznacza to osobę wymagającą ze względu na stan zdrowia, niepełnosprawność lub wiek stałego wsparcia, połączoną więzami rodzinnymi lub powinowactwem z osobą objętą usługami lub instrumentami rynku pracy lub pozostającą z nią we wspólnym gospodarstwie domowym;”;

- d) w pkt 23a wyrazy „opiekunów osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób wspierających osoby z niepełnosprawnościami”;
- 2) w art. 4 w ust. 5b w pkt 9 w lit. c otrzymuje brzmienie:
„c) w przypadku osoby wspierającej osobę ze znacznym stopniem niepełnosprawności lub dzieckiem z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub wsparcia innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji - dane osobowe każdej osoby z niepełnosprawnością lub każdego dziecka: imię (imiona) i nazwisko, numer PESEL, a w przypadku jego braku - rodzaj, seria i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość,”;
- 3) w art. 46 w ust. 1 w pkt 1c i w ust. 3a, w art. 61e pkt 1a lit. b, art. 61i w ust. 6, w art. 61o w ust. 1a wyrazy „dzieci niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „dzieci z niepełnosprawnościami”;
- 4) w art. 49:
a) pkt 5 i 6 otrzymują brzmienie:
„5) bezrobotnym posiadającym co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia lub co najmniej jedno dziecko z orzeczeniem o niepełnosprawności do 18 roku życia,
6) bezrobotnym z niepełnosprawnością potwierdzoną orzeczeniem,”
b) po pkt 6 dodaje się pkt 6a w brzmieniu:
„6a) poszukującym pracy niepozostającym w zatrudnieniu lub niewykonującym innej pracy zarobkowej osobom z niepełnosprawnościami,”
c) pkt 7 otrzymuje brzmienie:
„7) poszukującym pracy niepozostającym w zatrudnieniu lub niewykonującym innej pracy zarobkowej opiekunom osoby z niepełnosprawnością, z wyłączeniem opiekunów osoby z niepełnosprawnością pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, lub zasiłek dla opiekuna na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów”;
- 5) w art. 51a w ust. 1 wyrazy „opiekunów osoby niepełnosprawnej” zastępuje się wyrazami „osób wspierających osobę z niepełnosprawnością”;
- 6) w art. 60a ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Starosta może na podstawie zawartej umowy przyznać pracodawcy lub przedsiębiorcy środki Funduszu Pracy, zwane dalej „grantem”, na utworzenie

- stanowiska pracy zdalnej w rozumieniu art. 6718 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy dla skierowanego bezrobotnego rodzica powracającego na rynek pracy, posiadającego co najmniej jedno dziecko w wieku do 6 lat, lub bezrobotną osobę udzielającą wsparcia osobie wymagającej wsparcia, która w okresie 3 lat przed rejestracją w urzędzie pracy jako bezrobotny zrezygnował z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej z uwagi na konieczność wychowywania dziecka lub udzielania wsparcia osobie wymagającej wsparcia.”;
- 7) w art. 60aa w ust. 1 wyrazy „skierowanego bezrobotnego opiekuna osoby niepełnosprawnej” zastępuje się wyrazami „skierowaną bezrobotną osobę udzielającą wsparcia osobie z niepełnosprawnością.”;
- 8) w art. 60b ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Starosta może, na podstawie zawartej umowy, przyznać pracodawcy świadczenie aktywizacyjne za zatrudnienie w pełnym wymiarze czasu pracy skierowanego bezrobotnego rodzica powracającego na rynek pracy po przerwie związanej z wychowywaniem dziecka lub bezrobotnej osobie udzielającej wsparcia osobie wymagającej stałego wsparcia, który w okresie 3 lat przed rejestracją w urzędzie pracy jako bezrobotny zrezygnował z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej z uwagi na konieczność wychowywania dziecka lub udzielania wsparcia osobie wymagającej stałego wsparcia.”;
- 9) w art. 61 w ust. 5 wyrazy „opieki nad osobą zależną” zastępuje się wyrazami „udzielania wsparcia osobie wymagającej stałego wsparcia”;
- 10) art. 61aa otrzymuje brzmienie:
„Art. 61aa. 1. Poszukujący pracy, o którym mowa w art. 49 pkt 6a i 7, może korzystać na zasadach takich jak bezrobotny z następujących usług rynku pracy lub instrumentów rynku pracy:
- 1) pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego;
 - 2) szkoleń;
 - 3) stażu;
 - 4) prac interwencyjnych;
 - 5) przygotowania zawodowego dorosłych;
 - 6) badań lekarskich lub psychologicznych, o których mowa w art. 2 ust. 3;
 - 7) studiów podyplomowych;
 - 8) szkoleń na podstawie trójstronnych umów szkoleniowych zawieranych pomiędzy starostą, pracodawcą i instytucją szkoleniową;

- 9) bonu na zasiedlenie;
- 10) bonu szkoleniowego;
- 11) bonu stażowego.

2. Poszukujący pracy, o którym mowa w art. 49 pkt 6a, może korzystać na zasadach takich jak bezrobotny z następujących usług rynku pracy lub instrumentów rynku pracy:

- 1) zwrotu kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 1, 2 i 4;
- 2) finansowania kosztów, o których mowa w art. 45 ust. 3.”;
- 11) w art. 61e pkt 1a w lit. a wyrazy „dziećmi niepełnosprawnymi” zastępuje się wyrazami „dziećmi z niepełnosprawnościami”;
- 12) w art. 61h w ust. 2b wyrazy „opiekunem osoby niepełnosprawnej” zastępuje się wyrazami „osobą wspierającą osobę z niepełnosprawnością”;
- 13) w art. 70 w ust. 1 we wprowadzeniu do wyliczenia wyrazy „pracowników niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „pracowników z niepełnosprawnościami”;
- 14) w art. 73a w ust. 5b wyrazy „opiekunów osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób wspierających osoby z niepełnosprawnościami”;
- 15) w art. 108 w ust. 1 w pkt 21 wyrazy „opieki nad dzieckiem i osobą zależną” zastępuje się wyrazami „opieki nad dzieckiem i udzielania wsparcia osobie wymagającej stałego wsparcia”.

Art. 234.

W ustawie z dnia 16 lipca 2004 r. - Prawo telekomunikacyjne

(Dz. U. 2022 r. poz. 1648, z późn. zm.⁹) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) użyte w art. 1 w ust. 1 w pkt 13 i w ust. 2 pkt 6, w art. 79c w ust. 1-3, w art. 81 w ust. 1, w art. 88, w art. 89 we wprowadzeniu do wyliczenia oraz w pkt 1 i 2, w art. 132 w ust. 3 w różnym przypadku wyrazy „osoby niepełnosprawne” zastępuje się użytymi w odpowiednim przypadku wyrazami „osoby z niepełnosprawnościami”;
- 2) w art. 189 w ust. 2:
 - a) w pkt 1 w lit. a wyrazy „użytkownikom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „użytkownikom z niepełnosprawnościami”,

⁹ zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2022 r. poz. 1933 i 2581 oraz z 2023 r. poz. 1703, 1394 i 2005

- b) w pkt 3 w lit. e wyrazy „użytkowników niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „użytkowników z niepełnosprawnościami”.

Art. 235.

W ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2561, z późn. zm.¹⁰) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 5 w pkt 17 wyraz „niepełnosprawny” zastępuje się wyrazami „osoba z niepełnosprawnością potwierdzoną orzeczeniem”;
- 2) w art. 15 w ust. 2 pkt 5 otrzymuje brzmienie:
„5) rehabilitacji leczniczej, w tym rehabilitacji osoby z niepełnosprawnością potwierdzoną orzeczeniem;”;
- 3) w art. 19a w ust. 4 w pkt 3 po lit. f dodaje się lit. g w brzmieniu:
„g) osoba, której stan zdrowia może prowadzić do niepełnosprawności.”;
- 4) w art. 20 po ust. 14 dodaje się ust. 15 i 16 w brzmieniu:
„15. Dla świadczeniobiorców objętych programem rehabilitacji leczniczej, których stan zdrowia może prowadzić do niepełnosprawności, świadczeniodawca prowadzi odrębną listę oczekujących na udzielenie świadczenia. Do listy tej nie stosuje się przepisów wydanych na podstawie ust. 11.
16. Świadczeniodawca umieszcza na liście określonej w ust. 15 świadczeniobiorcę, z wyjątkiem świadczeniobiorcy znajdującego się w stanie nagłym, na podstawie karty rehabilitacji leczniczej o której mowa w art. 32e ust. 1, oraz następujących kryteriów medycznych opartych na aktualnej wiedzy medycznej:
 - 1) stanu zdrowia świadczeniobiorcy;
 - 2) rokowań co do ryzyka utrwalenia dysfunkcji;
 - 3) chorób współistniejących mających wpływ na ryzyko niepełnosprawności;
 - 4) zagrożenia wystąpienia, utrwalenia lub pogłębienia niepełnosprawności.”;
- 5) w art. 27 w ust. 1 w pkt 2 wyraz „niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „z niepełnosprawnością”;
- 6) w art. 32b w ust. 4 w pkt 1 lit. f otrzymuje brzmienie:
„f) w przypadku gdy świadczeniobiorcą jest osoba małoletnia, całkowicie

¹⁰ zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz.U. z 2022 r. poz. 2674 i 2770 oraz z 2023 r. poz. 605, 650, 658, 1234, 1429, 1675 i 1692

ubezważona lub niezdolna do świadomego wyrażenia zgody - nazwisko i imię (imiona) przedstawiciela ustawowego albo opiekuna faktycznego w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, oraz adres jego miejsca zamieszkania,”;

7) po art. 32d dodaje się art. 32e i 32f w brzmieniu:

„Art. 32e. 1. Świadczeniobiorca, u którego lekarz ubezpieczenia zdrowotnego stwierdził stan zdrowia mogący prowadzić do niepełnosprawności, ma prawo do uzyskania świadczeń na podstawie programu rehabilitacji leczniczej, określonego w karcie rehabilitacji leczniczej, bez skierowania.

2. Fundusz, na wniosek świadczeniodawcy, przydziela zakresy liczb będących unikalnymi numerami identyfikującymi karty rehabilitacji leczniczej. Świadczeniodawcy przydzielają lekarzom udzielającym u nich świadczeń opieki zdrowotnej zakresy liczb będących unikalnymi numerami identyfikującymi karty rehabilitacji leczniczej.

3. Zakresy liczb będące unikalnymi numerami identyfikującymi karty rehabilitacji leczniczej mogą być wykorzystane tylko raz.

4. Minister właściwy do spraw zdrowia, po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Lekarskiej, Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych, Krajowej Rady Fizjoterapeutów i Konsultanta krajowego w dziedzinie rehabilitacji z uwzględnieniem Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF) określi, w drodze rozporządzenia, kryteria kwalifikacji do programu rehabilitacji leczniczej świadczeniobiorców, których stan zdrowia może prowadzić do niepełnosprawności oraz zakres danych prowadzonej karty rehabilitacji leczniczej w prowadzonej w systemie informacji medycznej, o którym mowa w ustawie z dnia 28 kwietnia 2011 r. o systemie informacji w ochronie zdrowia (Dz.U. z 2022 r. poz. 1555), mając na względzie zapewnienie właściwego przepływu informacji dotyczących realizacji programu rehabilitacji leczniczej oraz możliwość oceny efektów realizowanego programu rehabilitacji leczniczej w oparciu o Międzynarodową Klasyfikację Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia.

Art. 32f. 1. Karta rehabilitacji leczniczej w formie papierowej jest wydawana świadczeniobiorcy lub jego przedstawicielowi ustawowemu przez lekarza ubezpieczenia zdrowotnego, który ją sporządził lub udostępniana w formie elektronicznej.

2. Świadczeniodawca sporządzający dokumentację medyczną dotyczącą realizacji programu rehabilitacji leczniczej ma obowiązek sporządzić i nieodpłatnie przekazać

- w formie papierowej lub udostępnić w formie elektronicznej świadczeniobiorcy posiadającemu kartę rehabilitacji leczniczej kopię tej dokumentacji, za której wykonanie świadczeniodawca nie pobiera opłaty, o której mowa w art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2023 r. poz. 1545). Kopia dokumentacji medycznej dotyczącej realizacji programu rehabilitacji leczniczej stanowi załącznik do karty rehabilitacji leczniczej.”;
- 8) w art. 47 w ust. 1a wyrazy „ciężkie i nieodwracalne upośledzenie” zastępuje się wyrazami „ciężką i nieodwracalną niepełnosprawność”;
- 9) w art. 97 w ust. 3 w pkt 13 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;
- 10) w art. 97a w ust. 2 w pkt 5 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;
- 11) w art. 136 ust. 1 po pkt 2a dodaje się pkt 2b w brzmieniu:
„2b) sposób realizacji obowiązku, o którym mowa w art. 6a ust. 1 ustawy dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz.U. z 2023 r. poz. 1545);”.

Art. 236.

W ustawie z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2023 r. poz. 57, 1123, 1234 i 1703) w art. 18 w pkt 1 po lit. c dodaje się lit. d w brzmieniu:

„d) dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240).”.

Art. 237.

W ustawie z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych (Dz. U. z 2016 r. poz. 325) w art. 8 w ust. 4a wyrazy „osoba nieporadna” zastępuje się wyrazami „osoba wymagająca wsparcia”.

Art. 238.

W ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1144 i 1532) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 88 po wyrazach „bez opieki” dodaje się wyrazy „lub wsparcia”;
- 2) w art. 96 w ust. 1:
 - a) uchyla się pkt 9a,
 - b) po pkt 16 dodaje się pkt 17 w brzmieniu:

„17) strona postępowania z zakresu nadzoru nad wykonywaniem asysty prawnej lub czynności pełnomocnika wspierającego.”.

Art. 239.

W ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 oraz z 2023 r. poz. 289, 535 i 1606) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 3 po ust. 1a dodaje się ust. 1b w brzmieniu:

„1b. Formy bezpłatnej pomocy, o których mowa w ust. 1, uwzględniają stopień i rodzaj niepełnosprawności osoby doznającej przemocy domowej i wynikające z tej niepełnosprawności usprawiedliwione potrzeby w zakresie udzielanego wsparcia.”;
- 2) w art. 6:
 - a) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Realizując zadania, o których mowa w ust. 1, organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego biorą pod uwagę w szczególności usprawiedliwione potrzeby osoby doznającej przemocy domowej wynikającej z rodzaju i stopnia jej niepełnosprawności.”,
 - b) w ust. 2 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej, uwzględniającego w szczególności usprawiedliwione potrzeby wynikające z rodzaju i stopnia niepełnosprawności osoby doznającej przemocy domowej;”;
- 3) w art. 9c w ust. 1 w pkt 1 lit. f otrzymuje brzmienie:

„f) informacje o stanie zdrowia oraz niepełnosprawności;”;
- 4) w art. 10 w ust. 1 po pkt 1 dodaje się pkt 1a w brzmieniu:

„1a) uwzględniania w zakresie udzielanego wsparcia usprawiedliwionych potrzeb osób doznających przemocy domowej wynikających z rodzaju i stopnia niepełnosprawności;”.

Art. 240.

W ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2023 r. poz. 646 i 825) w art. 131 uchyla się pkt 2.

Art. 241.

W ustawie z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 802) w art. 4 w ust. 2 w pkt 1 lit. b:

1) wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„b) 70% ogólnej liczby założycieli, w przypadku gdy spółdzielnię socjalną zakładają osoby o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych albo gdy spółdzielnia socjalna prowadzi działalność w zakresie:”;

2) tiret drugie otrzymuje brzmienie:

„– rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,”.

Art. 242.

W ustawie z dnia 9 czerwca 2006 r. o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego (Dz. U. z 2023 r. poz. 81) w art. 4 w ust. 5 w pkt 2 wyraz „ułomności” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”.

Art. 243.

W ustawie z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (Dz. U. z 2021 r. poz. 1697 oraz z 2023 r. poz. 547) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 21 w ust. 2 uchyla się pkt 2;

2) w art. 29 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. W przypadku gdy zaświadczenie o zarejestrowaniu pobytu obywatela UE zostało wydane osobie małoletniej, która nie ukończyła 13. roku życia do dnia jego odbioru, odbioru zaświadczenia dokonuje odpowiednio rodzic albo opiekun prawny, po okazaniu ważnego dokumentu potwierdzającego jego tożsamość.”;

3) w art. 29a:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. W przypadku gdy karta pobytowa została wydana osobie małoletniej, która nie ukończyła 13. roku życia do dnia jej odbioru, odbioru karty pobytowej dokonuje odpowiednio rodzic albo opiekun prawny, po okazaniu ważnego dokumentu potwierdzającego jego tożsamość.”,

b) w ust. 3 skreśla się wyrazy „ubezwłasnowolnionej całkowicie”;

4) w art. 33 w ust. 6 uchyla się pkt 2;

5) w art. 49 w ust. 2 uchyla się pkt 2;

6) w art. 65e:

a) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. W przypadku gdy zaświadczenie o zarejestrowaniu pobytu lub karta pobytowa zostały wydane osobie małoletniej, która nie ukończyła 13. roku życia do dnia ich odbioru, odbioru zaświadczenia o zarejestrowaniu pobytu lub karty pobytowej dokonuje odpowiednio rodzic albo opiekun prawny, po okazaniu ważnego dokumentu potwierdzającego jego tożsamość.”,

b) w ust. 4 skreśla się wyrazy „osobie ubezwłasnowolnionej”;

7) w art. 65f w ust. 5 uchyla się pkt 2;

8) w art. 65k:

a) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. W przypadku gdy dokument, o którym mowa w ust. 1 lub 2, został wydany osobie małoletniej, która nie ukończyła 13. roku życia do dnia jej odbioru, odbioru dokumentu potwierdzającego prawo stałego pobytu lub karty stałego pobytu dokonuje odpowiednio rodzic albo opiekun prawny, po okazaniu ważnego dokumentu potwierdzającego jego tożsamość.”,

b) w ust. 4 skreśla się wyrazy „ubezwłasnowolnionej całkowicie”;

9) w art. 65l w ust. 5 uchyla się pkt 2.

Art. 244.

W ustawie z dnia 24 sierpnia 2006 r. o podatku tonażowym (Dz. U. z 2021 r. poz. 985) w art. 2 w pkt 10 wyraz „inwalidztwa” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”.

Art. 245.

W ustawie z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2023 r. poz. 1448) w art. 59a wyrazy „osoby niepełnosprawne” zastępuje się wyrazami „osoby z niepełnosprawnościami”.

Art. 246.

W ustawie z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1541 i 1560) w art. 10 w ust. 13 uchyla się pkt 4.

Art. 247.

W ustawie z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. z 2023 r. poz. 342, 497, 1195 i 1872) w art. 4 po pkt 18c dodaje się pkt 18d w brzmieniu:
„18d) Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami;”.

Art. 248.

W ustawie z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. z 2023 r. poz. 2111) w art. 2 w ust. 1 w pkt 1 w lit. b wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 249.

W ustawie z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (Dz. U. z 2022 r. poz. 1614 oraz z 2023 r. poz. 1523) w art. 10 w ust. 1 w pkt 1 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 250.

W ustawie z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. z 2023 r. poz. 845) w art. 2 w pkt 8 skreśla się wyrazy „fizyczna lub umysłowa”.

Art. 251.

W ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania

na środowisko (Dz. U. z 2023 r. poz. 1094, z późn. zm.¹¹) w art. 72 w ust. 2 w pkt 1a lit. b otrzymuje brzmienie:

„b) zapewnienia warunków niezbędnych do korzystania z tego obiektu przez osoby z niepełnosprawnościami,”.

Art. 252.

W ustawie z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz.U. z 2023 r. poz. 1545, 1675 i 1692) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 6 dodaje się art. 6a w brzmieniu:

„Art. 6a. 1. Osobom ze szczególnymi potrzebami w rozumieniu ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami zapewnia się możliwość zapoznania się z treścią i składania zgód, wniosków i innych oświadczeń związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych, w formie dla nich dostępnej, w szczególności w formie elektronicznej. Obowiązek, o którym mowa w zdaniu pierwszym, nie obejmuje zapewnienia urządzeń oraz oprogramowania do obsługi urządzeń.

2. W przypadku niespełnienia wymagań określonych w ust. 1, art. 29 – 34 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami stosuje się odpowiednio.”;

2) w art. 12 ust. 2 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„2. Pacjent, przedstawiciel ustawowy pacjenta oraz osoba upoważniona przez pacjenta do informacji o stanie zdrowia pacjenta i udzielonych mu świadczeniach, będący osobą ze szczególnymi potrzebami, o której mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240), ma prawo do otrzymania informacji, o których mowa w ust. 1 oraz w art. 9–11, w zrozumiałym dla niego sposób, w szczególności z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się, o których mowa w art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2023 r. poz. 20). W przypadku niespełnienia wymagań określonych w zdaniu pierwszym, art. 29 – 34 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r.

¹¹ zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2023 r. poz. 1113, 1501, 1506, 1688, 1719, 1890 i 1906

- o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami stosuje się odpowiednio.”;
- 3) w rozdziale 3 po art. 12 dodaje się art. 12a w brzmieniu:
„Art. 12a. Pacjent będący osobą z niepełnosprawnością, który ma asystenta prawnego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia ...2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami (Dz. U. z 2023 r. poz. ...), ma prawo do udziału tego asystenta przy udzielaniu mu informacji na zasadach określonych w art. 9-12.”;
 - 4) dotychczasowy art. 12a oznacza się jako art. 12b;
 - 5) w art. 14 po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:
„1a. Podmiot udzielający świadczeń zdrowotnych jest zobowiązany zapewnić rozwiązania organizacyjne i techniczne niezbędne do zapewnienia tajemnicy informacji związanych z pacjentem, jeżeli jest on osobą ze szczególnymi potrzebami korzystającą ze wsparcia w komunikacji, w szczególności z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się, o których mowa w art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2023 r. poz. 20).”;
 - 6) w art. 17:
 - a) w ust. 2 skreśla się wyrazy „ , całkowicie ubezwłasnowolnionego”,
 - b) w ust. 3 skreśla się wyrazy „ , osoba ubezwłasnowolniona”;
 - 7) w art. 18 po ust. 1a dodaje się ust. 1b w brzmieniu:
„1b. Jeżeli dysponujący pełnym rozeznaniem pacjent lub przedstawiciel ustawy pacjenta nie mogą wyrazić zgody w formie pisemnej, kierownik podmiotu udzielającego świadczeń zdrowotnych lub wyznaczona przez niego osoba mogą uczynić w miejscu przeznaczonym na złożenie podpisu adnotację o wyrażeniu zgody przez uprawnioną osobę, braku możliwości złożenia przez nią podpisu, wskazaniu okoliczności braku możliwości złożenia podpisu przez osobę uprawnioną. Adnotację oznacza się imieniem i nazwiskiem oraz podpisem osoby przyjmującej oświadczenie.”;
 - 8) po art. 18 dodaje się art. 18a w brzmieniu:
„Art. 18a. Pacjent będący osobą z niepełnosprawnością, który ma asystenta prawnego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia ...2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami, ma prawo do udziału tego asystenta przy wyrażaniu zgód na zasadach określonych w art. 16-18.”;
 - 9) w art. 22 w ust. 2 w zdaniu drugim skreśla się wyrazy „ , całkowicie ubezwłasnowolnionego”;

- 10) w art. 25 w ust. 1 w pkt 1 w lit. f skreśla się wyrazy „ , całkowicie ubezwłasnowolniona”;
- 11) w art. 33 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Pacjent podmiotu leczniczego wykonującego działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne w rozumieniu przepisów o działalności leczniczej ma prawo do kontaktu osobistego oraz za pośrednictwem środków łączności z innymi osobami.”.

Art. 253.

W ustawie z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. z 2022 r. poz. 530) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 13 w ust. 2 pkt 4b otrzymuje brzmienie:
„4b) informację, czy w miesiącu poprzedzającym datę upublicznienia ogłoszenia wskaźnik zatrudnienia w jednostce osób z niepełnosprawnościami posiadających orzeczenia potwierdzające niepełnosprawność, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, wynosi co najmniej 4%”;
- 2) w art. 13a ust. 2 otrzymuje brzmienie:
„2. Jeżeli w jednostce wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami posiadających orzeczenia potwierdzające niepełnosprawność, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, w miesiącu poprzedzającym datę upublicznienia ogłoszenia o naborze, jest niższy niż 4%, pierwszeństwo w zatrudnieniu na stanowiskach urzędniczych, z wyłączeniem kierowniczych stanowisk urzędniczych, przysługuje osobie z niepełnosprawnością potwierdzoną orzeczeniem, o ile znajduje się w gronie osób, o których mowa w ust. 1.”;
- 3) w art. 14 w ust. 2 w pkt 1 wyrazy „kandydatów niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „kandydatów z niepełnosprawnościami posiadających orzeczenia potwierdzające niepełnosprawność”;
- 4) w art. 42 w ust. 3 wyrazy „osobami wymagającymi stałej opieki” zastępuje się wyrazami „osobami wymagającymi stałego wsparcia”.

Art. 254.

W ustawie z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz. U. z 2022 r. poz. 1691 oraz z 2023 r. poz. 1195 i 1598) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 8 w ust. 3 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami posiadających orzeczenia potwierdzające niepełnosprawność”;
- 2) w art. 28 w ust. 2 pkt 8 otrzymuje brzmienie:
„8) informację, czy w miesiącu poprzedzającym datę upublicznienia ogłoszenia wskaźnik zatrudnienia w urzędzie osób z niepełnosprawnościami posiadających orzeczenia potwierdzające niepełnosprawność, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, wynosi co najmniej 4%”;
- 3) w art. 29a ust. 4 otrzymuje brzmienie:
„4. Jeżeli w urzędzie wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami posiadających orzeczenia potwierdzające niepełnosprawność, w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, w miesiącu poprzedzającym datę upublicznienia ogłoszenia o naborze, jest niższy niż 4%, pierwszeństwo w zatrudnieniu przysługuje osobie z niepełnosprawnością potwierdzoną orzeczeniem, o ile znajduje się w gronie osób, o których mowa w ust. 1.”;
- 4) w art. 30 w ust. 2 w pkt 3 wyrazy „kandydatów niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „kandydatów z niepełnosprawnościami posiadających orzeczenia potwierdzające niepełnosprawność”;
- 5) w art. 97 w ust. 10 wyrazy „osobami wymagającymi stałej opieki” zastępuje się wyrazami „osobami wymagającymi stałego wsparcia”.

Art. 255.

W ustawie z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz.U. z 2023 r. poz. 1284 i 1938) w art. 47 w ust. 3 w pkt 4 wyrazy „inwalidzi” zastępuje się wyrazami „osoby z niepełnosprawnościami”.

Art. 256.

W ustawie z dnia 19 grudnia 2008 r. o postępowaniu kompensacyjnym w podmiotach o szczególnym znaczeniu dla polskiego przemysłu stoczniowego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1696) w art. 87 i w art. 110 w ust. 1 w pkt 1 wyraz „kalectwa” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”.

Art. 257.

W ustawie z dnia 23 stycznia 2009 r. o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury (Dz.U. z 2022 r. poz. 217) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 40 w ust. 1 uchyla się pkt 2;
- 2) w art. 41a w ust. 4 w pkt 2 wyrazy „małżonkiem legitymującym się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności” zastępuje się wyrazami „udzielania osobistego wsparcia małżonkowi legitymującemu się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności”.

Art. 258.

W ustawie z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U. z 2023 r. poz. 616) w art. 3 w pkt 1 w lit. d wyrazy „sportowców niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „sportowców z niepełnosprawnościami”.

Art. 259.

W ustawie z dnia 24 kwietnia 2009 r. o bateriach i akumulatorach (Dz. U. z 2022 r. poz. 1113 oraz z 2023 r. poz. 1852) w załączniku nr 1 do ustawy w ust. 9 wyrazy „wózkach inwalidzkich” zastępuje się wyrazami „wózkach osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 260.

W ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1270, 1407, 1641, 1693 i 1872) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 14 pkt 7a otrzymuje brzmienie:
„7a) pomocy społecznej, reintegracji zawodowej i społecznej oraz rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami,”;
- 2) w art. 154 w ust. 4 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami posiadających orzeczenia potwierdzające niepełnosprawność”.

Art. 261.

W ustawie z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 227) w art. 86 w ust. 4 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 262.

W ustawie z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1683 i 1860) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 118 w ust. 19 w pkt 1 wyrazy „upośledzeń czynności organizmu” zastępuje się wyrazami „ograniczeń czynności organizmu”;
- 2) w art. 141 w ust. 2 w pkt 2 wyrazy „upośledzonych umysłowo” zastępuje się wyrazami „z niepełnosprawnością intelektualną”.

Art. 263.

W ustawie z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2023 r. poz. 2048) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 11 w ust. 6, w art. 12a w ust. 2 i w art. 26 w ust. 1 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;
- 2) w art. 27 w ust. 2 po wyrazach „z zakresu sportu” dodaje się wyrazy „, w tym sportu osób z niepełnosprawnościami”;
- 3) w art. 28 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:
„3. Dotacje, o których mowa w ust. 2, powinny uwzględniać potrzeby osób z niepełnosprawnościami.”;
- 4) w art. 29 po ust. 1a dodaje się ust. 1aa w brzmieniu:
„1aa. Do zakresu działania ministra właściwego do spraw kultury fizycznej należy również:
 - 1) projektowanie kierunków realizacji polityki na rzecz kultury fizycznej osób z niepełnosprawnościami;
 - 2) wspieranie oraz upowszechnianie kultury fizycznej osób z niepełnosprawnościami;
 - 3) wspieranie rozwoju kultury fizycznej i aktywności sportowej u młodych osób z niepełnosprawnościami;
 - 4) tworzenie warunków do powstania dostępnej w rozumieniu ustawy z dnia

- 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240) infrastruktury ośrodków sportowych.”;
- 5) w art. 31 w ust. 3 po wyrazach „samorządu terytorialnego,” dodaje się wyrazy „uwzględniając sport osób z niepełnosprawnościami”;
- 6) w art. 36 w ust. 1 w pkt 3 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 264.

W ustawie z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 756, 1030 i 1532) w art. 24 w ust. 3 w pkt 2 wyrazy „chorobie psychicznej” zastępuje się wyrazami „zaburzeniach psychicznych, niepełnosprawności intelektualnej lub niepełnosprawności neurorozwojowej”.

Art. 265.

W ustawie z dnia 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych (Dz.U. z 2022 r. poz. 671 oraz z 2023 r. poz. 1234 i 1941) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 29 ust. 5 otrzymuje brzmienie:
„5. Osoba na fotografii jest przedstawiona bez okularów z ciemnymi szklami. Osoba z niepełnosprawnością wzroku może załączyć fotografię przedstawiającą ją w okularach z ciemnymi szklami, o ile osoba ta przedłoży orzeczenie o niepełnosprawności osoby do 16. roku życia lub orzeczenie o stopniu niepełnosprawności osoby, która ukończyła 16 lat, z powodu wrodzonej lub nabytej niepełnosprawności wzroku.”;
- 2) w art. 46 w ust. 1 uchyla się pkt 4c;
- 3) art. 49a uchyla się art. 49a;
- 4) w art. 50 w ust. 3 uchyla się pkt 5a;
- 5) w art. 51 w ust. 1 uchyla się pkt 6.

Art. 266.

W ustawie z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz.U. z 2022 r. poz. 1191 oraz z 2023 r. poz. 497, 1394 i 1941) w art. 24 w ust. 3 po wyrazach „faktyczną opiekę” dodaje się wyrazy „lub wykonująca faktyczne wsparcie”.

Art. 267.

W ustawie z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz. U. 2022 r. poz. 1343 oraz z 2023 r. poz. 1003, 1234, 1688 i 1720) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 12 w ust. 2 w pkt 4, w art. 15 w ust. 1 w pkt 1, w art. 21 w ust. 1a i w art. 25 w ust. 3 w pkt 5 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;
- 2) w art. 15 w ust. 1 w pkt 3 w lit. e kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się lit. f w brzmieniu:
„f) dostępu dla osób z niepełnosprawnością i osób o ograniczonej sprawności ruchowej;”;
- 3) w art. 16 w ust. 5 w pkt 3 wyrazy „osobom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „osobom z niepełnosprawnościami”.

Art. 268.

W ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (Dz. U. z 2023 r. poz. 622, 1123, 1234, 1560 i 1872) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 3 w ust. 3 wyrazy „Osoba niepełnosprawna” zastępuje się wyrazami „Osoba z niepełnosprawnością”;
- 2) w art. 24 w pkt 2 wyrazy „osoby niepełnosprawnej” zastępuje się wyrazami „osoby z niepełnosprawnością”;
- 3) w art. 54 w ust. 5 pkt 1 otrzymuje brzmienie:
„1) osoby z niepełnosprawnością wymagającej przystosowania pojazdu do rodzaju niepełnosprawności;”;
- 4) w art. 56 ust. 4 otrzymuje brzmienie:
„4. Z opłaty za część praktyczną egzaminu państwowego przeprowadzanego w stosunku do osób z niepełnosprawnościami posiadających orzeczenie lekarskie z adnotacją, że mogą prowadzić pojazd silnikowy po przystosowaniu go do rodzaju niepełnosprawności, zwalnia się osoby z niepełnosprawnościami, w przypadku gdy jazda egzaminacyjna odbywa się pojazdem, o którym mowa w art. 54 ust. 5 pkt 1.”;
- 5) w art. 66 w ust. 2 w pkt 3 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 269.

W ustawie z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2408) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 5:
 - a) w pkt 8 wyrazy „całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „całodobowe wsparcie osobom z niepełnosprawnościami”,
 - b) pkt 11 otrzymuje brzmienie:

„11) wyborcy z niepełnosprawnością - należy przez to rozumieć wyborcę o ograniczonej sprawności fizycznej, psychicznej, intelektualnej lub w zakresie zmysłów, która utrudnia mu wzięcie udziału w wyborach;”;
- 2) w art. 10 w § 2 uchyla się pkt 3;
- 3) w art. 16 w § 1 w pkt 3, art. 53j w § 1 w pkt 2 i w § 3 w pkt 5 i w art. 186 w § 1 i § 2 wyrazy „wyborców niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „wyborców z niepełnosprawnościami”;
- 4) w art. 37a w § 1 we wprowadzeniu do wyliczenia wyrazy „Wyborca niepełnosprawny” zastępuje się wyrazami „Wyborca z niepełnosprawnością”;
- 5) w art. 37b po § 2 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza zapewnia w godzinach głosowania usługę tłumacza języka migowego on-line, celem uzyskania przez wyborcę z niepełnosprawnością informacji, o których mowa w § 1 oraz art. 37c § 1, w wyborach do Sejmu i Senatu, wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej, wyborach do Parlamentu Europejskiego”;
- 6) w art. 40a w § 1 i w art. 53h w § 2 i § 5 wyrazy „Wyborca niepełnosprawny” zastępuje się wyrazami „Wyborca z niepełnosprawnością”;
- 7) w art. 52 w § 2a wyrazy „osobą niepełnosprawną” zastępuje się wyrazami „osobą z niepełnosprawnością”;
- 8) w art. 53 wyrazy „Wyborcy niepełnosprawnemu” zastępuje się wyrazami „Wyborcy z niepełnosprawnością”;
- 9) w art. 53a:
 - a) w § 1 wyrazy „Wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „Wyborca z niepełnosprawnością”,

- b) w § 4 i w art. 54 w § 4 wyrazy „wyborcę niepełnosprawnego” zastępuje się wyrazami „wyborcę z niepełnosprawnością”;
- 10) art. 53b:
- a) w § 2 w pkt 3 wyrazy „wyborcy niepełnosprawnego” zastępuje się wyrazami „wyborcy z niepełnosprawnością”,
- b) uchyla się § 3a;
- 11) w art. 53b w § 7 i w art. 53g w § 1 w pkt 5 wyrazy „wyborca niepełnosprawny” zastępuje się wyrazami „wyborca z niepełnosprawnością”;
- 12) art. 53c otrzymuje brzmienie:
- „Art. 53c. § 1. Jeżeli zgłoszenie, o którym mowa w art. 53b § 1, nie spełnia wymogów, o których mowa w art. 53b § 2–3, urzędnik wyborczy wzywa wyborcę do uzupełnienia zgłoszenia w terminie 1 dnia od dnia doręczenia wezwania.
- § 2. Zgłoszenie złożone po terminie, o którym mowa w art. 53b § 1, niespełniające wymogów, o których mowa w art. 53b § 2–3, lub nieuzupełnione w terminie, o którym mowa w § 1, a także złożone przez wyborcę z niepełnosprawnością lub wyborcę, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 60 lat, który wystąpił z wnioskiem o sporządzenie aktu pełnomocnictwa do głosowania lub otrzymał zaświadczenie o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu wyborów, pozostawia się bez rozpoznania, o czym informuje się wyborcę.”;
- 13) w art. 53j w § 1 po pkt 4 dodaje się pkt 5 w brzmieniu:
- „5) tryb dostarczania pakietów wyborczych do wyborców z niepełnosprawnościami, którzy zażądali dostarczenia pakietu w kraju w sposób, o którym mowa w art. 53b § 7 pkt 2, oraz odbierania kopert zwrotnych od tych wyborców”;
- 14) po art. 53l dodaje się rozdział 6b w brzmieniu:

„Rozdział 6b

Głosowanie za pomocą elektronicznego urządzenia do głosowania

Art. 53m. Wyborca z niepełnosprawnością może w lokalu wyborczym, po stwierdzeniu jego tożsamości, głosować za pomocą elektronicznego urządzenia do głosowania.

Art. 53n. § 1. Elektroniczne urządzenie do głosowania, o którym mowa w art. 53m, powinno zostać udostępnione w co najmniej jednym lokalu obwodowej komisji wyborczej, o którym mowa w art. 16 § 1 pkt 3.

§ 2. Elektroniczne urządzenia do głosowania, o których mowa w art. 53m, nie są ze sobą połączone za pośrednictwem publicznie dostępnej sieci

elektronicznego przekazywania danych.

§ 3. Elektroniczne urządzenie do głosowania, o którym mowa w art. 53m:

- 1) umożliwia komunikowanie się przez więcej niż jeden kanał sensoryczny i obejmuje rozwiązania alternatywne dla elementów wizualnych i dźwiękowych, elementów mowy i elementów dotykowych;
- 2) zapewnia elastyczne sposoby poprawy wyrazistości wizji oraz rozwiązania umożliwiające powiększanie obrazu, zwiększanie jasności i kontrastu, a także interoperacyjność z narzędziami wspomagającymi i programami umożliwiającymi nawigację po interfejsie użytkownika produktu;
- 3) zapewnia rozwiązanie alternatywne do stosowania kolorów dla wskazania działania, które należy wykonać, wskazania konieczności reakcji ze strony użytkownika lub zaznaczenia pewnych elementów;
- 4) umożliwia sterowanie sekwencyjne i alternatywne rozwiązania z zakresu motoryki małej oraz zapobiega konieczności jednoczesnego manipulowania więcej niż jednym przełącznikiem, a przełączniki są możliwe do rozróżnienia za pomocą dotyku;
- 5) nie wymaga wykonywania ruchów o dużym zasięgu lub użycia dużej siły fizycznej;
- 6) nie wywołuje ataków padaczki fotogennej;
- 7) zapewnia wystarczająco długi czas na interakcję oraz możliwość elastycznego dostosowywania czasu;
- 8) jest wyposażone w technologię syntezy mowy oraz zestaw słuchawkowy;
- 9) umożliwia podłączenie przewodowego stereofonicznego zestawu słuchawkowego;
- 10) posiada klawisze i przełączniki oznaczone przez odpowiedni kontrast oraz możliwe do rozpoznania dotykowego;
- 11) umożliwia korzystanie z cech decydujących o jego dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami w rozumieniu ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami bez konieczności ich aktywowania.

Art. 53o. § 1. Lokal wyborczy, o którym mowa w art. 53n § 1, wskazuje wójt.

§ 2. Wójt przekazuje Państwowej Komisji Wyborczej informację o lokalu wyborczym wskazanym zgodnie z § 1 i podaje najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów do publicznej wiadomości poprzez umieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej oraz w sposób zwyczajowo przyjęty w danej gminie.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza zamieszcza na stronie internetowej portalu, o którym mowa w art. 160 § 2 pkt 1, informacje o lokalach wyborczych, o których

mowa w art. 53n § 1.

§ 4. W lokalu wyborczym, o którym mowa w art. 53n § 1, umieszcza się zwięzłą informację o sposobie głosowania właściwym dla przeprowadzanych wyborów za pomocą elektronicznego urządzenia do głosowania. Informację tę sporządza, według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą i umieszcza w lokalach, dyrektor właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego. Art. 53p. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw informatyzacji oraz Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, warunki techniczne, jakim powinno odpowiadać elektroniczne urządzenie do głosowania, o którym mowa w art. 53n, mając na względzie konieczność zapewnienia tajności głosowania, zasadę, zgodnie z którą wyborca może głosować tylko raz, bezpieczeństwo danych, oraz uwzględniające różne rodzaje niepełnosprawności, w szczególności niepełnosprawność manualną, niepełnosprawność wzroku oraz niepełnosprawności sprzężone.

Art. 53r. § 1. Wyborca głosujący za pomocą elektronicznego urządzenia do głosowania po wykonaniu czynności, o których mowa w art. 52 § 1, otrzymuje dostęp do elektronicznego urządzenia do głosowania. Wyborca z niepełnosprawnością potwierdza otrzymanie dostępu do elektronicznego urządzenia do głosowania.

§ 2. Po otrzymaniu dostępu do elektronicznego urządzenia do głosowania wyborca z niepełnosprawnością niezwłocznie udaje się do elektronicznego urządzenia do głosowania.

§ 3. Po wypełnieniu karty do głosowania za pomocą elektronicznego urządzenia do głosowania i otrzymania jej wydruku wyborca z niepełnosprawnością wykonuje czynność, o której mowa w art. 52 § 6.

§ 4. Tajność głosowania zapewnia się przez umiejscowienie elektronicznego urządzenia do głosowania w łatwo dostępnym miejscu umożliwiającym wyborcy z niepełnosprawnością nieskrępowane zapoznanie się z instrukcją jego obsługi, listą kandydatów oraz wskazanie wybranego kandydata w sposób niewidoczny dla innych osób.”;

- 15) w art. 54 w § 1 wyrazy „Wyborca niepełnosprawny o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „Wyborca z niepełnosprawnością”;

16) w art. 56 w § 3 uchyla się pkt 1;

17) w art. 102 po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§1a. Strona internetowa, o której mowa w § 1, jest udostępniana w formie dostosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, określonej w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.”;

18) w art. 118:

a) po § 2 dodaje się § 2a w brzmieniu:

„§ 2a. Audycje wyborcze komitetów wyborczych rozpowszechniane w ogólnokrajowych programach publicznych nadawców telewizyjnych, muszą zawierać tłumaczenie na polski język migowy.”,

b) dodaje się § 4 w brzmieniu:

„§ 4. W przypadku stwierdzenia przez publicznego nadawcę telewizyjnego, że dostarczone przez komitet wyborczy materiały audycji wyborczych nie zawierają tłumaczenia na polski język migowy, nadawca ten wzywa bezzwłocznie komitet wyborczy do ich uzupełnienia. W razie bezskutecznego wezwania nadawca nie emituje materiałów audycji wyborczych, które nie zawierają tłumaczenia na polski język migowy.”;

19) w art. 120 § 1 i § 2 otrzymują brzmienie:

„§ 1. Telewizja Polska Spółka Akcyjna, zwana dalej „Telewizją Polską”, ma obowiązek przeprowadzenia debat pomiędzy przedstawicielami tych komitetów wyborczych w wyborach do Sejmu lub w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, które zarejestrowały swoje listy kandydatów we wszystkich okręgach wyborczych, a w przypadku wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej - pomiędzy kandydatami. W toku emisji debat, każdorazowo stosowane są rozwiązania zapewniające ich dostępność dla osób z niepełnosprawnościami słuchu. Czas debat nie jest wliczany do czasu antenowego, o którym mowa w art. 117 i art. 119.

§ 2. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji określi, w drodze rozporządzenia, po zasięgnięciu opinii Zarządu Telewizji Polskiej:

- 1) szczegółowe zasady i tryb przeprowadzenia debat, o których mowa w § 1, w tym czas trwania debat i program ogólnokrajowy, w którym debaty będą przeprowadzane,
- 2) sposób przygotowania i emisji debat, o których mowa w § 1, w tym rozwiązania zapewniające ich dostępność dla osób z niepełnosprawnościami słuchu,
- 3) sposób upowszechnienia informacji o terminie emisji debat

- tak, aby zapewnić poszanowanie zasady równości w prezentowaniu stanowisk i opinii uczestników debaty.”;
- 20) w art. 156 w § 3 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;
- 21) art. 186 otrzymuje brzmienie:
- „Art. 186. § 1. Lokale obwodowych komisji wyborczych, w tym lokale o których mowa w art. 16 § 1 pkt 3, z wyłączeniem lokali w obwodach głosowania, o których mowa w art. 12 § 4 i 7, art. 14 § 1 i art. 15 § 1, zapewnia wójt.
- § 2. W każdej gminie co najmniej 1/2 lokali obwodowych komisji wyborczych powinna być dostosowana do potrzeb wyborców z niepełnosprawnościami.
- § 3. Minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, po zasięgnięciu opinii Przewodniczącego Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami oraz Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia:
- 1) warunki techniczne, jakim powinien odpowiadać lokal obwodowej komisji wyborczej, z wyłączeniem lokali w obwodach głosowania, o których mowa w art. 12 § 4 i 7, art. 14 § 1 i art. 15 § 1, w tym niezbędne wyposażenie lokalu wyborczego oraz wymagania dotyczące miejsc zapewniających tajność głosowania,
- 2) warunki techniczne, jakim powinien odpowiadać lokal obwodowej komisji wyborczej, o którym mowa w art. 16 § 1 pkt 3, oraz jego najbliższe otoczenie, tak aby został dostosowany do potrzeb wyborców z niepełnosprawnościami.”;
- 22) po art. 186 dodaje się art. 186a w brzmieniu:
- „Art. 186a. § 1. Komisarz wyborczy, okręgowa komisja wyborcza oraz rejonowa komisja wyborcza mogą utworzyć na czas wyborów swoje inspekcje w celu zapewnienia realizacji wymogów określonych w art. 186.
- § 2. O stwierdzonych brakach lub nieprawidłowościach w zakresie, o którym mowa w art. 186, inspekcja zawiadamia właściwego wójta, który jest obowiązany je bezzwłocznie usunąć, a także obwodową komisję wyborczą i urzędnika wyborczego.
- § 3. Do osób powołanych w skład inspekcji stosuje się odpowiednio przepisy art. 154 § 1, 4, 5 i 6.
- § 4. Państwowa Komisja Wyborcza określi w drodze uchwały:
- 1) wysokość oraz szczegółowe zasady, na których przysługują diety, zryczałtowane diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów osobom powołanym w skład inspekcji,
- 2) sposoby dokumentowania dni zwolnienia od pracy na czas udziału w pracach

inspekcji

- biorąc pod uwagę zakres obowiązków osób powołanych w skład inspekcji.”;

23) w art. 492 w § 1 uchyla się pkt 6;

24) w art. 493 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Od uchwały rady gminy albo postanowienia komisarza wyborczego o wygaśnięciu mandatu wójta z przyczyn, o których mowa w art. 492 § 1 pkt 1–3 oraz pkt 5, zainteresowanemu przysługuje skarga do sądu administracyjnego w terminie 7 dni od dnia doręczenia uchwały albo postanowienia. Skargę wnosi się za pośrednictwem organu, który stwierdził wygaśnięcie mandatu.”.

Art. 270.

W ustawie z dnia 4 lutego 2011 r. - Prawo prywatne międzynarodowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 503) w art. 13 uchyla się ust. 2.

Art. 271.

W ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej (Dz. U. z 2022 r. poz. 2597 oraz z 2023 r. poz. 185, 1234, 1672, 1718 i 2005) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 16 we wprowadzeniu do wyliczenia po wyrazach „objęciem ucznia opieką” dodaje się wyrazy „lub wsparciem”;
- 2) w art. 107 w ust. 3 w pkt 2 lit. i otrzymuje brzmienie:
„i) uczęszczają do szkół dla dorosłych i są osobami z niepełnosprawnościami w rozumieniu ustawy z dnia ... 2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami (Dz. U. poz. ...),”.

Art. 272.

W ustawie z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2023 r. poz. 204 i 1429) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 11 w ust. 2:
 - a) w pkt 2 wyrazy „dzieci niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „dzieci z niepełnosprawnościami”,

- b) w pkt 3 wyrazy „dzieci niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „dzieci z niepełnosprawnościami, rodziców z niepełnosprawnościami oraz rodzeństwa z niepełnosprawnościami”;
- 2) w art. 15 w ust. 2 w pkt 1 i 2 wyrazy „dziecko niepełnosprawne” zastępuje się wyrazami „dziecko z niepełnosprawnością”;
- 3) w art. 16 w ust. 2 w pkt 2 w lit. b wyrazy „280-godzinne szkolenie” zastępuje się wyrazami „300-godzinne szkolenie”;
- 4) w art. 27 w ust. 4 w pkt 9, w art. 28 w ust. 1 w pkt 9 i w art. 64 w ust. 4 w pkt 8 wyrazy „dzieci niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „dzieci z niepełnosprawnościami”;
- 5) w art. 38 w ust. 1 i w ust. 1a wyraz „niepełnosprawne” zastępuje się wyrazami „dzieckiem z niepełnosprawnością”;
- 6) w art. 39 w ust. 1 pkt 6 otrzymuje brzmienie:
„6) odbyła:
„a) 180-godzinne szkolenie albo
b) 60-godzinne szkolenie uzupełniające, w tym z zakresu udzielania dziecku pierwszej pomocy, jeżeli posiada kwalifikacje, o których mowa w art. 16 ust. 1;”;
- 7) w art. 60 w ust. 2 po wyrazie „uchwały” dodaje się wyrazy „, , uwzględniając zwiększone koszty uczęszczania do placówki dziecka z niepełnosprawnością”.

Art. 273.

W ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej

(Dz.U. z 2023 r. poz. 991, 1675 i 1972) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2 w pkt 12 wyrazy „psychiatrycznej opieki zdrowotnej” zastępuje się wyrazami „opieki zdrowotnej w zakresie zdrowia psychicznego”;
- 2) w art. 17 w ust. 2 wyraz „upośledzeń” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”;
- 3) w art. 22 ust. 1 otrzymuje brzmienie:
„1. Pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą odpowiadają wymaganiom odpowiednim do rodzaju wykonywanej działalności leczniczej, zakresu udzielanych świadczeń zdrowotnych oraz dostępności w rozumieniu art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240) dla osób z niepełnosprawnościami.”;

4) po art. 22 dodaje się art. 22a w brzmieniu:

„Art. 22a. Podmiot wykonujący działalność leczniczą jest obowiązany dopuścić obecność asystenta prawnego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia ...2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami (Dz. U. z 2023 r. poz. ...) osoby z niepełnosprawnością będącej użytkownikiem asysty prawnej, jeżeli ta osoba domaga się obecności asystenta prawnego przy podejmowaniu decyzji dotyczących zdrowia, w tym w szczególności dotyczących wyrażania zgody na świadczenia zdrowotne, w tym na badanie lub zabieg operacyjny, na zastosowanie metod leczenia lub diagnostyki stwarzającej podwyższone ryzyko dla pacjenta oraz na eksperyment medyczny.”;

5) w art. 24:

a) w ust. 1 po pkt 6 dodaje się pkt 6a i 6b w brzmieniu:

„6a) sposób zapewnienia komunikacji z osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;

6b) przygotowane dla osób z niepełnosprawnościami udogodnienia w rozumieniu art. 2 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169 oraz z 2018 r. poz. 1217);”;

b) ust. 2 i 2a wyrazy „w ust. 1 pkt 4, 9, 11 i 12” zastępuje się wyrazami „w ust. 1 pkt 4, 6a, 9, 11 i 12”.

Art. 274.

W ustawie z dnia 12 maja 2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 826) w art. 14 w ust. 1 w pkt 1 wyrazy „upośledzenia umysłowego” zastępuje się wyrazami „niepełnosprawności intelektualnej”.

Art. 275.

W ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1426 i 1429) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 105 w ust. 2 wyrazy „dzieciom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „dzieciom z niepełnosprawnościami”;
- 2) w art. 140 w ust. 3 w pkt 1 wyrazy „całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „całodobowe wsparcie osobom z niepełnosprawnościami”;

- 3) w art. 141 w ust. 2 w pkt 1 i w art. 240 w ust. 2 wyrazy „niepełnosprawnych intelektualnie” zastępuje się wyrazami „z niepełnosprawnością intelektualną”.

Art. 276.

W ustawie z dnia 30 czerwca 2011 r. o wdrożeniu naziemnej telewizji cyfrowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 649) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) art. 14 otrzymuje brzmienie:

„Art. 14. Minister właściwy do spraw informatyzacji w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, może określić, w drodze rozporządzenia, szczegółowe wymagania dotyczące treści przekazów, o których mowa w art. 12 ust. 1, mając na względzie konieczność upowszechnienia informacji wymienionych w tym przepisie, w szczególności wśród osób z niepełnosprawnościami wzroku albo słuchu, oraz zapewnienie skutecznego wdrożenia telewizji cyfrowej na terytorium RP.”;

- 2) w art. 16 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Minister właściwy do spraw informatyzacji jest obowiązany do przeprowadzenia kampanii informacyjnej o naziemnej telewizji cyfrowej, obejmującej w szczególności:

- 1) popularyzowanie informacji związanych z odbiorem programu telewizyjnego w sposób cyfrowy drogą rozsiewczą naziemną, w tym ich publikowanie w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej urzędu obsługującego tego ministra,
- 2) opracowywanie i wydawanie publikacji popularyzujących wiedzę o odbiorze programu telewizyjnego w sposób cyfrowy drogą rozsiewczą naziemną, w tym wydawanie broszur i ulotek,
- 3) zapewnienie bezpłatnej infolinii i strony internetowej w celu udzielania informacji, w szczególności o sposobie dostosowania odbiornika telewizyjnego do odbioru programu telewizyjnego w sposób cyfrowy, w tym odbioru programu telewizyjnego w sposób cyfrowy drogą rozsiewczą naziemną

- z uwzględnieniem użytkowników o specjalnych potrzebach, w szczególności osób z niepełnosprawnościami wzroku albo słuchu.”.

Art. 277.

W ustawie z dnia 15 lipca 2011 r. o zawodach pielęgniarki i położnej (Dz. U. z 2022 r. poz. 2702 i 2705 oraz z 2023 r. poz. 185 i 1234) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 35a w ust. 11 uchyla się pkt 5;
- 2) w art. 64 w ust. 4 pkt 2 wyraz „inwalidztwo” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawność”.

Art. 278.

W ustawie z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie morskim (Dz. U. z 2023 r. poz. 1666 i 2005) w art. 124 w ust. 1 w pkt 4 wyrazy „trwałego inwalidztwa” zastępuje się wyrazami „trwałej niepełnosprawności”.

Art. 279.

W ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2360 i 2640 oraz z 2023 r. poz. 1324 i 1723) w art. 20d w ust. 3 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 280.

W ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2023 r. poz. 20) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 1:
 - a) pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) obsługi osób uprawnionych w kontaktach z organami administracji publicznej, jednostkami systemu, podmiotami leczniczymi, jednostkami Policji, Państwowej Straży Pożarnej i straży gminnych oraz jednostkami ochotniczymi działającymi w tych obszarach;”
 - b) w pkt 3 po wyrazie „poziomach” dodaje się wyrazy „komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC) oraz tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR)”;
- 2) w art. 3:
 - a) po pkt 1a dodaje się pkt 1b w brzmieniu:

„1b) osobie o złożonych potrzebach w komunikowaniu się – osobę ze szczególnymi potrzebami, niemówiącą albo posługującą się mową w ograniczonym stopniu, która

- napotyka bariery w porozumiewaniu się zarówno w mowie lub piśmie, wymagającą pomocy komunikacyjnych, usług komunikacji wspomagającej i alternatywnej AAC lub usług tekstu łatwego do czytania i zrozumienia ETR, które umożliwią jej komunikowanie się z otoczeniem oraz aktywne uczestnictwo w życiu społecznym;”,
- b) po pkt 4 dodaje się pkt 4a i 4b w brzmieniu:
- „4a) komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC, augmentative and alternative communication) – należy przez to rozumieć funkcjonalne korzystanie z narzędzi i sposobów porozumiewania się do rozumienia i nadawania komunikatów w mowie i piśmie, które wspiera, uzupełnia albo zastępuje mowę, w szczególności korzystanie z pomocy komunikacyjnych ze znakami graficznymi, w tym urządzeń z synteizatorem mowy lub nagranyymi komunikatami oraz znaków manualnych lub przestrzenno-dotykowych oraz tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR);”,
- 4b) tekście łatwym do czytania i zrozumienia (ETR, Easy to Read) – należy przez to rozumieć sposób zapisywania informacji odpowiedni dla osób o złożonych potrzebach w komunikowaniu się;”,
- c) w pkt 5 po lit. e średnik zastępuje się przecinkiem i dodaje się lit. f w brzmieniu:
- „f) komunikację wspierającą i alternatywną oraz tekst łatwy do czytania i zrozumienia (ETR);”;
- 3) w art. 7 w ust. 3 wyrazy „lub SKOGN” zastępuje się wyrazami „, SKOGN lub AAC”;
- 4) w art. 9:
- a) ust. 1 wyrazy „organ administracji publicznej” zastępuje się wyrazami „podmiot zobowiązany”,
- b) ust. 3 i 4 otrzymują brzmienie:
- „3. Podmiot zobowiązany zapewnia upowszechnianie informacji o usłudze, o której mowa w ust. 2, w tym w formie komunikatu audiowizualnego nagranych w języku migowym oraz tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR).
4. Obowiązek, o którym mowa w ust. 3, jest realizowany w sposób zwyczajowo przyjęty, w szczególności w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronach internetowych i w miejscach publicznie dostępnych w podmiocie zobowiązanym.”;
- 5) w art. 10 w ust. 1 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:
- „Podmiot zobowiązany zapewnia możliwość korzystania przez osoby uprawnione z pomocy wybranego tłumacza języka migowego, tłumacza-przewodnika lub specjalisty

w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej (AAC). Przepisy art. 7 i art. 8 stosuje się odpowiednio.”;

6) w art. 11 ust. 1 i 2 otrzymują brzmienie:

„1. Podmiot zobowiązany zapewnia, na zasadach określonych w art. 12, dostęp do świadczenia usług tłumacza PJM, SJM, SKOGN oraz usługi specjalisty w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej AAC, zwanych dalej „świadczeniem”.

2. Świadczenie może być realizowane również przez pracownika podmiotu zobowiązanego posługującego się PJM, SJM lub AAC lub z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się.”;

7) w art. 12:

a) w ust. 1 wyrazy „organu administracji publicznej” zastępuje się wyrazami „podmiotu zobowiązanego”,

b) ust. 2 -4 wyrazy „organ administracji publicznej” zastępuje się wyrazami „podmiot zobowiązany”;

8) art. 14 otrzymuje brzmienie:

„Art. 14. 1. Organ administracji publicznej udostępnia dokumenty niezbędne do załatwienia sprawy, w formie dostępnej dla osób uprawnionych, w tym w formie tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR) na ich wnioski.

2. Organ administracji publicznej zamieszcza wszystkie niezbędne informacje o organie i sposobach realizacji ustawy w miejscach dostępnych dla osób uprawnionych. Informacje zamieszcza się w szczególności w formie tekstu łatwego do czytania i zrozumienia (ETR).”;

9) w art. 15 ust. 1 i art. 17 ust. 1 po wyrazie „SKOGN” dodaje się wyrazy „ oraz AAC”;

10) w art. 18:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Osoby, o których mowa w art. 2 ust. 1, mogą korzystać z wybranej przez siebie formy szkolenia z języka polskiego, PJM, SJM, SKOGN, AAC, ETR lub tłumacza-przewodnika.”;

b) w ust. 4 w części wspólnej po wyrazie „SKOGN” dodaje się wyrazy „, AAC, ETR,”.

Art. 281.

W ustawie z dnia 16 września 2011 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z usuwaniem skutków powodzi (Dz. U. z 2021 r. poz. 379 oraz z 2022 r. poz. 1561) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 11 w ust. 1 w pkt 1-5 i w art. 12 w ust. 1-3 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;
- 2) w art. 13 w pkt 1 wyrazy „osobom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „osobom z niepełnosprawnościami”.

Art. 282.

W ustawie z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 1640) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 38 w ust. 3 wyrazy „nie jest w stanie” zastępuje się wyrazami „nie może”;
- 2) w art. 47 w części wspólnej wyrazy „osób niepełnosprawnych poruszających się za pomocą wózka inwalidzkiego” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami poruszających się na wózku”;
- 3) art. 62 otrzymuje brzmienie:
„Art. 62. Operator wyznaczony zapewnia osobom z niepełnosprawnościami dostęp do usług powszechnych przez:
 - 1) organizację pracy placówek pocztowych umożliwiającą osobom poruszającym się na wózku korzystanie z usług świadczonych przez te placówki;
 - 2) tworzenie w placówkach pocztowych odpowiednio oznakowanych stanowisk obsługi osób z niepełnosprawnościami;
 - 3) umieszczanie nadawczych skrzynek pocztowych w sposób i w miejscu umożliwiającym korzystanie z nich osobie z niepełnosprawnością, poruszającej się na wózku, w szczególności nadawczych skrzynek pocztowych instalowanych w placówce pocztowej lub na nieruchomości użytkowanej przez tę placówkę;
 - 4) doręczanie osobom:
 - a) z niepełnosprawnością ruchową poruszającym się na wózku,
 - b) niewidomym lub ociemniałym- na ich wniosek i bez pobierania dodatkowych opłat, przesyłek listowych, przesyłek rejestrowanych, w tym przesyłek z zadeklarowaną wartością oraz kwot pieniężnych określonych w przekazach pocztowych, z pominięciem oddawczej skrzynki pocztowej oraz bez konieczności odbierania przesyłki w placówce pocztowej;
 - 5) przyjmowanie od osoby z niepełnosprawnością w miejscu jej zamieszkania prawidłowo opłaconej przesyłki pocztowej niebędącej przesyłką rejestrowaną.”.

Art. 283.

W ustawie z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz. U. z 2022 r. poz. 1689) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 1 pkt 2 i 3 otrzymują brzmienie:
 - „2) w trakcie postępowania wykonawczego występowały u nich zaburzenia osobowości, niepełnosprawność intelektualna lub zaburzenia preferencji seksualnych,
 - 3) stwierdzone u nich zaburzenia psychiczne lub niepełnosprawność intelektualna mają taki charakter lub takie nasilenie, że zachodzi co najmniej wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej, zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 10 lat”;
- 2) w art. 11 we wprowadzeniu do wyliczenia wyrazy „upośledzenia umysłowego, zaburzenia osobowości” zastępuje się wyrazami „zaburzenia osobowości, niepełnosprawność intelektualna”.

Art. 284.

W ustawie z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. z 2023 r. poz. 519 i 547) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 15 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Cudzoziemiec z wrodzoną lub nabytą niepełnosprawnością wzroku może dołączyć do wniosku fotografię przedstawiającą go w okularach z ciemnymi szklami. W takim przypadku do wniosku dołącza się również dokumenty potwierdzające niepełnosprawność wzroku, a w przypadku braku możliwości ich przedstawienia oświadczenie cudzoziemca o niepełnosprawności.”;
- 2) w art. 77 w ust. 1a uchyla się pkt 2;
- 3) w art. 105 ust. 3 uchyla się pkt 2;
- 4) w art. 202 ust. 3 uchyla się pkt 2;
- 5) w art. 228 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) osobie, która z powodu swojej niepełnosprawności nie może złożyć podpisu samodzielnie.”;
- 6) w art. 400a w ust. 1 część wspólna otrzymuje brzmienie:

„- oraz członkom rodziny lub opiekunowi prawnemu tego cudzoziemca, w przypadku

osoby małoletniej, świadczenia z zakresu pomocy socjalnej, opieki medycznej i psychologicznej.”;

7) w art. 402 w ust. 1 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) organ opieki społecznej, jeżeli zachodzi potrzeba opieki lub wsparcia osoby chorej lub wymagającej wsparcia, którą cudzoziemiec opiekował się lub której udzielał wsparcia;”.

Art. 285.

W ustawie z dnia 13 grudnia 2013 r. o rodzinnych ogrodach działkowych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1073) w preambule i w art. 3 pkt 5 wyraz „niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 286.

W ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2020 r. poz. 1297 oraz z 2023 r. poz. 1429) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 2:

a) w ust. 5 w pkt 2 wyrazy „osobę wymagającą opieki” zastępuje się wyrazami „osobę, która ukończyła 75 lat wymagającą opieki albo osobę z niepełnosprawnością wymagającą wsparcia”,

b) ust. 7 otrzymuje brzmienie:

„7. Ustalenie członkowi rodziny osoby sprawującej opiekę lub udzielającej wsparcia prawa do dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego lub świadczenia pielęgnacyjnego w związku z opieką nad inną osobą lub wspieraniem jej nie powoduje utraty prawa do zasiłku dla opiekuna.”;

2) w art. 5 w ust. 2 wyrazy „osobie, nad którą jest sprawowana opieka” zastępuje się wyrazami „osobie, której jest udzielane wsparcie”;

3) w art. 7 w ust. 1-3 wyrazy „sprawowania opieki nad osobą niepełnosprawną” zastępuje się wyrazami „sprawowania opieki nad osobą, która ukończyła 75 lat albo udzielania wsparcia osobie z niepełnosprawnością”.

Art. 287.

W ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 r. o świadczeniu odszkodowawczym przysługującym w razie wypadku lub choroby pozostających w związku ze służbą (Dz. U. z 2023 r. poz. 2015) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 4 w ust. 2 w pkt 1 i 2 wyraz „upośledzenie” zastępuje się wyrazem „ograniczenie”;
- 2) w art. 32 w ust. 1 w pkt 2 i w ust. 2 pkt 2 wyraz „upośledzeń” zastępuje się wyrazem „ograniczeń”.

Art. 288.

W ustawie z dnia 28 listopada 2014 r.- Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1378 i 1615) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 45 w ust. 1 po wyrazie „opiekunowi” dodaje się wyrazy „ , osobie udzielającej wsparcia”;
- 2) w art. 62 w ust. 3 wyraz „ułomność” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawność”.

Art. 289.

W ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. o komisjach lekarskich podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 398 oraz z 2023 r. poz. 658) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 5 w ust. 1 w pkt 1 i 2 wyraz „ułomności” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”;
- 2) w art. 6 w ust. 1 w pkt 1-3 i w ust. 2 w pkt 1-5 wyraz „ułomności” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”;
- 3) w art. 8 w ust. 1-3 występujący dwukrotnie wyraz „ułomności” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”;
- 4) w art. 32:
 - a) w ust. 1 wyraz „ułomności” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”,
 - b) w ust. 5 dwukrotnie występujący wyraz „ułomności” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”;
- 5) w art. 33 w ust. 2 we wprowadzeniu do wyliczenia i w ust. 3 pkt 1 oraz w art. 39 w ust. 4 wyraz „ułomności” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”.

Art. 290.

W ustawie z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych (Dz.U. z 2023 r. poz. 388 i 1641) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 12 wyrazy „środowiskowej opieki socjalnej” zastępuje się wyrazami „środowiskowej opieki i wsparcia socjalnego”;
- 2) w art. 13b po wyrazie „opiekuńczych” dodaje się wyrazy „lub wspierających”;
- 3) w art. 15 w ust. 4 w pkt 4 wyrazy „pomocy lub opieki” zastępuje się wyrazami „opieki lub wsparcia”.

Art. 291.

W ustawie z dnia 15 maja 2015 r. - Prawo restrukturyzacyjne (Dz. U. z 2022 r. poz. 2309 oraz z 2023 r. poz. 1723 i 1860) w art. 151 w ust. 1 w pkt 1, w art. 196b w ust. 1, w art. 260 w ust. 5, w art. 311 w ust. 2 i w art. 312 w ust. 5 wyraz „kalectwa” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”.

Art. 292.

W ustawie z dnia 25 czerwca 2015 r. o leczeniu niepłodności (Dz. U. z 2020 r. poz. 442) w art. 31 w ust. 1 pkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) jeżeli kandydatem na dawcę jest małoletni, pobranie komórek rozrodczych może być dokonane za zgodą wyrażoną w formie pisemnej albo na złożony w formie pisemnej wniosek jego przedstawiciela ustawowego; w przypadku gdy kandydatem na dawcę jest małoletni powyżej lat trzynastu, wymagana jest także jego zgoda wyrażona w formie pisemnej.”.

Art. 293.

W ustawie z dnia 25 czerwca 2015 r. - Prawo konsularne (Dz. U. 2023 r. poz. 1329) w art. 112 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) w związku z dochodzeniem roszczeń alimentacyjnych lub roszczeń z tytułu opieki nad małoletnimi obywatelami polskimi;”.

Art. 294.

W ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów (Dz. U. z 2018 r. poz. 708) w art. 17 uchyla się pkt 2.

Art. 295.

W ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 945) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 8 po ust. 10 dodaje się ust. 10a w brzmieniu:
„10a. Dyżur może odbywać się również w Centrum Niezależnego Życia, o którym mowa w ustawie z dnia ... o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami (Dz.U. ...);
- 2) w art. 11 w ust. 6b wyrazy „z powodu niepełnosprawności, podeszłego wieku albo innych okoliczności życiowych” zastępuje się wyrazami „ze względu na niepełnosprawność, podeszły wiek albo inne okoliczności życiowe”;
- 3) w art. 13 w części wspólnej wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 296.

W ustawie z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych (Dz. U. poz. 1705) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 4 pkt 3 otrzymuje brzmienie:
„3) osobę z niepełnosprawnością – osobę o której mowa w art. 2 pkt 5 ustawy z dnia ... 2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami (Dz. U...);”;
- 2) w art. 5 w ust. 2 pkt 7 otrzymuje brzmienie:
„7) sytuacja osób z niepełnosprawnościami i osób udzielających im wsparcia;”.

Art. 297.

W ustawie z dnia 28 stycznia 2016 r. - Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2023 r. poz. 1360 i 1429) w art. 151 w § 1 skreśla się wyrazy „ , a także wtedy gdy został złożony do właściwego sądu wnioski o ubezwłasnowolnienie”.

Art. 298.

W ustawie z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz. U. z 2022 r. poz. 2253 oraz z 2023 r. poz. 825, 1705, 1784 i 1843) w art. 135 w ust. 5 wyraz „kalectwa” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”.

Art. 299.

W ustawie z dnia 5 września 2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1797 oraz z 2023 r. poz. 1234) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 14 dodaje się art. 14a w brzmieniu:

„Art. 14a. 1. Kwalifikowany dostawca usług zaufania zapewnia urządzenia i oprogramowanie, niezbędne do korzystania ze świadczonych usług zaufania, dostosowane do korzystania przez osoby ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240).

2. Minister właściwy do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia, wymogi w zakresie dostępności urządzeń oraz oprogramowania, o których mowa w ust. 1, kierując się potrzebą zapewnienia możliwości ich obsługi przez poszczególne grupy osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.”;

2) w art. 46 po pkt 5 dodaje się pkt 5a w brzmieniu:

„5a) nie zapewnia urządzeń lub oprogramowania, o których mowa w art. 14a ust. 1;”.

Art. 300.

W ustawie z dnia 21 października 2016 r. o umowie koncesji na roboty budowlane lub usługi (Dz. U. z 2023 r. poz. 140) w art. 34 pkt 1 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami posiadających orzeczenia potwierdzające niepełnosprawność”.

Art. 301.

W ustawie z dnia 6 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz. U. z 2023 r. poz. 615) w art. 207 w ust. 8 dwukrotnie występujący wyraz „ułomności” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”.

Art. 302.

W ustawie z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2023 r. poz. 1923) w art. 4 w ust. 2 w pkt 2-4 i w ust. 3 oraz w art. 7 w ust. 1 wyrazy „ciężkie i nieodwracalne upośledzenie” zastępuje się wyrazami „ciężką i nieodwracalną niepełnosprawność”.

Art. 303.

W ustawie z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1422) w art. 32 w ust. 1 i 2 wyraz „ułomności” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”.

Art. 304.

W ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 900, 1672, 1718 i 2005) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 1:
 - a) w pkt 6 wyrazy „młodzież niepełnosprawną” zastępuje się wyrazami „młodzież z niepełnosprawnościami”,
 - b) w pkt 7 wyrazy „uczniami niepełnosprawnymi” zastępuje się wyrazami „uczniami z niepełnosprawnościami”;
- 2) w art. 20 w ust. 4 w pkt 3 wyrazy „upośledzeniem umysłowym” zastępuje się wyrazami „niepełnosprawnością intelektualną”;
- 3) w art. 32 w ust. 6 wyrazy „niepełnosprawnym dzieciom” zastępuje się wyrazami „dzieciom z niepełnosprawnościami”;
- 4) w art. 36 ust. 17 otrzymuje brzmienie:

„17. Za spełnianie obowiązku, o którym mowa w art. 31 ust. 4, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki uznaje się również udział dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych, o których mowa w art. 127 ust. 4a.”;
- 5) art. 39:
 - a) w ust. 4 w pkt 1 wyrazy „uczniom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „uczniom z niepełnosprawnościami”,
 - b) w ust. 4a wyrazy „młodzieży niepełnosprawnej” zastępuje się wyrazami „młodzieży z niepełnosprawnościami”;
- 6) w art. 46 w ust. 1 pkt 2 w lit. g wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;
- 7) w art. 47 w ust. 1 w pkt 3 w lit. b, w art. 109 w ust. 1 w pkt 3 wyrazy „uczniów niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „uczniów z niepełnosprawnościami”;
- 8) w art. 98 w ust. 1 w pkt 4 i w art. 102 w ust. 1 w pkt 3 wyrazy „dziećmi niepełnosprawnymi” zastępuje się wyrazami „dziećmi z niepełnosprawnościami”;

- 9) w art. 102 w ust. 1 w pkt 4 wyrazy „dzieci niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „dzieci z niepełnosprawnościami”;
- 10) w art. 121a w ust. 10 i 14 wyrazy „uczniowie niepełnosprawni” zastępuje się wyrazami „uczniowie z niepełnosprawnością”;
- 11) w art. 127:
- a) w ust. 1 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:
„Kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci, młodzież i uczniów z niepełnosprawnościami, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy.”,
- b) w ust. 4 wyraz „zaburzonych” zastępuje się wyrazem „ograniczonych”,
- c) po ust. 4 dodaje się ust. 4a-4e w brzmieniu:
„4a. Dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną bez względu na stopień tej niepełnosprawności organizuje się zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze.
4b. Zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze są organizowane w szczególności w przedszkolach, szkołach, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych, o którym mowa w art. 2 pkt 6, w domach pomocy społecznej i podmiotach leczniczych, a także w domu rodzinnym.
4c. Dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim organizuje się również rehabilitację leczniczą, zawodową i społeczną.
4d. Rehabilitacja i zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze są bezpłatne.
4e. Opieka niezbędna do prowadzenia rehabilitacji i zajęć rewalidacyjno-wychowawczych wchodzi w zakres tych czynności.”,
- d) w ust. 10 skreśla się wyrazy „organizowanych zgodnie z przepisami o ochronie zdrowia psychicznego”,
- e) w ust. 19 w pkt 2 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 3 w brzmieniu:
„3) warunki organizowania kształcenia uczniów szkół policealnych, uwzględniając szczególne potrzeby psychofizyczne i edukacyjne uczniów, rodzaje niepełnosprawności wymagające stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, szczegółowy zakres indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego oraz tryb jego opracowywania, a także zatrudnienie specjalistów do realizacji potrzeb uczniów szkół policealnych”,
- f) po ust. 20 dodaje się ust. 21 w brzmieniu:
„21. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w porozumieniu

z Przewodniczącym Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnością i ministrem właściwym do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, warunki i sposób organizowania zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, uwzględniając potrzebę zapewnienia jakości i dostępności tych zajęć.”;

- 12) w art. 135 w ust. 6 w pkt 2 w lit. d wyrazy „nad którą kandydat sprawuje opiekę” zastępuje się wyrazami „której kandydat udziela wsparcia”.

Art. 305.

W ustawie z dnia 9 marca 2017 r. o wymianie informacji podatkowych z innymi państwami (Dz. U. z 2023 r. poz. 241) w art. 31 w ust. 2 w pkt 1 w lit. d wyraz „inwalidztwa” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”.

Art. 306.

W ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne (Dz. U. z 2023 r. poz. 1478, 1688, 1890, 1963 i 2029) w art. 39 w ust. 4 w pkt 6 i w art. 313 w ust. 2 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 307.

W ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zasobie Nieruchomości (Dz. U. z 2023 r. poz. 1054) w art. 54 w ust. 2 w pkt 8 i 14 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 308.

W ustawie z dnia 27 października 2017 r. o podstawowej opiece zdrowotnej (Dz.U. z 2022 r. poz. 2527) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 7 w ust. 2 w pkt 1 i 2 wyraz „niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;
- 2) w art. 10 w ust. 3 w pkt 1 w lit. i skreśla się wyrazy „lub całkowicie ubezwłasnowolniona”.

Art. 309.

W ustawie z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1400 i 2005) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2 w pkt 34 wyrazy „uczniu niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „uczniu z niepełnosprawnością”;
- 2) w art. 8:
 - a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W roku budżetowym na realizację zadań związanych z organizacją kształcenia specjalnego, o którym mowa w art. 127 ust. 1 ustawy - Prawo oświatowe, oraz na organizację zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, o których mowa w art. 36 ust. 17 ustawy - Prawo oświatowe, jednostka samorządu terytorialnego przeznacza w poszczególnych placówkach środki w wysokości nie mniejszej niż kwota przewidziana na uczniów posiadających specjalne potrzeby edukacyjne w tych placówkach w części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostki samorządu terytorialnego na uczniów, wychowanków i uczestników zajęć rewalidacyjno-wychowawczych w przedszkolach, szkołach i placówkach, prowadzonych przez tę jednostkę samorządu terytorialnego, w zakresie tych zadań.”,
 - b) w ust. 3 w pkt 1 po wyrazach „w placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 7 ustawy - Prawo oświatowe,” dodaje się wyrazy „uczniów szkół policealnych, o których mowa w art. 2 pkt 4 ustawy – Prawo oświatowe”;
- 3) w art. 11 w ust. 4 dwukrotnie występujące wyrazy „uczniów niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „uczniów z niepełnosprawnościami”;
- 4) w art. 12:
 - a) w ust. 1:
 - w pkt 3 dwukrotnie występujące wyrazy „uczniów niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „uczniów z niepełnosprawnościami”,
 - w części wspólnej wyrazy „uczniów niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „uczniów z niepełnosprawnościami”,
 - b) w ust. 2:
 - w pkt 3 dwukrotnie występujące wyrazy „uczniów niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „uczniów z niepełnosprawnościami”,
 - w części wspólnej wyrazy „uczniów niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „uczniów z niepełnosprawnościami”;
- 5) w art. 16 w ust. 1-3 wyrazy „ucznia niepełnosprawnego” zastępuje się wyrazami „ucznia z niepełnosprawnością”;

- 6) w art. 17 w ust. 1 we wprowadzeniu do wyliczenia i w ust. 2-5, w art. 18 w ust. 1-3, w art. 19 w ust. 1 we wprowadzeniu do wyliczenia i w ust. 2-5, w art. 20 w ust. 1 i 2 oraz w art. 21 w ust. 1 we wprowadzeniu do wyliczenia i w ust. 2-4, w art. 57 w ust. 3 we wprowadzeniu do wyliczenia i w pkt 2 i 3 wyrazy „ucznia niepełnosprawnego” zastępuje się wyrazami „ucznia z niepełnosprawnością”;
- 7) w art. 25 w ust. 5, w art. 26 w ust. 5, w art. 50 w ust. 2 we wprowadzeniu do wyliczenia i w części wspólnej, w art. 51 w ust. 1-9 wyrazy „uczniem niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „uczniem z niepełnosprawnością”;
- 8) w art. 50 w ust. 1 w pkt 3 i w części wspólnej, w art. 56 w ust. 7, w art. 57 w ust. 3 w części wspólnej i w ust. 6 we wprowadzeniu do wyliczenia i w części wspólnej w zdaniu pierwszym i drugim, w art. 63 w ust. 1 w pkt 3 i 4, w art. 64 w ust. 3, 4 i 8 oraz w art. 67 wyrazy „uczniów niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „uczniów z niepełnosprawnościami”;
- 9) w art. 64 w ust. 2 wyrazy „uczeń niepełnosprawny” zastępuje się wyrazami „uczeń z niepełnosprawnością”.

Art. 310.

W ustawie z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 66, 240, 347, 641, 1586 i 1860) w art. 178 w ust. 5 w pkt 3 wyraz „inwalidztwo” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawność”.

Art. 311.

W ustawie z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 875, 1394, 1506 i 1681) w art. 13, w art. 17 w ust. 1 w części wspólnej, w art. 19 w części wspólnej, w art. 25 pkt 4 i w art. 29a w ust. 3 w pkt 3 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 312.

W ustawie z dnia 26 stycznia 2018 r. o Straży Marszałkowskiej (Dz.U. z 2023 r. poz. 1729) w art. 61 w ust. 1 w części wspólnej wyrazy „lub pod jego bezpośrednią opieką” zastępuje się wyrazami „ , pod jego bezpośrednią opieką lub której udzielał wsparcia w związku z niepełnosprawnością”

Art. 313.

W ustawie z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1691 i 1860) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 18:
 - a) w ust. 1 uchyla się pkt 2,
 - b) w ust. 8 uchyla się pkt 3;
- 2) w art. 20 w ust. 1 uchyla się pkt 5;
- 3) w art. 50 w ust. 1 skreśla się wyrazy „albo ubezwłasnowolnienia”;
- 4) w art. 99:
 - a) w ust. 1 uchyla się pkt 2,
 - b) w ust. 4 uchyla się pkt 2;
- 5) w art. 100 uchyla się pkt 4;
- 6) w art. 142 w ust. 1 uchyla się pkt 2;
- 7) w art. 143 uchyla się pkt 2;
- 8) w art. 146 w ust. 1 uchyla się pkt 4.

Art. 314.

W ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego gruntów zabudowanych na cele mieszkaniowe w prawo własności tych gruntów (Dz. U. z 2023 r. poz. 904 i 1586) w art. 9a w ust. 1 w pkt 5 wyrazy „ciężkie i nieodwracalne upośledzenie” zastępuje się wyrazami „ciężką i nieodwracalną niepełnosprawność”.

Art. 315.

W ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. o pomocy państwa w ponoszeniu wydatków mieszkaniowych w pierwszych latach najmu mieszkania (Dz. U. z 2023 r. poz. 1351 i 1463) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 7 w ust. 1 w pkt 1 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;
- 2) w art. 8 w ust. 2 pkt 9 i 10 otrzymują brzmienie:

„9) osoba do 16. roku życia wchodząca w skład gospodarstwa domowego legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności określonym w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 100, 173, 240, 852, 1234 i 1429);

10) osoba powyżej 16. roku życia wchodząca w skład gospodarstwa domowego legitymuje się orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności określonym w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;”.

Art. 316.

W ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742, 1088, 1234, 1672 i 1872) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 11 w ust. 1 pkt 6 otrzymuje brzmienie:
„6) zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami warunków do pełnego udziału w życiu społeczności uczelni, w szczególności w:
a) procesie przyjmowania na uczelnię w celu odbywania kształcenia,
b) kształceniu,
c) prowadzeniu działalności naukowej,
d) prowadzeniu działalności dydaktycznej
- z zachowaniem standardów dostępności oraz racjonalnych usprawnień.”;
- 2) w art. 68 po ust. 3 dodaje się ust. 4 w brzmieniu:
„4. Standardy kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodów, o których mowa w ust. 1, obejmują problematykę niepełnosprawności, w tym wymagania dotyczące komunikacji odpowiedniej do potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.”;
- 3) w art. 86 w ust. 1 w pkt 2, w art. 89, art. 409 w ust. 1 w pkt 2, w art. 415 w ust. 1, art. 416 w ust. 3 w pkt 2, art. 419 w ust. 4 w pkt 1 w lit. b oraz w art. 466 w ust. 2 w pkt 1 w lit. b wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;
- 4) w art. 88 w ust. 1 w pkt 1 w lit. d i w ust. 2 wyrazy „dzieci niepełnosprawne” zastępuje się wyrazami „dzieci z niepełnosprawnościami”;
- 5) w art. 365 w pkt 6 i w art. 402 w pkt 3 wyrazy „osobom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „osobom z niepełnosprawnościami”;
- 6) w art. 368 w ust. 4 w pkt 2 i w ust. 5 wyrazy „osobami niepełnosprawnymi” zastępuje się wyrazami „osobami z niepełnosprawnościami”.

Art. 317.

W ustawie z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2023 r. poz. 647, 1407 i 1429) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 1 w ust. 1 w pkt 1, w art. 6 w pkt 1-3, w art. 7 w ust. 1 i 5, w art. 11 w ust. 1 oraz w art. 12 w ust. 2 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;
- 2) art. 2 otrzymuje brzmienie:
„Art. 2. Ilekroć w ustawie jest mowa o osobie z niepełnosprawnością - oznacza to osobę z niepełnosprawnością w rozumieniu przepisów ustawy z dnia ... 2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami.”.

Art. 318.

W ustawie z dnia 9 listopada 2018 r. o finansowym wspieraniu produkcji audiowizualnej (Dz. U. z 2021 r. poz. 198) w art. 15 w ust. 1 w pkt 10 wyrazy „osobom niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „osobom z niepełnosprawnościami”.

Art. 319.

W ustawie z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1440) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) tytuł ustawy otrzymuje brzmienie:
„o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych”;
- 2) w art. 1 w pkt 5 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje pkt 6 i 7 w brzmieniu:
„6) wymagania dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów innych niż publiczne;
7) dostępność cyfrową stron internetowych i aplikacji mobilnych współfinansowanych przez podmioty publiczne i niektóre inne podmioty.”;
- 3) po art. 2 dodaje się art. 2a i art. 2b w brzmieniu:
„Art. 2a. 1. Dostępność cyfrową stron internetowych i aplikacji mobilnych, wykorzystywanych do świadczenia usług, udzielania świadczeń lub realizacji zadań na rzecz osób fizycznych, zapewniają również:
1) podmioty wykonujące działalność leczniczą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2022 r. poz. 633),

- 2) banki w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r.- Prawo bankowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 2324),
- 3) podmioty wykonujące działalność ubezpieczeniową w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. z 2022 r. poz. 2283),
- 4) podmioty prowadzące działalność maklerską w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. z 2022 r. poz. 1500),
- 5) towarzystwa funduszy inwestycyjnych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi (Dz. U. z 2022 r. poz. 1523),
- 6) powszechne towarzystwa emerytalne i pracownicze towarzystwa emerytalne w rozumieniu przepisów ustawy dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 105),
- 7) podmioty świadczące usługi pocztowe, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe (Dz. U. z 2022 r. poz. 896),
- 8) podmioty świadczące usługi przewozu przesyłek towarowych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. - Prawo przewozowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 8),
- 9) przewoźnicy w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. - Prawo przewozowe (Dz.U. z 2020 r. poz. 8),
- 10) organizatorzy publicznego transportu zbiorowego, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1343),
- 11) przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2020 r. poz. 2028),
- 12) podmioty świadczące usługi zaopatrzenia w ciepło, energię i paliwa gazowe w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r.- Prawo energetyczne (Dz.U. z 2022 r. poz. 1385),
- 13) dostawcy usług medialnych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz.U. z 2020 r. poz. 805) i wydawcy dzienników i czasopism w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r.- Prawo prasowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 1722),
- 14) kwalifikowani dostawcy usług zaufania w rozumieniu przepisów ustawy z dnia

5 września 2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej
(Dz.U. z 2021 r. poz. 1797),

15) zarządcy nieruchomości w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r.
o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2023 r. poz. 344),

16) spółdzielnie mieszkaniowe

- chyba, że są podmiotami publicznymi.

2. Do zapewniania dostępności cyfrowej przez podmioty wymienione w ust. 1
stosuje się odpowiednio przepisy ustawy, z wyjątkiem art. 8 ust. 2 pkt 1,
art. 12 pkt 2 i 3, art. 14-17.

3. Jeżeli na stronach internetowych podmiotów wymienionych w ust. 1 opublikowane
są dane kontaktowe jednostek obsługujących klientów lub urzędzeń przeznaczonych
do obsługi klientów, wraz z danymi kontaktowymi zamieszcza się również informację
o dostępności architektonicznej tych jednostek lub miejsc, w których znajdują się
te urzędnia dla osób z niepełnosprawnościami.

4. Obowiązek zapewnienia dostępności cyfrowej przez podmioty, o których mowa
w ust. 1, obejmuje również strony internetowe i aplikacje mobilne, które umożliwiają
zarządzanie usługami przez użytkowników.

Art. 2b. 1. Podmioty, które udostępniają strony internetowe lub aplikacje mobilne albo
elementy tych stron lub aplikacji, jeżeli:

1) strona internetowa lub aplikacja mobilna jest wykorzystywana do realizacji zadań
publicznych lub do świadczenia usług publicznych,

2) podmioty publiczne finansują w co najmniej 50 procentach roczne koszty
utrzymania lub rozbudowy strony internetowej albo aplikacji mobilnej lub elementu
takiej strony lub aplikacji

- zapewniają dostępność cyfrową tych stron internetowych i aplikacji mobilnych.

2. Do zapewniania dostępności cyfrowej przez podmioty wymienione w ust. 1
stosuje się odpowiednio przepisy ustawy, z wyjątkiem art. 8 ust. 2 pkt 1, art. 12 pkt 2
i 3, art. 14-17.”;

4) w art. 3 w ust. 2 w pkt 5 w lit. a przecinek zastępuje się średnikiem i dodaje się wyrazy
„w takim wypadku podmiot publiczny zapewnia jednak alternatywny sposób dostępu
do tych treści,”;

5) w art. 4 pkt 6 otrzymuje brzmienie:

„6) kompatybilność - właściwość strony internetowej lub aplikacji mobilnej
umożliwiającej tej stronie lub aplikacji współpracę z możliwie największą liczbą

programów, w tym z narzędziami i programami wspomagającymi osoby z niepełnosprawnościami;”;

6) po art. 5 dodaje się art. 5b i art. 5c w brzmieniu:

„Art. 5b. Aplikację mobilną udostępnia się na wszystkie powszechnie używane systemy operacyjne.

Art. 5c. 1. Systemy teleinformatyczne używane do realizacji zadań publicznych, jeżeli służą do świadczenia usług publicznych, a także rejestry publiczne, uzyskują certyfikat zgodności z wymaganiami dostępności cyfrowej wskazanymi w ustawie przed rozpoczęciem ich publicznego wykorzystywania. Certyfikat należy uzyskać także w przypadku każdej istotnej aktualizacji systemu lub rejestru.

2. Certyfikat, o którym mowa w ust. 1, wydaje, na okres czterech lat od dnia wydania, podmiot dokonujący certyfikacji wpisany do wykazu, o którym mowa w art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240).

3. Certyfikat o którym mowa w ust. 1, zawiera oświadczenie podmiotu dokonującego certyfikacji o dopuszczeniu systemu teleinformatycznego lub rejestru do publicznego wykorzystywania, uzasadnienie oraz odnośnik do rejestru certyfikatów prowadzonego przez właściwego ministra. Art. 20, art. 21 ust. 3, art. 23 i art. 24 -27 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami stosuje się odpowiednio.

4. Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego podaje do publicznej wiadomości, na swojej stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej, informacje o podmiotach, którym został wydany certyfikat, o którym mowa w ust. 1, ze wskazaniem nazwy systemu teleinformatycznego lub rejestru, którego ten certyfikat dotyczy.

5. Kierownik jednostki, który udostępnia do publicznego wykorzystywania system lub rejestr, o których mowa w ust. 1, zawiera z podmiotem dokonującym certyfikacji umowę, która określa zakres certyfikacji, termin wydania certyfikatu oraz wynagrodzenie należne podmiotowi certyfikującemu.”;

7) w art. 8 w ust. 1 oraz w art. 10 w ust. 4 w pkt 6 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”;

8) w art. 10 w ust. 4 po pkt 7 dodaje się pkt 7a w brzmieniu:

„7a) informację o dostępności cyfrowej intranetu i ekstranetu podmiotu publicznego

oraz o dostępności stron internetowych i aplikacji mobilnych wykorzystywanych w działalności podmiotu publicznego, które nie mają własnej deklaracji dostępności;”;

9) po art. 13 dodaje się art. 13a w brzmieniu:

„Art. 13a. Minister właściwy do spraw informatyzacji umożliwia, na wyodrębnionej podstronie swojej strony internetowej, składanie wniosków dotyczących poprawy zapewniania dostępności cyfrowej, w tym o przeprowadzenie kontroli spełniania obowiązków zapewniania dostępności cyfrowej.

2. Na podstronie wskazanej w ust. 1 publikuje się również informacje o planowanych oraz przeprowadzonych kontrolach w zakresie spełniania obowiązków zapewniania dostępności cyfrowej, ich wyniku oraz karach pieniężnych nałożonych na podstawie ustawy.”;

10) po art. 18 dodaje się art. 18a – 18c w brzmieniu:

„Art. 18a. 1. Osoba, której:

1) odmówiono zapewnienia dostępności cyfrowej strony internetowej, aplikacji mobilnej lub wskazanego elementu strony internetowej, lub aplikacji mobilnej podmiotu publicznego lub podmiotu, o którym mowa w art. 2a, albo dostępu alternatywnego do takiego elementu, wskazanych w żądaniu, o którym mowa w art. 18 ust. 1,

2) odmawia się skorzystania z alternatywnego sposobu dostępu wskazanego jej na podstawie art. 18 ust. 6,

- ma prawo do zawiadomienia ministra właściwego do spraw informatyzacji o odmowie zapewnienia dostępności cyfrowej strony internetowej, aplikacji mobilnej lub elementu strony internetowej, lub aplikacji mobilnej lub o odmowie skorzystania ze wskazanego jej sposobu dostępu alternatywnego do takiego elementu.

Do zawiadomienia dołącza się kopię odpowiedzi udzielonej przez podmiot publiczny lub podmiot wskazany w art. 2a.

2. Każdy może zawiadomić ministra właściwego do spraw informatyzacji o braku na stronie internetowej informacji, o których mowa w art. 2a ust. 3, oraz o braku elementów deklaracji dostępności, o których mowa w art. 10 ust. 3-5.

Art. 18b. 1. Minister właściwy do spraw informatyzacji może, po otrzymaniu zawiadomienia, o którym mowa w art. 18a albo z urzędu, weryfikować zapewnienie dostępności cyfrowej stron internetowych, aplikacji mobilnych, systemów teleinformatycznych i rejestrów publicznych, o których mowa w art. 5c ust. 1, lub ich elementów objętych przepisami ustawy a także spełnienie obowiązku, o którym

mowa w art. 2a ust. 3.

2. Weryfikację, o której mowa w ust. 1, przeprowadza się w sposób zdalny.

3. Przeprowadzenie weryfikacji, o której mowa w ust. 1, dokumentuje się w formie protokołu zawierającego w szczególności:

1) dokładny czas jej przeprowadzenia;

2) nazwę i numer urządzenia wykorzystanego do przeprowadzenia weryfikacji;

3) nazwę i wersję systemu operacyjnego zainstalowanego na urządzeniu wykorzystanym do przeprowadzenia weryfikacji;

4) imię, nazwisko i stanowisko służbowe osoby lub osób, które przeprowadziły weryfikację;

5) adres strony internetowej lub nazwę aplikacji mobilnej, systemu teleinformatycznego albo rejestru publicznego, o których mowa w art. 5c ust. 1, lub wskazanie ich elementów, które poddano weryfikacji wraz z nazwą podmiotu, który udostępnia stronę internetową, aplikację mobilną, system teleinformatyczny lub rejestr publiczny, o których mowa w art. 5c ust. 1 albo ich elementy;

6) opis czynności wykonanych podczas weryfikacji oraz wykaz zgromadzonych dowodów, które załącza się do protokołu z weryfikacji;

7) wyniki weryfikacji.

6. Minister właściwy do spraw informatyzacji może zażądać, w toku weryfikacji, od podmiotu udostępniającego stronę internetową, aplikację mobilną, system teleinformatyczny lub rejestr publiczny, o których mowa w art. 5c ust. 1, albo ich elementy, przedstawienia informacji, dokumentów albo ich kopii lub uwierzytelnionych odpisów niezbędnych do ustalenia czy strona internetowa, aplikacja mobilna, system teleinformatyczny lub rejestr publiczny, o których mowa w art. 5c ust. 1, spełnia wymogi ustawy.

7. Na zasadach określonych w ust. 6 można również żądać danych dostępowych do stron internetowych, aplikacji mobilnych, systemów teleinformatycznych lub rejestrów publicznych lub ich elementów.

8. Do czynności, o których mowa w ust. 5-7, stosuje się przepisy o ochronie informacji niejawnych oraz o tajemnicy telekomunikacyjnej a także o ochronie danych osobowych.

9. Informacje i dokumenty oraz ich kopie i uwierzytelnione odpisy, o których mowa w ust. 6, oraz dane dostępne, o których mowa w ust. 7, przedstawia się w terminie 30 dni od dnia otrzymania wezwania.

10. Jeżeli podmiot nie przedstawi informacji, dokumentów, ich kopii lub uwierzytelnionych odpisów, o których mowa w ust. 6 albo danych dostępowych, o których mowa w ust. 7, w ciągu 30 dni od dnia wezwania, minister właściwy do spraw informatyzacji może wszcząć kontrolę, o której mowa w art. 18c.

11. Po zakończeniu weryfikacji minister właściwy do spraw informatyzacji przekazuje podmiotowi udostępniającemu stronę internetową lub aplikację mobilną protokół, o którym mowa w ust. 5. Podmiot ten może ustosunkować się do wyników weryfikacji zawartych w protokole w terminie 14 dni od dnia jego otrzymania, w szczególności poprzez złożenie zastrzeżeń.

12. Jeżeli zastrzeżenia, o których mowa w ust. 11, okażą się uzasadnione, minister właściwy do spraw informatyzacji zmienia wyniki weryfikacji.

13. Protokół z weryfikacji może być podstawą wszczęcia postępowania o nałożenie kary pieniężnej, o której mowa w art. 19 ust. 1.

Art. 18c. 1. Minister właściwy do spraw informatyzacji może dokonywać kontroli spełniania obowiązków wynikających z ustawy, w szczególności, gdy weryfikacja, o której mowa w art. 18b ust. 1, nie pozwala na stwierdzenie czy strona internetowa, aplikacja mobilna, system teleinformatyczny lub rejestr publiczny, o których mowa w art. 5c ust. 1, lub ich elementy spełniają wymogi ustawy.

2. Czynności kontrolne mogą być podejmowane wobec wszystkich podmiotów, które mogą posiadać informacje niezbędne do ustalenia spełniania obowiązków wynikających z ustawy.

3. Pracownikom urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw informatyzacji przysługuje, po okazaniu legitymacji służbowej oraz doręczeniu upoważnienia do przeprowadzenia kontroli, przysługuje prawo:

- 1) dostępu do materiałów, dokumentów oraz innych danych niezbędnych do przeprowadzenia kontroli, a także sporządzania ich kopii;
- 2) wstępu do wszystkich obiektów i nieruchomości oraz pomieszczeń kontrolowanego podmiotu;
- 3) wykonywania czynności kontrolnych stron internetowych lub aplikacji mobilnych lub ich elementów a także urządzeń i sieci telekomunikacyjnych.

4. Kierownik kontrolowanego podmiotu, osoba upoważniona lub inny pracownik kontrolowanego podmiotu, który może być uznany za osobę, o której mowa w art. 97 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2023 r. poz. 1610, 1615, 1890 i 1933), jest obowiązana udzielać pracownikom urzędu obsługującego ministra

właściwego do spraw informatyzacji, o których mowa w ust. 1, wszelkich potrzebnych informacji oraz zapewnić im:

- 1) warunki sprawnego przeprowadzenia kontroli;
- 2) dostęp do materiałów, dokumentów, danych urzędów i sieci, o których mowa w ust. 3 pkt 1;
- 3) wstęp do obiektów, nieruchomości i pomieszczeń, o których mowa w ust. 3 pkt 2;
- 4) nieodpłatne udostępnienie podlegających kontroli sieci telekomunikacyjnych, urzędów telekomunikacyjnych oraz innych urzędów, w celu przeprowadzenia kontroli dostępności cyfrowej stron internetowych, aplikacji mobilnych, systemów teleinformatycznych i rejestrów publicznych, o których mowa w art. 5c ust. 1, lub ich elementów.
5. Minister właściwy do spraw informatyzacji może prowadzić kontrolę we współpracy z innymi państwowymi organami kontrolnymi.
6. W czynnościach kontrolnych mogą brać udział osoby posiadające wiedzę specjalistyczną, niebędące pracownikami urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw informatyzacji, po doręczeniu upoważnienia ministra właściwego do spraw informatyzacji do wykonywania czynności kontrolnych.
7. Czynności kontrolne mogą być prowadzone w sposób zdalny.
8. Z kontroli sporządza się protokół podpisany przez pracownika przeprowadzającego kontrolę.
9. Protokół, o którym mowa w ust. 8, zawiera w szczególności:
 - 1) oznaczenie kontrolowanego podmiotu, czasu i miejsca przeprowadzania kontroli;
 - 2) wskazanie zakresu kontroli oraz osób w niej uczestniczących;
 - 3) opis przebiegu kontroli;
 - 4) ustalenia z przeprowadzonej kontroli.
10. Protokół, o którym mowa w ust. 8, podpisuje także kierownik kontrolowanego podmiotu lub osoba przez niego upoważniona.
11. Do czynności kontrolnych, o których mowa w ust. 3–7, stosuje się przepisy o ochronie informacji niejawnych oraz o tajemnicy telekomunikacyjnej, a także o ochronie danych osobowych.
12. Do kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy stosuje się przepisy rozdziału 5 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców.”;

11) w art. 19:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Karze pieniężnej podlega podmiot, który wbrew przepisom ustawy:

- 1) nie zapewnia dostępności cyfrowej strony internetowej lub aplikacji mobilnej;
- 2) nie zamieszcza informacji o dostępności architektonicznej zgodnie z art. 2a ust. 3;
- 3) nie zapewnia dostępności cyfrowej strony internetowej lub aplikacji mobilnej albo elementu takiej strony lub aplikacji pomimo, że ciąży na nim obowiązek jej zapewnienia na podstawie art. 2b;
- 4) nie udostępnia aplikacji mobilnej na wszystkie powszechnie używane systemy operacyjne;
- 5) publicznie wykorzystuje system teleinformatyczny używany do realizacji zadań publicznych, jeśli służy on do świadczenia usług publicznych lub rejestr publiczny albo ich istotne aktualizacje bez wcześniejszego uzyskania certyfikatu zgodności, o którym mowa w art. 5c ust. 1;
- 6) publicznie wykorzystuje system teleinformatyczny używany do realizacji zadań publicznych, jeśli służy on do świadczenia usług publicznych, lub rejestr publiczny albo ich istotne aktualizacje pomimo utraty ważności przez certyfikat zgodności, o którym mowa w art. 5c ust. 1;
- 7) nie publikuje na swojej stronie internetowej lub aplikacji mobilnej informacji, o których mowa w art. 6;
- 8) nie zapewnia alternatywnego sposobu dostępu do strony internetowej lub aplikacji mobilnej albo do elementu takiej strony lub aplikacji;
- 9) nie zapewnia dostępności cyfrowej strony podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej lub elementów lub funkcji strony internetowej lub aplikacji mobilnej, o których mowa w art. 8 ust. 2 pkt 2;
- 10) nie publikuje wyników przeprowadzonej oceny zapewnienia dostępności cyfrowej strony internetowej lub aplikacji mobilnej zgodnie z art. 8 ust. 4;
- 11) nie wykonuje obowiązku umieszczenia elementów stron internetowych lub aplikacji mobilnych zgodnie z art. 9;
- 12) nie publikuje deklaracji dostępności zgodnie z art. 10 ust. 1, 2 i 7 – 9;
- 13) nie zawiera w deklaracji dostępności elementów wskazanych w art. 10 ust. 3-5;
- 14) nie informuje ministra właściwego do spraw informatyzacji o konieczności zmiany lub uzupełnienia wykazu adresów stron internetowych i wykazu aplikacji mobilnych podmiotów publicznych zgodnie z art. 14 ust. 5;

15) nie udziela informacji, o których mowa w art. 13 ust. 2, lub nie przedstawia informacji, dokumentów, ich kopii lub uwierzytelnionych odpisów, o których mowa w art. 18b ust. 6 lub nie przekazuje danych dostępowych, o których mowa w art. 18b ust. 7 we wskazanym w ustawie terminie;

16) utrudnia lub uniemożliwia dokonywanie czynności kontrolnych przez ministra właściwego do spraw informatyzacji.”,

b) ust. 2-4 uchyla się;

c) ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Wysokość kary pieniężnej, o której mowa w ust. 1, wynosi do dwudziestokrotności przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej w roku kalendarzowym ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie art. 20 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1251, 1429 i 1672) ustalonego według stanu na dzień nałożenia kary.”,

d) dodaje się ust. 6-8 w brzmieniu:

„6. Wysokość kary pieniężnej, o której mowa w ust. 1, ustala się przy uwzględnieniu okoliczności naruszenia przepisów ustawy, zakresu naruszenia, w tym jego wagi i liczby osób, na które wpływa ono negatywnie.

7. Jeżeli pomimo nałożenia kary pieniężnej, o której mowa w ust. 1, podmiot nie zaprzestał naruszania przepisów ustawy, które było podstawą wymierzenia kary, kara za to naruszenie może być ponawiana.

8. Środki uzyskane z kar pieniężnych, o których mowa w ust. 1, są przekazywane na rachunek Funduszu Dostępności, o którym mowa w art. 35 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.”;

12) tytuł załącznika do ustawy otrzymuje brzmienie:

„WYTYCZNE DLA DOSTĘPNOŚCI TREŚCI INTERNETOWYCH 2.1 STOSOWANE DLA STRON INTERNETOWYCH I APLIKACJI MOBILNYCH W ZAKRESIE DOSTĘPNOŚCI DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI”.

Art. 320.

W ustawie z dnia 4 kwietnia 2019 r. o przedkładaniu niektórych dokumentów urzędowych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz. U. 2019 poz. 860) w art. 2 w pkt 17 wyrazy „osobie dotkniętej chorobą psychiczną albo niedorozwojem umysłowym” zastępuje się

wyrazami „osobie z ciężkimi zaburzeniami psychicznymi albo z niepełnosprawnością intelektualną”.

Art. 321.

W ustawie z dnia 12 kwietnia 2019 r. o opiece zdrowotnej nad uczniami (Dz. U. z 2019 r. poz. 1078) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 1 w ust. 1 w pkt 6, w art. 7 w ust. 5, w tytule rozdziału 4, w art. 21 w ust. 1 i 4 wyraz „niepełnosprawnymi” zastępuje się wyrazami „z niepełnosprawnościami”;
- 2) w art. 8 w ust. 1 oraz w art. 22 wyraz „niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „z niepełnosprawnościami”;
- 3) w art. 20 wyraz „niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „z niepełnosprawnością”.

Art. 322.

W ustawie z dnia 16 maja 2019 r. o Funduszu rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 2464 oraz z 2023 r. poz. 1720) w art. 25 w ust. 1 pkt 6 otrzymuje brzmienie:

„6) realizację potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz osób o ograniczonej sprawności ruchowej w zakresie dostępu do przewozów na liniach komunikacyjnych w przewozach autobusowych o charakterze użyteczności publicznej, dla których organizator złożył wnioski, które nie funkcjonowały co najmniej 3 miesiące przed dniem wejścia w życie ustawy;”.

Art. 323.

W ustawie z dnia 13 czerwca 2019 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1743) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 10 w ust. 1 w pkt 1 w lit. f wyrazy „oraz istotnych zaburzeń funkcjonowania psychologicznego” zastępuje się wyrazami „niepełnosprawności intelektualnej, zaburzeń neurorozwojowych oraz przeciwwskazań psychologicznych”;
- 2) w art. 12:
 - a) w ust. 2 w zdaniu pierwszym po wyrazach „ochronie zdrowia psychicznego” dodaje się wyrazy „ , niepełnosprawność intelektualną lub niepełnosprawność neurorozwojową”,

- b) w ust. 3 w zdaniu pierwszym wyrazy „istotne zaburzenia funkcjonowania psychologicznego” zastępuje się wyrazami „przeciwwskazania psychologiczne”;
- 3) w art. 13 w ust. 1 pkt 1 i 2 otrzymują brzmienie:
- „1) zaburzeń psychicznych, niepełnosprawności intelektualnej, zaburzeń neurorozwojowych - lekarz specjalista w dziedzinie psychiatrii albo lekarz posiadający specjalizację I stopnia w dziedzinie psychiatrii;
 - 2) przeciwwskazań psychologicznych - psycholog upoważniony, o którym mowa w art. 15c ust. 1 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji.”.

Art. 324.

W ustawie z dnia 4 lipca 2019 r. o systemie instytucji rozwoju (Dz. U. z 2023 r. poz. 1103 i 1941) w art. 12 w ust. 1a w pkt 6 i w art. 21 w ust. 1 pkt 6 wyrazy „pracowników niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „pracowników z niepełnosprawnościami”.

Art. 325.

W ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1818) w art. 2 w ust. 1 w pkt 6 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 326.

W ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 1 w ust. 2, art. 6 w pkt 2 i w art. 7 w ust. 3 po wyrazach „podmiotów publicznych” dodaje się wyrazy „i niektórych innych podmiotów”;
- 2) po art. 3 dodaje się art. 3a w brzmieniu:
„3a. Dostępność w rozumieniu ustawy, z wyłączeniem art. 5 w zakresie wykorzystywania do świadczenia usług, udzielania świadczeń lub realizacji zadań na rzecz osób fizycznych, zapewniają również:
 - 1) podmioty wykonujące działalność leczniczą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2022 r. poz. 633);
 - 2) banki w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 2324);

- 3) powszechne towarzystwa emerytalne i pracownicze towarzystwa emerytalne w rozumieniu przepisów ustawy dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz.U. z 2020 r. poz. 105);
 - 4) podmioty świadczące usługi pocztowe, o których mowa w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 896);
 - 5) przewoźnicy w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. - Prawo przewozowe (Dz.U. z 2020 r. poz. 8);
 - 6) organizatorzy publicznego transportu zbiorowego, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym (Dz.U. z 2022 r. poz. 1343);
 - 7) podmioty świadczące usługi zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną, paliwa gazowe w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r.- Prawo energetyczne (Dz.U. z 2022 r. poz. 1385);
 - 8) przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2020 r. poz. 2028);
 - 9) zarządcy nieruchomości w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2023 r. poz. 344);
 - 10) spółdzielnie mieszkaniowe.”;
- 3) w art. 4 po ust. 4 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:
„5. Obowiązki, o których mowa w ust. 1 i 2, stosuje się do podmiotów wymienionych w art. 3a.”;
- 4) w art. 6 w pkt 3 po lit. d dodaje się lit. e-g w brzmieniu:
„e) obsługę przez pracowników w zakresie świadczenia usług osobom o złożonych potrzebach w komunikowaniu się z wykorzystaniem komunikacji wspomagającej i alternatywnej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz.U. z 2023 r. poz. 20), używanych przez te osoby, a w przypadku bardzo złożonych potrzeb w komunikowaniu się obsługę ze wsparciem osoby posiadającej kwalifikacje w zakresie komunikacji wspomagającej i alternatywnej AAC pełniącą rolę tłumacza analogicznie do tłumacza języka migowego,
f) zapewnienie dokumentów urzędowych oraz wzorów umów lub wzorów innych dokumentów dotyczących zobowiązań cywilnoprawnych w tekście łatwym do czytania i zrozumienia w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku

- migowym i innych środkach komunikowania się,
- g) instalację urządzeń lub zastosowanie środków technicznych, które umożliwiają zapisanie się lub rejestrację w celu skorzystania z usługi, świadczenia lub załatwienia sprawy, na zasadzie równości z innymi osobami,”;
- 5) po art. 6 dodaje się art. 6a w brzmieniu:
„Art. 6a. Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego, po zasięgnięciu opinii ministra do spraw zabezpieczenia społecznego, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe wymogi w zakresie dostępności, jakie muszą spełniać podmioty, o których mowa w art. 3a.”;
- 6) w art. 7 w ust. 1 po wyrazach „podmiot publiczny” dodaje się wyrazy „lub podmiot wymieniony w art. 3a”;
- 7) w art. 9 po pkt 3 dodaje się pkt 3a w brzmieniu:
„3a) realizacji programów edukacyjnych na rzecz poszerzania wiedzy i budowania świadomości z zakresu dostępności architektonicznej oraz informacyjno-komunikacyjnej;”.

Art. 327.

W ustawie z dnia 31 lipca 2019 r. o wsparciu finansowym armatorów śródlądowych, Funduszu Żeglugi Śródlądowej i Funduszu Rezerwowym (Dz.U. z 2021 poz. 503) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2 po pkt 3 dodaje się pkt 3a w brzmieniu:
„3a) pozytywny efekt dostępności - efekt uzyskany przez armatora w wyniku modernizacji lub remontu statku w celu zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.”;
- 2) w art. 4 w ust. 1 pkt 5 otrzymuje brzmienie:
„5) który wykaże planowany efekt ekologiczny, planowany pozytywny efekt ekonomiczny lub planowany pozytywny efekt dostępności;”;
- 3) w art. 6:
a) w ust. 1 pkt 2 otrzymuje brzmienie:
„2) efektów ekologicznych, pozytywnych efektów ekonomicznych planowanych lub pozytywnych efektów dostępności planowanych do osiągnięcia przez armatora, mając na względzie przewidywaną możliwość ich osiągnięcia oraz ich wielkość.”,

b) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. W przypadku braku wniosków, o których mowa w ust. 2, wydając opinię do wniosku o udzielenie kredytu preferencyjnego, ocenia się przewidywaną możliwość osiągnięcia planowanego efektu ekologicznego, planowanego pozytywnego efektu ekonomicznego lub pozytywnego efektu dostępności.”;

4) w art. 7 w ust. 1 pkt 4 otrzymuje brzmienie:

„4) opis przeznaczenia kredytu preferencyjnego oraz planowanego efektu ekologicznego, planowanego pozytywnego efektu ekonomicznego lub pozytywnego efektu dostępności;”;

5) w art. 15 w ust. 1 po pkt 6 dodaje się przecinek oraz dodaje się pkt 7 w brzmieniu:

„7) urzędzeń służących zapewnieniu dostępności dla osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 328.

W ustawie z dnia 30 sierpnia 2019 r. o Państwowej Komisji do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15

(Dz. U. z 2020 r. poz. 2219 oraz z 2023 r. poz. 181) w art. 28 w ust. 4 wyraz

„kalectwa” zastępuje się wyrazem „niepełnosprawności”.

Art. 329.

W ustawie z dnia 11 września 2019 r. - Prawo zamówień publicznych

(Dz. U. z 2023 r. poz. 1605 i 1720) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 94 w ust. 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) osób z niepełnosprawnościami w rozumieniu ustawy z dnia ... 2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami (Dz. U. poz. ...),”;

2) w art. 96 w ust. 2 w pkt 2 lit. e otrzymuje brzmienie:

„e) osób z niepełnosprawnościami w rozumieniu ustawy z dnia ...2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami,”;

3) w art. 100 w ust. 1 i 2, w art. 102 w ust. 1 w pkt 2, w art. 116 w ust. 1 w zdaniu drugim, w art. 242 w ust. 2 w pkt 1 oraz w art. 400 w ust. 7 w pkt 2 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 330.

W ustawie z dnia 15 lipca 2020 r. o Polskim Bonie Turystycznym (Dz. U. z 2023 r. poz. 35) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 2 w pkt 2 we wprowadzeniu do wyliczenia wyrazy „dziecku niepełnosprawnym” zastępuje się wyrazami „dziecku z niepełnosprawnością”;
- 2) użyte w art. 4 w ust. 2 w pkt 1-3 oraz w art. 6 w ust. 2 i 3 w różnym przypadku wyrazy „dziecko niepełnosprawne” zastępuje się użytymi w odpowiednim przypadku wyrazami „dziecko z niepełnosprawnością”.

Art. 331

W ustawie z dnia 10 grudnia 2020 r. o zawodzie farmaceuty (Dz. U. z 2022 r. poz. 1873 oraz z 2023 r. poz. 1234 i 1972) w art. 21 w ust. 1 uchyla się pkt 2.

Art. 332.

W ustawie z dnia 16 grudnia 2020 r. o zbywaniu nieruchomości z rozliczeniem "lokal za grunt" (Dz. U. z 2023 r. poz. 1525) w art. 4 w ust. 3 w pkt 3 w lit. a i b wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 333.

W ustawie z dnia 21 stycznia 2021 r. o służbie zagranicznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 406, 1641 i 2005) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 7 w pkt 2 lit. c otrzymuje brzmienie:
„c) osoby z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, wydanym na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100, 173, 240, 852 i 1234), wymagające stałego wsparcia członka służby zagranicznej;”;
- 2) w art. 53 w ust. 7 wyrazy „osób niepełnosprawnych” zastępuje się wyrazami „osób z niepełnosprawnościami”.

Art. 334.

W ustawie z dnia 20 maja 2021 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego oraz Deweloperskim Funduszu Gwarancyjnym (Dz.U. 2021 r. poz. 1177 oraz z 2023 r. poz. 1114, 1688 i 1843) w art. 35 w ust. 1 po pkt 20 dodaje się pkt 21 w brzmieniu:

„21) w przypadku zawarcia umowy dotyczącej lokalu mieszkalnego, o której mowa w art. 2 ust. 1, przez osobę ze szczególnymi potrzebami w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, w tym osobę z niepełnosprawnością w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia ... 2023 r. o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami, umowa deweloperska powinna zawierać dodatkowo informacje o możliwości przystosowania nieruchomości, na której ma być przeprowadzone przedsięwzięcie deweloperskie do potrzeb tej osoby bez konieczności ponoszenia dodatkowych kosztów przez nabywcę, zgodnie z wytycznymi określonymi w przepisach wydanych na podstawie art. 7 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane.”.

Art. 335.

W ustawie z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. z 2022 r. poz. 1700 oraz z 2023 r. poz. 289 i 1860) w art. 40 ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Jeżeli pokrzywdzonym jest małoletni lub ubezwłasnowolniony, jego prawa wykonuje przedstawiciel ustawowy, a gdy taki pokrzywdzony nie ma przedstawiciela ustawowego, jego prawa wykonuje osoba, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony faktycznie pozostaje.”.

Art. 336.

W ustawie z dnia 15 września 2022 r. o medycynie laboratoryjnej (Dz. U. z 2023 r. poz. 2125) w art. 74 w ust. 1 uchyla się pkt 1.

Art. 337.

W ustawie z dnia 1 grudnia 2022 r. o zawodzie ratownika medycznego oraz samorządzie ratowników medycznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 2187) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 16 uchyla się pkt 2;
- 2) w art. 31 w ust. 1 uchyla się pkt 1;
- 3) w art. 53 w ust. 2 w pkt 1 lit. f otrzymuje brzmienie:

„f) imię (imiona) i nazwisko przedstawiciela ustawowego, jego numer telefonu oraz adres jego miejsca zamieszkania, w przypadku gdy pacjentem jest osoba małoletnia lub niezdolna do świadomego wyrażenia zgody;”.

Art. 338.

W ustawie z dnia 9 marca 2023 r. o Krajowej Sieci Onkologicznej (Dz. U. poz. 650) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 20 w ust. 4 w pkt 1 lit. d otrzymuje brzmienie:
„d) w przypadku gdy świadczeniobiorcą jest osoba małoletnia lub niezdolna do świadomego wyrażenia zgody - imię (imiona) i nazwisko przedstawiciela ustawowego albo opiekuna faktycznego w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2023 r. poz. 1545) oraz adres jego miejsca zamieszkania,”;
- 2) w art. 40 w ust. 4 w pkt 1 lit. d otrzymuje brzmienie:
„d) w przypadku gdy świadczeniobiorcą jest osoba małoletnia lub niezdolna do świadomego wyrażenia zgody - imię (imiona) i nazwisko przedstawiciela ustawowego albo opiekuna faktycznego w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta oraz adres jego miejsca zamieszkania,”.

Dział X. Przepisy przejściowe, dostosowujące i końcowy

Art. 339.

1. Prawomocne postanowienia o ubezwłasnowolnieniu wydane przed dniem wejścia w życie ustawy zachowują moc po dniu wejścia w życie ustawy, jednak nie dłużej niż przez 5 lat od tego dnia.
2. W okresie, o którym mowa w ust. 1, opiekun prawny albo kurator ustanowiony dla osoby ubezwłasnowolnionej postanowieniem, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany złożyć do sądu, bez zbędnej zwłoki, wniosek o ustanowienie asystenta prawnego albo pełnomocnika wspierającego dla reprezentowanej przez siebie osoby albo przekazać temu sądowi umowę o asystę prawną zawartą przez tę osobę. Z wnioskiem, o którym mowa w zdaniu pierwszym może również wystąpić prokurator lub organizacja pozarządowa. Sąd może wszcząć postępowanie, o którym mowa w zdaniu pierwszym z urzędu.
3. Uprawomocnienie się postanowienia sądu o ustanowieniu asystenta prawnego albo pełnomocnika wspierającego albo postanowienia o oddaleniu wniosku o ustanowienie asystenta prawnego albo pełnomocnika wspierającego ze względu na brak podstaw

- dla ich ustanowienia skutkuje wygaśnięciem z mocy prawa ubezwłasnowolnienia powstałego w wyniku wydania postanowienia, o którym mowa w ust. 1, a także ustaniem z mocy prawa opieki albo kurateli. W takim przypadku sąd z urzędu wydaje postanowienie stwierdzające wygaśnięcie ubezwłasnowolnienia, a sąd opiekuńczy - postanowienie o stwierdzeniu ustania opieki albo kurateli.
4. W przypadku gdy sądowi przekazano umowę o asystę prawną, o której mowa w ust. 2, sąd uchyła niezwłocznie postanowienie o ubezwłasnowolnieniu, o którym mowa w ust. 1, a sąd opiekuńczy uchyła postanowienie o ustanowieniu opiekuna albo kuratora.
 5. Do ustania opieki i kurateli art. 171-174 ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy stosuje się.
 6. Wygaśnięcie ubezwłasnowolnienia, o którym mowa w ust. 1 i 3, skutkuje powstaniem między małżonkami ustawowego ustroju majątkowego.
 7. Jeżeli przedstawiciel ustawowy męża całkowicie ubezwłasnowolnionego nie wytoczył powództwa o zaprzeczenie ojcostwa, mąż może wytoczyć powództwo po wygaśnięciu ubezwłasnowolnienia, o którym mowa w ust. 1 i 3. Termin do wytoczenia powództwa wynosi w tym wypadku rok od dnia wygaśnięcia ubezwłasnowolnienia, o którym mowa w ust. 1 i 3, a jeżeli mąż dowiedział się, że dziecko od niego nie pochodzi, po upływie tego terminu - rok od dnia, w którym dowiedział się o tej okoliczności.
 8. Postępowania o ubezwłasnowolnienie wszczęte i niezakończone do dnia wejścia w życie ustawy ulega umorzeniu z mocy prawa z dniem wejścia w życie ustawy. W takim przypadku sąd z urzędu wydaje postanowienie o stwierdzeniu umorzenia postępowania z mocy prawa.
 9. Postępowania o unieważnienie małżeństwa z powodu ubezwłasnowolnienia, wszczęte i niezakończone do dnia wejścia w życie ustawy ulega umorzeniu z mocy prawa z dniem wejścia w życie ustawy. W takim przypadku sąd z urzędu wydaje postanowienie o stwierdzeniu umorzenia postępowania z mocy prawa.

Art. 340.

1. Prawomocne postanowienia o ustanowieniu kuratora dla osoby niepełnosprawnej wydane przed dniem wejścia w życie ustawy zachowują moc po dniu wejścia w życie ustawy, jednak nie dłużej niż przez 5 lat od tego dnia.
2. W okresie, o którym mowa w ust. 1, kurator ustanowiony dla osoby niepełnosprawnej postanowieniem, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany złożyć do sądu, bez zbędnej zwłoki, wniosek o ustanowienie dla tej osoby asystenta prawnego albo pełnomocnika

- wspierającego dla osoby albo przekazać temu sądowi umowę o asystę prawną zawartą przez tą osobę. Z wnioskiem, o którym mowa w zdaniu pierwszym może również wystąpić prokurator lub organizacja pozarządowa. Sąd może wszcząć postępowanie, o którym mowa w zdaniu pierwszym z urzędu.
3. Uprawnoczenie postanowienia sądu o ustanowieniu asystenta prawnego albo pełnomocnika wspierającego albo postanowienia o oddaleniu wniosku o ustanowienie asystenta prawnego albo pełnomocnika wspierającego ze względu na brak podstaw dla ich ustanowienia skutkuje wygaśnięciem z mocy prawa kurateli. W takim przypadku sąd opiekuńczy z urzędu wydaje postanowienie stwierdzające wygaśnięcie kurateli z mocy prawa.
 4. W przypadku gdy sądowi przekazano umowę o asystę prawną, o której mowa w ust. 2, sąd opiekuńczy uchyla niezwłocznie postanowienie o ustanowieniu kuratora, o którym mowa w ust. 1.
 5. Postępowania o ustanowienie kuratora dla osoby niepełnosprawnej wszczęte i niezakończone do dnia wejścia w życie ustawy ulega umorzeniu z mocy prawa z dniem wejścia w życie ustawy. W takim przypadku sąd z urzędu wydaje postanowienie o stwierdzeniu umorzenia postępowania z mocy prawa.

Art. 341.

1. Postępowania wszczęte i niezakończone prawomocnym rozstrzygnięciem, na podstawie przepisów ustaw, o których mowa w art. 133, 135, 153, 166, 208, 229, 246, 277, 313, 336 i 337, związane z ubezwłasnowolnieniem, które dotyczyły przeszkody uniemożliwiającej wykonywanie określonego zawodu lub sprawowania określonej funkcji, ulegają umorzeniu z dniem wejścia w życie ustawy w zakresie, w jakim wynikały z ubezwłasnowolnienia.
2. Postępowania, o których mowa w ust. 1, są prowadzone dalej w zakresie, w jakim przeszkody uniemożliwiające wykonywanie określonego zawodu lub sprawowanie określonej funkcji były związane z przesłankami ubezwłasnowolnienia.
3. Postanowienia zapadłe w wyniku postępowań wszczętych i zakończonych prawomocnym rozstrzygnięciem na przepisów ustaw, o których mowa w art. 133, 135, 153, 166, 208, 229, 246, 277, 313, 336 i 337 związane z ubezwłasnowolnieniem, które dotyczyły przeszkody uniemożliwiającej wykonywanie określonego zawodu lub sprawowania określonej funkcji, zachowują moc.

Art. 342.

Systemy teleinformatyczne oraz rejestry publiczne, o których mowa w art. 5b ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 319, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, publicznie wykorzystywane w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, uzyskują certyfikat zgodności z wymaganiami dostępności cyfrowej wskazanymi w tej ustawie w terminie 3 lat od wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 343.

Do postępowań w sprawie kar pieniężnych, o których mowa w art. 19 ustawy, o której mowa w art. 319, wszczętych i niezakończonych w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 344.

Przepisy art. 2a ust. 1, 2 i 4 ustawy, o której mowa w art. 319, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą stosuje się do:

- 1) treści opublikowanych przed dniem wejścia w życie tych przepisów, chyba że są wykorzystywane do bieżącej działalności podmiotu;
- 2) zarchiwizowanych i zawierających wyłącznie treści, które nie były aktualizowane ani edytowane po dniu wejścia w życie tych przepisów;
- 3) zarejestrowanych z wyprzedzeniem mediów zmiennych w czasie opublikowanych przed dniem wejścia w życie tych przepisów.

Art. 345.

Z dniem wejścia w życie ustawy:

- 1) pracownicy biura Pełnomocnika do spraw Osób Niepełnosprawnych stają się pracownikami biura w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów; przepis art. 231 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2023 r. poz. 1465) stosuje się;
- 2) biuro Pełnomocnika do spraw Osób Niepełnosprawnych staje się biurem w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

Art. 346.

Do czasu powołania Przewodniczącego Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami funkcję tę pełni Pełnomocnik do spraw Osób Niepełnosprawnych.

Art. 347.

Sprawy wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie ustawy należące do zadań Pełnomocnika do spraw Osób Niepełnosprawnych prowadzi po tym dniu Pełnomocnik do spraw Osób Niepełnosprawnych pełniący funkcję Przewodniczącego Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami do czasu powołania tego przewodniczącego.

Art. 348.

Z dniem wejścia w życie ustawy:

- 1) pracownicy Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych stają się pracownikami Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami; przepis art. 231 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy stosuje się;
- 2) jednostki organizacyjne Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych stają się jednostkami organizacyjnymi Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami;
- 3) mienie Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych staje się mieniem Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami;
- 4) Urząd do spraw Osób z Niepełnosprawnościami wstępuje w prawa i obowiązki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- 5) Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych staje się państwowym funduszem celowym stanowiącym wyodrębniony rachunek bankowy.

Art. 349.

Do czasu powołania Prezesa Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami funkcję tę pełni Prezes Zarządu Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Art. 350.

1. Sprawy wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie ustawy, o której mowa art. 193, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, należące do zadań Prezesa Zarządu Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych prowadzi po tym dniu Prezes Zarządu Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych pełniący funkcję Prezesa Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami do czasu powołania Prezesa Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami.

2. Wnioski o ponowne rozpatrzenie sprawy w sprawach, o których mowa w ust. 1, rozpatruje po dniu wejścia w życie ustawy, o której mowa w art. 193, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, Pełnomocnik do spraw Osób Niepełnosprawnych pełniący funkcję Przewodniczącego Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami do czasu powołania tego przewodniczącego.
3. Sprawy z zakresu nadzoru nad Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie ustawy, o której mowa w art. 193, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, należące do zadań ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego rozpatruje po dniu wejścia w życie ustawy Pełnomocnik do spraw Osób Niepełnosprawnych pełniący funkcję Przewodniczącego Komitetu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami do czasu powołania tego przewodniczącego.

Art. 351.

1. Krajowa Rada Konsultacyjna do Spraw Osób Niepełnosprawnych, o której mowa w art. 42 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 193 działa na podstawie dotychczasowych przepisów do końca kadencji ukształtowanej zgodnie z art. 42 ust. 5 ustawy zmienianej w art. 193.
2. Krajową Radę do Spraw Osób z Niepełnosprawnościami, o której mowa w art. 137 powołuje się na 30 dni przed ustaniem kadencji Krajowej Rady Konsultacyjnej do Spraw Osób Niepełnosprawnych, o której mowa w ust. 1. Kadencja Krajowej Rady do Spraw Osób z Niepełnosprawnościami powołanej zgodnie ze zdaniem poprzedzającym rozpoczyna się z dniem ustania kadencji Krajowej Rady Konsultacyjnej do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

Art. 352.

1. Wojewódzkie społeczne rady do spraw osób niepełnosprawnych, o których mowa w art. 44a ust. 1 ustawy zmienianej w art. 193 działają na podstawie dotychczasowych przepisów do końca kadencji ukształtowanej zgodnie z art. 44c ust. 6 ustawy wymienionej w art. 193.
2. Wojewódzkie społeczne rady do spraw osób z niepełnosprawnościami, o których mowa w art. 140 powołuje się na 30 dni przed ustaniem kadencji wojewódzkich społecznych rad do spraw osób niepełnosprawnych, o którym mowa w ust. 1.

3. Kadencje wojewódzkich społecznych rad do spraw osób z niepełnosprawnościami powołanych zgodnie z ust. 2 rozpoczynają się z dniem ustania kadencji wojewódzkich społecznych rad do spraw osób niepełnosprawnych.

Art. 353.

1. Powiatowe społeczne rady do spraw osób niepełnosprawnych, o których mowa w art. 44b ust. 1 ustawy zmienianej w art. 193 działają na podstawie dotychczasowych przepisów do końca kadencji ukształtowanej zgodnie z art. 44c ust. 6 ustawy zmienianej w art. 193.
2. Powiatowe społeczne rady do spraw osób z niepełnosprawnościami, o których mowa w art. 141 powołuje się na 30 dni przed ustaniem kadencji wojewódzkich społecznych rad do spraw osób niepełnosprawnych, o którym mowa w ust. 1.
3. Kadencje powiatowych społecznych rad do spraw osób z niepełnosprawnościami powołanych zgodnie z ust. 2 rozpoczynają się z dniem ustania kadencji powiatowych społecznych rad do spraw osób niepełnosprawnych.

Art. 354.

Liczba lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców z niepełnosprawnościami na terenie każdej gminy powinna wynosić co najmniej:

1. do dnia 31 grudnia 2024 r. – 2/3 wszystkich lokali obwodowych komisji wyborczych w danej gminie;
2. do dnia 31 grudnia 2025 r. – 4/5 wszystkich lokali obwodowych komisji wyborczych w danej gminie;
3. do dnia 31 grudnia 2026 r. – 9/10 wszystkich lokali obwodowych komisji wyborczych w danej gminie.

Art. 355.

1. Rada powiatu uchwałą może przekształcić funkcjonujący na jego terenie środowiskowy dom samopomocy, o którym mowa w art. 51a ust. 1 ustawy zmienianej w art. 231, w kompleksowe lub wyspecjalizowane Centrum Niezależnego Życia.
2. Powiat najpóźniej do 31 grudnia 2029 r. utworzy na swoim terenie kompleksowe Centrum Niezależnego Życia.

3. Do 31 grudnia 2029 r. rada powiatu przekształci wszystkie funkcjonujące na jej terenie środowiskowe domy samopomocy w kompleksowe lub wyspecjalizowane centra niezależnego życia.

Art. 356.

Do czasu utworzenia na terenie danego powiatu kompleksowego Centrum Niezależnego Życia, środowiskowe domy samopomocy są obowiązane wykonywać, oprócz swoich dotychczasowych zadań ustawowych, następujące zadania kompleksowych Centrum Niezależnego Życia:

- 1) budowanie kręgów wsparcia, o których mowa w art. 104 od dnia 30 września 2025 r.;
- 2) prowadzenie punktów informacyjno-koordynacyjnych, o których mowa w art. 90 od dnia 30 września 2027 r.

Art. 357.

Przepis art. 68 ust. 4 ustawy, o której mowa w art. 316, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą stosuje się po raz pierwszy dla studiów rozpoczynających się od roku akademickiego 2024/2025.

Art. 358.

Przepisy art. 53m-53r ustawy, o której mowa w art. 269 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą mają zastosowanie w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 359.

Po dniu wejścia w życie ustawy, o której mowa w art. 1, Prezes Urzędu do spraw Osób z Niepełnosprawnościami ogłasza programy dla organizacji pozarządowych, prowadzących zespoły mieszkalnictwa do 20 osób, które powstały przed dniem wejścia w życie tej ustawy i nie spełniają warunków w niej zawartych w zakresie liczebności zespołów mieszkań oraz wyposażenia każdego mieszkania w kuchnię albo aneks kuchenny.

Art. 360.

Osoby, które przed dniem wejścia w życie ustawy posiadają ustalone prawo do świadczenia uzupełniającego dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji lub zasiłku pielęgnacyjnego zachowują to prawo do czasu zachowania ważności orzeczenia

stanowiącego podstawę przyznania przedmiotowych świadczeń, chyba że uzyskają prawo do świadczenia kompensacyjnego.

Art. 361.

Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie:

- 1) art. 15 ust. 6 ustawy zmienianej w art. 175,
- 2) art. 7 ust. 4 i art. 49 ustawy zmienianej w art. 178,
- 3) art. 11i ustawy zmienianej w art. 201,
- 4) art. 12d ust. 9 ustawy zmienianej w art. 205,
- 5) art. 37 ust. 2 ustawy zmienianej w art. 207,
- 6) art. 26 ust. 2 i art. 59 ustawy zmienianej w art. 214,
- 7) art. 67 ust. 6 ustawy zmienianej w art. 217,
- 8) art. 67 ust. 4 ustawy zmienianej w art. 231,
- 9) art. 79c ust. 3 i art. 132 ust. 3 ustawy zmienianej w art. 234,
- 10) art. 18 ustawy zmienianej w art. 236,
- 11) art. 118 ust. 19 ustawy zmienianej w art. 262,
- 12) art. 120 § 2 i art. 186 § 2 ustawy zmienianej w art. 269,
- 13) art. 17 ust. 2 ustawy zmienianej w art. 273,
- 14) art. 9 ustawy zmienianej w art. 280,
- 15) art. 47 ustawy zmienianej w art. 282,
- 16) art. 32 ust. 1 i 2 ustawy zmienianej w art. 287,
- 17) art. 8 ust. 1-3 ustawy zmienianej w art. 289,
- 18) art. 13 ustawy zmienianej w art. 295,
- 19) art. 19 ustawy zmienianej w art. 300,
- 20) art. 207 ust. 8 ustawy zmienianej w art. 301,
- 21) art. 17 ust. 1 i art. 19 ustawy zmienianej w art. 311,

- zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych odpowiednio na podstawie:

- 1) art. 15 ust. 6 ustawy zmienianej w art. 175,
- 2) art. 7 ust. 4 i art. 49 ustawy zmienianej w art. 178,
- 3) art. 11i ustawy zmienianej w art. 201,
- 4) art. 12d ust. 9 ustawy zmienianej w art. 205,
- 5) art. 26 ust. 2 i art. 59 ustawy zmienianej w art. 214,

- 6) art. 67 ust. 6 ustawy zmienianej w art. 217,
- 7) art. 67 ust. 4 ustawy zmienianej w art. 231,
- 8) art. 79c ust. 3 i art. 132 ust. 3 ustawy zmienianej w art. 234,
- 9) art. 18 ustawy zmienianej w art. 236,
- 10) art. 118 ust. 19 ustawy zmienianej w art. 262,
- 11) art. 120 § 2 i art. 186 § 2 ustawy zmienianej w art. 269,
- 12) art. 17 ust. 2 ustawy zmienianej w art. 273,
- 13) art. 9 ustawy zmienianej w art. 280,
- 14) art. 47 ustawy zmienianej w art. 282,
- 15) art. 32 ust. 1 i 2 ustawy zmienianej w art. 287,
- 16) art. 8 ust. 1-3 ustawy zmienianej w art. 289,
- 17) art. 13 ustawy zmienianej w art. 295,
- 18) art. 19 ustawy zmienianej w art. 300,
- 19) art. 207 ust. 8 ustawy zmienianej w art. 301,
- 20) art. 17 ust. 1 i art. 19 ustawy zmienianej w art. 311

- w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, jednak nie dłużej niż przez 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 362.

Traci moc ustawa z dnia 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (Dz. U. z 2023 r. poz. 156, 535 i 1429).

Art. 363.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 12 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem:

- 1) art. 231 pkt 8, który wchodzi w życie 1 stycznia 2030 r.
- 2) art. 236 i art. 299, które wchodzi w życie po upływie 2 lat od dnia ogłoszenia;
- 3) art. 319 pkt 3 w zakresie dotyczącym art. 2a ust. 1, 2 i 4 oraz 2b, które wchodzi w życie po upływie 3 lat od dnia ogłoszenia.